

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Resolutiones Pastorales De Præceptis, Vitiis Capitalibus, Et De Sacramentis

Marchantius, Jacobus

Coloniæ Agrippinæ, 1655

Resolvtionen Pastorales circa Sacramenta Ecclesiæ.

urn:nbn:de:hbz:466:1-41699

RESOLUTIONES PASTORALES

Circa Sacramenta Ecclesiae.

TRACTATUS I.

CAPUT I.

DE MATERIA SACRAMENTORUM.

I. **Q**UAERO. *Quomodo peccetur circa materiam Sacramentorum?* Resp. Si materia substantialiter sit diversa, ab ea quam Christus instituit, non solum est peccatum mortale, sed etiam nullum Sacramentum. Exemplis declaro 1. Si quis aquam artificiali e floribus aut herbis expressam baptizet. 2. Si quis aceto utatur in consecratione. 3. Si ficeram aut alio liquore vinum imitante, qui ex uvis non sit. 4. Si oleum quod non sit ex olivis; sed ex nucibus, amygdalis, aut ex aliis fructibus adhibeatur in Confirmatione, aut Extrema-
Uctione.

2. **Q**UAERO. *Quid si materia substantialiter non sit diversa sed tamen multum corrupta?* Resp. Licet validum tunc fiat

fiat Sacramentum, peccari tamē mortaliter. Declaro exemplis. 1. si quis scienter panem mucido, & verustate corrupto, utatur ad consecrandū. 2. si vino acescente notabiliter, aut aquā aliāve mixtione, notabili ex parte corrupto. 3. sacerdos potest graviter peccare, qui infirmorum oleo benedicto, addit oleum non benedictum, nō utratum, sed simul in majori quantitate, & postea utitur pro Sacramento Extrema-Unionis.

3. *QUAERO. An numquam liceat uti materia probabili tantum?* Resp. Num. quā licet uti materiā probabili & incertā, omisā certā, nisi in necessitate, quando certa haberi nequit. Ratio est, quia qui se exponit periculo nihil agendi line necessitate, censetur graviter peccare. Ubi verò moralis quadam necessitas occurrit, tunc non tam censetur periculo se exponere, quā illud pati & permittere, cum aliter non possit & melius sit hic & nunc in tali casu Sacramentum probabile conficere, quā Sacramento carere. Declaro

exem-

exemplis. 1. Si quis non habeat ad baptisandum puerum morientem, nisi aquam foetidam & lutosam aut lixivium, aut aquam, in qua aliquid carnis coctum fuerit, in tali necessitate potest tali materiâ baptizare. 2. Si in dominica die, quando populus debet audire Missam, non possit haberi nisi aliquid vini acescentis (quod tamen substantialiter putetur vinum, non acerum) potest in illo tunc celebrari. 3. Similiter si non habeatur nisi panis aliquantum mucidus & corruptus, putetur tamen non mutasse substantiam panis, etsi aliqua levis formido de opposito rem non ita certam faciat, in casu jam dicto potest consecrari. 4. Si quis in articulo mortis non nisi in genere signa doloris ostenderit coram astantibus, aut vocarit sacerdotem, non peccat sacerdos absolvendo, licet hæc sit materia absolutionis satis incerta: quia tamen aliquibus censetur probabilis, illa opinione tunc potest uti.

De forma Sacramentorum.

QUAERO Quomodo peccetur circa formam Sacramenti? Resp. 1. Si mutatio sit substantialis nullum est Sacramentum; est autem talis, quando mutatur aut pervertitur sensus formæ sacramentalis. Resp. 2. Si sit accidentalis mutatio, & maneat idem sensus, valet Sacramentum, est tamen ex genere suo peccatum mortale, nisi levitas materiæ excuset.

2 QUABRO Qualiter fiat ista mutatio? Resp. posse multipliciter 1. Per mutationem idiomatis, mutando latinum in vernaculum idioma; aut partim latinè, partim vernaculè proferendo. 2. Per transpositionem verborum, aut utendo verbis aliis ejusdem idiomatis, sed idem significantibus. 3. Per interpolationem verborum, cum spatiū interponitur inter verba priora & posteriora. 4. Per additionem alicujus verbi aut subtractionem. 5. Per corruptionem, committendo barbarismum in quacumq; lingua, aut cer-

rè corruptè pronuciando ob impedimentum linguæ De quibus sequentes casus sunt resolvendi.

1. Quid sit dicendum, si quis utatur in idiomate valde corrupto aut barbaro. Ex gr. Carbonaria Leodiensis sic puerum baptisavit: *j' & batese à no do Per, & do Fy, & do Saint Esper*. Altera mulier sic invenitur baptisasse: *Efan i et batise à no des Pere & des Fils, & des Saint Esprit*. Resp. valere Baptismum illum, quia idem sensus utrobique relinquatur in forma: licet enim multa corruptio in pronuciatione intercurrat, à vulgari tamen idiomate non ita est aliena, ut sensum mutet; nec ex intentione pronuciantis, nec ex significatione verborum, alicujus populi usu illis adnexa. Addo ordinariè expedire, ut obstetrices vernacula lingua baptisent, quam intelligunt; Latinam enim non intelligentes, faciliùs possunt eam substantialiter violare. Porro si corruptè tantùm, idioma latinum pronucietur valere Sacramentum definit *Zacharias Pontifex* affe-

afferens exemplum de quo multis poterat esse grave dubium. Baptifarat enim quidam hac formâ: *Ego te baptiso in nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti*: Afferit verò Pontifex valuiffe Baptifmum, quia ille non intendebat errorem inducere, aut mutare sensum: sed solum latinæ locutionis ex ignorantia infringens linguam, volebat facere quod Christiani faciunt, dum baptifant.

2. Quid dicendum de eo, qui ob linguæ impedimentum balbutiens, & linguâ titubans, syllabas vel absorber, vel multiplicat? sic aliqui balbi linguâ præcipitante, pro *Baptiso*, dicent *Babaptiso*, pro in nomine Patris, in nomine *Papatriis*. Alii sic absorbent, ut medietatem verborum non pronuntient. Resp si exigua sit balbuties, parum esse. Si magna certè tales ad sacerdotium non deberent admitti, ob multa incongrua, tum in celebratione Missæ, tum in officiis & ministeriis divinis. Novi ego aliquos sacerdotes ita linguâ impletos, ut si pronuntiā-

do

do velint festinare, singula syncopent;
 si morosè & modestè velint syllabas
 edicere, non possint sine multiplicac-
 tione. Et non infrequenter admiratus
 sum, quomodò se in Canone gerant,
 & in forma consecrationis: scio enim
 quod non nisi corruptè enuncient,
 cui rei etiam Episcoporum cura ad-
 vigilare deberet, ob indecentiam &
 incongruitatem notabilem. Existi-
 mo tamen (ordinariè loquendo) eos
 validè consecrare: quia hic & nunci-
 dem exurgit sensus ex verbis sacra-
 mentalibus (ab eis corrupte licet pro-
 latis) eademq; significatio generatur
 in mente audientium: quod moraliter
 judicari potest, ab illis qui solici
 sunt eos audire, & cum eis conversari,
 ideoq; faciliùs eos intelligere, & quid
 dicant percipere possunt. Similiter di-
 cendum de illis, qui ob linguæ impe-
 dimentum nequeunt pronunciare li-
 teram, *r*, & sic consecrantes videntur
 dicere; *Hoc est copus vel colpus meum?*
 quia ex tali pronuntiatione hic & nūc
 ab illa persona prodeunte, natus est in
 nobis

nobis idem sensus generari. Idem dic, si quis dicat, *Hic est Calix*, pro *Hic est Calix*.

3. Quid dicendum, si quis interrumpat verba formæ. Ex. gr. Sacerdos baptizans dum dixit: *Ego te baptizo*, dicit pueris tumultuantibus; Recedite inde & nolite ibi garrere, postea addit: *In nomine Patris, &c.* Aut forte dum baptizando; dixit: *Ego te baptizo*, retrahente se puero, dicit; Admove te propius fonti puerum, & postea addit: *In nomine Patris, &c.* Hanc resol. cit. ad long. Dian p 5. tr. 5. resol. 41.

Resp. licet in his irreverentia intervenire possit, alienis verbis interpolando verba formæ, tamen valere Sacramentum: quia moraliter judicatur ex antecedentibus & subsequentibus verbis una fieri oratio. Si autem notabilis sit mora, idem non judicatur, & ideo nullum foret Sacramentum. Ex. gr. Si quis nunc dicat: *Ego te baptizo*, & post quadrantem horæ adjiciat. *In nomine Patris, &c.*

4. Quid dicendum, cum aliquod
ver-

ver-

verbum formæ additur, vel aliquod detrahatur? Resp. conformiter dictis, si additio vel detractio mutet sensum, nihil efficit: si maneat idem sensus; licet peccetur, validum tamen esse Sacramentum. Exempla prioris modi. Si quis dicat solum, *Ego te baptizo*; non addens, *In nomine Patris, &c.* Aut obstetrix quæ dixit: *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus S.* aquam projiciendo, sed non addidit: *Ego te baptizo*. Utrobique nullum est sacramentum, quia desunt substantialia aliqua verba. Similiter si addendo formæ dicat Arianus aliquis: *Ego te baptizo in nomine Patris, & filii minoris, & Spiritus S. procedentis ab utroq;* nihil efficit, quia verum formæ sensum corrumpit. Exempla posterioris modi, ubi validum est sacramentum non obstante quod detrahatur vel addatur aliquod verbum, hæc esse possunt. 1. mulier quædam baptizans dixit: *Ego baptizo te in nomine Patris & in nomine filii & in nomine Spiritus S.* Talis Baptismus validus fuit, quia non immutatur sub-

stat.

stantialis sensus formæ, nec ex intentione baptifantis, nec ex vi verborum.

2. Alia sic baptifavit. *Baptiso te in nomine Patris & filii & Spiritus S. & benedictæ Virginis Mariæ, ac omnium Sanctorum.*

Talis baptismus validus fuit, quia nõ censetur mulier Catholica (ex ignorantia aut devotione indiscreta hoc adjiciens) voluisse mutare sensum formæ, aut errorem introducere proficundo æqualitatem B. Virginis cum personis divinis, sed tantum voluisse invocare B. Virginem & Sanctos eo sensu quo solet Ecclesia eos invocare, & jungere cum personis Sanctæ Trinitatis, ut orent pro baptifandis, aut eos in suam protectionem suscipiant.

3. Si quis dicat. *Baptiso te in nomine Patris, &c.* relinquendo vocem ego, voculam &, vocem Amen, validum est Sacramentum: quia illæ voces non sunt essentielles. Postremò addendum hic ordinariè non vitiari formam per verborum transpositionem, v g. *In nomine Patris, &c. ego te baptiso*, Similiter si verba synonyma ejusdem vel diversi

ad idio-

idiomatis adhibeantur, censetur mutatio accidentalis. Ex. gr. si quis dixerit pro baptismo, ablui; aut si quis partim gallicè, partim latinè dicat: *je te baptize, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.*

CAPUT III.

De ministerio Sacramentorum.

I. **Q**UAERO. Quomodo peccet, qui in statu peccati mortalis ministrat Sacramentum? Resp. dupliciter. 1. si ad ministerium sit ex officio consecratus & ex officio etiam ministret, peccat mortaliter. 2. si non sit consecratus ad ministerium, aut certè non ministret ex officio, non censetur peccare mortaliter. Exemplis declaro. Mulier baptifans in peccato mortali non peccat mortaliter, quia ad id muneris non accepit consecrationem, aut gratiam, quæ obligetur tale ministeriū in statu gratiæ exhibere: sicut sacerdos eam accipit in ordinatione. Similiter sacerdos privatim sine solemnitate baptifans, non peccat mortaliter: etsi in peccato existat, juxta communioem doctrinam

nam Theologorum. Quia sic baptifans non cenfetur fe exhibere ut mini-
ftrum ex officio, fed potiùs fubvenire
neceffitatē patienti, ficut faceret qui-
libet vir, aut mulier tunc baptifans. Ex
his, cafus fequentes refolvi poffunt.

1. *Cafus.* Quid dicendum de sacer-
dote, qui affiftit & benedicit matrimo-
nio in ftatu peccati mortalis? Relp nō
peccare mortaliter, quia non eft mi-
nifter Sacramenti, fed folū benedi-
ctionem adhibet, tamquam cæremo-
niam accidentalem, nō tamquam for-
mam effentialem; quamvis ejus præ-
fentia neceffaria fit poft Tridētinum,
tamquam testis principalis & auctori-
tativi, nomine Ecclefie præfidentis
tali contractui, per Ecclefiam appro-
bando.

2. Quid de contrahentibus, cū
ipfi dicantur miniſtri Sacramenti Ma-
trimonii, an peccent mortaliter, fi ſint
extra gratiam? Relp. peccare quate-
nus ſuſcipientes ſunt, quia tenētur in
gratiæ ſtatu Sacramentum ſuſcipere.
Non tamen peccant mortaliter, qua-
tenus

S

tenus

renus ministri sunt, quia non sunt ministri ad illud munus consecrati, nec specialem ad id gratiam acceperunt.

3. Quid dicendum de Sacerdote, qui puero domi baptisato, postea in templo solemniter adhibet caeremonias in peccato mortali existens? Resp. non peccare mortaliter, quia non est administratio Sacramenti, nec actio ex opere operato gratiam sanctificantem conferens. Idem respondent Theologi de Episcopo conferente primam tonsuram, conficiente Chrisma, benedicente Oleum, de sacerdote etiam benedicente aquam.

4. Quid dicendum de Diacono cantante Evangelium, & sacerdoti ministrante? R. si in mortali peccato id facit, multos Theologos eum condemnare mortalis. In quam sententiam non parum inclinor, rationibus sequentibus impulsus. *Prima* quod ad dignè ministrandum, gratiam acceperit in ordinatione, idque per solemnem manuum impositionem, per quam indicatur ejus ministerium esse grave, ut

pote

pote proximè accedens ad mysterium
Eucharistiæ. Unde cum offertur calix,
Diaconus contingens brachium. Sa-
cerdotis, tamquam proximè coope-
rans sacrificio & sacratissimo myste-
rio, solet dicere cum sacerdote: *Offe-
rimus tibi Domine calicem*, &c. prout
præscribitur in Missali Rom. 2. ratio
ex Apost. desumitur 1. Tim. 3. ubi de
Diaconis agens dicit; *Ministrent nul-
lum crimen habentes*. Ubi licet Aposto-
lus insinuare velit, non esse ordinan-
dos Diaconos, nisi qui irreprehensi-
biles inventi fuerint, & per examen
probari: tamen etiam rectè ad futu-
rum refertur ubi insinuet eos teneri
irreprehensibiles se gerere in vita &
officio, nec criminis alicujus conscios
ad ministerium ordinis sui debere ac-
cedere. De quo iterum præcessit: *Ha-
bentes mysterium fidei in conscientia pu-
ra*, id est tractantes Eucharistiæ my-
sterium, cui debent cooperari, purâ
mente & manibus; ut aliqui interpre-
tantur. Nam Eucharistia antonomas-
tice *fidei mysterium* solet vocari, & o-

lim Diaconi illam etiam populo administrabant Summatim ex his omnibus quæ de Diaconis & eorum qualitatibus scribit S. Paulus, rectè saltem colligitur & infertur, grave esse eorum ministerium & magni pendendum; ut non mirum sit, si etiam dicatur illi annexa gravis obligatio illud in gratiæ statu obeundi. 3. ratio, quæ me non parùm movet, est, quod in sacris historiis reperiam pluries contigisse, ut Spiritus S. super tremendis mysteriis non descenderit, prout tunc solebat, idque ea solùm ex causa, quod Diaconus assistens sacerdoti sacrificanti cum conscientia impura assisteret. Cujus rei exemplū habes Prati spiritualis, c. 150. ex Sophronio. Item in vita S. Epiphani apud Surium 12. Maius idque ut ibi referatur quidam Diaconus leprâ percussus, quod indignè ministraret. Hoc autem non videtur fore nisi ministrando mortaliter peccaret. Item in vita S. Chrysostomi. 27. Januarii apud Surium iterum lego impeditum Spiritus sancti descensum visibilen, ob

Dia

Diaconum in peccato assistentē: quod
rursus non videtur fore, nisi ministe-
rium tale foret grave peccatum. Has
historias sacras plenius referam, cum
de Sacramento Ordinis, & de Diacono-
natu agam, *Tract 7.*

2. *QUAERO. An Sacerdos peccet mor-
taliter non solum dum in peccato morta-
li consecrat: sed etiam dum communionem
administret, idque toties, quot sunt perso-
nae communicantes? Resp. ex commu-
niori sententia Theologorum, eum
peccare mortaliter ministrando com-
munionem, quia est grave ministeri-
um ad quod tenetur se per gratiam di-
sponere. Est communis contra Vasquez
& nonnullos recentiores, inter quos Dia-
na. Sed de hoc latius infra de Eucharis-
tia. An verò toties, quot personis di-
stribuit, non uniformiter loquuntur
Theologi. Aliqui asserunt toties pec-
care, quia tot sunt actus ministrandi;
sicut quot personas absoluit in pecca-
to, toties peccat, quia toties poeniten-
tiae Sacramentum administret. Ego
rem moraliter considerandam opi-*

nor : unde dum multis simul concurrentibus administratur Eucharistia, licet plures ministrandi actus physice interveniant, moraliter tamen loquendo censetur unum ministerium, in quod una etiam voluntate fertur. Sacerdos, per quam vult communionem dare plebi hic & nunc se presentanti. Recte ergo dicitur esse unum peccatum, dum continuat, & quamdiu notabilis mora aut interruptio non intervenit. Nam si postquam populi pars communicavit, applicet se Sacerdos aliis actionibus aut functionibus, & postea iterum ministret aliis, censebitur pluries peccare ob interruptionem. Itaque quod plures personæ simul concurrant, videtur quodammodo materialiter considerandum. Sic quod centum hostias simul in peccato mortali existens Sacerdos consecret, aut jam præconsecratas sumat, non inducit plura peccata : similiter licet sumptio calicis & Corporis diversæ sint actiones physicae, tamē non constituunt diversa peccata

cata
quia
ticipa
incat
tribu
sacri
pecca
grava
ange
nitra
Ne
puto
quot
morte
liter
quia
varia
citur
sacra
dific
vg. i
giosa
cens
pecc
3.
mort

cata in Sacerdote indignè sumente,
quia sunt una moralis sumptio & par-
ticipatio ejusdē sacrificii. Sic dicas esse
in casu nostro (moraliter loquēdo) di-
tributionem, ut plebs participet de
sacrificio & Sacramento, & sic unum
peccatum, licet ob continuationē ag-
gravari non negem, sicut & meritum
auctetur, dum multis simul pie admi-
nistratur.

Neque verò similiter judicandum
puto de Sacramento Pœnitentiæ, quia
quot pœnitentes absolvit in peccato
mort. toties censetur peccare morta-
liter. Ratio diversitatis afferri potest,
quia quot personæ accedunt, toties
variatur judicium, novumque confi-
gitur Sacramentum, & toties forma
sacramentalis repetitur, animam san-
ctificans. Quod si plures in necessitate
v.g. in naufragio, aut in domo conta-
giosa jacentes simul absolveret, di-
cens: *Ego vos absolvo*; jam solum unum
peccatum censeretur committere.

3. QUÆRO. *An Sacerdos in peccato
mort. transferens Eucharistiam de altari*

S 4. in

*in alium locum, peccet mort. aut fortè de
pixide extrahens, ut exponat in die solem-
ni?* Resp. non videri hoc adeo grave,
ut peccatum mort. involvat, quia non
est actio ad animæ sanctificationem
ordinata. Sic nec peccat mortaliter
Clericus, vel etiam laicus, tangens in
mortali Calicem, Corporalia, &c. li-
cet ab aliqua irreverentia non excusa-
tur.

CAPUT IV.

De dispositione ministr.

I. **Q**UAERO. *An teneatur prae-
mittere Confessionem, si peccati mor-
talis sit conscius?* Resp. non teneri suf-
ficere enim quod contritionem eliciat,
per quam se sufficienter ad gratiam di-
spōnit. Unde Confessio est consilii, nō
stricti praecepti. De qua re in Rituali
Rom. jussu Pauli V. edito sic legitur:
*Sacerdos si fuerit sibi peccati mortalis
consciens, ad Sacramentorum administra-
tionem non audeat accedere, nisi prius
corde poeniteat: sed si habeat copiam con-
fessarii, & temporis, locique ratio ferat,
convenit confiteri.* Nempe hoc consu-
litur.

litur, quia difficilis est contritionis actus & perfectus ille dolor ex toto corde, & ex Dei amore proveniens. Est verò necessaria confessio, nec sufficit contritio, si quis Sacerdos debet celebrare aut communicare, ex speciali præcepto, de quo agemus, cum de Eucharistia tractabitur.

2. *QUAERO. An non sufficiat attritio, ut quis dignè ministret?* Resp. non sufficere, quia tenetur quantum in se est, ita se disponere, ut gratiæ statum recuperet, quod non fit sufficienter per attritionem. Unde si solum putet se habere attritionem, tenetur præmittere confessionem, ut ex attrito fiat contritus, vel majori conatu ad contritionem perfectam se erigere. Quod si accedat cum attritione, putans se vere habere contritionem, jam excusatur a nova culpa per ignorantiam. Ex his resolve Casus sequentes.

1. Quid faciendum, dum duo Pastores vicini ad se mutuò accedunt ut confiteantur, & uterque est in peccato mortali. Resp. necessariò illum qui prior

prior audit & absoluit, debere elicere contritionem; is autem qui confitetur non tenetur nisi ad attritionem.

2. Quid faciendum, dum subito Pastor vocatur ad ægrum morientem, & petentem confessionem, aut in plateis vulneratum, ad quem festinandum est, ne moriatur sine confessione? Resp. si Pastor sic subito vocatus, extra fratrum gratiæ est, ob accelerationem tamen non se reflectat super peccato suo, excusatur à novo peccato, absolvendo talem moribundum sine contritione. Quod si verò meminerit peccati sui, non excusatur ab elicienda contritione ob festinationem aut angustiam temporis, quia sufficit brevissimum tempus ad eliciendam contritionem; ideoque tenetur ad eam eliciendam omnem conatum exercere: ita ut sine peccato novo non possit ministrare, nisi se eam bonâ fide putet habere. Hæc verior & certior sententia est, quidquid dicat *Lugo & Meratius* apud *Dianam*, qui hanc nostram resolutionem citant *p. 5. tract. 13. resol. 74.*

3. Quia

3. Quid dicendum de Sacerdote
qui conscius peccati mortalis incipit
audire confessiones, sed prius quàm
absolvat conteritur. Similiter accipit
Venerabile Sacramentum & defert ad
ægrom, nec curat conteri, nisi im-
mediate antequam ægro porrigat.
Resp. 1. si talis speravit & intendit se
disponere per contritionem ante con-
summationem actum sui ministerii, pu-
ta ante absolutionem, in qua consum-
matur Sacramentum Pœnitentiæ, aut
ante Eucharistiæ in os communican-
tis porrectionem, in qua consumma-
tur & perficitur ministerium Eucha-
ristiæ, non censetur peccasse mort.
quia sufficit esse in gratia ante illam
consummationem & perfectionem ac-
tus principalis ministrandi. Resp. 2.
quod si talis peccati sui memor, negli-
gens statum gratiæ, nequaquam cura-
bat administrare in peccato, ideoque
accingebat se ministerio sine volunta-
te contritionis, etiamsi muret in pro-
gressu voluntatem, jam peccavit; id-
eoque tenetur non solum de aliis pec-
catis,

catis, sed & de hac ipsa voluntate indignè administrandi, aut de periculo id ipsum faciendi, cui se proximè exposuit, conteri, ac suo etiam tempore id ipsum confiteri.

4. *QUAERO. An liceat recipere Sacramenta ab eo qui indignè est ministraturus?*
 Resp. 1. numquam facile existimandum est quempiam indignè ministraturum, etiam si sciatur esse in peccato, quia potest se per contritionem ad gratiam disponere. Resp. 2. licet si moraliter certus eum cū peccato ministraturum, si tamen sit rationabilis causa petendi Sacramentū, nec facile ab alio possim recipere, non pecco. Ratio est, quia bonum est quod petitur, & ille potest si velit licitè dare, & ego justam petendi causam habeo. Si verò mihi fuerit copia alterius, teneor ex charitate ejus impedire peccatum nec inducere ad ministrandum: quia etiam si jus habeam petendi, tunc tamen justa etiam causa occurrit eo jure non utendi, & nihil me urget, ut ab eo petam, cū ab alio possim: & maxime

non sit
deor e
à qua
abstine
casuum

1. Qu
cubin
occasion
petere
in Pas
urgetu
confes
animæ
Eucha
nec ei
fessari
non so
se para
fessior
nienti
minist
Eucha
id par
ret, pe
mihi
sa me

non sit paratus administrandum, vi-
deor ei peccati occasionem suggerere
à qua nullo meo incommodo possem
abstinere. Ex his deducitur resolutio
casuum sequentium.

1. *Quid faciendum si Parochus sit con-
cubinariis, aut in notorio peccato, & illius
occasione hærens?* Resp. potest subditus
petere ab eo Sacramenta, non solum
in Paschate aut ægritudine, quando
urgetur præcepto communionis aut
confessionis: sed etiam dum iudicat
animæ suæ utile. Pœnitentiæ v. g. &
Eucharistiæ Sacramentum percipere,
nec ei oportunitas est alterius Con-
fessarii aut ministri. Et id verum est,
non solum quando ad ministrandum
separatum exhibet, puta sedens in cō-
fessionali, ut excipiat confessiones pe-
nientium, aut in altari disponens se ad
ministrandum accedere volentibus
Eucharistiam: sed etiam quando ad
id paratus non esset, nec libenter face-
ret, possum inducere, & petere, si alius
mihi non suppetit, & rationabilis cau-
sa me impellit ad Sacramenti percep-

T

tio-

tionem, v. g. quia est solemnitas aliqua principalis, in qua soleo ex pietate communicare: aut à longo tempore non sum confessus, & opto confiteri ut consulam puritati conscientiae, & saluti animae meae. In tali enim casu, cum sit bonum quod peto, & ille per contritionem bene possit dare; quamvis id ex malitia sua non sit facturus, non teneor ejus peccatum cum tali incommodo meo vitare.

2. *Quid faciendum, si Parochus sit excommunicatus?* Resp. si non sit denunciatus, aut manifestus Clerici percussor; possum ab eo petere & recipere Sacramenta sicut in priore casu; hoc est, si rationabilis mihi adest causa, nec alium ministrum facile habeam. Quod si sit denunciatus vel notorius percussor Clerici, jam non possum nisi in extrema necessitate, ob præceptum Ecclesiae, quæ præcipit tales esse vitandos in Extravag. ad evitanda, prohiberque participationem in divinis cultibus. In articulo verò necessitatis, possum petere ab eo Baptismum & Pœnitentiam.

nitentiam, & ut aliqui docent etiam
 Communionem. Atq; ille licitè etiam
 potest ministrare, cōcipiendo contri-
 tionem, si non possit facilè curare ab-
 solutionem. Quod etiam dicendum de
 illo qui non est denunciatus, à quo Sa-
 cramenta peterem secundum jam di-
 cta extra necessitatem; potest enim
 dare concipiendo contritionem, si tūc
 non possit curare absolutionem: quia
 si ille non posset dare, ego non possem
 petere; nec n. ab aliquo possū petere,
 quod sine peccato nō potest exercere,

3 *Quid faciendum, si sit aliquis Páro-
 chus qui sine superioris auctoritate se in
 beneficium intrusit, Vel si contingat Páro-
 chū ipso jure, aut per sententiā Judicis ob
 crimen suo titulo privari, & nihilominus
 sese manu teneat vi in possessione benefi-
 cii?* Resp. à tali non licet petere Sacra-
 menta, quia non potest licitè dare ca-
 rens jurisdictione, imò aliqua non dat
 valide: non enim validè absolvit, aut
 matrimonio conjungit, si notoriè sit
 intrusus, aut notoriè privatus titulo
 per sententiam: si autem communi

T 2 existi-

existimatione habetur legitimus Parochus, licet ob occultum impedimentum canonicè non fuerit institutus, aut occultè sit privatus à jure vel per sententiam, quæ passim ignoratur, asserunt Doctores; suppleri ab Ecclesia jurisdictionem.

C A P U T V.

De intentione ministri.

I. **Q**UÆRO. *Quæ intentio requiritur in ministro?* Resp. requiritur intentionem faciendi quod facit Ecclesia, vel quod Christus fecit, vel quod Christiani faciunt. Unde cum hæretici hanc habeant intentionem, ex ea parte Sacramentum Baptismi ab illis datum non reputatur dubium. Dico ex ea parte, nam forrè aliunde dubium reddi posset: nam cum dicant non esse necessarium sese alligare verbis aut formis in Sacramentorum ministerio, possent verbum aliquod essentiale in forma mutare, & sic nihil efficere. Ipsi putant solum requiri verbum concionatorium & non consecratorium, ideoque circa formam etiam baptismi,

error

error aliquis essentialis posset contingere. *Addo* juxta relationem quorundam qui apud Calvinistas conversati sunt, quandoque contingere quod Prædicans è sua cathedra peracta cōcione pronunciet verba ad baptisandum: inferiori verò loco alius quispiam aspergat aquâ puerum, qui baptismus vel nullus vel dubius foret. Hinc non mirum si ob has & alias rationes aliqui Episcopi curent sub conditione rebaptisari ab hæreticis baptisatos.

2. *QUAERO. An requiratur intentio actualis?* Resp. sufficere virtuales, quam habet is, qui ex virtute actualis intentionis quæ præcessit, procedit ad opus. In processu ergo operis cēsetur manere virtute, quia non est revocata per aliquam contrariam intentionem. Sic qui se intentione actuali parat ad sacrum, & hostias ad consecrandum disponit, licet postea distrahatur in consecratione, nec cogitet actualiter de hostiis ibidē præsentibus nihilominus cēsetur cōsecrare, & ha-

T 3 bere

bere intentionem virtualē: quia virtute permanet prior intentio, ex qua se applicavit ad sacrificiū & Sacramentū conficiendum. Consulendum verò, ut quisq; quantum in se est, actualem intentionem renover circa consecrationem, aut in aliis Sacramentis dum formam pronunciat, & materiā applicat, quia illa perfectior est. Reprobamus tamen hic modum agendi quorundam scrupulorum: tunc repetentium: *Volo consecrare: Intendo baptizare: volo hoc vel illud in hac actione agere.* Hoc enim non est necessariū corde vel ore dicere; sed est verē actualis intentio, dum tu tibi actualiter es præsens, & animo attendis ad id quod peragis. Hæc vocatur actualis intentio in actu exercito: illa autem prior dicendo, *Volo, Intendo*, est actualis in actu signato: sed non est necessaria, quando prior illa adest, estq; superflua & impertinens si sit cum anxietate conjuncta, ut aliquibus contingit.

3. *QUAERO. Quam intentionem debeat habere minister circa personam aut materiam?*

iam? Resp. 1. quantum ad personam
 suscipientem, debet intendere admi-
 nistrare Sacramentum huic personæ
 præseti Vnde licet error materialiter
 contingeret circa illam personam, va-
 let Sacramentum, v. gr. putat esse filiū
 Pauli, & est filius Petri, putat esse ma-
 rem, & est foemina. In matrimonio ta-
 men contrahentes qui sunt ministri,
 rectè determinant suam intentionem
 ad determinatam personam: ita ut si
 esset alia, nullum esset Matrimonium,
 quia est contractus onerosus, in quo
 iusta de causa limitatur consensus pro
 hac persona, & non pro alia. Resp. 2.
 quantum ad materiam, in Eucharistia
 debere illam determinari per inten-
 tionem ministri. Quare si quis ante se
 haberet decem hostias, & non inten-
 deret consecrare nisi quinque in con-
 fuso nihil faceret; quia cur potius hæ
 quàm illæ essent consecratæ, si nō de-
 terminarit intentionem ad has specia-
 liter præ illis? Non est tamē opus, cum
 vult plures consecrare, ut numerum
 determinet, sed recta intētio erit, velle

consecrare quas ibi ante se præsentes habet & præparatas. Vnde hæc intentio consulenda est Sacerdoti. Et cum supponamus illam communiter ab illis haberi, ex illa resolvendi sunt casus sequentes.

1. *Casus.* *Quid dicendum si Sacerdos putet se habere unam tantam hostiam, & revera inveniat se habere duas, quia una alteri cohærebat?* Resp. utramque esse consecratam, quia ejus intentio est, quod præsens est, & ut consecratur appositum, consecrare, quam intentionem non destruit privata deceptio. Dices, ille non voluit consecrare nisi hostiam quam videt, unde si latebat altera sub illa, ejus intentio ad eam non pertigit. Resp. si ita præcisè habuisset intentionem, ut dicitur, concedo quod opponitur; sed dicimus hoc ordinariè non fieri; nec debere fieri.

2. Apponit Clericus ministrans aliquot hostias in parte extrema corporalis, ut consecrentur pro aliquot communicantibus: sed non monet hujus rei Sacerdotem; aut si monuit

Sacer

Sacerdos non intellexit quid vellet, unde nec advertit illas præsentes: quaeritur, an censeantur consecratae post verba cōsecrationis? Resp. nō esse, quia non habuit intentionem unquam actualē circa illas, quapropter nec virtualē nunc censeatur habere: sed quod præsens prae manibus habet, solū censeatur velle cōsecrare; cū de aliis ibidem existentibus ne suspicetur quidē, nec tunc cum consecrat, nec antea. Aliud foret, si postquā ipse aliquot ibi consecrandas apposuit, alius quispiam etiam ipso non admonito, aliquot superaddat: intentio enim fertur ad cūmulum, hostiarum ibi præsentium, non limitatē ad eas quas apposuit.

3. Accidit cuidem Parocho in die Assumptionis B. Marię in quo magnus populus ad communionem se parabat, quod post offertorium procedens ad concionem, dixerit matriculario, ut notabilem, numerum hostiarum in altari collocaret, ad consecrādum pro communicantibus. Ille pręparat, & in fine altaris collocat, ut sacerdos re-

T s diens,

diens, eas videns, super corporali pos-
 sit illas disponere. Sacerdos regressus,
 non advertit, donec post consecratio-
 nem & post Memento, defunctorum,
 eas ibi relictas cōspicit. Quid ageret,
 anxius est. Plebis meminit quæ vult
 communicare, illas hostias non pu-
 tat consecratas, quod si communis
 non detur, scandalum timet. Ipse igitur
 apponēs occulte illas hostias cor-
 porali, iterum pronunciat formam
 consecrationis Quæritur hic *primo*, an
 illæ hostiæ non erant cōsecratæ Quæ-
 ritur *secundo*, an poterat iterum for-
 mam pronunciare & consecrare? Ad
 primum *respondeo* non cēseri conse-
 cratas, quia ejus intentio non cēse-
 tur se porrigere ad eas in tali loco cō-
 secrandas, cū non censeatur voluisse
 peccare, peccaret autem consecrando
 sic super nudam mappam appositas.
 Ad 2. Resp. etiam posse excusari à pec-
 cato iterum cōsecrando, tum quia sic
 putavit remedium adhibendum scan-
 dalo; tum quia non existimanti qui-
 dem consecratas formido aliqua levis
 de

de opposito occurrens, anxium redde-
 bar, quid de illis hostiis foret agendū;
 tum denique, quia in tali subito casu
 inops consilii, nec hærere valens ad
 plenius rem examinandam, egit quod
 prudentia hic nunc ei suggerebat. In-
 terim difficultas manet, quid simili
 casu iterum occurrente peragendum
 foret; an relinquendæ ibi illæ hostiæ,
 tamquā non consecratæ, & relinquen-
 dus populus sine Communionem: an ve-
 rò his pronuncianda forma, durante
 eadem Missa, cum hoc sit bis conse-
 crare, & per consequens bis sacrificare.
 Quā de re mihi satis dubia lubens pe-
 nitiores Theologos resolventes audi-
 rem: *Vide ad pleniorē huius casus expli-
 cationem quæ habet Diana ex Gamachæo
 & Præposito p. 5. tract. 14. Resol. 19.*

CAPUT VI.

De suscipiente Sacramentum.

I. **Q**UAERO Quæ dispositio requira-
 tur in suscipiente? Resp. in Bap-
 tismo & Pœnitentia sufficit attritio.
 Ad Eucharistiam requiritur Confes-
 sio cum contritione vel attritione: ni-

T 6

si ubi

si ubi non est copia Confessarii, & ad-
est necessitas urgens communicandi;
tunc enim sufficit contritio. In omni-
bus aliis sufficit contritio etiam sine
Confessione, puta in Confirmatione,
Ordine, Matrimonio, Extrema Un-
ctione; nec attritio sufficeret, nisi pu-
tetur contritio.

2. QUÆRO. *An ignorantia non possit
simplices excusare?* Resp. posse, si non sit
crassa & supina, sed invincibilis. Ex-
gr. in Sacramento Confirmationis.
Vidi ego novissimè in Germania Ful-
de, dum Illustriss. Nuncius Carassa mi-
nistraret ibi Sacramentum Confirma-
tionis, statim accurrisse multa millia
virorum & mulierum è pagis, quo-
rum multi absque dubio vix instructi
erant de dispositione ad Sacramen-
tum, quia nec solitum à multis retrò
annis in istis partibus hæresi infectis
ministrari. Unde nec confessionem se
præparabāt, nec ut apparebat, contri-
tione, donec in primo die adverten-
tes, monuimus Illustrissimum, ut se-
quenti die per Concionatorem publi-
cè

cè eos curaret præmoneri, & instrui de dispositione necessaria. Horum itaq; multos puto à peccato excusatos, licet fortè in statu peccati mort. essent: quia ignorabant excusabiliter dispositionem necessariam, de qua nūquam fuerant instructi. Non tamen facile excusarim Pastores, quod supinè sæpius negligentia plebem suam de his non instruxerint.

3 QUÆRO. *An suscipiens Sacramenta in statu peccati mort. sine dispositione sufficienti, possit repelli?* Resp. si occultè petit, possunt ei denegari Sacramenta; si publicè non possunt, ob jus quod habet ad famam suam; nisi etiam publicum sit peccatum, de qua re agemus, cum de Eucharistia.

CAPUT VII.

De requisita intentione & Consensu in Suscipiente.

REquiritur in multis voluntas aliqua, aut actualis, aut virtualis, aut saltem interpretativa recipiendi Sacramentum. Est communis Theologorum sententia; definitq; Innocent.

Cap. Mijores de Bapt. quod is qui numquam consentit, nec rem, nec characterem suscipiat Sacramenti: Strictius tamen loquuntur Theologi de voluntate in ministrante, quam in suscipiente. Nam ad Sacramentum Extremæ Unionis sufficere docent voluntatem, quâ quisque fidelis vult frui remediis à Christo institutis, cupitque ea sibi applicari, si eguerit. Idem dic de Sacramento Confirmationis. Similiter in Baptismo & Pœnitentia, licet requiratur voluntas quæ aliquando expressa fuerit, tamen si homo post illam incidat in morbum, somnum, amentiam, poterit baptizari & absolvi.

Hæc autem non sufficerent in Ministro. Nam licet voluerit antea absolvere aut baptizare; si tamen postea superveniret ebrietas, sônus, amentia; ebriusq; aut amens, aut dormiens baptizaret, aut absolveret, non judicatur valide baptizasse, aut absolvisse.

Ratio discriminis esse potest, quia Minister est principium morale efficiens Sacramentum: unde intentio in

requiritur, ut principium & forma exterioris actionis, quæ humana aut rationali actione fieri debet. An in suscipiente tantum illa requiritur intentio, quæ sit quædam dispositio ut sit subiectum capax, sive non repugnans Sacramento. Ad quod videtur sufficere interpretativa illa voluntas, quæ censetur esse in amente & dormiente, qui priorem voluntatem non revocavit.

Ex his resolve casum qui accidit inter *Frankfurtum & Moguntiam*. Quidam Nobilis Judæum secum navigantem aggressus, in flumen præcipitat, brachio suspensum tenens in aquis, dicitque ei: *Agnosce Christum pro Deo, & baptismum pete, aut in profundum te mergo*: Judæus necem sibi imminere videns, petit baptismum & implorat misericordiam, dicens se agnoscere Christum pro Messia. Interrogat Nobilis an ex veritate cordis baptismum petat? Affirmat ipse. Accipiens ergo Nobilis ille aquam ejusque capiti superfundens pronunciat formam: *Ego te baptizo in nomine Patris & Filii & Spi-*

Spi-

Spiritus Sancti. Postea in profundum impetu eum submergit, dicens se animam mittere Deo, ne fortè si prolonget ei vitam, eum baptismi poeniteat, & Diabolus eam possideat. Vtique hic actus crudelissimus fuit, & detestandus.

Quæritur tamen, an verè baptizatus cēfeci debeat Judæus ille? Resp. si consensit baptismi, licet hic consensus per metum violentum & injuste incussum extortus fuerit, tamen validè baptizatus est; quia ut dicit Innocent. 3. *Capitulum Majores*, est solùm secundū quid involuntarius, absolutè autem censetur voluntarius.

Nec refert quod talis metus irritaret Matrimonium. Cū enim Matrimonium fundetur in contractu qui juris dispositioni subest, per juris dispositionem irritatur talis contractus, cui metus per vim & injustitiam incussus causam dederit. Baptismi autē Sacramentum non ita subest juris dispositioni, sed à Christo sic institutum censetur, ut sufficiat voluntas illum

fu.

suscipiendi, à quocumque extorta sit etiam per injuriam; quia saltem ipse Christus nullam facit injuriam, qui etiam sine consensu posset omnes ad baptismum cogere.

Quod si Judæus ille fidei consensit, non fuit verè baptizatus; quia non voluit Christus aliquem per baptismum sibi obligari sine aliquo prævio consensu & intentione sua, quando illius capax cèsetur, ut ab Ecclesia declaratum est.

Ulteriùs, si Judæus ille per metum consentiens, nullam peccatorum præteritorum displicentiam, vel actualè, vel virtualem concepit, non jam Deo victima, sed lignum aridum inferno demersum est per manifestam baptizantis impietatem & crudelitatem. Quia licet Baptismi characterem potuit suscipere, gratiam tamen baptismalem non accepit sine dispositione, aut cum voluntate peccatis adhærente.

TRACTATUS II.
RESOLUTIONES QUÆSTIO-
num & Casuum Pastoralium.

DE BAPTISMO

CAPUT I.

De Materia Baptismi.

I. **Q**VAERO. *Quæ aqua essentialiter requiratur ad Baptismum?* Resp. sufficere requiri veram aquam & naturalem, quæ retineat substantiam elementi aquæ. Hinc deducitur resolutio casuum sequentium.

1. *Casus.* Si quis baptizarit in lixivio, aut in aqua multum permixta pulveri, aut terræ, valet Baptismus. Ratio est, quia censetur in his tantum alteratio, non verò immutatio substantialis aquæ.

2. Si quis baptizarit in aqua, in qua carnes coctæ fuerint, distinguendum est; nam potest esse talis decoctio, ut immutet essentiam aquæ, & faciat mixtum aliquod aliud ex pinguedine aut succo carnis: aliquando est levis de-

decoctio, ita ut licet aquam bullientem pinguedine aspergat & alteret, censeatur tamen essentia aquæ non immutata: & communis tunc opinio tenet valere Baptismum.

3. Si quis baptizarit in cerevisia, censeatur nullum Sacramentum. Ratio est, quia ordinariè est alia species aquæ, ob digestionem aquæ & grani incorporationem. Dico ordinariè, nã tam parva videtur esse posse cerevisia, tam exigua coctio & mixtio grani, ut aquam extra speciem suam non videatur trahere.

4. Si quis baptizarit in aqua rosacea, aut aqua ex floribus, nullum est sacramentum: sunt enim hæc quædam mixta, ab aqua elementari diversa. Sic aqua è vite fluens, aut arboribus, diversus succus est, ab aqua elementari essentia differens.

5. Si quis baptizarit in aqua, quæ resoluta fuit ex sale: tunc satis communis opinio censet valere Sacramentum, nec talem aquam ab elementari essentialiter differre.

6. Si

6. Si quis baptizarit in urina, lachrymis, sudore, sputo, nullum est Sacramentum.

Adverte generaliter, si quis in istis quæ diximus probabiliter esse materiam, puta lixivio, carniū jure, aqua ex sale: & similibus, baptizarit in necessitate: si postea alia aqua habeatur, opus esse iterum sub conditione baptizare; quod si non possit haberi, & moriatur puer, potest sepeliri in loco sacro ob probabilem Baptismum.

2. *QUAERO. Quæ ablutio, aut cuius partis contactus requiritur ad valorem Baptismi? Resp.* requiri talem ablutio- nem, talemq; in aliqua parte corporis aquâ attractum, ut homo possit dici ablutus. Ex hac generali responsione deducenda est resolutio casuum particularium.

1. *Casus.* Puer solum emittit ex utero matris partem aliquam manus, an sit baptizatus, si illa pars aque attingatur? *Resp.* multi Theologi, cum in qualibet corporis parte sit tota anima per contactum cuiusvis etiam mini-

ma;

ma, illam ab originali posse purgari. Itaque in periculo quælibet pars baptisanda, dum non possunt principales partes attingi. Si postea perfectiùs enascatur, repetatur Baptismus sub conditione.

2. Quædam obstetrix retulit mihi, se cum non posset extra uterum habere aliam partem, quàm umbilicum, per quem infans sugit alimentum à matre, & illi conjungitur, baptisasse infantem in umbilico; an sit validus Baptismus? Existimo quod non, quia umbilicus non censetur pars hominis, ideoque præscinditur. Sed quærebatur, an talis infans deberet privari Ecclesiastica sepultura! Consequenter respondendo, videtur quod sic. Tamen contrariam opinionem posset quis cum aliqua fortè probabilitate tueri, dicendo umbilicum non minùs censeri aliquid infantis in tali statu, quàm capilli censeantur aliquid hominis, licet sint quædam excrementa, sicut & umbilicus: & ita sicut per capillos censeatur homo ablutus (ut multi docent) simili-

simili-

similiter videtur per umbilicum dici posse infantē abluī, tamquam per aliquid sui, quia etiam per illum aqua ad corpus infantis censerī posset pertinere. Ob has & similes rationes, quæ afferri possent in favorem pueri, & Baptismi dati; nō planē condemnarim, si talis sepeliatur in loco sacro, quia saltem apparens aliquod jus ei possit adscribi, ratione talis baptismi disputabilis. Et quamvis longe infirmior sit pars favens, cur tamen debeat privari jure loci sacri, nisi manifestè & irrefragabiliter constet privandum, sive illi tale jus non competere?

3. Contingit infantem aliquam partem extra uterum protendere, sed pelle secundinā seu pelliculā suæ generationis involutam: ita ut non possit attingi per aquā, nisi illā pelliculā infantile corpus involvens: an sic valide possit dari baptismus? Resp. non posse, quia non censetur propriè tunc infans ablutus, cum illa pellicula sit ei quid extrinsecū. Sic si aqua vestes tantum alicujus attingeret, nō censetur

baptis-

baptifatus. Unde non est existiman-
 dum S. Petrum, dum in diebus Pente-
 costes plura millia baptifavit, simili
 modo baptifasse, quo nos populum
 nunc aquâ aspergimus benedictâ. Illam
 non sufficit vestes attingere, quia ex o-
 pere operantis, sive ex devotione sus-
 cipientis vim habet, quocirca morali
 quâdam ratione operatur, licet cor-
 pus non attingat. In Baptismo a. requi-
 ritur realis quidam corporis attactus,
 quia ex opere operato vim habet; un-
 de si tali aspersione multitudinis, usus
 fuisset S. Petr. quali nos, potuisset nul-
 litas cōtingere sacramenti, respectu ali-
 quorum, quos vel aqua non attinge-
 ret, vel certè solas vestes tingeret. Er-
 go dicendum est, quod singulos bapti-
 farie singillatim, vel paucos simul: di-
 cere enim quod Deus dispensaret cir-
 ca illos quos aqua non attingeret, so-
 lido caret fundamento; maximè cum
 initio legis non congrueret in tali Sa-
 cramento legem initiante, dispensatio.
 4. Contingit infantem cerni vel
 tangi ab obstetrice, sed intra uterum,
 nullâ

nullà sui parte protensâ extra uterum; foretne validus Baptismus, si aqua illum attingat? Resp. negativè, quia nequit regenerari, qui necdum est generatus; saltem secundum aliquam sui partem. In his tamen duobus ultimis casibus, existimarunt aliqui Theologi sub conditione baptifandum: *Si tu es capax, ego te baptiso, &c.* Quia de nullitate baptismi in his casibus non est ita definitum, ut contrariæ sententiæ sint erroneæ, quamvis parum probabilitatis censeantur habere.

CAPUT II.

De forma Baptismi.

I. **Q**VAERO. *An sit sufficiens forma, si quis dicat: Ego te baptiso in nomine Sanctæ Trinitatis?* Resp. non esse, quia necessaria est explicita Trinitatis invocatio ad Baptismum: sicut & in adultis requiritur ad salutem explicita illius fides. Cum ergo hic mutetur explicita invocatio in implicitam, eatenus etiam formæ significatio censetur immutari, & sic nullum reddi Sacramentum.

Simi

Similiter certum est nullam esse sacramentum, si quis dicat: *Ego te baptizo in nomine Jesu Christi*; licet disputabile fiat, an Apostoli non baptisarent sub hac forma ex dispensatione?

De variis modis quibus forma potest alterari vel corrumpi. Vide dicta supra in resolutione casuum, de Sacramentis in genere.

2. **QUAERO.** *An formae possit adjici aliqua conditio?* Resp. duplicem esse conditionem, quæ potest usu Ecclesiæ apponi in casibus dubiis. *Primo*, cum dubitatur, an vivit proles, aut an sit capax Baptismi, rectè dicitur: *Si tu vivis, ego te baptizo, &c. Si tu es capax, ego te baptizo, &c.* In rigore autem sufficit mente concipere conditionem. *Secundo*, dum dubitatur an fuerit baptisatus solet addi: *Si non es baptisatus, ego te baptizo, &c.* Non est autem necessè dicere: *Si es baptisatus, ego non te baptizo*, licet id in aliquibus Pastoralibus exprimat. Immo ut jam dixi, etiam mente hanc conditionem sufficit concipere.

Adverte verò, illum, qui temerè nullâ adhibitâ diligentîâ, etiam sub conditione rebaptizat, peccatum mortale incurrere. Tamē talis non incurrit irregularitatem. Ratio est, quia non est rebaptisatio simpliciter, cū nō sit actio procedēs ex intentione dādi baptismū homini baptisato, Irregularitas a. cū imponitur ob rebaptisationem, debet intelligi de rebaptisatione simpliciter, sive de peccato in illa specie consummato; non est autem rebaptisatio simpliciter, nec peccatum in ea specie consummatum. Unde licet conditio moraliter tunc quasi non adiecta habeatur, quantum ad hoc quod non excuset à gravi peccato: magnitudo ponderis est, quantum ad hoc quod intentionem rebaptisandi, & formalem rebaptisationem impediat.

De Baptismo Monstri vide Parochiale Leod. f. 5. & passim Doctores.

3. *QUAERO.* An valeat Baptismus uno pronunciante formam, altero adhibente materiā. Ex. gr. Coniigit in Parochia mea, quod obstetrix utraque mater

impeditam ad tenendū brachium infantis extrauterum protensum, formam pronunciarit, dum interim altera mulier aquam projiciebat & puerum abluebat. Resp. nō valere, quia quæ dicit Ego te abluo, falsum dicit, si aquam non adhibeat: ergo similiter si dicat? ego te baptizō, quia idem est quod abluo, Saltem sub conditione debere repeti baptismus.

4. *QUAERO. An sub conditione repeti debeat baptismus, super pueris qui reperiuntur apud portas Ecclesiae vel Hospitalis, ut passim fit in urbibus, ubi multi expositi infantes sunt ex fornicatione nati. Resp. 1. si nullum testimonium de baptismo eorum possit haberi, baptisandos esse, saltem sub conditione, Resp. 2. si scriptum habeant collo appensum quo indicentur esse baptisati, res magis videtur dubia, multi enim tunc putant ne quidem sub conditione baptisandum. Attamen Synodus Cameracensis (si res aliter non possit constare) statuit sub conditione posse baptisari. Ratio esse potest; quia tale testimonium non est ita certum, ut si-*

dem indubiam faciat. Ergo cum in casu dubii semper inclinandum sit in favorem baptisandi, ne periculo exponatur ejus salus ob carentiam baptismi; & altera ex parte, examine diligenti præmissa, & conditione appositâ, non videtur periculum reiterationis baptismi; nulla videtur fieri tunc injuria Sacramêto, *Diana p. 5. tr. 13. res. sol. 85.* Hic igitur locum videtur habere illud Leonis ep. 92. *Conferendum esse videtur, quod collatum esse nescitur; quia non temeritas intervenit præsumptionis, ubi est diligentia pietatis: nec intelligitur esse iteratum, quod ambigitur esse datum.* Favent & aliqua juris capitula, de consec. d. 6. Cap. Placuit, cum sequentibus. Addo ego, quod licet illud scriptum aliquam faceret fidem, quod sit baptisatus talis infans; cum tamen ignoretur à quo & quomodò, siue an debita forma, & à persona quæ sciret Baptismi ritum essentialem, imò contingat talibus casibus quæri tenebras, & ab idiotis mulierculis, rem occultè & cum defectu quandoque essentiali peragitur.

non mirum si dicatur huc aliquid ambiguitatis remanere, quæ sufficiat ad reiterationem sub conditione; cum non possint sciri & examinari personæ quæ baptismo adfuerint, vel illud administrarint, ut sciatur an ritè collatus fuerit baptismus. Si enim quando obstetrix baptisavit, volumus ut strictè & diligenter examinetur, ne error aliquis contigerit: quanto magis timeri potest, ne in similibus casibus muliercula magis ignorans baptisavit? Hæc ponderanda sunt, quicquid dicat Ochagavia apud Dianam, & Hurtado, qui non respondent huic rationi & argumento.

CAPUT III.

De Cæremoniis Baptismi.

I. **Q**VAERO. *An circa necessitatem liceat baptizare sine cæremoniis, ut assecuretur puer, & postea tempore Parentibus aut Patriniis oportuno, adhibeantur cæremonie?* Resp. hanc passim invalescere praxim; ita ut Pastores in pagis, ubi aliquis est Domicellus, vel ubi auctoritatis alienius vir id

V 3

poscit,

poscit, statim baptisent puerum à nativitate ; sed cæremonias differant ad libitum Parentum expectantium Patrilinos. Quo autem iure id faciunt; non video. Tum quia est *Clementina* expressa prohibens baptizare extra Ecclesiam, nisi in necessitate, aut Principis filium. *V. Clem. 1. de Bapt.* Tum quia invertere ordinem cæremoniarum, ut postponantur Baptismo cæremoniæ quæ debent præcedere ex instituto ipsius Ecclesiæ censetur gravis materia. Unde *Navarr.* inter cætera peccata mort. quæ circa baptismum committuntur, istud recenset, dicens; *Scilicet peccat, qui cum non sit Presbyter baptizat absque necessitate : immo & Presbyter, qui baptizat citra necessitatem, sine exorcismis & aliis sôlemnitatibus, vel cum illis extra Ecclesiam, præter filios Principum.* Ita ille *Man. c. 22. num. 7.* Adverte etiam, quod is qui advocatur Patrinus ad cæremonias solum, non fit vere Patrinus, nec spirituales affinitatem contrahat: quia talis affinitas oritur ex tenentia in Baptismo, sive

sive in administratione ipsius Sacramenti, non verò ex assistentia ad solas caeremonias.

Cæterum, cùm aliquando contingat Pastores urgeri importunitate in casu posito, immò & molestari pro infantibus quorumlibet Nobilium privatim sic baptisandis operæ pretium foret, ut Episcopi publico Decreto Pastoribus suam mentem ea de re indicarent. Tum ad importunitatem quæ eis solet invehiri: propulsandam. Tum etiam ne ipsi Pastores, aut alii id petentes ab eis, existiment hoc communiter licitum, ob consuetudinis præscriptum; quæ tamen errori videtur adscribenda aut adulationi.

2. QUÆRO. *Quid si Parochus baptis-
set, præmissis exorcismis, & aliis caeremo-
nis baptismum præcedentibus: sed eas quæ
sequuntur differat ad aliquot dies, donec
Patrimus advocatus advenerit? Resp. hoc
non tam facilè condemnandum puta-
rim, quàm prius: quia inversio ordi-
nis, quæ caeremoniæ baptismum præ-
cedentes postponuntur & differun-
tur,*

tur, gravior est quàm dilatio aliquot
cæremoniarum, quæ natura sua & in-
stitutione baptismum sequuntur: &
ideo occurrente causa judicari possit
istud licitum. Hoc tamẽ faciliẽ in pra-
xim deduci etiam non probarim, quia
Ecclesiæ consuetudo non admittit
discontinuationem cæremoniarum,
nisi gravibus de causis.

Casus. Si puer occurrat baptisandus
in die Veneris Sancto, cum sacrum
Chrismatum non recipiant plerique
Pastores à Metropoli distantes,
ante Festa Paschalia; possunt interim
baptizare adhibitis exorcismis, & aliis
cæremoniis baptismum præcedenti-
bus; Chrismationem verò & subse-
quentes cæremonias possunt differre
quia præceptum est, non uti chrisma-
te anni præcedentis, nisi in necessita-
te. Similiter dic de Oleo Cathecumẽ-
norum.

CAPUT IV.

De Patrinis.

I. **Q**UÆRO. Quinam excluduntur ab
hoc munere? Resp. 1. excludi eo
qui

qui non est baptizatus, & si de facto
 suscipiat, non contrahit affinitatem
 spirituales. 2. Resp. excludi Abbates
 vel Monachum *cap. Non licet de consecr.*
d. 4. Si tamen de facto suscipiant, con-
 trahunt affinitatem. Miror verò, cum
 tā claro jure id eis prohibeatur, quod
 passim contrarium practicent Abbates
 vel Monachi, nisi quod putent con-
 suetudine jus istud enervatum. Sed a-
 pud pios & eruditos Religiosos hæc
 consuetudo non viget, ideoque potius
 corruptela dicenda est. Et cum Cypria-
 no hic dicimus: *Consuetudo sine verita-
 te vetusta erroris est; propter quod relicto
 errore, sequamur veritatem* Resp. 3. Re-
 ctè etiam quibusdam in locis decerni,
 vel saltē moneri Sacerdotes, maximè
 Pastores per Statuta Synodalia, ut Pa-
 trinorum officium non suscipiant. Ita
 decernit quædam Constitutio in *Dice-
 cesi Auxensi, tit. de Bapt. c. 5.* ubi statuitur
 ut sine Episcopali licentia id non fiat.
 Idem ordinat *Synodus Mediolan. 2. De-
 cret. 17.* Id ipsum cōtinetur in Decretis
 cultus pro *Leod. Diocesi, per Ill. Anton.*
Alber-

Albergatum Nuncium Apostolicum f. 23.
Ratio horum decretorum est : quia
eadem causa quę militat in Religiosis,
ob quam arcentur ab hoc munere per
Canones, etiam locum habet in sacer-
dotibus maximè Pastoribus, ut expen-
dit *Synodus Mediol.* citata, & insinuat
Catech. Rom. agens de Patrinis: cum
enim, inquit, Pastores publicę Paro-
chiarum curationi præpositi sint, suf-
ficere illis debet hoc onus, nec opus
est quod Patrinorum particulari one-
ri se immisceant: nã & generaliter Pa-
tres sunt omnium, & maxime eorum
quos baptisant. Addo, quod ex more
cõmuni Patrini videantur sortiri etiã
aliquas obligationes temporales, tum
erga eos quos suscipiunt, tum erga cõ-
patres & commatres; ita ut inde fre-
quentes importunitates parum eorum
statui congruę Pastoribus advehan-
tur. Deniq; id jure statuitur, ut omnis
suspicio tollatur, & omnis occasio cõ-
versationis cũ mulieribus; oriri enim
solet quædam familiaritas ex compa-
ternitate, quæ nonnunquam in fo-
mum

num caliginosum libidinis potest exardescere, aut certè suspicionem aliis movere. Hinc populari proverbio solet dicere: *De compere & commere les noms sont toutes entrees de maisons.* Quare cum Canon prohibet id Religiosis, sic dicit: *Non licet Abbati, vel Monacho habere compatres vel commatres, nec osculari feminas.* Ubi insinuat ex compaternitate oriri quandoque libertatis etiam carnalis occasionem.

Adverte porrò Sacerdotem qui baptizat, contrahere etiam affinitatem cum patre & matre, & cum baptisato. Quapropter, notet hic Parochi, quod si inciderent in tactum libidinosum vel cogitationem voluntariam, aut delectationem morosam, circa puellam à se baptisatam, vel circa foeminae cuius aliquam prolem baptisarent; non sufficere in Confessione explicare, quod attigerint vel consenserint in puellam aliquam, vel in mulierem conjugatam, aut viduam; sed etiam addendum est, talem esse à se baptisatam, vel aliquam prolem illius

mu-

mulieris se baptisasse. Cum enim sit hic affinitas spiritualis, talis actus vel consensus ad incestum reducitur. Et hunc quidem casum puto non infrequentem, ubi Pastores lubrici degunt, quia facile est cogitatione labi: hanc tamen circumstantiam vix existimo in Confessionem venire ex ignorantia. Sed non est excusabilis in Parocho, quia tenetur hæc scire.

2. *QUAERO. Quā aetate debeant habere qui suscipiunt?* Resp. si puer sit dolica-pax, & habeat sufficiens iudicium ad peccandum mort. potest suscipere & contrahit cognitionē: sufficit n. quod aliquo modo præcipere possit quid agat, & quēnā hic obligatio imponatur. Quod si infra aetatem octo vel septem annorum admittatur puer ad suscipiendum, non contrahit cognitionē. Sed ordinariē non debent admitti nisi qui eam aetatem superant, puta circa duodecimum annum aut undecimum, cum solent pueri communicare: quia tunc censentur capaces ad obligationem illam plenius intelligendam, si

instruantur. Imò in aliquib. Diœcesibus requirunt pubertatem, hoc est, annos duodecim in puellis, quatuordecim in masculis: & absurdum ducunt eos fieri Patres spirituales, qui per ætatem non possunt esse carnales.

Neque tamén magno scrupulo ducendum puto, si quandoque contingat admitti etiam inferiores septennio (sic aliquando sollicitantur Nobiles, ut permittant filios suos necdum septennes nomen dare, & levare de Fonte) nam tunc admittuntur propriè ut Patrini, nec ut contrahant affinitatem, sed potius honoris Parentibus debiti gratia assistunt: sufficit autem juxta *Concil. Trident.* quod unus vel una suscipiat. Sic satis erit, quod unus adultus susceptor sit, licet adjungatur ex altera parte puellula necdum ætatis sufficientis aut contrà, quod mulier aliqua matrina adhibeatur, licet ex altera parte puer septennio inferior assistat. Cavendum tamen ne hæc nimis facilè in praxim deducantur, consuetum Ecclesiæ morem temerando.

X

3: QUÆ

3 *QUAERO. An maritus & uxor, eundem de sacro fonte levare possint? R. hoc non esse prohibitum; & certum est inter susceptorem & susceptricem nullā oriri cognationem aut impedimentum matrimonii. Unde anile commentum est quarundam vetularum, necesse esse dum juvenculus & juvencula eundem suscipiunt, & obstetrix inter utrumque se interponat, alioquin inter ipsos oriri impedimentum ad matrimonium. Advigilent Pastores, ne obstetrices, aliqua antiqua adhuc redeant hanc superstitionem: nam videlicubi praticari, sed acri reprehensione remedium attuli. Examinentur etiam num circa puerperam pro facili parti partu superstitionem aliquam adhibeant, vel observationem vanam, est enim anile ingenium in hac satis proclive, & valde tenax, Examinans quādam ea de re, dixit se invocare Christi & B. Virginis opem, & versum illum pro affectu recitare: *Et Verbum Caro factum est, & habitavit in nobis*: seque didicisse hoc habere vim, ne partus mulieris*

mulieris aliquo maleficio impediatur. Cum autem nullam vanam circumstantiam huic orationi ab ea annexam potuerim deprehendere, non putavi ad reprobandum, quia absque dubio pius affectus ad incarnationem & Nativitatem Filii Dei, & ad Virginem parientem, plurimum prodesse potest, siue contra maleficiū, siue ad faciliorem partum impetrandum. Sed quia cautus est Dæmon, & per mulieres piis etiam actibus circumstantiam aliquam erroneam solet immiscere, sicque de pietate superstitionem efficere, ideo debent suspecta etiam nobis esse quæ pia apparent, donec examine serio tamquam lidio lapide probentur, & aurum verum ab adulterino discernatur. Sic superstitiosè solent diem observare, quo post puerperium ad templum redeunt: nam diebus Lunæ, Mercurii, Veneris, non solent accedere, nescio quā observantia & vanitate, de qua realiquando in Catechismo agere non supervacaneū erit, quærendo. An dies Sanguine Jesu

X 2   Christi

Christi consecratus & redemptionis nostræ cōsummatione ob signatus, dies scilicet Veneris, in idoneus censi debeat ; in quo Mater puerum Deo offerat sanctificandum & benedicendū, ac seipsam quoque? An non & universim omnes dies à Deo creati sunt & benedicti, dum ea quæ in eis fecit, dixit valdè bona? sicque diem aliquem ex se infaustum recensere ; numquid Creatori illius est injuriam facere? His interrogationibus & earum elucidatione, è multarum mulierum mente eam suspicionem eliminavi.

Examinet etiam Parochus obstetrices, circa aliquas superstitiones ab eis adhiberi solitas tertio die à baptismo, dum puero albulam auferunt & ablunt (hoc vernaculè vocant, *des-àubler*) utuntur enim aliquibus cæremoniis, quæ paganismum sapiunt aut superstitionem: ovum ei in manus tradendo panem, salem, partem pecuniæ & similia, omnem ei prosperitatem & copiam rerum cum solemnitate quorundam verborum apprecantes.

4. *QUAERO. An quis possit plures proles parentum eorundem suscipere?* Resp. id nullo jure prohiberi. Similiter quicumque de parentela etiam in gradu ascendente potest suscipere, excepto Patre & Matre. Sic avus vel avia, neptem vel nepotem potest suscipere, licet in usu non sit. Adverte etiam cum maritus est Patrinus alicujus, non propterea uxorem contrahere cognationem; nec e contra, cum uxor est suscepatrix, non ideo Vir ejus contrahit cognationem, aut proprie est Patrinus; quamvis populari usu baptisati, utrosque conjuges (licet alter tantum susceperit) soleant Patrini aut Matrines nomine honorare.

5. *QUAERO. Quando quis designatur ut nomine alterius puerum suscipiat, quis contrahit affinitatem, an is qui vice sui aliquem designat, an is qui loco alterius estceptor?* Resp. quod procuratorio nomine tenens non contrahit, sed mandans. Ita habet probabilior sententia, & fertur esse de ea declaratio aliqua Congregationis Card. Interpretum Concilii Trident.

6. *QUAERO. An diu differri possit baptis-
mus infantium?* Resp. Parentes & Pa-
stres debere curare, ut parvuli matu-
rè baptiscentur, ob tenellam ætatem
periculis multis obnoxiam. Quando
tamen censenda sit dilatio nimia pru-
denti iudicio est expendendum. Post
aliquot dies si differant parentes, tunc
sunt monendi, ut diligentem curam
suscipiant tam die quàm nocte; debet-
que Pastor se exonerare, si quid ei con-
tingeret. Non tamen existimarim pec-
catum mortale, si diligentem omnino
curam adhibeant, & ad octo vel sep-
tem dies differant. Hoc quidem dix-
im secundum jus commune, quia
præceptum Ecclesiasticum hac de re
in iure non reperitur, ut possit deter-
minari, quæ dilatio peccatum morta-
le involvat. In diversis autem Episco-
patibus Constitutiones possunt esse
magis vel minus rigorosæ, & hæc se-
quendæ sunt.

In Parochiali Leodiensi sic habemus
*Viderint Pastores ne Nobiles, aut
cujuscumque sortis subditi, quovis ex-*

cluso pretexto vel colore, prolium suarum baptismum ultra diei unius naturalis spatium differant, nisi obtenta ob causas sufficientes ab Ordinario licentia, de qua apud Pastorem fidem debeant facere competentem. Hoc autem intelligo pro Parochis non longe distantibus à residentia Ordinarii; nam in locis distantibus, Parochus prudenti suo iudicio ob causam videtur posse indulgere unū aut alterum diem, supposito quod cura diligens habeatur circa puerum.

7. *QUAERO. An plura nomina rectè imponantur in baptismo?* Resp. licet id prohibitum non reperiatur, magis tamen congruere ut unum imponatur; ut sicut unus Angelus inter beatos Spiritus nobis deputatur à Deo ad custodiam è nativitate & baptismo: ita inter beatas animas, una eligatur ad specialem protectionem, directionem, cultum, imitationem, intercessionem apud Deum. Et hæc certè multiplicitas nominum à vanitate aliqua inter Magnates ortum habuisse videtur.

tur, ut sic à plebæis distinguerentur: nunc autem passim etiam plebæi volunt imitari, sub titulis aliquibus devotionis erga Sanctos; quæ quidem devotio & zelus fortè non est secundum scientiam, saltem non est secundum communem Ecclesiæ morem antiquum. Moneant etiam Parochi Parentes, ne nomina in baptismo posita patiantur corrumpi, & alterari à domesticis aut popularibus, ob quod frequenter contingit nomina Sanctorum fieri ridicula. Similiter Ethnica & profana nomina non facile admittat Parochus.

8. *Quæro. An possit Parochus admittere duos Patrinos, quando nulla adhiberetur Matrina, vel contra duas Matrinas, quando nullus adhiberetur Patrinus?* Resp. non posse, quia Conc. Trid. expressè dicit, ut tantum admittatur unus vel una, vel ad summum unus & una: ergo nec duo viri, nec duæ feminae admitti possunt, quia cum hic sit ius positivum, specialiter expressum, in rigore verbis Concilii standum est. Sic etiam declaravit Sacra Congrega-

tio Interpretum Concilii, addens Episcopum non posse concedere licentiā, ut duo viri loco viri & mulieris aliquem baptizatum suscipiant.

Corrigendum ergo hic *Parochiale Leodiense fol. 6.* agens de Patrinis, ubi insinuat duos susceptores, ubi nulla susceprix, vel duas susceptrices, ubi nullus susceptor, posse admitti.

Sed quid si plures de facto sic admisiserint, contrahunt-ne cognitionē? Respondet Congregatio. Si plures suscipiant, omnes contrahere cognitionē, si non constat quis primo tetigerit, & plures fuerint electi, & æquē principaliter admissi & designati. Si enim unū tantum designat Parochus, & nihilominus plures tangant, illi non contrahūt, sed is solus qui designatur à Parocho.

CAPUT V.

De obstetricibus, aut baptizantibus in necessitate.

I. **Q**UAERO. *An quæ ex officio sunt obstetrices, teneantur scire formam baptismi & modum baptizandi?*

Respondet Suarez, *in rigore non inveniri*

X 5

hac

hac de re præceptum, nec Ecclesiasticum, nec naturale : quia ex vi sui muneris non obligatur obstetrix ad curandam salutem animæ pueri, sed solum ad cooperandum natiuitati ejus corporali. Hanc sententiam sequitur etiam. Diana 2. p. tract. 1. Miscell. resol. 46.

Sed scimus præceptum esse passim Pastoribus in Synodalibus decretis, ut advigilent ne ad officiam obstetricandi deputentur, nisi quæ prius ab ipsis examinatae sint & instructæ de forma & modo baptizandi vernaculâ salutem linguâ; quia sæpissimè casus contingit, quo succurrere teneantur pueris in periculo mortis & partu difficili, ita ut nec per personas alias id ritè peragi possit. Quapropter tunc ad baptizandum ex charitate & obedientia tenentur: & præceptum quod involvit Pastores ut eas instruant, indirectè etiam eas concernit ut formam & baptizandi ritum essentialem ediscant.

Quare iterum hic monendos Pastores existimo, ut huic instructioni diligentem navant operam; quia mul-

in errores per crassam ignorantiam
possunt hic intercurrere, ut multis in
locis longâ praxi adverti.

Multæ reperiuntur baptizasse sola
hac forma: *In nomine Patris, & Filii, &
Spiritus sancti* non addendo, *Ego te ba-*
pizo. Scio & ubi contigerit, pericli-
tante puero, & partem corporis extra
uterum protensam habente, dum il-
lam partem utraque manu teneret ob-
stetrix, aliam mulierem aquam fudis-
se, ipsa interim obstetrice formam
pronunciante. Existimabantq; omnia
ritè esse peracta, cum tamen hic bap-
tismus vel nullus sit, vel omninò du-
biius iudicio Theologorum. Denique
in Jubilæo venit ad me mulier quæ-
dam extranea pœnitentiæ gratia, quæ
munere obstetricis multis annis fun-
cta fuerat; cumque eam examinarem
circa hoc munus, reperi quod quoties
baptizarat, toties formam tertio re-
petierat super puero; putans quod si-
cut ter aspergitur puer aquâ, ita etiam
ter formam repetendam esse. Altera
quoque mihi declaravit, quod quin-
quies

quies eundem puerum baptizasset, ut tantò certior foret de baptismo. Hæc rememoro Pastoribus ruri agentibus, ut ignorantia similiū muliercularū obstetricantium diligenti curâ succurrant, ne in ipsos redundent defectus nonnulli graves.

2. QUÆRO. *An baptizati ab obstetricibus sint iterum sub conditione baptizandi, si post examen non inveniuntur malè baptizasse?* Resp. cum hic diversæ opiniones inter recentiores Theologos reperiantur, & in Diœcesibus Manualia diversimodè ordinent, rectè quemlibet facturum qui se sui Episcopi ordinationi conformarit. Ego diligenter examinatâ obstetrice, & mulieribus præsentibus, si invenio eam rectè formam scire; & si mulieres præsentēs firmiter asserant nihil tumultuarie factum, sed formam rite, cum ipsa aqua abludente, pronunciatâ fuisse, nō rebaptiso; quia ordinat nostrum *Manuale Leodiense* non rebaptisandum. Allegant aliqui inter obstetrices repertas fuisse sagas sine intentione baptizan-

tizantes, sed Dæmoni potius voven-
tes pueros. Resp. hoc non esse sufficiēs
fundamentum ad rebaptizandum u-
niversim baptizatos à mulieribus. Nā
etiam inventi sunt Sacerdotes similes,
magiæque addicti, de quorum possit
intentione dubitari. Nec tamen ideo
baptismus ordinariè repetitur, etiam
à flagitiosissimis datus Sufficit hic mo-
tali quadam certitudine de baptismo
ritè collato judicare Certè in *Italia, Si-
cilia*, & alibi, non repeti baptismū ob-
stetricū, testatur *Dian. s. p. tr. 13. Res. 86.*

3. *QUAERO. An baptisans in necessita-
te contrahat cognationem?* Casus hic
novissimè accidit. *Quadam mulier ab-
ortum passa est ob febrim, ob quam etiam
mortua est; cum autem fœtus adhuc ali-
quid haberet vitæ, vicina mulier illum
baptizavit, quia sciebat formam baptis-
mi, & inter assistentes nulla erat magis
hac in re experta. Interim vir prædefun-
ctæ mulieris jam viduus huic etiam vi-
dua cupit jungi matrimonio. Queritur
an possit?* Resp. non posse sine dispensa-
tione; quia ex baptismo, etiam in ne-

cessitate dato, oritur cognatio spiritualis, impediens matrimonium inter Patrem baptizati & mulierem baptizantem. Et licet hac de re non cogitat mulier baptizans, & non habuerit nisi intentionem subveniendi ex charitate proli periclitanti, ignara talis impedimenti; tamen ubi postea rescit, non potest cum Patre proli maritari.

Sed quæritur, *an Episcopus possit dispensare hic?* Resp. (quicquid sit universim de Episcopis) dispensationem hanc concedi ab Episcopo in Dicecesi nostra *Leodiensi*; an verò id fiat jure communi, an jure & privilegio, sive consuetudine particulari hujus Episcopatus, non disputo.

4. *QUAERO An si Pater vel Mater vel necessitate prolem baptizet, cognatio spiritualis oriatur inter eos?* R. oriri; sed cum illa superveniat matrimonio jam contracto, non impedit illud; & secundum probabilissimum multorum sententiam non impedit baptizantem à petendo debito conjugali, si id necessitate factum fuerit; quia subveniens

necessita-

necessitatem patienti non debet adeo gravi pœnâ puniri. Aliud foret si baptizarit Pater vel Mater, cum alii astantes baptizare poterant. Tunc enim multi Theologi, quos citat & seq. Sanchez. l. 6. de matr. disp. 36. n. 7. putant baptizantem esse privatum jure petendi debitum. Sunt verò aliqui qui contrariū docent, & dicunt; quod licet culpa hic interveniat, tamen talem pœnam ex nullo textu probari. Ita Connich. & alii citati apud Dian. 3. p. resol. 3. tr. 4. l.

Ex his resolve casum qui novissimè accedit de quo & Pastor quidam me consuluit. Contigit virum litteratum suam prolem baptizare, cum non esset necessitas; & si qua foret, aderat tamen obstetrix sciens baptizare; habitabat & in eadem domo Pastor loci, qui facillimè poterat vocari. Quid igitur dicendum hic? Resp. illum peccasse graviter tunc baptizando, & plerosque Doctores judicaturos eū debere abstinere à petendo debito conjugali, nisi dispēsetur; & hæc est securior sententia. Alii tamen cum Diana eum excusarent, non à culpa

culpa

culpa, sed ab hac pœna, ut dixi; & hanc etiam sententiam non improbabilem iudicat Layman, l. 5. tract. 10. p. 4. c. 8.

Sed vide ulterius. Ille Pater postmodum urget Pastorem, ut non solum suppleat caeremonias, sed etiam repetat baptismum dicens se timere ne quis fortè defectus interveniret: hoc autem petebat, quia Nobilem quemdam advocarat in Patrimum, ut sic ille non solū in caeremoniis Patrinus esse videretur, sed etiam in baptismo, ut postea satis animadversum fuit. Quid igitur hic dicendum? Resp. & in hoc graviter peccasse, quia cum non esset ignarus, sed sciret baptismum à se administratum sine errore substantiali, non debebat ob considerationes istas humanas urgere Pastorem ut baptismus repeteretur etiam sub conditione. Nec Pastor debebat ita facile rebaptizare, nisi re mature ponderatâ, ut sciretur quis defectus, intervenire potuisset diligenti omninò examine præmisso. Licet verò peccare potuerit Pastor, nimis facile ejus petitioni acquiescendo, nec satis examinando ne-

gotii huius pondus; non tamen incurrit irregularitatem (de qua cum me consuleret anxius erat) si vel solâ mente conditionem conceperit dum rebaptizavit. *Si tu non es baptizatus, &c.* quia tunc solum incurritur irregularitas, dum est rebaptizatio simpliciter, siue intentio dandi baptismum hominiam baptizato, ut supra diximus.

Nota quoque, illum Nobilem non fuisse verè Patrimum, quandoquidem, ut suppono, validus antea fuisset baptismus; & ipse solum in cæremoniis adhibitus est; nâ illa rebaptizatio sub conditione non fecit Sacramentum. Est autem sententia communis Theologorum, eum qui tenet in cæremoniis tantum, non contrahere cognationem. Adde, quod etiam non contrahatur, si quis teneat in baptismo privato domi dato infantem, etiam ut Patrinus: quia secundum mentem multorum Doctorum, cognatio illa spiritalis non oritur nisi ex baptismo publico & solemni. *Vide citatos pro hac sententia multos apud Sanchez de matrim.*

trini.

*trim. l. 7. disp. 62. n. 15. & apud Dianam
p. 5. tract. 3. Resol. 7.*

Nota tamen, quod si quis in privato domestico baptismo tenuerit infantem ut Patrinus, & eâ quidem intentione, scribendus est in Registro Pastoralis; quia altera opinio, quæ dicit hunc esse verè Patrimum, etiam probabilis est, quam sequitur Suarez cum nonnullis Doctoribus. Quapropter hunc Registro inscribi mandat Synodus Mechliniensis.

Ulterius dum quis per Procuratorem suscipit, uterque scribendus est in Registro Pastoris; quia disputatur quis vere illorum sit Patrinus; quamvis probabilius sit eum qui Procuratorem constituit esse verè Patrimum & Susceptorem. *Adverte* tamè hoc habere locum quando verè alius suscipit nomine procuratorio. Sæpe autem contingit ut quis alium sibi substituat, non tamquam procuratorem, sed tamquam verum susceptorem, volens se ab onere susceptionis exolvere, & tantummodò munusculum mittere, ne ille quem

quem sibi substituit sumptu gravetur; quo casu substitutus ille, non autem substituens, Registro Pastoralis est inscribendus, quod quidem in praxi debent notare Parochi, & examinare.

§. *QUAERO. An ad Patrinum officium sit admittendus Hæreticus?* Resp. negativè; quia hæretici, cū in recta fide puerum instruere nequeant, sua se exolvere obligatione non possunt. Et hi eo etiam nomine rejiciendi sunt, quod nomina SS, in Ecclesia, celebrium, puta *Georgii, Francisci, Catharinae*, & aliorum pueris nolint imponi, asserentes eos fuisse idololatrias & Papistas. Certè & miraculo quandoque Deum Patrinos hæreticos rejecisse constat.

Certâ relatione didici in *Britannia*, inferiori in *Diœcesi Leonensi* intra *Landeriacum* & *Montem Relaxum*, vulgò *Morlayk*, anno 1622. In Februario contigisse quod sequitur. Cū puellâ baptisandâ Patrinus hæreticus adhibitus foret, illeque nomen velle impunere, miraculosâ loquelâ infans, omnibus stupentibus, inclamavit,
Maria

Maria est nomen meum. Unde nec Patrinus ille admissus est, nec nomen quod optabat imponi. Solent autem ipsi nomina veteris testamenti imponere: è contra Ecclesia solet novi testamenti nomina imponere, ut ostendat prærogativam novæ legis supra legem *Mo ysis*, quæ ad perfectum non adduxit. Unde nec festa ferè decernit Sanctis antiqui testamenti, & rarò eorum nominibus utitur in baptismo ob eandem rationem.

An tamen quandoque possit permitti Patrinus hæreticus, urgentibus ex causis in locis, ubi passim converfantur Catholici cum Hæreticis, cum libertate indulta utrisque, ut fit in Germania & quibusdam Galliæ Provinciis; item an Catholici possint Hæreticorum ibidem filiis esse Patrini in eorum baptismo, Lutherano vel Calviniano more dato, disputat & resolvit Laym. l. 15. tr. 2. c. 28. Vide illum fusiùs ibi hæc tractantem ratione Nationis Germanicæ.

6. *QUAERO.* An nomen in baptismo

acce-

acceptum liceat mutare! Resp. Em Sa
Verbo, Nomen, his verbis. Nomen sibi
quemque posse mutare, excepto seruo, mo-
do fiat sine fraude & alterius præjudi-
cio, quidam ajunt: Ego ad tempus, & ex
causa id posse puto; alioqui acceptum in
baptismo non posse nisi forte in Confirma-
tione. Hæc Em. Sa.

NOTA. Rituale Rom. postquam
dixisset Baptismum oportere fieri per
infusionem aquæ in modum crucis,
subjungit: Vbi Baptismus fit per infu-
sionem aquæ, cavendum est ne aqua ex
infantis capite in fontem defluat, sed vel
in Sacrarium baptisterii prope ipsum
fontem extructum defluat; aut in aliquo
vase adhuc usum parato recepta, in ip-
sius Baptisterii vel Ecclesiæ Sacrarium
effundatur. Quod quidem in his Pro-
vinciis non video usum receptum. Con-
venientissimum tamen foret id intro-
ducere.

Addit idem Rituale: Admitti non
debent Patrini cujusvis Ordinis Regula-
res. Unde patet non solum arceri eos
qui strictè Monachi dicuntur, sed et-
iam

jam Religiosos quoslibet; quod est cōtra nonnullos recentes Theologos.

TRACTATUS III.
RESOLUTIONES QUÆSTIO-
num & Casuum Pastoralium
DE CONFIRMATIONIS
Sacramento.

CAPUT I.

*De Materia hujus Sacramenti
& Forma.*

I. QUÆRO. *Quanam sit materia?*
Respo. 1. materiam remotam
esse Oleum cum Balsamo ab Episcopo
benedictum. Et quidem Balsamum
requiri de necessitate Sacramenti, at-
que etiam benedictionem Episcopa-
lem similiter esse de essentia, est com-
munior opinio Theologorum: quam-
vis non desint multi qui censeant Bal-
salmi mixtionem esse solum de præce-
pto. Si quæras, an Pontifex possit et-
iam committere hanc materiæ conse-
crationem simplici Sacerdoti? plerique
negant contra *Valentiam*.

Respo. 2. Materiam proximam esse
unctio-

unctionem cum dicto Oleo , in modum crucis in fronte peractam. Et quidem formationem signi crucis esse necessariam & essentialem, colligitur ex ipsa forma : *Consigno te signo Crucis.* Fons quoque debet signari nec alia pars supplere potest.

2. QUÆRO. *An si unctio fieret in fronte , non per pollicem aut digitum , sed per medium aliquod instrumentum, an esset nullitas?* Ita multi affirmant , quia in hoc Sacramento requiritur manus impositio ; si autem unctio fiat medio instrumento , non est vera manus impositio. Hæc sententia est tutior , sed puto aliam non esse improbabilem. Unde si in contagio ad vitandam pestem Episcopus confirmaret virgulâ , puto esse validum Sacramentum , sicut & in Extrema Unctione. Nam & talis unctio potest dici *Manus impositio* , sicut percussio per baculum dicitur in jure , *Injunctio Manus* , quia mediante manu fit ; & forma etiam Sacramenti hic verificatur , nec deest materia , nec signifi-

significatio violatur. Lege Sanctum *Carolus Borromeum* in pestilentia suos visitantem multos confirmasse, & quidem existimo quod propriâ manu immediatè. Quod tamen tunc potuisset, ubi erat periculum, uti virgulâ ad illud evitandum, probabile puto, cum sit hic frontis chrismatio, & consignatio, cum debita forma.

3. QUÆRO. *Quanam sit forma?* Resp. hæc est: *Signo te signo crucis, & confirmo te chrismate salutis in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.* Atque quomodo omnia ista hic sint essentialia, explicui in *Candel. tr. 3. l. 3.* sicut & significationem materiæ, *l. 2.* declaravi.

CAPUT II.

De Ministro suscipiente.

I. QUÆRO. *Quis sit minister hic necessarius* Resp. esse Episcopum, ita ut simplex Sacerdos invalidè illud ministraret, nisi fortè ex commissione speciali Pontificis.

2. QUÆRO. *An possit illud ministrare in aliena Diœcesi?* Resp. non posse nisi ex licentia Episcopi illius Diœcesis.

qua tamen Diœcesi potest Episcopus
etiam alienos confirmare, si id gratum
putat aliis Episcopis; & ita ferè obti-
net praxis in Belgio, ut nullus acce-
dens rejiciatur, etiam si alterius sit
Diœcesis. Vidi id sine scrupulo practi-
cari ab Ill. *Cameracensi*, & à R. *Suffra-
ganeo Leodiensi*, dum ad confinia veni-
uat Diœcesis.

3. *QUAERO. Quod si negligens sit Epis-
copus, quomodo peccet?* Resp. Em. Sæ.
*Notabilis negligentia Episcopi in confir-
mando, mortale est peccatum.* Addo,
quandoquidem illis reservata sit hæc
potestas, debere ad hunc effectum
Diœcesis suas frequenter visitare, ma-
ximè in locis quæ vicina sunt hæreti-
cis; quia plurimum valet contra sedu-
ctionem illorum. Item in locis agre-
stibus, in quibus sæpè hujus Sacramē-
ti defectu reperies fraude Dæmonum
mulieres & viros abreptos ad sortile-
gia & cultum Dæmonum, contra quo-
rumdam dolos vis hujus Sacramenti
poterat eos præmunire. Imitari de-
beant Apostolorum Petri & Joannis di-
ligen-

ligentiam, qui ad confirmandos Samaritanos recens ad finem conversos alacriter mox excurrerunt.

4. *QUAERO. An infantes & amentes possint suscipere hoc Sacramentum?* R. quod omnis baptisatus capax sit illius. Hinc & Apostoli omnibus baptisatis manus imposuisse leguntur. Et post Apostolorum tempora statim cum baptismo dabatur hoc Sacramentum cuiuscumque ætatis, sexus, & status, hominibus. Certè cum effectus ejus sit robur & perfectio gratiæ, illa venit omnibus. Sic & olim cum bis tantum in anno baptizaretur, infantes cum Baptismo Confirmationem acceperant, testis est *S. August. tract. 6. in Ioan.*

Nec desunt Theologi qui judicant magis expedire, etiam nunc, ut confirmentur infantes; ut tantò certius effectum percipiant, & Christo arctius jungantur, atq; ad majorē gloriam jus accipiant. Ita inter cæteros id judicaverunt *S. Tho & S. Bonav. l. 4. sent. d. 7.*

Alii censent differendum ad annum
7. Favet huic opinioni *Catechismus Pr*

7, & multarum Ecclesiarum consuetudo. Nec deest ratio. 1. ob maiorem Sacramenti reverentiam per propriam dispositionem. 2. ut professio in baptismo per alios facta, in confirmatione fiat per ipsum suscipientem. 3. ad vitandum periculum iterationis, dum meminit suscipiens suæ confirmationis. Utraque opinio est probabilis. In Parochiali nostro Leod. sic habetur: *Omnibus Fidelibus post baptismum, Sacramentum Confirmationis administrari potest, expedit tamen usum rationis expectari, qui ante septenniū communiter non apparet: nā pueri qui eo carēt, ad pugnam spiritualem nondum sunt idonei.* Sed ad hoc respondetur, quod pueri apti sint ut armentur, & consignentur characteri militari, & gratiæ perfectionem suscipiant, ut suo tēpore possint demicare, & auxilium opportunum reperire.

CAPUT III.

De necessitate huius Sacramenti.

I. **Q**UAERO. *An sit praeceptum strictum ad suscipiendum hoc Sacramentum.* Resp. communio-
 Y 2   logo-

logorum sententiam dicere non esse obligationem sub pec. mortali; nec culpam incurrere mortiferam eum qui secluso contemptu, etiam toto vitæ suæ tempore illud non suscepit, eo quod expressum hac de re in scriptura aut Ecclesiæ decretis præceptum non reperitur.

Opinio tamen affirmans esse præceptum ut adulti suscipiant hoc Sacramentum, habet suos Doctores antiquos. *Scot. Bonavent. Antonium, Sylv. Valdensen, P. Soto, Hugonem de S. Victore*, quos inter recentiores sequitur *Philipp. Gammachæus, Sorbonicus Doctor; in sumto. 3. q. 69. c. 9.*

Nec caret fundamento omninò probabili. *Primò*, quia in actis *Petrus & Ioannes* à Samaritanis exegerunt huius Sacramenti susceptionem, & *Paulus* ab Ephesiis, ex quibus locis *S. Hieronymus Dial. contra Luciferianos* deducit præceptum, dicens: *An nescis Ecclesiarum esse morem ut baptisatis manus imponatur, & ita invocetur Spiritus S. Exigis ubi scriptum sit? In actibus Apo-*

stolo-

torum : Et si scriptura auctoritas non
subesset, totius orbis in hanc partem con-
sensus instar præcepti obtineret. Nam &
multa alia quæ per traditionem in Eccle-
sia observantur, auctoritatem sibi scri-
pta legis usurpant. Videtur ergo S. Hie-
ronymus in traditione præceptum fun-
dare. Favent & alii Patres, qui dicunt
per hoc Sacramentum nos fieri plenè
Christianos, & sine illo nos non esse
perfectè Christianos. Ita loquitur S.
Cyrillus Hieros. cathec. 3. Clemens Pont.
ep. 4. ad Iulium. Conc. Aurelianense can.
3. Capitul. Omnes fideles de consecr. d. 5.
ex epist. Urbani. Et S. Cyprianus ep. 70.
dicit necessarium esse ut baptisati ungan-
tur chrismate, & Melchiad. Pont. ep. ad
Episcopos Hispania dicit esse necessaria
virtutis confirmationis auxilia, ac bap-
tismum & confirmationem ita esse conjun-
cta sacramenta, ut ab invicem nisi morte
præveniente nullatenus possint separari,
nec unum sine altero ritè perfici. Synodus
etiam Laodicensis c. 48. dicit Oportet bap-
tisos post baptismum chrisma percipe-
re, & cælestis regni participes fieri. Uti-

tur hæc Synodus verbo præceptivo, sicut & Patres citati, verbo *Necessitatis*, ergo præcepti necessitatem indicant. Quod licet non esset ita in scripturis expressum, in ipsa tamē institutione à Christo videtur inclusum, quia non est valde credibile, tantum Sacramentum Christianam perfectionem consummans sub consilio solum esse relictum.

Deinde, si hoc sub consilio est relictum, quare in aliquibus Diœcesibus præcipitur, ut non admittantur ad matrimonium qui non prius susceperint confirmationem? An possunt cogi ad ea quæ sunt consilii? Se habetur in Synodo Leodiensi tit. 9. c. 4. Nullus ad matrimonium admittatur ignorans orationem Dominicam, Salutationem Angelicam & Symbolum Apostolorum, nisi de impedimento insuperabili ordinarius cognoverit & dispensaverit. Neque ille qui confirmatus nondum est. Hæc ibi. Cur etiam præcipit *Consil. Trid.* ut nullus prima tonsura initietur, nisi sit confirmatus

Adde, multos docere non posse o-

mitti

mitti hoc Sacramentum tota vita sine
 gravi peccato, vel ob virtualem & im-
 plicitum quemdam contemptum, vel
 ob scandalum; si enim sæpius oblata sit
 oportunitas suscipiendi, & omnino ne-
 gligant; hanc adeò notabilem negligẽ-
 tiam scandalosam esse, & contemptum
 quẽdam involvere interpretatur mul-
 ti Doctores, inter quos *Richard. Bon.*
Marsil. Cabr. Palud. Major. Sylvest. &
 post illos *Card. Tolet. l. 2, c. 24.* quicquid
 dicat in contrarium *Laym. l. 1. trac. 3. c.*
5. cum quibusdam aliis.

2. **QUAERO.** *An saltem aliquibus ca-*
sibus specialiter obligetur quis ad suscipi-
endum hoc Sacramentum sub gravi pec-
cato? Resp. posse obligare quando illius
 oportunitas offertur, & instat oc casio
 publicè confitendi fidem, ut in perse-
 cutionibus hæreticorum & infidelium
 Tunc enim non videtur sine gravi
 culpa posse negligi. Quia omnino pe-
 riculosum est adire discrimen fidei &
 militiæ Christianæ sine hac præpara-
 tione & armatura spirituali. *V. dicta in*
Cand. tr. 3. l. 4. Prop. in fine.

CA-

De Patrino confirmationis.

I. **Q**UAERO. *An debeat esse alius à Patrino baptismi?* R. quod sacramentum in necessitate potest idem esse.

2. **Q**UAERO. *An debeat esse confirmatus?* R. affirmativè, alioqui non contraheret cognationem, & graviter peccaret. Hæc est communis sententia,

3. **Q**UAERO. *An debeat esse unicuique debet esse unus vel una, aut unus & una juxta constitutionem Concilii Tridentini.* Et quidem in Belgicis Ecclesiis optima est consuetudo: ut in confirmatione ne viri non teneant fæminas, nec fæminæ masculos. Si non multiplicentur impedimenta matrimonii.

4. **Q**UAERO. *An possit uxor viri prolem ex fornicatione cum altera ante matrimonium natam suscipere in Confirmatione?* R. non posse, quia sic cum viro contrahit cognationem, quam multi DD. putant à debito conjugali petendo impedire. Potest tamen ignorantia juris vel facti hic excusare. V. de *Acta de Patrino in Baptismo.*

s. Qua

¶ *QUAERO. An Parochus debeat confirmatos in libro describere? Resp. hoc est inconvenientissimum, maxime quando pueri confirmantur, ut postea certius sciatur ex registro de eorum confirmatione, ne iteretur. De hac re sic ordinat. Illust. Antonius Alberg. Nuntius Apostolicus in Decretis pro Diocesi Leodiensi: Scribat Parochus in libro status animarum nomina omnium confirmatorum, & Patrinorum, nec hoc unus in Suffraganeū reijciatur: ille enim est Minister Sacramenti, iste est Pastor, & ad istum spectat instruere populum suum, non autem ad illum. Hæc ipse.*

Hinc ibidem docet teneri Parochū docere confirmatorum Patrinos quam obligationem habeant, & nullum ad hoc officium debere admittere, qui non sciat rudimenta fidei. Sunt tamen qui existimant, strictè loquendo, non teneri Patrinum Confirmationis ad instructionem confirmati, quia hoc non reperitur jure expressum sicut de Patre: no Baptismi; ita Coninch & Laym. cum Henriq. Sed contrarium docet Sylvi⁹, & a-

& a-

& alii, putoq; teneri, si ali² nō instruat.

6. *QUAERO. Quinam prohibentur esse patrini?* Resp. hac de re sic ordinat Parochiale Leodiense pag. 46. conformiter juri communi. *Non confirmatus non debet esse pater, nec teneri alium ad confirmationem; nec excommunicatus, nec haereticus, nec publicè criminofus, nec Religiofus.*

Addit. ibid. pap. 47. *Confirmati caput fascia, linea ob Chrismatis reverentiam ligatur, qua tertio die à Confirmatione per sacerdotem, si haberi potest, deponi debet, & frons cum sale & aqua, ac stippa reverenter tergi, ipsaque fascia cū stippa exuri in sacrario, vel in alios sacros usus per sacerdotem applicari.*

In liganda autem fascia, vellea dissolvenda, nulla prorsus affinitas, vel spiritualis cognatio contrahitur. Hæc ibi.

7. *QUAERO. An qui per errorem teneret filium Petri putans esse filium Pauli, sive in Baptismo, sive in Confirmatione contrahat cognationem?* Responsio negativa probabilis est, quam habet Sanchez de matr. l. 7. disp. 58. Colligitur ex

2. de cogn. spirit. ubi habetur non arceri
 unjugē à debiti petitione, qua per igno-
 rantiam leva vit filium mariti. Ex quo
 textu colligunt Doctores, requiri sci-
 entiam & animum ad contrahendam
 cognationem. Ita Sanchez, cui contra-
 dicit Basil. Pontius, dicēs errorem per-
 sonæ in casu proposito, esse tantum
 circa accidentalia, ideoque non impe-
 dire officium Susceptoris, sive Patris
 spiritualis; nec idem esse de uxore,
 quia jus id voluit de illa, eò quòd Ma-
 trimonio contracto non convenit su-
 pervenire impedimentum cognatio-
 nis, si ignorantia excuset. Sed mihi vi-
 detur utrobique eadem ratio, non e-
 nim convenit etiam huic supervenire
 impedimentum, qui juste recusaret ef-
 se patrinus, si sciret esse filium Petri qui
 putatur esse filius Pauli; quia meritò
 potest velle cognationem cum Paulo
 & ejus uxore ac filio, quam tamen non
 vult cum Petro, & ejus uxore, ac filio.
 & maximè ob impedimentum Marri-
 monii hinc inde oriundum.

TRA-

TRACTATUS IV.
 RESOLUTIONES QUÆSTIO-
 num Casuum Pastoralium.
 DE EUCHARISTIÆ SA-
 cramento.
 CAPUT I.
 DE MATERIA ET FORMA EU-
 charistiæ.

QUAERO. *Quomodo materia debet esse præsens?* Resp. debere esse præsentem sensibiliter: id enim significat illa vox, *Ho c*, vel *Hic*, in verbis formæ, designans rem sensibus præsentem. Hinc resolvuntur casus seqq.

1. An necesse sit ut materia in manibus habeatur, aut saltē a ministro tangi possit? Item, an necesse sit ut sonus perveniat ad materiam? Resp. negativè. Ratio est quia potest censerī materia sufficienter præsens, licet in manibus non sit, aut pauld̄ amplius quam ut manibus tangi possit. Et potest tam submissè sacerdos consecrare ut sonus ad materiam super alteri positam non pertingat. Sufficit ergo quod digito demon-

demonstrari possit, & aliis sensibus pateat, puta oculis, sicque moraliter præsens sit, nec nimis distans.

2. An necesse sit, ut videatur materia, oculisque præsens sit? Resp. negativè. Nam etiam si formulæ sint in pixide clausæ; aut velo coopertæ, valida est consecratio; si pixis super altare sit posita, aut juxta illud loco apte sensibiliter præsens. Dico, si pixis sit in altari, vel juxta illud præsens: nam si paries intercederet, aut esset clausa intra tabernaculum, non censeretur sufficienter præsens materia.

2. QUÆRO. *An qualibet parva vel magna quantitas materiae valide consecratur?* Resp. quemlibet cumulum materiae posse consecrari, qui potest esse præsens secundum omnes sui partes moraliter.

Casus accidit in triremibus non multis ab annis, ubi quidam Apostata Sacerdos, cum inferrentur multi sacci panis ad provisionem, omnes præsentes advocans, dixit: *Ego volo hos omnes Panes consecrare*, sicq; elatâ voce proclamavit

tulit cōsecrationis verba. Cum igitur inde magna orta foret confusio, tandē resolutum fuit, ut panis illē pueris daretur & reliquum igne absumeretur. Cū autem aliās iterum id attētaſſet, mortem præligenſ ſervituti, ſuſpendio enecatus eſt. Ita mihi retulit P. *Sylveſter Petraſancta Soc. Sacerdos Illuſtr. Nuncio Apoſtolico P. Aloynſio Carafæ* cōfeſſionibus, eo tempore accidiſſe, quo cōfeſſionibus excipiendis intrinſecus erar & ipſe designatus.

Reſp. 2. minimam quantitatem poſſe cōſecrari, ſi modò ſit ſenſibilis. Unde minima particula, in qua conſervatur panis ſubſtantia, apta eſt materia cōſecrationis, ſicut & minima vini gutta.

Hinc patet Reſponſio ad quæſtionem, quā quæritur, an vini guttulæ in calice ſeparatæ à toto, vel minimæ particulæ diſſilientes in corporali, & formulis cōſectandis ſeparatæ debeant cenſeri cōſecratæ? Reſp. hoc pendere ab intentione cōſecrantis. Videtur autem recta eſſe intentio, vel cōſecrare ſolum quod eſt per modum

cont.

continui intra calicem. Unde verisimile est guttas separatas à toto vino, non esse consecratas: similiter nec minimas particulas dissiliētes à formulis ante consecrationem; quia recta intentio Sacerdotis nō videtur ad minimas illas particulas separatas, & vix sensibiles ferri, nisi aliter determinârit.

3. *Quæro de forma: An possit à pluribus simul pronunciarī, & ita simul consecrari?* Resp. posse ut patet ex usu Ecclesiæ Romanæ, in qua novi Sacerdotes simul cum Episcopo verba consecrationis super eādem materiam proferunt. Ubi tamen adverte, quod omnes simul verba consecrationis finire debent, si simul consecrare velint, alioquin qui prius absolvit, solus consecrabit. Quia ergo periculum est, ne multi verba formæ inaniter proferāt, imò ne ipse Episcopus principalis cōsecrans nihil efficiat, si alius prius absolvat; quæritur quomodò hæc consuetudo intelligenda sit, aut qualis intentio debeat esse in novis Sacerdotibus? *Respondent* aliqui, solum Episcopum

pum

pum proferre verba formaliter, & cum intentione cōsecrandi, alios verò materialem in signum potestatis sibi cōcessæ, & in memoriā cene, in qua Christus cum Apostolis cœnavit, & illis eandem potestatem concessit. Attamen cum in Pontificali Episcopus moneatur altè & paulatim dicere, ut possint simul alii pronuciare, qui etiam monetur diligentiam adhibere, ut simul absolvant: per hæc indicatur eos proferre verba formaliter, ad consecrandum. *Respondendum* igitur, practicè rectè consuli, ut Sacerdotes, tunc intendant proferre verba tali modo & intentione, quam Ecclesia voluit illos hic habere: ita ut habeant conditionam, vel potiùs disiunctam intentionem, scilicet aut consecrandi cum Episcopo si possint; sin minùs, materialiter tantùm verba proferendi; ita ut nullo modo velint ante Episcopum consecrare.

De materia & forma, plura suprâ in hoc Tract. & in resol. casuum de Sacramentis in genere.

CAPUT

TRACTATUS III. 401
CAPUT II.

De suscipientibus Eucharistiam.

QUAERO. *Quae dispositio requiratur, ad digne suscipiendum?* Resp. 1. qui conscius est sibi peccati mortalis vel dubius, & practice nō deponit dubium, tenetur præmittere confessionem, quantumvis sibi contritus videatur. Ita *Trid.* Resp. 2. duabus circumstantiis concurrentibus sufficit contritio, cum scilicet urget necessitas cōmunicandi, & deest copia Confessoris. Hinc resolvuntur casus sequentes.

2. Quando Sacerdos ex officio tenetur celebrare, nec habet alium Sacerdotem nisi longè distantem, quem non potest accedere, potest contritus celebrare. Quænam autem distantia requiratur, ut censeatur non adesse copia Confessarii, moraliter venit prudenti iudicio æstimandum. Nam unius vel duarum leucarum distantia puto frequenter sufficere, si quis præcedenti nocte in peccatum mortale ceciderit, & matutino tempore oportet celebrare. Adde quod hic multæ

Z 3 circum-

circumstantiæ veniant considerandæ inclementia aëris, infirmitas nonnulla vel senium Sacerdotis, periculum itineris, scandalum & murmuratio populi, si ultra consuetum tempus Missa differatur, Confessiones excipiendæ matutino tempore, si sit dies solemnis & similia. Ex quibus omnibus debet formari, juxta conscientiam timoratam, prudens iudicium.

2. Quando etiam si non teneamur celebrare vel communicare, id tamen sine scandalo, aut infamiae nota omittere nequimus. Sed hic videndum an probabilem aliquam rationem adferendo, hanc infamiam vitare possimus, tunc enim cessabit necessitas communicandi.

3. Necessitas absolvendi inchoatam Missam, si non facile, nec sine incommodo possit ad altare vocari Confessarius.

4. Si quis altari admotus, ut communice, recorderur peccati mortalis, & non possit retrocedere sine scandalo, vel nota.

5. Quan-

5. Quando pœnitens unicum peccat. mort. habet, quod si confiteatur Confessario qui præsens est, gravem sibi ab illo injuriam metuit, puta sollicitationem ad malum; odium vel inimiziam, revelationem peccati, & similia. Tunc enim non censetur habere copiam Confessarii. Si autem habet mortalia alia ex quibus non metuit, tenetur illa confiteri illo tacito.

6. Quando pœnitens non habet aliud mortale, nisi reservatum Superiori, quem adire non potest. Tunc necessitate urgente potest sine confessione pravia communicare contritus.

2. QUÆRO. An qui in dictis casibus sine confessione communicarunt, teneantur statim post confiteri? Resp. si sint laici communicantes, non tenentur; si verò sint Sacerdotes celebrantes tenentur. Ratio est, quia *Concil. Trid.* hoc præceptum imponit Sacerdotibus celebrantibus, non verò Laicis communicantibus: in expositione autem legis onus imponendi standum est illius verbis. Verba autem *Trid.* sunt. *Quod si necessita-*

te urgente, Sacerdos absque prævia confessione celebraverit, quam primum confiteatur. Ubi nulla fit mentio Laicorum, censeturq; esse solum præceptum Ecclesiasticum pro Sacerdotibus consecrantibus, & ut publicos ministros se exhibentibus in consecratione huius Sacramenti. Unde casus sequentes resolvuntur.

1. Si Sacerdos communicet more laicorum, urgente necessitate, non tenetur hoc præcepto.

2. Si quis præmittendo confessionem, ex oblivione peccatum aliquod non fuerit confessus, non tenetur statim confiteri, nisi iterum debeat celebrare.

3. Si quis non præmiserit confessionem, quia non putavit se esse in peccato, quod prius advertit post consecrationem, etiam non tenetur statim confiteri, nisi iterum urgeatur celebrare, & habeat copiam Confessarii.

4. Qui ex malitia omisit confiteri, & celebravit, etiam non tenetur statim post confiteri. Ratio diversitatis

est, quia indignè celebrans peccavit
 quidem, sed nullo speciali præcepto
 ad cōfessionem statim obligatur. Suf-
 ficit enim quod suo tempore eam fa-
 ciat, sicut & quivis alius peccator; quia
 cum solum præciperetur confessio, ut
 dispositio ratione Eucharistiæ, jam
 transit illa obligatio. At verò qui di-
 gnè celebrat, & non confiterur urgen-
 te necessitate, ex eo non peccat, sed
 tantum remanet obstrictus id postea
 facere, quod antè non potuit. Quare
 transfertur tunc in ipso obligatio. In
 illo verò qui indignè celebrat, videtur
 manere eadem ratio, quæ de aliis pec-
 catis, ut illud sicut & alia non tenea-
 tur nisi suo tempore confiteri. Hæc est
 probabilis aliquorum sententia, cujus
 contrarium non videtur convinci ex
 verbis Tridentini.

3. *QUAERO. Quomodo requiritur, ut
 communicans sit jejunus?* Resp. debet
 esse jejunus jejunio naturali, hoc est,
 ab omni cibo & potu à media nocte
 usque ad Communionem; ut ne qui-
 dem per modum medicinæ quicquam
 sumpse-

sumpserit. Per modum tamen salivæ, si quid deglutiatur, non impedit. Hinc resolvuntur Casus sequentes.

1. Si abluendo os incautè parum aquæ deglutiatur, non impedit: quia id per modum salivæ factum censetur, non per modum cibi, aut potus.

2. Qui degustat aliquid jurulenti sive liquidi, solum ut percipiat saporem & expuit, non impeditur, etiam si quid relinqui censeatur in palato, quod per modum salivæ deglutiatur.

3. Qui casu trajicit aliquid reliquiarum in dentibus ex cibo cænæ precedentis relictarum non censetur etiam jejunium frangere, ob dictam rationem. Aliud foret, si quis saccarum in ore posuerit paulatim liquefaciendū, & ante mediam noctem necdum totum trajecerit: est enim successiva quædam manducatio, & cibi sumptio. Unde si quis indormiret cum saccharo in ore, de quo dubitet, an ante mediam noctem totum deglutierit, teneat se non jejunum.

4. An Sacerdos qui deglutit sanguinem,

TRACTATUS IV. 467

hem, aut alium humorem à capite in os defluentē, censeatur jejunus? Resp. censeari, quia non est per modum cibi aut potus: nec est aliquid trajectum per os in stomachum ab extrinseco, quod videtur ad manducationem, aut potum requiri.

§. An oportuerit dormivisse post cibum, vel digessisse? Ratio dubitandi est, quia in jure cap. *Si constiterit* de accusat. punitur Sacerdos, qui noctem insomnem duxerat. Resp. id non esse necessarium Sacerdos autem qui punitur ibi, fuerat tota nocte in taberna, & inde processerat ad celebrandū, propter scandalum ergo, nec non irreverentiam & præsumptionem cibi & potus sumpti post mediam noctem, jure punitus est.

Quapropter in Synodo Namurcensi huic rei contra hunc decretum extat: *Si quis Sacerdotum cum pridie temulentus notabile scandalum dederit, sacrosanctum Missæ sacrificiū celebrare præsumpserit, ad integrū mensem ab ejusdem sacrificii celebratione suspēdatur. Ita t. 1. c. 11.*

L 6

4. Quia

4. *QUAERO. Quo casu possit sumi & non jejuno Eucharistia?* Resp. vel id fieri posse ob necessitatem suscipientis, vel ob integritatē sacrificii, vel ob Sacramenti ipsius vitandā irreverentiā. Hinc resolvuntur casus sequentes.

1. Si quis sit periculosē infirmus, & sit periculum, si sequens dies expectetur, potest non jejunos communicare. Unde advertant Pastores, in morbo periculoso non esse scrupulosē differendam communionem propter jejunium. Adde quod non solum semel, sed & pluries cōmunicari possit infirmus nō jejunos, si periculum perseverat, & pluries id requisierit; maxime, si interstitium notabile sit, puta unus hebdomadæ, aut circā.

2. Si in Hæreticorum manus aliās incidere posset Sacramentum, aut alia irreverentia tractari, tunc etiam a nō jejuno potest sumi, imò & bis in die recipi. Hoc enim licitum foret ad impediendam irreverentiam Sacramenti.

3. Si pro vino consecraverit quis aquam, & sumpserit, tunc denuò potest consecr.

consecrare vinum, & sumere. Ratio est, quia integritas sacrificii est de jure divino, jejunium de jure Ecclesiastico. Unde & Sacerdos non jejunus si alter celebrans deficeret post consecrationem, debet perficere sacrificium.

4. Si necesse sit sumere reliquias post ablutionem, est enim totum illud per modum unius actionis moralis, & complementum sumptionis præcedentis. Unde non hic scrupulosè agendum est, sed intra tempus quo adhuc moraliter persistit ministerium Missæ, licet contingat multo tempore morari, ad ministrandam Eucharistiā sumi possunt reliquæ ad illud sacrificiū pertinentes.

5. Ob viaticum dandum existenti in periculo mortis, Sacerdos non jejunus posset celebrare secundum aliquos Theologos. Ratio esse potest quia Communio tunc est de jure divino, jejunium de Ecclesiastico. Sed probabilior sententia id non concedit. Ratio est, quia major habenda est tunc ratio reverentiæ Sacramenti, quā necessitatis aliqualis proximi, qui etiā

excusatur à Præcepto, cum non adest, qui ritè possit ministrare. Et hoc videtur approbare Ecclesiæ cōsuetudo optima Legum Interpretes. Nec refert quod Communio sit de jure tunc divino, jejunium de Ecclesiastico: nam etiam celebrare cum vestibus sacris est juris Ecclesiastici, & tamen non admitterent Theologi licere tunc celebrare sine sacris vestibus. Potest ergo præceptum Ecclesiæ quandoque esse universalius quàm divinum, quod ex ipsiusmet Ecclesiæ interpretatione colligi quandoque potest.

APPENDIX AD CAP. II.

Quæritio quotidiana est: *An liceat ante Missam, vel Communionem, sumere Tabacum, sive per modum fumi, sive per modum pulveris, sive per modum folii, quod masticatur & expuitur, &c.*

Sæpe respondi, id non parum indecens esse; & ita consuetudinem illam planè ablegandam à Sacerdotibus & Ministris Altaris, tamquam corruptelam. Peccati tamen mortalis absolute & per se condemnare non ausus fui.

Qui

TRACTATUS IV. 411

Quia non frangit jejunium Tabaci
sumptio, nisi quando per os sumitur,
& in stomachum transmittitur; nem-
pe tunc per modum cibi sumitur. Et
licet fumus Tabaci per os sumatur, nō
tamen per modum cibi sumitur aut
potus; nec enim ideò sumitur ut per
se & ex intentione in stomachum tra-
jiciatur comedendo vel bibendo,
quod est propriè per modum potus
vel cibi sumere; quin potius per nares
exit. Quod si etiam aliquid ex fumo
in stomachum recipiatur, ut aliqui di-
cunt; id tamen magis fit per modum
respirationis, quàm per actionem quæ
sit comestio, vel potatio. Sed etiam si
Tabaco aliquis humor commorea-
tur in capite qui forsan in stomachum
potest defluere, non tamen est man-
ducatio; ideo strictè, & per se loquen-
do ordinariè non impedit, tamquam
frangens jejunium. Nam ad fractio-
nem jejunii passim duo requirunt Do-
ctores, scilicet quod sumatur aliquis
cibus vel potus, & quidem sumatur
per actionem, quæ sit manducatio &
pota-

poratio ; ad quod requiritur quod sit
 trajectio per os in stomachum propria
 actione vitali. Hanc sententiam de Ta-
 baco docet *Dian* expressè, p. 5. t. 13. ref.
 1. & in terminis citans *Alphonsum de*
Leone, Joannem præpositum, alios idem
 sentientes, contra *Antonium de Leone*,
 qui putat frangi jejunium naturale.

Adverte me dixisse, quod absolute &
 per se loquendo non ausim condemnare
 peccati mortalis sumptionem Tabaci an-
 te Missam ob fractionem jejunii. Tamè,
 tum ob periculum illud trajiciendi in
 stomachum, tum ob irreverentiam &
 pravam consuetudinem ministrorum
 Ecclesiæ hac in re, quæ etiam plebeis
 scandalum & malum exemplum in-
 generare solet, in nonnullis Conciliis
 Provincialibus, sive Synodalibus de-
 cretis, id justè prohibetur sub pæna
 gravis peccati, imò sub comminatio-
 ne censurarum; & tunc observanda est
 Sacerdoti Constitutio Episcopi Diœ-
 cesana. Sic gaudeo gravissime id pro-
 hibitum esse in *Diœcesi Tornacensi* in
 Belgio, Synodus etiam Mexicana ter-

ta sic habet lib. 3. tit. 15. *Præcipitur, ne Sacerdos ante Missæ celebrationem, aut quævis alia persona ante Communionem, quicquam Tabaci per modum fumalis evaporationis, aut quovis modo percipiat.* Synodus etiam Limensis tertia sic expressius dicit: *Prohibetur sub reatu mortis æternæ Præbyteris celebraturis, ne Tabaci fumum, seu Tabaci pulverem naribus, etiam prætextu medicinæ, ante Missæ sacrificium sumant.* Synodus quoque Episcopatus Canariarum sub pœnâ excommunicationis lata sententia non solum prohibet ante Missam sumi sed etiam vult duas horas intercedere à Missa: quod quidem aliqui ideo decretum putant, quod soleat sumptio Tabaci in illis Provinciis vomitum provocare.

Ex quibus omnibus collige, non satis tunc quosdam assuevisse sumptioni Tabaci ante sacrificium, quolibet prætextu; quia apud pios censetur hic indecentia, nec quidem levis.

Certè Synodalia illa in diversis Provinciis decreta, rem non ita levem esse satis declarant, quamvis non obligent

ex se extra illam Provinciam in qua decreta sunt.

Quæstio huic affinis est. *An liceat aromata aliqua ori imponere ante Communionem, ad vitandum noxium aërem, et que etiam dentibus conterere, modo de illis nihil deglutiatur?* Certè dum contagiosa pestis apud nos gravissimè serperet, & manè ante Missam visitandi essent ægri per agros & hortos sparsi, ut eis provideretur de necessariis Sacramentis, nō duxi scrupulo theriacalibus imponere, ad aërem pestilentem arcendum, & cerebrum confortandum. Ori autem imponere, conscientia duxissem, ob periculum deglutendi aliquid, quod paulatim fieri potest etiam inadvertenter, sed ramen imprudenter. Interim ut quæstioni propositæ respondeam; nonnulli Theologi tradunt licere ori imponere, & dentibus conterere aliquod aromaticum, si modò nil deglutiatur. Addunt & aliqui, cū quis aromaticum quippiam sumit, sed nil ex intentione deglutit, nisi minimum quid per modum

succi

in qua succi inseparabiliter salivæ admixtū,
non frangere jejunium naturale, nec
impediri ab Eucharistia. Ita Tanner.
Sed puto id periculosum, nec practi-
candum, nisi valde circumspectè.

Addo & hanc quæstionem. *An liceat*
tempore noxii aëris, aliquantulum po-
tus aceti, vel alterius liquoris, per na-
tra trahere, ut confortetur caput, licet
postea transmittatur in stomachū? Resp
dubio id licere ex justa causa, si
nihil deglutiatur. Quod si etiam ali-
quid trajiciatur in stomachum, putant
nonnulli Theologi id non impedire
Communionem, nec frangere jejuni-
um; quia non est hic aliquid sumptum
per modum cibi aut potus, nec est co-
mestio aut potatio, quæ ore fieri debet.
Pro hac sententia vide citatos apud
Bianam p. 5 tract. 13. resol. 1. ubi & me-
cum aliis citat. Sed licet docuerim, &
putem in rigore non esse hic actionem
comestionis vel bibitionis, quia illa u-
traque per os requirit trajectionem;
tamen in praxi non facile id approba-
rim, si in stomachum pars liquoris
succo
traji-

trajiciatur per nares attrahendo, quia ceptum
ab intentione Ecclesiæ videtur id alie care, q
num, & indecens, sicut de Tabaco pet culum
nares attracto etiam dixi, quando uira, f
ad stomachum descendit. Est enim ile mor
tunc aliquid simile & æquivalens bi tionem
bitioni vel comestioni. Et mens vide el com
tur Ecclesiæ esse, ut ob dignitatem Sa untur C
cramenti primum illi locum in stoma i. Nor
cho præparemus, nihil ab intrinseco os, qui
in illud immittendo. In casu autem uerint
quo me citat Diana, ago de illo quærentia
deglutit sanguinem, aut humorem vomitus
capite in os defluentem, ubi nihil a quia cū
extrinseco in stomachum injicitur. habuerit
suprà Cas. 4. cap. 2. q. 3.

CAPUT III.

De præcepto communionis.

I. **Q**UAERO. *An sit præceptum com- in; max
municandi in articulo mortis. aut a
Resp affirmativè, adultos tale præ- mi pii c
ceptum sub peccato mortali obligare. uenribu
capaces sint; quamvis dispurent Do trari, q
ctores, an tale præceptum sit de jure ad istud
divino, vel humano. Quidam enim i. Dan
putant non esse de jure divino præ est C
ceptum*

ceptum, nisi semel in vita communice-
re, quod impleri potest extra arti-
culum mortis. Alii non solum semel
in vita, sed quoties periculum proba-
bile mortis occurrit, asserunt commu-
nicationem esse præcepti divini, & hæc
est communior sententia. Hinc resol-
vuntur Casus sequentes.

I. Non debere tunc negari amentis
homines, qui aliquando usum rationis ha-
buerint, cum id potest fieri sine irre-
verentiæ periculo, puta sine periculo
vomitus, vel exspuitionis. Ratio est,
quia cum aliquando hi devotionem
habuerint, eâ virtute perdurare cen-
suntur: & si non constet fuisse in pecca-
to mortali, cum in amentiam incide-
re, præsumendi sunt boni & dispo-
nuntur; maximè si antequam in phrene-
si aut amentiam inciderint, signa a-
mentis præcipui dederint. Perpetuò autem a-
mentibus non solet etiam tunc mini-
strari, quia nulla umquam in eis fuit
de jure illud Sacramentum devotio.

II. Damnatis ad mortem etiam dan-
do est Communio. Unde consuetu-
do

do Hispanorum negantium reis interficiendis Eucharistiā, sublata est in tu proprio *Pii V.* cui lex regia accessit. Dicitur tamen adhuc in partibus consuetudo vigere, ut maleficus & foris Communio non detur, licet poeniteant. Quæ etiam consuetudo non videtur bene fundata; cum omnis verus poenitens jus habeat ad Eucharistiā maximè in articulo mortis.

3. Energumenis si absque irreverentiæ periculo possint communicare, non est Eucharistia neganda communis.

4. Est difficilior, cujus resolutionem apud nullum reperio. An auctus à nativitate surdus & mutus communicandus, saltem in articulo mortis? Ratio dubitandi est, quia tales non videntur posse habere actum illum devotionem, cum nunquam fuerint instructi de hoc mysterio, ideo fidem actualem illius non videntur habere. Quomodo enim credent audierint? Quomodo audient prædicante? Ex altera parte, ut

administratur, ratio militat, quia tales
 sunt baptisati, ideoque fidem habitua-
 lem habent per Baptismum infusam:
 & cum alios vident cum magna reve-
 rentia & devotione ad Sacramentum
 hoc accedentes & adorantes, conci-
 piunt ibi esse aliquod mysterium, &
 devotionem aliquam erga illud exte-
 rioribus demonstrant signis, immò &
 adorationem in hujus Sacramenti e-
 levatione exhibent. Experimentiâ id
 didici, in quadam surda & muta juris-
 dictioni meæ subdita, quæ in Missæ
 sacrificio elevatione manuum, pecto-
 ris tuncione, aliisque signis dum Sa-
 cramentum exhibetur, adorationem
 exhibet, & devotionem quam solent
 Fideles, & cum usu rationis perfectio
 polleat, absque dubio confusè myste-
 rium ibi aliquod latere percipit. Imò
 signis aliquibus quandoque licentiam
 petit, cum aliis ad hoc Sacramentum
 accedendi; quæ tamen ei indulta non
 fuit à Parochis ante me, ideoque nec
 hactenus id resolvi, cum difficile sit
 judicare de dispositione & sufficienti
 reve-

reverentia Sacramenti, nec ipsa Ecclesiastico præcepto Communionis comprehendatur. Dubium tamen mihi est. An si existeret in periculo mortis ob divinum præceptum communicandi semel in vita; non foret fides ejus, quantum potest fieri, signis excitanda; ut sic ei ministraretur tunc viaticum Eucharistia. Etenim cum Deus in necessariis non desit, videri speciali illustratione interiori, & specialis gratiæ auxilio adjuvare tales actum fidei exercendum. Alioquin cum Theologorum sententia designat, neminem ex adultis sine fide explicita mysterii Trinitatis & Incarnationis salvum posse; sequeretur tales surdos & mutos excludi a salute, cum non possint de illis mysteriis sufficienter instrui, & per consequens nec explicitam fidem elicere: nisi dicamus Deum speciali gratiâ, & lumine adjuvare concurrere, & intellectum, voluntatemque elevare, ut tales pio affectu fidei sufficienter assentiantur; maxime illis articulis qui dicuntur esse necessari

TRACTATUS III. 421

cessarii non solum necessitate præce-
pti, sed etiam necessitate medii ad sa-
lutem. Hinc etiam aliqui Theologi
existere, quod si quis inter infideles fa-
ceret quod in se est, nec haberet quæ-
dam pro instructione ad fidem, Deum
non ei defuturum; sed extraordinario
prius modo eum illustraturum, sive
per homines, sive etiam per Angelos,
itaque surdus & mutus à nativitate, vi-
deretur saltem in periculo mortis, posse
Communionem muniri, si aliquam judi-
cetur reverentiam concipere: nec idē
de illo est ac de pueris, cum discretio-
nis lux in eo fulgeat, juvari que possit
tamē naturale & perfici lumine, & gra-
tia supernaturali ad dispositionē suf-
ficientem speciali benignitate Dei.

2. *QUAERO. An qui aliā occasione
communicavit, si postea incidat articulus
mortis, teneatur iterum?* Resp. negativē.
Non interponatur notabile spatium
alterum, quod quidem prudentis ar-
bitrio relinquendum est; unde multi
asserunt sufficere, si quis ante octi-
dium communicarit, licet ignoraret

A a

sibi

sibi imminere periculum mortis. Sic enim sufficienter censetur implevisse præceptum de communicando paulò ante mortem: quia unusquisque censetur habere intentionem saltem implicitam adimplendi omnem obligationem quam potest & decet, licet ea fortè ignoret, nisi contrariū explicet. Sic satisfacit præcepto Ecclesiæ qui diem festum ignorans, Missam audit.

3. *QUAERO. De præcepto communione in Paschate, sub qua pœna obliget, & quæ ætate obligare incipiat?* Quod primum adverto quosdam simpliciores Parochos existimare sub pœna excommunicationis obligare, sed errant. Nam Canon: *Omnis utriusq; sexus*, hanc solum pœnam adiicit, ut qui transgreditur, *vivens ab Ecclesiæ ingressu arcatur, & moriens Ecclesiastica careat sepultura*: quæ pœna ab excommunicatione differt, & doctis notum est. Tempus verò Paschale continet quindécim dies, à Dominica Palmarum, usque ad Dominicam in Albis; & ubi consuetudo istud tempus extendit

di, id servare sufficit, sicut Mediolani,
& alibi, ab initio quadragesimæ dici-
tur inchoari. Istud etiam tempus à
Parocho certis de causis potest exten-
di, vel anticipari.

Quantum ad secundum, quo ætatis
anno obligatio oriatur, non potest in-
divisibiliter designari: sed in eo sequen-
dum est parentum & confessoriorum
iudicium. Dici tamen potest, morali-
ter loquendo, nec ante decennium fa-
cilè incipere, nec ultra annum deci-
mum quartum differri. Non statim
verò ac pueri attingunt ætatē, in qua
licitè possunt communicare, ad id ob-
ligantur. ut notant DD. sed post ali-
quod tempus, v. g. post unum vel alte-
rum annum. Ratio est, quia congruit
ut Ecclesia non obliget hic quamprimum
potest, tam pro majori reveren-
tia Sacramenti, quàm pro securitate
communicaturi; & hoc ipsum usus
Ecclesiæ approbat. Quare non sunt
hic audiendi recentiores nonnulli ci-
tati à Diana in *Additionibus*, res. 19. qui
volunt pueros mox à septennio obli-

gari ad communionem, eisq; dandam
 sicut & pœnitentiæ Sacramentū, quā-
 primum peccare possunt mortaliter.
 His illud Apostoli rememoro: *Si quis
 hac in re sententiosus esse velit, nos talem
 consuetudinem non habemus, nec Ecclesia
 Dei.* Ad silentium hic imponendum
 sufficere deberet, quod Rituale Roma-
 num iussu Pauli V. editum sic habeat:
*Illis propter ætatis imbecillitatem nondum
 huius Sacramenti notitiam & gustum ha-
 bent, non debet ministrari.* Nota illud,
Notitiam & gustum; & vide an septen-
 nes pueri notitiam & gustum huius
 Sacramenti ordinariè habeant.

4. *QUAERO. An per indignam com-
 munionem hoc præceptum impleatur?*
 Resp. affirmativè. Sicut & præcep-
 tum baptismi aut confirmationis im-
 pleretur etiam indignè suscipiendo.
 Ratio est, quia dum præcipitur actus
 aliquis, substantia ipsius actus ordi-
 nariè solet præcipi, nō autem modus
 & ita cūm præcipimur suscipere Bap-
 tismum, aut Confirmationem, aut Eu-
 charistiam, licet intentio & finis præ-

cipi

TRACTATUS III. 435

ipientis sit ut dignè fiat; tamen cum
finis non cadat sub præceptum, & di-
gnè sumere sit solum modus quidam,
etiam sub præceptum cadere non cen-
setur. Dico ordinariè, nam modus po-
test esse essentialis ipsi actui, & tunc
censetur cadere sub præceptum. Sic
cum præcipitur oratio, censetur præ-
cipi attentio quia est modus essentia-
lis orationi: & cum præcipitur con-
fessio, censetur præcipi ejus forma-
lis integritas, quia est de essentia con-
fessionis: at dispositio digna non est
essentialis, vel Baptismo vel Commu-
nioni, vel Confirmationi.

5. *QUAERO. An qui in Paschate trans-
gressus est hoc præceptum, maneat liber
usque ad Pascha sequens?* Resp. 1. mul-
torum esse probabilem affirmativam
sententiam, quia etiam in aliis præ-
ceptis hoc reperitur. Nam qui non
audivit Missam in Dominica, non te-
netur usque ad alteram Dominicam.
Item qui non jejunavit in Quadrage-
sima, non tenetur usque ad alteram

Quadragesimam. Resp. 2. contrarium probabilius videri, & in praxi securius esse Ratio est, quia lex de Communionem Paschali duas partes principales includit, una ut Communio non differatur ultra annum, altera ut haec saltem tempore Paschatis, & utraque est principaliter intenta. Id ipsum exemplis similibus declaro: Si quis teneatur ad aliquid solvendum in Paschate, non ideo liberatur ab obligatione, si Pascha transierit. Item si Confessarius praeceperit jejunare Feriali sexta, non ideo liberatur poenitens à jejunio, si eo die non impleverit: quia Confessarii intentio principalis est, ut semel jejunet, dies autem Veneris ob congruentiam adjicitur. Sic ergo principalis Ecclesiae intentio est, ut Communio annua fiat, dies autem Paschae ob congruentiam designatus est, quo tempore si non impleatur, manet obligatio implendi postea.

6. *QUAERO. An Parochus teneatur ministrare Eucharistiam, quoties subditus petierit? Resp. teneri, quoties rationali*

biliter petit: Quod enim dixerunt aliqui non teneri, nisi quando ex præcepto tenetur communicare, parum probabile est: quia Parochus non solum alitur à subditis, ut ministret necessaria, sed etiam multum utilia salutis. In hac re ergo videndum est, an iuxta statum suum, & Sacramenti reverentiam, non nimium frequenter, aut importunè petant. Atque etiam ex parte Parochi excusatio rationabilis, & impedimentum potest occurrere quandoque, ita ut non peccet; maxime si coadjutores habet Sacellanos vel Religiosos, ad quos facilis est recursus. Caveat tamen in confessionibus audiendis, aut Communionem danda morosus esse: quia hæc sunt pascua, ad quæ oves tenetur manu ducere; tantum abest, ut ab eorum frequentatione, morositate suâ eas doceat abstrahere. V. in vita S. *Lyduinæ apud Surium* Parochum graviter reprehensum, quod ipsi ægrotae frequentem denegaret Communionem. Atque de ægris in Rituali Romano sic habetur:

Si aeger sumpto Viatico dies aliquot vixerit, vel periculum mortis evaserit, & communicare voluerit, ejus pio desiderio Pastor non deerit.

QUAERO. An Parochus tempore pestis teneatur infectis Eucharistiam ministrare cum periculo vitae? Resp. duplicem hic esse opinionem. Quidam enim ab hac obligatione Parochum tunc liberant, inter quos *Rodriguez p. cap. 77. Tabiena, & alii.* Cui opinioni favere videntur omnes illi qui docent eum qui communicavit in Pestilente, si sine contemptu non communicet in periculo mortis, non peccare mortaliter. Inter quos est *Cajet. Sylv. Fumus, & alii V. Communio.* Atque omnes illi qui docent non nisi de praecepto Ecclesiastico tunc communicandum esse, huic opinioni facile subscriberent: quia praecepta Ecclesiastica cum periculo vitae non solent obligare, maximè cum Eucharistia non sit de salutis necessitate. Sed contrarium probabilius & tutius censeo. Junior opinio. De qua re plura dicam.

TRACTATUS IV. 429

cam in *Tractatu de Extrema Unctione.*

8. *QUAERO. An Parochus celebrans partem suae hostiae possit dare communicaturo?* Resp. hoc ordinariè fieri non debere. Ex rationabili tamen causa, si non sit alia hostia, & urgeatur quis communicare, potest dari. Ita Sylveste & alii.

CAPUT IV.

De celebratione Missae.

1. *QUAERO. An Sacerdos censura aliquà occultà implicatus, puta excommunicatione, possit celebrare?* Resp. si timer infamiam vel scandalum ex ommissione Sacri, potest; modò doleat de peccato, & proponat prima oportunitate petere absolutionem. Ratio est, quia non videtur Ecclesia cum tam gravi onere obligare ad censuræ observationem: nec tunc ergo fiet irregularis.

2. *QUAERO. An sit mortale peccatum celebrare ante matutinum recitatum?*

Resp. negativè, quia nec tale præceptum rigorosum obligans ad mortale reperitur, nec est ordo per se Divini Officii

Officii cum Sacrificio, sicut est in re
partes ipsas Officii Divini. Et licet ta-
lis ordo foret, tamen illius interrup-
tio non est mortalis. Nam etiam ordi-
nem horarum invertere non censetur
peccatum mortale. Est tamen qua-
dam congruentia, ut præmittatur ma-
tutinum sacrificio, quia unum officiū
est quasi nocturnum, alterum diur-
num. Quod ut facilius fiat, etiam per-
mittit Pontifex, & Ecclesiæ apud pios
etiam usitata consuetudo, ut pridie
vesperi officium possit recitari. Quod
si quæras quâ horâ? Resp. nihil me de
hac re determinatum reperire. Existi-
mo tamen absoluto officio illius diei
licere etiam tempestivè, hoc est, cir-
ca quartam pomeridianam. Quia Ec-
clesia in ultimis diebus hebdomadæ
sanctæ circa eam horam officium ma-
tutinum sequentis diei solet inchoa-
re.

3. QUÆRO. *Quoties teneatur quisque
vi sacerdotalis ordinis in anno celebrare?*
Resp. hoc esse incertum, unde dissen-
siunt DD. Quidam enim dicunt quater

TRACTATUS IV. 431

quidem teneri Sacerdotem in vita sua
sub mortali sacrificare, cum de ea re
non inveniatur præceptum de iure di-
vino aut positivo. Alii, & probabilius
dicunt præceptum contineri in illis
verbis: *Hoc facite in meam commemora-
tionem.* Unde Trid. sess. 22. can. 1. dicit
*Christum illis verbis Sacerdotibus præce-
pisse ut offerrent, uti semper Ecclesia Ca-
tholica intellexit & docuit.* Idem cap. 2.
& sess. 23. cap. 17. de reform. præcipit
Episcopis: *Curent ut Sacerdotes saltem
Dominicis & Festis solemnibus, si autem
curam habuerint animarum, tam fre-
quenter ut suo muneri satisfaciant, Mis-
sas celebrent.* Incertum tamen manet
quoties sub mortali teneatur, quia li-
cet Tridentinum moneat Episcopos,
præcipiat ut huic rei advigilent, non
specificat præceptum rigorosum de
obligatione sub mortali. Quamvis
mens Ecclesiæ satis colligatur esse, ut
sepius celebrent. Unde cap. *Dotentes*
de celebrat. Missarum, pro delicto nu-
meratur, quod Sacerdotes quidam vix
quater in anno celebrarent.

3. QUÆ-

3. QUÆRO. *An sæpius in die liceat celebrare?* Resp. multos hic casus referri à Casuistis, sed duos tantum scias in usu esse: scilicet in die Nativitatis Domini, & quando quis plures Ecclesias habet. Addi fortè posset casus cujusdam necessitatis, quando in aliqua Ecclesia æger esset Parochus, nec alius Sacerdos posset haberi, ut in die solemni populus Missam audiret. In quibusdam locis *Hispaniæ*, etiã datur privilegium sacerdotibus plures Missas celebrandi in die animarum atque antiquitus dum tantus erat populi concursus, ut templum omnes non caperet, pluries celebrari ab eodem poterat. Ob istam causam dicit *Strabo de reb. Eccl. cap. 21. Sanctum Leonem* in una die septies Missam celebrasse. Lego etiam in vita *Sancti Alberti apud Milanum* 2. *Missi* quotidie solitum duas celebrare Missas, unam pro vivis, alteram pro defunctis.

2. QUÆRO. *An sint aliqui dies, in quibus non liceat celebrare?* Resp. permissum esse omni die celebrare, exc

TRACTATUS IV. 433

ptâ feriâ sextâ hebdomadæ sanctæ ,
 quo etiam die consuetudo non est
 Communionem dandi , nisi ægris in
 periculo mortis. Quantum ad diem
 Jovis sanctum, licet quibusdam in Ec-
 clesiis non soleat nisi una Missa cele-
 brari , in memoriam Christi qui eâ
 die primam Missam celebravit, & ma-
 nu propria Apostolis Eucharistiam
 præbuit: non invenitur tamen rigoro-
 sum præceptum, quo singuli Sacerdo-
 tes prohibeantur celebrare. Unde
 & à multis solitum est tunc celebrari
 Quantum ad Sabbatum Sanctum, et-
 iam consuetudo obtinet , ut non nisi
 una Missa solemnis tunc temporis ce-
 lebretur. Quapropter & eâ die non
 habetur *Introitus* , qui solet legi in
 Missis privatis. Atque etiam id pro-
 hibetur, Cap. *Sabbato* , de consecr.
 distinct. 3. Adverte tamen istud præ-
 ceptum ex eo originem duxisse, quod
 antiquitus Sabbato Sancto non reci-
 tabatur Officium Matutinum, nec le-
 gebatur Missa de resurrectione ante
 mediam noctem, quæ erat Principium

B b

Domi-

Dominicæ Resurrectionis Patet ex Collecta; *Deus qui sacratissimam noctem*, &c. Unde totam illam diem Ecclesia transigebat in mœstitia, Christi in sepulcro memoriam repræsentans, & resurrectionem ejus expectans. Postea cæpit Ecclesia Missam illam resurrectionis, mediâ nocte legi solitam, celebrare die Sabbati tempore matutino quî mos nunc toto orbe invaluit. Hinc aliqui existimant præceptum illud antiquum abrogatum esse, quod Missam in die celebrare prohibebat; ita ut privatam Missam tunc legere non existiment prohibitum. Quia propter hac in re consule consuetudinem loci in quo degis, in praxi mentuius, & magis ad mentem Ecclesiæ videtur abstinere.

5. *QUAERO. Quâ horâ licitum sit celebrare?* Resp. Rubricas Missalis determinare ab aurora usque ad meridiem. Solet autem aurora inchoari unâ hora & mediâ circiter ante Solis ortum. Interim scimus quibusdam in locis solitum esse etiam ante auroram celebra-

Pater ex
 nam nocte,
 in Ecclesia
 Christi in se-
 atans, &
 ns. Post-
 lam resur-
 solitam,
 ore matu-
 e invaluit.
 ræceptum
 esse, quod
 hibeat;
 nc legere
 n. Quia
 consuetu-
 in praxi
 entem Ec-
 tum sita-
 alis deter-
 meridie
 unâ hoc
 rtum. In
 locis soli-
 celebra-
 re.

re: tum ut famuli, filii-familias, opera-
 ri eam audiant: tum ut iter facientes,
 ea non careant: de quo in multis Belgii
 locis scrupulus non fit. Et cum talis
 consuetudo ab Episcopis sciatur & tol-
 leretur, non videtur peccatum invol-
 vere. Imò *Navarr. cap. 25. Manual An-
 gelus Rosella*, & quidam alii, putant ju-
 re communi id non prohiberi. V. la-
 tius *Navarr. cap. 25.* qui putat privile-
 gia Missæ ante auroram, vel post me-
 ridiem celebrandæ, continere jus com-
 mune, & tantum prodesse ad sedandos
 animos scrupulosorum. Tu in praxi
 consule consuetudinem timoratorum,
 in Episcopatu in quo degis. Nam hoc
 strictius observatur in quibusdam lo-
 cis, quàm in aliis. *Trident. Sess. 22.* ordi-
 nat ut Sacerdotes ultra horas illis sta-
 tutas non celebrent, & hoc de statutis
 intelligi potest cujuslibet Episcopatus
 aut de consuetudine vim statuti ha-
 bente.

Quantum ad noctem nativitatis, li-
 cet celebrare etiam tres Missas Sa-
 cerdoti privato ante ortum Solis ex

privilegio *Telephori Papa* Atque generaliter ex communi DD. sufficit, quod finis Missæ in initium auroræ incidat, aut quod Missæ initium circa meridiem inchoetur. Sed & olim in jejuniis quatuor temporum, ut patet de *consec. dist.* 1. etiam post nonam celebrari poterat, eâ horâ quâ Christus illud obtulit quæ etiam tunc erat hora refectionis in diebus jejunii, ut testatur *D. Tho.*

In Natali si quis tres Missas non celebret, potest quam vult eligere, convenit autem maximè tertia.

Nota etiam pro itinerantibus, alios quos docere Sacerdotem festo die impeditum in itinere, posse Missam incipere unâ horâ post meridiem. Ita *Layman, Henriq. & Suarez.* Addunt alii, quod Sacerdos, si desit copia Confessarii, possit die festo celebrare contritus, ut possint alii audire Missam, licet ipse non esset Parochus, si non sit alius qui celebret *Dicunt* & alii qui itinerantem ut die festo audiat Missam posse celebrare sine ministro.

stro: & si in loco sit ubi desit aliquid ex minoribus ornamentis, puta Stola, vel manipulus aut cingulum, posse sine illo celebrare. Quæ omnia ut probabilia admittit *Diana*. Aliqui contradicunt, quia tunc non obligat præceptum Missæ, ideoque non est necessitas, nec ex parte celebrantis, nec audientis.

CAPUT V.

De requisitis ad celebrandum, & de Stipendio celebrantis.

1. **Q**UAERO: *An necessaria sint vestes sacra, & quæ?* Resp. necessarias esse: nimirum, Amictum, Albam, Cingulum, Manipulum, Stolam, Planetam: ita ut nullo casu liceat celebrare sine vestitu illo sacro. Si tamen in casu necessitatis una ex minoribus desisset, puta Cingulum, vel Manipulus, vel Stola; multi existimant non fore mortale, sine ea celebrare: multò minus si quis per inadvertentiam aliquam earum omittat.

2. **Q**UAERO. *An omnes hæ vestes debeant esse benedictæ?* Resp. Doctores communiter, omnes debere esse be-

nedictas, alioqui mortaliter peccari. Excipiunt aliqui Cingulum, cuius benedictionem non esse necessariam, probabilis sententia asserit: Et testatur *Scot. ac Richard. in 4. d. 17.* in aliquibus Regionibus morem non esse, ut benedicatur. Passim videmus licet quandoque sit benedictum, si tamen frangatur, solere utramque partem connecti sine alia benedictione; quod licitum esse docet Em, Sa. Soto, & alii. Adde cum aliquibus, licitum esse ut Stola pro Cingulo, atque Manipulo, loco Stola, si sufficientis longitudinis sit: Durant verò benedictiones, quamdiu istae vestes manent integrae, ac formam suam retinent. Unde si avellatur planè Manica ab Alba, benedictionem amittit, & licet denuò assuatur, iterum benedicenda est: secus si paulatim reficiatur. Quantum ad Stola & Planetam, si sint duplices, alium intus, alium foris colorem habentes, & separantur: utramque partem benedictionem retinere, asserit Suarez: cum utraque illarum tota Planeta sit & Stola, &

1. & unâ benedictione benedicantur, tamquam essent duæ Planetæ ac Stolæ.

3. *QUAERO. Quanam præter vestes necessaria ad celebrationem?* R. requiri præter Altare fixum vel portativum, Mappas, Corporale, Pallam, Calicem, Patenam, Candelam, Missale, Panem, & Vinum, de quibus sequentia sunt notanda.

1. Duas Mappas requiri, aut unam simplicem. Quidam etiam docent unâ sufficere; quod ob necessitatem, seculum contemptu admitti potest; ordinatio autem non nisi super duplici Mappa seu Tobaleâ celebrandum est. Neque verò Mappas benedici est necessarium. Ultra id requiritur Corporale lineum benedictum, cuius potest esse extremitas serica. Et durat benedictio mandiu manet integrum, per rupionem autem notabilem perit. Deinde de Palla requiritur, quâ Calix cooperitur, & ex parte inferiori convenit esse lineam, exteriori autem parte potest esse serica vel aurea. Olim unum erat tantum Corporale oblongum,

quo etiam tegebatur Calix : & tunc non erat necessaria alia Palla , quod etiam nunc apud Carthusianos observatur. Cum autem Pallæ non contingant Hostiam consecratam, non videtur necessaria benedictio, quæ in Corporali omnino sub peccato mortali requiritur.

2. Requiritur munditiæ ornamentorum & vestium, maxime Corporalis. Quod si quæras quale peccatum sit, si immundities reperiatur? Resp. DD. si sint enormiter immunda, aut si fiat cu scandalò vel contemptu, erit mortale : si non sint enormiter immunda, nec scandalum sit, aut cōtemptus, veniale.

3. Requiritur ut Calix sit consecratus & Patena; debentque esse aurea, vel argentea, vel stannea. Si deauratione amittatur, non ideo perit consecratio, quia totus Calix & tota eius materia per modum unius consecratur. Quod si deauretur postea Calix vel Patena, ex ea parte, quæ Corpus & Sanguinem contingit, iterum consecranda sunt : quia id in quo fit proximo

mè contractus Corporis & Sanguinis, jam non erat consecratum. Perditur porrò consecratio, si notabiliter frangantur, ita ut formam & quantitatem amittant, quæ ad earum convenientem usum est necessaria. *Quæres*, an Pixis, in qua servatur Eucharistia, debeat esse benedicta? *Respondent* multi DD. in jure non inveniri præceptum: ordinariè tamen solet benedici, & hoc tutius; quia ordinatur ad tangendum immediatè Corpus Domini. Unde adverte in nuda Pixide, maximè si sit argentea, rectius collocari particulas consecratas, quàm in parte Corporalis in Pixide posita: quia cum particulæ renovantur, difficilius est id perfectè peragere; & non fit sine periculo purgatio Corporalis in tropositi, solent n. particulæ facilè dissilire. Quod etiam advertit *Possevinus*, & apud PP. Societatis video in usu esse: quamvis aliqua Pastoralia insinuent substernendam intus Corporalis partem. Cæterum contactum Calicis, Patenæ, Pixidis, Corporalis, sine contemptu à laicis factum,

etum, non existimo nisi veniale. Idem quod de Pixide, dic de Lunula in Remonstrantia Sacramenti; quam licet aliqui putent non necessario benedici; est tamen tutius; quia immediate tangit Sacramentum, Et hæc est praxis Ecclesiæ

4. Lumen sub peccato mortali requiritur, in rigore tamen sufficit una candela, quamvis duæ ordinariè ex decentia adhibendæ sint. Sufficit etiā in necessitate Lumen Senaceum. *Quæ* *vere* verò hic potest quis: An sit etiam præceptum, ut ante Eucharistiam in templis semper lumen ardeat? *Respondent* aliqui, licet expressum in jure non reperiatur, consuetudinem tamen universalem Ecclesiæ, habere vim præcepti *Ita Victorellus, Em. Sa* & quidam alii. Sed hanc consuetudinem non esse ita universalem, patet ex multis Ecclesiis Parochialibus, maximè Ruralibus ubi propter paupertatem hætenus non fuit solitum lumen continuum accendi. Et licet Episcopi eam consuetudinem introducere conentur variis de-

cretis,

cretis, ut videmus vix observari à sub-
ditis ob paupertatem. Disceptat enim
illi de expensis, quorum sit eas susti-
nere, an Ecclesiæ, an decimas perci-
pientium, an communis populi; sic-
que decretorum executio vel differ-
tur, vel non fit. Extat porro præceptum
de lumine, quando defertur Sacramen-
tum foras, capitulo *Sanè de celebrat.*
Missarum. Ex causa tamen illud etiam
omitti posset, ut cum ad ægrum longè
distantem defertur, nec commodè
cum lumine fieri potest.

5. Requiritur Missale, in quo saltem
sit integer Canon: cum enim memo-
rialabilis sit, non licet in actione adeo
sacra & publica, periculo se exponere.
Adjici solet & Crux ex Rubricis Mis-
salis, sed hanc non puto requiri de præ-
cepto riguroso, saltem sub mortali.

6. Quantum ad materiam, vinum
non debet esse corruptum, sic nec pa-
ris; & hic debet esse azymus, nec nota-
biliter fractus, & magnitudinis decen-
tis: si haberi major Hostia non possit,
an ex minoribus liceat adhibere? Re-

spondeo in Missa privata & secreta id fieri posse, cum non inveniatur preceptum in contrarium; gratusque videri Deo sic celebrare, quam non celebrare, licet non sit festus dies, maxime si non sit periculum de scandalo, tunc enim id etiam urgente causâ publicè fieri nihil vetaret.

Casus. Quidam Parochus nullam habens majorem Hostiam, veritus populi scandalum aliquod aut murmur, dum minorem Hostiam consecrasset, in elevatione Sacramenti ostendit alteram quandam majorem Hostiâ quæ asservabatur in Pixide, ut exponeretur in die solemni populo. Quæritur, an ille prudenter fecerit? R. cum in Missa debeat populo exhiberi adoranda Hostia in illo sacrificio consecrata, & oblata, talem cautelam non esse approbandam; melius tamen meo judicio fecisset, si & majori isti Hostiæ alteram parvam consecratam per illud sacrificium simul adjunxisset, quod facile fieri poterat, exhibendo utramque adorandam. Sic enim satisfaceret æremoniæ

niæ

nia huic sacrae, quâ hostia sacrificii
hujus populo ad adorandum exhiben-
da præcipitur. *Vide Diana p. 5. tract. 14.*

4. *QUAERO. An aliquas caeremonias
omittere inter celebrandum, vel addere,
semper sit peccatum mortale?* Resp. I. in
his etiam excusare posse rationabilem
causam, vel levitatem materiae, Ex.
gr. omittere *Credo*, vel *Gloria*, vel Cõ-
memorationem aliquam, facilè excu-
satur à mortali: quia non sunt partes
simpliciter necessariae ad Missam, nec
quid notabile ad integritatem Missae
spectans constituunt. Nec si paulò
post quis recorderetur, debet repetere
quia moraliter non contingit id fieri
sine aliqua interturbatione, & incom-
moditate. Similiter dic non esse nisi
veniale, & quandoque nullum pec-
catum; caeremonias aliquas, quæ in-
ter principales non adnumerantur, si-
ne contemptu prætermittere, v. g. o-
mittere crucem aliquam, manuum e-
levationem, pectoris tunctionem, &c.
Illa verò quæ notabilia censentur in-
ter partes integrantes Missae, vel caer-
monias

monias principales omittere, potest esse mortale, nisi inadvertentia vel oblivio naturalis excuset. Ex. gr. voluntariè vel gravi negligentia omittere Epistolam, vel Evangelium, aut oblationem panis seu vini: Item mixtionem aquæ cum vino, fractionem hostiæ, & mixtionem cum sanguine, & similia. Quia hæ partes & ceremoniæ gravioris momenti censentur, eo quod contineant specialem significationem, & soleant ad integritatem sacrificii requiri. Similiter dic non licere addere novas preces ex devotione: unde & hic indiscretio, & peccatum intercurrit contra prohibitionem Pii V. in Missali, præsertim si publicè dicantur: Si ut privata persona secretè aliquid recitet quis, licet non videatur directè contra hoc præceptum: indiscretio tamen est, sacrum ministerium privatis precibus interrumpere. Aliud est, si quis pia jaculatoria oratione mentali animum in Deum elevat. Adverte etiam hic quosdam dixisse, v. n. verbum Ca-

nonis

potest
tia vel
gr, vo-
omitte-
m, aut
m mix-
tionem
anguine,
aremo-
sentur,
n signi-
gritatem
c non li-
s ex de-
etio, &
prohibi-
rtim si
a perfo-
is, licet
oc prae-
est, sa-
precibus
quispiam
animum
iam hic
um Ca-
nonis

nonis per negligentiam culpabilem o-
mittere, esse mortale: Sed id nimis du-
rum, quia & levitas materiae hic vide-
tur excusare. Quis enim unius Sancti
nomen in Canone omissum statim as-
serat materiam esse peccati mortalis?
Dicamus ergo, & hic negligentiam ve-
nitalem censendam esse in uno aut altero
verbo omissio, ne animas illaqueemus.

5. *QUAERO. An Sacerdos ob stipen-
dium, aut institutionem Capellania ob-
ligatus dicere Missam determinatam,
puta Missam mortuorum, aut B. Mariae,
percat aliam Missam legendo?* Resp. si
id fiat ad servandum ordinem Missa-
lis, aut quia festum sit, non peccari.
Si verò nulla legitima causa subsit,
obligationi debet satisfacere. Ubi ta-
men prudenter advertendum est, vi-
tandum esse, quantum potest fieri,
murmur populi in similibus: sed nec
sine legitima causa ordo Missalis fa-
cile debet interrumpi. Quod si etiam
fundatio habeat in certo altari cele-
brandum, non satisfat, sine justo
impedimento, & debita causa, alibi
cele-

celebrando; quia defraudatur mens fundatoris, qui hunc locum specialiter voluit coli.

6. *QUAERO. An Sacerdos pauper possit accipere pro una Missa duplex stipendium?* Resp. non posse, sive id fiat ab una & eadem persona, sive à pluribus, quia dum ei datum est stipendium, à Superiore vel approbata consuetudine declaratum iustum, aliud stipendium accipiendo, bona sumit alterius invito Domino; quod non licet nisi in extrema vel gravi necessitate, non verò in ordinaria paupertate. Sicut ergo operarius ob paupertatem non potest plus accipere iusta mercede; ita nec Sacerdos iusto stipendio. Quod si stipendia non sint integra, potest vel à diversis, vel ab eodem tantum accipere, quantum sufficit ad iustum stipendium: alioqui enim fit ei aliqua injuria, & potest se indemnificare. Hinc infero, quod si Sacerdos semel iusto stipendio contentus fuerit, non poterit illud ad majus reducere minuendo Missarum numerum.

rum, secus de injusto stipendio, si involuntariè omninò illo contentus fuerit, fit enim ei injuria cum ob paupertatem cogitur inæquale stipendium acceptare, unde potest, non obstante pacto, convenienti modo se indemnem servare.

7. *QUAERO. An Sacerdos qui hodiè à nemine stipendium accepit. Missam quæ celebrat, applicare possit illi, qui primus dabit illi stipendium?* R. quidam Theologi (inter quos Navarrà, Aragonius, Henriquez, Rodriguez) posse: quia Deus apud quem nulla est distinctio inter præteritum & futurum, sed omnia habet pro præsentibus, applicet fructum secundum intentionem Sacerdotis. Negant verò alii hac ratione, quia Sacrificium Missæ consistit in actione transeunte, cujus fructus si à Sacerdote alicui particulari personæ non applicetur, in Ecclesiæ thesaurum reponitur, in quo ulterius nihil habet juris Sacerdos, sed solus Pontifex. Quicquid sit de hoc, hic modus non est approbandus: qui communis et-
jam

jam mens Fidelium, est stipendium dare non pro Missa jam dicta, sed pro dicenda: nec facile videntur persolventuri, si hunc modum scirent, unde saltem hic modus non est tutus.

8. *QUAERO. An is cui datur certa summa pro Missis, possit alios minori pretio conducere?* Resp. si det justum stipendium, non videri hic injustitiam committi: quia nihil deperdit ille cui Missa integrè applicatur, & sacrificanti etiam non fit injuria, si istud stipendium illi persolvatur: ideoque cum ipse hanc summam accipiens, illius dominium sit assecutus, potest implere illam obligationem annexam per se vel per alium. Hic tamen modus cum frequenter contineat speciem alicujus turpis lucri, haud est consulendus. Post hæc scripta Congregatio Card. sub Urbano VIII. nonnulla strictè ordinavit de stipendio celebrantium, ut amoveret ab Ecclesia omne turpe lucrum. Vide Dianam 3 p. tr. 14. *prohibet Sacerdoti accepto semel stipendio, licet minus justum judicetur, iterum accipere*

ipere ab alio aliud, & solum semel celebrare proutroque. Item prohibet illi qui pro Missis accepit stipendium, minori pretio alios conducere. Item prohibet Missam applicare illi qui postea obtulerit stipendium. Denique prohibet diebus festis simplex accipere stipendium. Alia multa precipiuntur, quæ an sint satis publica & recepta, nolo disputare.

9. QUÆRO. Quale peccatum committat; qui diu differt per magnam negligentiam Missas dicere, ad quas obligatur stipendio? Resp. aliquos judicare hoc esse peccatum mortale, ob grave damnum quod potest consequi is pro quo celebrandum est. Fortè enim anima aliqua è Purgatorio liberata fuisset. Item is pro quo celebrandum erat, notabile bonum spirituale vel corporale consecutus fuisset: itaque à gravi saltem veniali, vel periculo mortalis, supinè negligentem non excusarim. Sed dices, defraudationius Regalis, qui solet dari pro una Missa, non est materia peccati mortalis: ergo aliquem defraudare Missâ,

non

non videtur peccatum mortale? Respondeo ex ea parte præcisè ita videri: attamen cum fructus Missæ inestimabiles sint, & ad hos applicandos ex pacto teneatur Sacerdos, defraudatio videtur in re notabili.

10. *QUAERO. An mulier possit ministrare?* Resp. ex communi non posse, ob capitulum de cohabit. Clericorum & mulierum, Ratio est, quia per se indecens est, & nonnullum periculum continet contra puritatem & munditiam tanti Sacramenti. Addit Soto & probat Suarez, in necessitate potius celebrandum sine ministro, quam feminâ ministrante: quia hoc sit expressius jure prohibitum, & videtur indecentius, Quibusdam tamen in locis jam consuetudine receptum est, ut apud Moniales puellulae decem aut duodecim annorum ad id instructae, ministrare permittantur ibi celebrantibus, quod quidam sine scrupulo etiam timorati ob consuetudinem usurpant in Provinciis Belgicis, Episcopis id etiam scientibus, nec severius prohiben-

hibentibus. Unde non ausim conde-
mnare id gravioris peccati, ubi con-
suetudo præscripsit, nec periculum
putatur. Hac de re tamen Hispani aut
Itali Doctores severius videntur lo-
qui, quia in illis Nationibus majus
periculum, aut inordinatio judicatur
in similibus. Nota Capitulum de co-
hab. cleric. & mulierum sic habet: *in-
hibendū quoque ut nulla femina præsu-
mat accedere, aut Presbytero ministrare,
aut inter cancellos stare vel sedere.* Ubi
indicat, non debere mulieres admitti
intra chorum. Quod est contra Domi-
cellas eligentes sibi locum propinquē
ad altare, non sine indecentia & distra-
ctione Sacerdotum. Cur rei Episcopo-
rum auctoritas deberet obviare, quan-
to quidem jure prohibeatur.

CAPUT VI.

*De causis à Missa audienda
excusantibus.*

QUAERO. *Quanam causa à Missa
audienda excuset?* R. ex com-
muni Doctorum interpretatione, ac-
cedente etiam consuetudine hanc in-
terpre-

terpretationem confirmante, non esse
 necessariam causam admodum gra-
 vem, ut quis excusetur. Hinc com-
 muniter tradunt Theologi jacturam
 alicujus boni mediocris existimatio-
 nis excusare; vel etiam cum audire ne-
 quit Missa sine gravi difficultate & la-
 bore. Ratio esse potest, quia cum hoc
 præceptum sit humanum, videtur la-
 tum cum tali moderatione dicta, ut
 labor aut difficultas prudenti judicio
 existimata rationabilis, aut jactura
 mediocris censeantur excusare. Unde
 plurimum hic facit bona fides existi-
 mantis se habere justam causam; per
 illam enim fit, ut à mortali peccato
 excusentur aliqui in casibus, alioquin
 dubitationi aut disputationi obno-
 xiiis. Et hac generali resolutione deduc-
 untur casus hi particulares, à Theo-
 logis expressi.

1. Si aliquis infirmus sine alicujus
 momenti incommodo nequeat su-
 gere aut domo exire: vel si periculum
 sit reincidentiæ, aut retardationis con-
 valescentiæ excusatur.

2. Si quis ministrer graui infirmitate laboranti, & unum tantum Missa celebratur, cui non possit interesse relicto infirmo cum aliqua illius incommoditate. Nec enim opus est, ut ministerium planè sit necessarium, ita ut non possit deferri: sed sufficit quod prudenter hic & nunc bonâ fide putet non relinquendum infirmum, aut timeat ei aliquod incommodum, ob quod putet se excusari. Similiter dic de aliis operibus misericordiae tum corporalis, tum spiritualis.

3. Si quis timeret iacturam honoris: ut si vir honoratus aut mulier nequit sine decenti veste in publicum prodire, puta sine pallio, quod modò ei denique obnoxi; aut si Nobilis sine comitatu debet progredi foras cum dedecore. Hic porro habenda est ratio consuetudinis loci, & qualitatis personarum; nec hæc licentia nimis extendatur. Simul etiam videndum, an manè secretò tales Missæ nequeant audire?

Hinc non facile excusarim rusticas quasdam personas, notæ inferioris, quæ

quæ dicunt se mansisse domi tempore Sacri, quod non haberent nisi calceos laceros, aut inferiores caligas dilutas, vel collaria denigrata, & partim dilacera; maximè si in illis locis agant, bis prima Missa manè celebratur, ad quam non est dedecus venire sine veste decenter apta, cum excusentur ex eo quod adhuc matutino tempore soleant vacare ministeriis sordidis, circa porcos, equos, vaccas, aut culinaria officia, & similia.

4. Si fœmina quæ honesta habetur, utrum gestet, & ne lapsum prædat, oporteat eam domi manere: nec possit occultà Missam audire. Quæ tum ad conjugatam gravidam, ordinariè non excusatur à Missa, sicut nec ea quæ menstrua patitur: potest tamen in his quandoque excusatio esse, cum ægritudo aliqua, aut debilitas famul jungitur.

5. Si maritus uxori præcipiat non exire domo, fortè ob zelotypiam vel aliam ob causam etiam iniustam, & illa graves rixas timet. Similiter excu-

sati

atur & fœmina, quæ se domi continet, ne sit occasio peccandi alicui, à quo scit se perditè amari; quamvis ad non teneatur, est enim occasio accepta, non data.

6. Si timeat quis furtum domum suam relinquens solam; aut iter facturus, comites itineris deferens ad Missam audiendam, timeat prædones, vel timeat aberrare, quia solus iter ignorat, vel à societate cui se debet jungere, expensas itineris expectet, sitque ei grave incommodum talis jactura. Similes ob causas excusantur pastores pecorum, milites custodientes castrum, veteres mercatores, cursores, & similes, qui sine incommodo gravi Missam non possunt audire, vel tempus quo celebrabitur, expectare.

7. Si oportet multum itineris cum gravilabore conficere. Ut si quis pedes debeat ire ad duas horas tempore turbido & pluvioso, vel etiam ad unam tempore ventis & tempestatibus pleno; ut si torrentibus, vel equis multum incommodetur, ut Ecclesiam

Cc

adeat.

adeat. Hæ causæ sunt frequentes de gentibus in agris aut sylvis, loco diffito ab Ecclesia; personarum autem, loci, temporis, hic habenda est prudens consideratio, ad iudicium de excusatione ferendum.

8. Si tempore contagionis timeatur infectio, plebe passim concurrente ad Ecclesiam, ad quam non desinunt venire & illi, de quibus aliquod periculum timetur. Similiter si transeundum sit per illum locum aut plateam, ubi aër pestilens iudicatur.

9. Excusantur Nutrices & Matres, quæ non possunt relinquere parvulos quos lactant: ad Ecclesiam autem eos afferendo, videmus ordinariè quod non solum suam, sed & aliorum debitam attentionem impediunt, dum vel ejulantes placant, vel ridentibus accedunt, vel aliis modis circa eos occupantur; unde si aliter Missam audire nequeant, frequenter præstat non audire.

Sed quid de famulis, aut filiis familiaribus, qui impediuntur, à Dominis aut Parentibus tempore Missæ? Resp. ministri.

ministerium sit necessarium juxta cō-
munem vivendi modum, nec Domi-
nus peccat præcipiendo, nec famulus
parendo. Si possit differri in alium diē,
aut aliam horam, peccat Dominus fa-
mulum & filium impediendo; ipsi ta-
men non peccant parendo, si rixam
aut detrimentum timeant à Domino;
quia non videtur Ecclesia cum tali in-
commodo eos velle obligare. Si tamen
frequenter accideret, suadendum
est, ut alibi famulatum quærant.

Quid iterum de illis qui operas suas
locant ad apparandum nuptiale, aut
aliud convivium in die festo, & ita
impediuntur illo die, ut non possint
vacare Sacro audiendo? Respon. idem
posse hic censerī, quod in priori casu,
si ministerium istud sine incom-
modo differri non potest, nec præve-
niri, Missam audiendo. Unde ob
illos & similes casus advertenda est
generalis regula ex Cajet. *Sine ra-
tionabili causa omittere Missam in
Festo, reputatur peccatum mortale.*
Resp. *Et hic esto prudens, admittendo pro ra-
tionabili*

rationabili causa omnem motivum rationi humana consentaneum, etiamsi non fuerit urgens: quoniam deficiente & subsistente ratione, quæ illius conditionis personas libenter ad Missam euntes inducere videtur ad omissionem Missæ, in tali casu non incurritur peccatū mortale, quamvis si minus sufficiens est ratio peccetur venialiter. Et universaliter sic est quando quis bonā fide putat se excusari & ideo omittit Missam, Hæc ille.

Hinc etiam resolvo, non esse statim condemnandas peccati mortalis puellas aut adolescentes, qui eo die quo banna matrimonii eorum proclamantur, non interfunt Missæ; si aliam Missam audire nequeant, ut in Ruralibus Ecclesiis contingit non infrequenter. Tum quod populus tunc si præsentibus sint, circumspicere solet cum risu & verecundiam aliquam eis afferre; tum quod consuetudo tunc absentandi se, videatur eos excusare, adjunctâ bona fide.

2. QUÆRO. Quâ aetate obliget preceptum Missæ? Resp. communiter Do-

etores

flores obligare post septennium, quia
 tunc incipit discretio. Sed licet verum
 sit, quod ex tunc, ac etiam antea pueri
 iudicandi sint, ad audiendam Mis-
 sam; illos tamen statim ac usus discre-
 tionis incipit, dicere obligatos sub
 peccato mortali, videtur mihi rigi-
 sum. Tum quia Ecclesia pia Mater
 non videtur velle obligare tam rigi-
 se, statim ac potest: tum quod rati-
 onem videamus maiorem partem puero-
 rum, etiam decimum annum attin-
 gentium, in Ecclesia stare tempore
 Missæ, huc illuc circumspiciendo, sine
 attentione requisita; aut etiam fociis
 torridere, colloqui, nugari, nec vim
 præcepti talis apprehendere. Quis ve-
 ro eos statim peccati mortalis velit
 condemnare? Non quod velim dice-
 re eos non esse capaces peccati mortalis
 ob ætatem, nam si hoc sit, non est diffi-
 cultas, Sed quod licet in rigore loquē-
 do sufficientem ætatem & discretio-
 nem haberent, ad aliquod peccatum
 mortale committendum; non videa-
 tur tamen Ecclesia tanta sub obligatio-

ne, seu vinculo tam arcto eos velle statim obstringere; donec profectiorem rationis usum assequantur, divina mysteria plenius apprehendant, & obligationem ac attentionem, quâ illis interesse oportet, plenius intelligant. Quod ferè ordinariè circa tēpus idoneum, quo idoneitatem incipiunt habere ad Eucharistiæ Sacramentum putarim contingere; quod ipsum Confessarii & Parochorum prudenti iudicio venit expendendum. Alias autem solum venialiter existimarim peccare, ob apprehensionem imperfectam tum mysteriorum, tum præcepti, ex imperfecto adhuc rationis usu proveniente: per quam fit ut facile negligant attentionem requisitam, & magis præsentibus ibi sint corpore quàm mente.

3. *QUAERO. Quanam attentior requiratur ad Missam?* Resp. debere esse attentionem religiosam ex objecto, sive attendendo ad ea quæ facit Sacerdos, tamquam ad res sacras in genere: sive attendendo ad ea quæ illis significatur.

ur; five attendendo, ad Deum, illum orando & honorando, ac intentionem cum Sacerdote orante conjungendo.

Hinc resolvo, licere tunc officium persolvere debitum ex obligatione, aut pœnitentia, quia non impedit attentionem ad Missam. Voluntariè vero animum rebus non sacris, sed alienis applicare notabili parte Missæ, aut confabulari, peccato nō caret mortali.

4. *QUAERO. Quanam pars Missæ, notabilis censeatur, ita ut illius omissio mortalis censeantur?* Resp. si quis ab initio Evangelii audiat usque ad finem, non peccare mortaliter; immò secundum aliquos, etiamsi Evangelium non audiat, si tamen usque ad finem persistat, etiam S. Ioannis Evangelium audiendo Exire ante Communionem, & reliquam partem voluntariè omittere, materiam peccati mortalis multiplicant, quia Communio fit inter partes principales Similiter dic, si quis voluntariè, & sine necessitate exeat ante consecrationem, & utraque facta

C c 4 redeat

redeat, censeri omissam partem notabilem, quia essentialis est sacrificio.

§. *QUAERO. Quid dicendum de illis qui confitentur in tempore Missæ?* R. id improbandum ordinariè, si confessio sit diuturna, sive partem notabilem occupans Missæ; Unde si alia Missa audiri potest, audienda est. Frequenter tamen contingit in Parochiis ruralibus, ut non facilè adsit occasio confitendi, nisi arripiatur tempore Sacri, puta adveniente aliquo ex Ordine Mendicantium, ut concionetur, qui etiam recessurus est statim. Ac tunc non improbo arripi hanc occasionem, etiam tempore Sacri, cum commode aliter fieri nequit. Ratio est, quia finis Missæ est sanctificatio nostra: quem finem cum certius assequamur per Confessionem, si nequit separatim Missa audiri, & Confessio fieri, ob majus bonum expurgandi se à peccato mortali, quod confitens præten- dit, excusatur ab attentione speciali ad Missam. Quamvis & in disputationem venire possit; an vacare confes-
sioni

fioni excludat attentionem necessariam, quandoquidem sufficiat moraliter præsentem esse, rei alicui sacræ vacando, ac intentionem suam cum sacerdote coniungendo.

Addo, quod *Layman*, & alii, ob mul-
torum auctoritatem dicunt eum pro-
babiliter satisfacere, ita ut non peccet
mortaliter, qui secundum externum
habitu, missæ decenter interest, licet
interna mente Deo vel divinis non in-
tendat. Sicut & de horarum recitatio-
ne multi tradunt.

Uterius audet *Bonacina* dicere
quod qui magna parte garrit, ita ta-
men ut simul attendat sciendo quid in
Sacro fiat. surgendo, flectendo, ubi
opus est, peccare tantum venialiter,
& satisfacere; quia cum externa reve-
rentia præcipiatur ob internam, quam-
vis externa irreverentia non impedit
internam, non videtur mortale, nisi
interdum ratione scandali; vel si quis
sic impediatur, ne alii ibi præsentem non
possint audire Sacrum. Hæc sententia
multum favet aulicis, & nobilium
urbæ

turbæ. Sed an tuta sit, ut vide. Hoc enim est audire Missam more Curia, id est *A la mode*. Quod mihi certè multum displicet.

CAPUT VII.

De missa Parochiali audienda.

Missam in Parochia propria audiendam, decernunt antiqua jura. Unde *Sixtus IV. de Treuga & pace*, ubi concordiam init inter Mendicantes & Parochos, præcipit ne Mendicantes prædicent populum, non teneri audire Missam in propriis Parochiis diebus festis cum jure sit cautum illis diebus Parochianos teneri audire Missam in Parochiali Ecclesia, nisi forte ob honestam causam ab Ecclesia ipsa se absentarent. Ita ille in extravagantibus communibus, indicans ex vi juris communis obligationem quamdam fuisse, quam etiam sententiam secuti sunt multi Canonistæ. Interim usus & consuetudo Fideiium jam aliud insinuet, non censetur peccato obnoxii, qui alibi audierint. Recte tamen *Concil. Trident. sess. 22. mo*

nendum

nendum censet populum à Conciona-
 toribus & Parochis, ut frequenter ad
 eas Parochias, saltem Festis majori-
 bus, & Dominicis accedant Missa e-
 um Pastoralis, quæ in Parochiis so-
 mniter celebratur, non exiguos fru-
 ctus, & prærogativas habet.
 1. Enim ab illo celebratur, qui ex ju-
 ria tenetur sacrifici sui fructum
 populo sibi subdito applicare: ita ut
 populus jus habeat speciale in illud
 ut in fructus ex illo provenientes.
 Hinc & olim Sacrum illud Pastorale,
Dominicum vocabatur, ut testatur Ba-
 ronius: & ad illud non solum conve-
 nit populus, sed & specialiter Angeli
 custodes Parochiæ: nam non solum
 singulis personis Angelos custodes
 reputatos, sed & toti Parochiæ unum
 vel plures, & ipsi Pastori ultra Ange-
 lum particularem à nativitate etiam
 aliquem destinatum esse ut Pastori,
 omninò probabile est. Hinc *Petrus Fa-*
ber inter primos Patres Societatis Je-
 su, *Ignatii Socius*, solebat dicere cum
 per Germaniam, & Genevenses par-
 tes

es hæresi infectas pertransisset, se plurimum auxilii sensisse, sive ad declinandas hæreticorum insidias sive ad convertendas animas, ex eo quod solitus erat speciali devotione Angelos Tutelares Parochiarum, per quas transibat, salutare: Hi ergo specialiter etiam coluntur in communi conventu populi ad Sacrum Dominicum, & eorum auxilium imploratur. Patet in oratione, quæ post asperisionem aquæ benedictæ decantatur.

2. Tunc fit omnium orationum & priorum operum tacita quædam inter omnes communicatio, in concursu precum & unione cordium: ita ut gratia Dei, illiusque beneficia & peccatorum remissio citius & efficacius impetretur, ob communicationem, conjunctionem specialem totius fraternitatis, & Ecclesiæ ibi congregatæ in spiritu Christi, & gemitu columbæ. Unde hic locum habet quod dicit Chrysostomus. Orationem multum proficere quæ cum fratribus fit. Est enim, inquit, ibi concordia, conspiratio, copula

*Et rischaritatis, Sacerdotum clamores :
qui præsunt ut populi orationes , quæ per
sunt infirmiores, validiores illas com-
plexa, simul in Cælum evehantur.*

3. In illo conventu Missæ Parochia-
lis, censentur oves cū Pastore in ovile
eum convenire, ubi vocem Pastoris
audiant & sequantur. Ideo tunc ver-
bum Dei ex officio ab illis prædicatur,
Dei & Ecclesiæ mandata annuncian-
tur, monetur populus Festorum, Vigi-
liarum, jejuniorum, atque aliorum in
Hebdomada occurrentium. Unde
Trident. sess. 24. c. 4. iterum sic habet :
*Moneat Episcopus populum diligenter
generi unumquemque Parochia sua in-
venire, ubi commodè id fieri potest, ad
audiendum Verbum Dei.*

4. Ibi censentur Filii cum Patre ad
cubiculum genetricis suæ, sive ad si-
lum matris convenire, ut ejus præce-
ptis aurem præbeant obedientem, jux-
ta illud Ecclesiastici? *Audi fili mi disci-
plinam Patris tui, & ne dimittas legem
Matris tuæ.* Ecclesia enim Parochialis
Matris titulo & honore gaudet, quæ
D d per

per lavacrum regenerationis in Christo filios gignit : & Pastores proprios Patres nominari debent, quia Parochianos ut viscera sua diligere tenentur, quos in Christo generare Verbi & Sacramenti ministerio pascere ex iustitia obligantur; ac in viam salutis dirigere, quasi à Patre æterno, & Jesu Christo commissos sibi filios.

5. In Missa Parochiali aqua benedicta populus solemniter aspergitur, ut adversus malignos spiritus præmuniatur. Item pro avertendis à Parochia malis, & Dei flagellis, atque etiam pro bonis non solum spiritualibus, sed & temporalibus impetrandis, pro frugibus terræ & aliis supplicationes instituantur. Unde pastoris est, ex officio specialiter Mediatorem & Intercessorem agere apud Christum & Deum Patrem pro grege, & pro illius salute spirituali, temporali & æterna, Deum placatum ac propitium reddere.

6. In Missa Parochiali infirmi Parochiæ, præsertim agonizantes ac alii diversis in necessitatibus, sive per-

culis constituti, communis populi precibus commendantur. Item pro defunctorum Parochianorum animabus (præcipuè quæ recenter è vita migrarint) preces fiunt. Denique pro indigentibus & necessitatibus Ecclesiæ Collectæ instituuntur, ad quas Parochiani tenentur. Ob hæc igitur & plura alia, ad Parochiam suam debet, populus frequens convenire, & ad id etiam seriò ac crebrò commovendus est.

Sed, quæritur: An Episcopus possit cogere, ut diebus Dominicis, aut solemnioribus Festis populus ad propriam Parochiam conveniat? Respondent communiter Regulares, ut privilegiorum suorum fimbrias magnificent, & dilatent phylacteria sua, Episcopum id non posse. Rationem afferunt, quia Episcopus non possit restringere jus commune, quod habetur ex universali consuetudine. Ita Filliucius & alii. Item quia Concilium Tridentinum, solum dicit, ut Episcopus moveat populum, diebus Dominicis,

aut Festis solemnioribus ad propriam
Parochiam convenire.

Sed in contrarium est praxis quorundam Episcoporum, tum in antiquo jure, tum in jure etiam novo Concilii Trid. fundata, nec non in ratione. Tridentinum enim sess. 22. in decreto de observandis in celebratione Missæ, cum multa insinuasset, ac hoc etiam quod jam dictum est, scil. monendum esse populum, ut frequenter ad Parochias conveniat, immediatè subjungit: *Hæc igitur omnia, quæ summariè enumerata sunt, omnibus locorum ordinariis ita proponuntur, ut non solum ipsa; sed quæcumque alia huc pertinent visa fuerint, ipsi pro data sibi à sacrosancta Synodo potestate, ac etiam ut delegati Sedis Apostolicæ, prohibeant, mandent, corrigant, statuunt: atque ad eam violatè servanda censuris Ecclesiasticis, aliisque pœnis, quæ illorum arbitrio constituentur, fidelem populum compellant, non obstantibus privilegiis ac consuetudinibus quibuscumque.* Ergò ubi populus ad hanc monitionem de frequen-

tandaparochia negligens cerneretur,
 oportunitis remediis potest Episcopus
 providere, etiam sub pœnis præcipi-
 endo. Adde quod idem Concilium
 sessione 24. declaret *teneri unumquem-*
que Parochia sua interesse ad audiendum
verbum Dei: imò Dominicis & Festivis
 diebus præcipit pueros in Parochiis
 erudiri, in rudimentis fidei, & obedi-
 entia erga Deum & parentes. Cum au-
 tem verbum Dei, aut etiam instructio
 rudium, tempore Parochialis Missæ
 plerisque in locis ruralibus fiat ad eam
 Parochiani compelli possunt ab Epif-
 copis. Hinc in *Diœcesi nostra Leodiensi*
 tale extat decretum. *Parochianos om-*
nes monemus, & eis mandamus: ut in
 suis Parochialibus Ecclesiis diligentes
 sint ad verbum Dei, aliaque divina au-
 dienda; alioquin si eos ad tres continuas
 septimanas diebus Dominicis & Festivis
 abesse absque legitima causa, vel si Pa-
 storis licentia contigerit; volumus contra
 eund poenas canonicas, & Statutarias
 antiquas hujus Diœcesis, aliasque arbi-
 trarias procedi. Ita habetur in Synodo,
 tit. 10. c. 4.

Simile Decretum habetur in Syn. *Namurc. tit. 4. cap. 14.* Quis verò hæc audeat condemnare, & Patres Synodi, inter quos multi docti Theologi? Videri potest hac de re Libellus intulatus, *Parochianus Obediens*, editus Duaci à quodam P. Capucino 1633. Ubi fusè probat teneri Parochianos audire Missam, & Verbum Dei in sua Parochia, saltem diebus Dominicis, & Festis Majoribus, cessante legitimo impedimento.

Quæri etiam potest. *Cur in quibusdam Provinciis, panis benedictus, & in partes concisus cunctis præsentibus diebus Dominicis datur?* Sic in Gallicanis Ecclesiis communiter practicitur. Respond. panem illum esse cuiusdam pacis & unionis Christianæ symbolum. Ac cum olim singulis Dominicis Fideles communicarent (juxta illud actorum) *Erant perseverantes in oratione, & communicatione fractionis panis* (panis scilicet celestis qui Corpus Christi est) successit illi panis benedicti, sed non consecrati.

ave transubstantiali participatio.
 Hinc Sanctus Pius Pontifex & Mar-
 tyr, qui vixit anno centesimo qua-
 dragesimo septimo, in decretis suis sic
 ait: *Ut de obligationibus quæ offeruntur*
populo, vel de panibus quos deferunt
velles ad Ecclesiam Presbyter partes con-
feras habeat, ut post Missarum solemnias,
qui communicare non fuerint parati,
analogias omni die Dominico exinde ac-
cipiant.

CAPUT VIII.

DE NONNULLIS NOTABILIBVS
 concernentibus Missarum cele-
 brationem.

Nota Primò. Non licere celebrare
 cooperto capite, nisi ex dispen-
 satione & licetia, saltem Episcopi. Imò
 Congregatio Rituum vult hanc licen-
 tiam ad Pontificem pertinere. Existi-
 mo tamen exigente id gravi infirmita-
 te, & aliqua celebrandi necessitate, se-
 cluso scandalo & contemptu, posse ce-
 lebrare Sacerdotem capite cooperto,
 (excepto tempore canonis) si non pos-
 sit facile recursus haberi ad Episcopum.

Dd 4

Nota

Nota 2. Rubricas Missalis ordinariè non obligare ad peccatum, sed magis esse directivas, quàm strictè præceptivas, ita ut sint per modum instructionis. Hinc existimo quod omittens orationes dicendas à sacerdote dum se vestit, excusari possit à peccato. Item si desit crux in Altari, multi non putant grave peccatum. Passim tamen Rubricas negligere, vel eas omittere voluntariè, potest esse grave. Et quidem illæ præscribunt aliqua substantialia, vel ad sacrificii integritatem spectantia, vel significationem specialem continentia, non possunt omitti sine peccato, ut supra dixi de caeremoniis.

Nota 3. Errorem passim esse Parochorum gaudentium confraternitate Rosarii in Ecclesiis suis, dum in festo principali quod celebratur Dominica prima octobris canunt Missam Rosarii concessam fratribus Ord. Prædicatorum. Illis enim particulariter ex privilegio est concessa, & non aliis. Sic declaravit Congregatio Rituum die 2^æ Junii 1622. teste Gavanto apud Dianam

Tract. de celebr. Miss. Resol. 74. Tunc
 inque celebranda est Missa ut in *Festo*
S. Mariae ad Nives, sicut *Laurerana Ec-*
clesia facit. Sic in *Festo S. Francisci*, si
 quis extraneus celebret in *Ecc. Ord.*
minorum, non debet *Præfationem* il-
 lum recitare quam *Ordinis privilegio*
titant de S. Francisco, sed cum mu-
 num, Similiter si ibi extraneus celebret
 in *Festis Sanctorum Ordinis*, sciat
 Missas aliquas eis esse permissas privi-
 legio *Ordinis*. Tamen si aliquem *Præ-*
latum advocent qui solemniter cele-
 bret in eorum *Ecclesia* eo die, putat
 posse illum *Præfationes*, aliaq; canere,
 et Missam, ut solent, in ordine suo ce-
 leberrare.

Similiter externi in die festivo bea-
 tificationis alicujus Sancti concessio-
 nialiter *Ordini* alicui non debent
 illo celebrare, etiam in *Ecclesia* il-
 lius *Ordinis*; quia specialiter hoc con-
 ceditur in *Bulla Religiosis illius Ordinis*,
 & ita etiam dicitur declarasse *Ri-*
um Congregatio: Attamen si *Præla-*
tus advocetur extraneus, ut celebret

Summam Missam, de Beato illo celebrare debet, quia repræsentat locum Prælati Ordinis; & hac censetur interpretativa voluntas Pontificis, etsi Bulla id non exprimat.

NOTA. 4. Sacerdotem sibi ipsi posse ministrare Sacramentum Eucharistiæ, si non possit celebrare, nec ad hoc alius Sacerdos qui ei ministret. Nec ad hoc requiritur casus necessitatis; sed sufficit zelus devotionis. Non enim hic requiritur, ut sit distincta persona ministrans & sumens, ut fit in aliis Sacramentis, quia in die Parasceves communicat, nec tamen celebrat.

NOTA 5. Si quis Sacerdos celebraverit bonâ fide cum Corporali non benedicto, aut cum Calice non consecrato, vel cum aliis vestibus non benedictis, alter Sacerdos potest, secundum probabilem sententiam, in illis celebrare: nec egent aliâ novâ consecratione aut benedictione. Per hanc enim celebrationem bona fide factam censentur accepisse benedictionem & consecrationem majorem eâ quàm præ-

viè poterant accipere. Quæ enim major consecratio calicis, vel corporalis, quàm jam tetigisse corpus & Sanguinem Christi per sacrificium? Similiter nonnulli docent, Ecclesiam pollutam non egere reconciliatione nova si in ea bona fide ab aliquo sacerdote celebratum est. *Hæc est sententia Emma. Sà, verbo Ecclesia, quam sequitur Diana tr. de celeb. Miss. res. 69. citans Avilam & Castr. Pal.*

Hinc resolve casum novissimè mihi propositum à Decano & Collegio quodam Canonicorum. Quidam habens curam animarum in Parochia eis subdita, altare valde humile & bassum curavit sublimari, abstrahendo torum lapidem superiore à sepulcro inferiori. Ignorâs a. per hoc violari cōsecrationem altaris, quod tamen docet communis sententia; celebravit sæpius in illo altari bonâ fide. Quæritur an debeat noviter consecrari? Respondi, secundum probabilem sententiam supradictam, quæ dicit celebrationem bona fide factam, esse consecrationem

sufficientem pro Ecclesia violata, similiter & hic probabiliter dici posse esse sufficientem pro Altari, ut in eo continetur Sacrificium. Quamvis non excusem Sacerdotem illum, quia sine licentia non debebat amovere lapidem superiorem à sigillo & sepulchro, nec in eo restaurato postea celebrare.

Sed quæstio nunc frequens est inter Pastores ruri agentes, cum his annis deplorabilibus exercitus transeuntis passim in Parochiis sepulchra Reliquias continentia in altaribus fregerint, spe pecuniæ ibi reperiendæ sicque vasa sacrarum Reliquiarum abstulerint; an sint violata illa altaria, ita ut egeant nova consecratione; si superiorem lapidem ab inferiori structura & stipite non amoverint, nec in illo quicquam fregerint?

Resp. non inveniri expressum iure quod prophanetur altare, nisi motum fuerit. aut fractum. Quod passim intelligunt de enormi fractura tabulæ superne, ita ut nō possit commodè calicem

& p.

& patenam continere. In Titulo de Consecratione Ecclesiæ vel altaris sic habetur cap. 1. *Si altare motum fuerit, aut lapis ille solummodo superpositus, qui sigillum continet, confractus aut etiam diminutus fuerit, debet denuò consecrari.* Et rursus cap. 2. *Altare in quo tabula cui consecrationis benedictio pontificali ministerio adhibetur, si mota, vel enormiter fracta fuerit, debet non immeritò consecrari.* Nulla ibi mentio fit de loco quem sepulchrū vocamus, qui continet Reliquias; ergo etiam si aliquid in eo frangatur, si modò nihil frangatur, vel amoveatur in Lapide superiori, non est opus nova consecratione.

Sunt tamen nonnulli dicentes esse opus nova consecratione, quia Sepulchrum cum reliquiis reputetur inter primarias Altaris benedictiones, suamque habeat specialem significationem; illo ergo violato violatur Altare.

Hujus opinionis erat piæ memoriæ Rev. Stephanus Strechaus Suffraganeus Leod. cum quo hanc quæstionem ali-

quando contuli. Itaque secundum hæc opinionem non esset ibi celebrandum ante novam consecrationem, nisi addito Altari portatili.

Addo tamen, si quis in tali Altari bona fide celebrasset, putans non esse violatum, idem dici posset quod supra dixi ex probabili sententia, hoc sufficere, ut in eo continetur Sacrificium. Hæc dico probabiliter, quia hoc turbulento tempore, non facile est Episcopum vel Suffraganeum in his remotis locis habere, qui de his iudicet, & denuò altaria consecret militari excursioni in prædam data. Et cum inter Canonistas disputetur, an talia altaria sint prophanata, probabili sententiæ hic favere licet, donec veniat Episcopus, quasi Propheta, qui respondeat de lapidibus istis.

C A P U T IX.

De obligatione Parochorum.

QUAERO: Quando teneatur Pastor celebrare pro populo? Responderi debet: teneatur diebus Dominicis & Festis per se vel per alium celebrare, ut possit plebs

plebs præcepto satisfacere. Non tamen tenetur ita pro populo celebrare omnibus Festis aut Dominicis, quin possit stipendium accipere ab aliquo particulari, illi fructum specialem applicando, maximè si sint tenues ei relictus; nisi fortè lex Diœcesis vel consuetudo ad id obliget. Quapropter consuetudine & lege nostræ Diœcesis Leodiensis distinctæ sunt Parochiæ, ita ut quædam dicantur Curæ integræ, quædam curæ mediæ, quædam quartæ capellæ, & secundum id sortiuntur obligationes applicandi populo Missam speciali titulo, vel in hebdomada semel, vel in quindena, &c. Pro ulterioribus Missis accipere possunt stipendium etiam in diebus festis.

Notant tamen Pastores, quod in minoribus etiam Parochiis teneantur frequenter celebrare, sive per se, sive per alium, si abesse eos contingat; quia tenentur procurare bonum populi sui per media ordinaria. Unde non facile excusarim à gravi peccato nonnullos

Nullos Pastores, qui ad aliquod heddomadas absentes, putant sufficere quod Dominicis diebus procurent celebrari aut festis, eò quòd suas curas dicant medias esse, ut quartas capellas. Quia hoc non fit sine detrimento plebis, & iusta querimonia.

Quærent hic Sacerdotes qui duas Ecclesias habent, in quibus eis conceditur biuare, quomodo se gerere debeant Feriâ 6. Parasceves? Resp. si non possint per alium in alterutra Parochia officium celebrare, debere convocare populum ad unam Ecclesiam; & hoc debent suadere quoad fieri potest, si Parochiæ sint vicinæ. Quod si nec hoc possit fieri, sed utrobique sit Officium Parasceves celebrandum, in primo Officio non ponat vinum in Calice, sedumat Hostiam absque ablutione ut possit jejunos iterum officium facere in altero loco: quia non est ita necessarium vinum adhibere, quam jejunos communicare. Unde si vinum sumpserit in primo officio, non debet communicare in secundo, sed

Ho-

Hostiam pridie consecratam reponere in Sacrario. Nec potest Episcopus dispensare, ut quis non jejunus celebret, aut communicet.

Nota: Quando Parochi volunt renovare Hostiam quæ est in Remonstrantia, debere duas Hostias consecrare, & unam illarum sumere. Unde est error quorundam, qui eam quam consecrarunt, exponunt, & eam non sumunt, sed veterem alio sacrificio consecratam. Debet enim Sacerdos de Hostia sumere quam in isto suo sacrificio consecravit, non aliam alio sacrificio præ consecratam. Quamvis & hanc simul possit sumere cum sua.

Quidam etiam Theologi non probant, quod aliqui pixidem mox à consecratione reponant in Tabernaculo extra Aram, aut quod eam dent alteri Sacerdoti ad distribuendum plebi in alio altari. Nam sicut ex hostia sua Sacerdos non debet dare partem usque ad finem sacrificii, sic nec de illis particulis quæ sunt victima illius sacrificii, sicut & hostia major, nec decet ut prius quis-

quispiam participet de suo sacrificio, quam ipse participarit, quandoquidem & ante ejus sumptionem necdum sit hostia integrè & perfectè sacrificata. Atque omnes oblationes, orationes benedictiones, spectant etiam ad parvas hostias æquè ac ad majorem: ideoque debent esse super Aram, super Corporale, juxta Calicem; nec distribui debent antequam Sacerdos communicarit.

CAPUT X.

De administratione Eucharistia in gratia statu. Conclusio.

Administrans Sacramentum Eucharistia cum conscientia peccati mortalis sine contritione & confessione, vel saltem proposito confitendi, peccat mortaliter. Ita Rituale nostrum Leodienſe pag. 101. & passim Ritualia, in aliis Diœcesibus. Quare multis dictis & piis, qui rem ponderant in pondere sætuarii, displicet opinio illa, cujus inter primos patronos recensetur Valerius, quem nonnulli secuti sunt recentiores, quæ dicit: *Ministrum non*
peccat

sacrificio, *peccare mortaliter, quando non conficit*
Sacramentum Eucharistiae, sed & pra-
consecratis administrat. Opinio certè
 ex eo mihi non probatur, quod sit
 contra totam Scholæ antiquitatem
 modque diminuatur. Sacramento Eu-
 charistico debitam reverentiam, &
 ministerii Eucharistici elevet dignita-
 tem, quasi esset leve & nudum aliquod
 ministerium.

Pro pleniore explicatione suppono
 generaliter ex cōmuni & certa Theo-
 logorum sententia, Ministros Sacra-
 mentorum ordinariè obligari ad statum
 gratiæ, dum ea conficiunt & ministrant
 officio. Oritur autem hæc obliga-
 tio ex sanctitate Sacramenti, tum
 ex consecratione ministri. Accipit e-
 nim in sua consecratione gratiam san-
 ctificantem, ut se conformet Principa-
 li agenti & Sacerdoti Christo, tanquā
 instrumentum sanctum quo utitur ad
 primarias functiones sacerdotii sui, &
 ad gratiam aliis communicandum vir-
 tute & efficacia Sacramenti suæ pote-
 stati & dispensationi commissi.

Distina

Distinguat ergò, quantum voluerit, Vasquius cum suis sequacibus, & dicat esse diversitatem in hoc Sacramento Eucharistiæ ab aliis, qui in aliis conficit & ministrat, hic autem non conficit ministrando, sed jam præconfectum applicat & distribuit. *Interrogo* interim primo an hoc ministerium non sit gravissimum? an non sit dispensatio Mysterii Mystriorum, quod passim *Tremendum Mystrium* vocant Sancti Patres? An dispensatio corporis divinitati conjuncti & sanguinis pretiosissimi & sanctissimi non satis ex se clamet, & sanctitatem requirat in ministrante & dispensante? Certè *sanctè Sancta tractanda*, jure divini & naturali constat.

Interrogo 2. An Sacerdos non representet specialiter personam Christi, non solum conficiendo, sed etiam ministrando? & an ministratio hujus Sacramenti non debeat censerì inter primarias functiones Sacerdotii Christi? Quare ergo non tenetur hic Minister summo suo Sacerdoti sese conformare?

mare, cujus personam repræsentat,
 & vices agit? Certè tenetur ex eo ca-
 pite se in gratiæ statu hic exhibere, &
 agere, ut possit dicere cum Aposto-
 lo: *Ego honorificabo ministerium meum.*
 om. ii.

Interrogo 3. An Sacerdos non mini-
 strat plebi Eucharistiam ex officio &
 potestate sibi specialiter in ordina-
 tione concessa? An non & in illa acce-
 dit gratiam, tam ad ministrandum
 dignè quam ad dignè conficiendum
 Sacramentum? Ergo memor esse
 debet strictæ obligationis sibi anne-
 ctæ. Debet, inquam, memor esse illius
 apostolicæ præceptionis, quoties mi-
 nistrat: *Resuscita gratiam quæ est in te*
per impositionem manuum. 2. Tim. i.

Interrogo 4. An hæc actio ministran-
 di Eucharistiam non sit ordinata pro-
 pter ad sanctificationem conferendâ
 accipienti, & quidem ex opere ope-
 rato? Ergo & ex hoc titulo obligatur
 Sacerdos exercere in gratia & sanctitate;
 nec ei excidere memoria debet illud
 apostoli: *Sic nos existimet homo ut Mi-
 nistros*

nistros Christi, & Dispensatores mysterii veræ
 rum Dei; sed jam queritur inter Dispensatores, ut fidelis quis inveniat. 1. Cor. 1. Cor. 1. mort
 4. Hæc est prima fidelitas, ut possit hic adducunt
 dicere Minister, Dominus Iesus, in Spirituabit con
 tu sancto, non minùs quàm suscipiens. Interro
 Interrogo. 5. Quid sit majus, an Arca super ex
 antiqua, an hoc novi Sacramentum vel solu
 fœderis? Illius parum digna tractatio, 1. Cor. 1. Cor. 1. mort
 Ozam percussit Levitam: Ergo & hic requirere
 Sacerdotes accedentes ad Dominum sanctum: Qu
 Etificentur; ne percutiat eos Dominus. 1. Cor. 1. Cor. 1. mort
 Annon Nadab & Abiu dum in igne videntem
 alieno thuribulum ministrant percussit passim
 sunt? Hi autem designant Ecclesiam, 1. Cor. 1. Cor. 1. mort
 Ministros, qui carent igne cælestis trans obli
 gratiæ, & audent ministrare cum igne est. Cæ
 cupiditatis terrenæ, nec formidant ju
 dicium Dei, nec plene attendunt illi. 1. Cor. 1. Cor. 1. mort
 lud: Sanctificabor in his qui appropia
 quant mihi, Neque dicas hoc solum immund
 debere intelligi de sacrificantibus, Nā
 si olim præcipiebatur, Mundamini quæcum divin
 fertis vasa Domini, quantò magis hic accipe du
 qui portant & dispensant sanctissimam se cor
 Corpus & Sanguinem Christi, ut ple Postremo
 bat

TRACTATUS IV. 491

mysterium veræ sanctitatis efficiant partici-
 Dispen-tem? Mundentur ergò à peccato sal-
 .i. Con-tem mortali, alioqui damnationē sibi
 ossit hic adducunt, & sanguis ille testimonium
 in Spiribit contra eos.

icipiens. Interrogo 6. An non Sancti Patres
 an Arcamper existimarunt gravissimum ef-
 nentum vel solum ministerium hujus Sacra-
 tractatio nenti, ideoque puritatem magnam
 o & hicquirere dixerunt? Audi S. Chryso-
 um san-um: *Quo non splendidiorum radio so-*
 dominus. *riporteret esse manum, carnem hanc*
 in ignevidentem? Hinc & ministerium i-
 percussid passim vocant Angelicum, ut in-
 Ecclesiacent quomodò ad puritatem mini-
 cælestisans obligetur, quia Angelus Domi-
 um igneest. Certè Sacerdos se hic gerit ut
 lant ju-uidam Seraphim, accipiens de altari
 hunc il-avino *Calculum ignitum* & cælestem,
 ppropia-vo purget labia & cor peccatoris se-
 c solum-immundum agnoscentis, ac se hu-
 us. Nā-iliantis. Absit autem, ut *Calculum*
 mini que-divinum umquam tractet absq;
 gis hinc-ocipe duplicis charitatis, alioqui
 tiffim-tem se coram Deo statuit.

ut ple-Postremò, cum olim Diaconi hoc
 ber-
 Sacra-

Sacramentum ministrare permitte-
rentur ex commissione Sacerdotis, ut
exemplo S. Laurentii patet, dicentis S.
Xisto : *Experire utrum ministrum ido-
neum elegeris , cui commisisti* Dominici
sanguinis dispensationem ; tunc tene-
batur & ipsi ministrare in gratia. Hinc
in vita S. Epiphanii apud Surium 12.
Maii legimus Diaconum leprâ per-
cussum, quod indigne ministraret in
ordine suo.

Cur ergò dicunt levem hic & venia-
lem irreverentiam intervenire, qua-
do Sacerdos non conficit , sed solum
ministrat ? Dicant consequenter ne-
cesse est leve esse ministerium hoc ,
quod Sancti Patres plusquam Angeli
cum vocant. Imò de hoc ministerio
multi inrelligunt illud Apostoli pro
Diaconis : *Habentes mysterium fidei*
conscientia pura, q. d. Non tractent
charistiam, & Calicem Domini,
quo est Mysterium fidei, nisi puram
te & conscientia. Ita explicant Hes-
lius, Catharinus, Soto major, Magal-
lus, Cornelius, & alii. Tim. 3.

DE MIXTIONE AQUÆ

cum vino.

Qua modicissima adhiberi debet
calici ante consecrationem, ait
Concil. Florent. idque ex Ecclesiastico
cepto fieri, communior tradit opi-
o, & probabilior, quamvis à Domini
templo emanarit.

Sunt nonnulli dicentes non debere
solicitem Sacerdotem in hac mi-
xtione, ut aqua sit valde modica, im-
mo posse octavam vel decimam par-
tem proportionaliter ad vinum adhi-
beri. Ita *Æg. Coninch*, cui subscribit
Layman, & *Diana*. Sed an hoc Concilio
Florentino satis consonet (quod hac
voce utitur, *Modicissima aqua*) meritò
quis dubitarit.

Quid autem de illa aqua fiat, dispu-
tant nonnulli recentiores Doctores,
asserentes non converti in vinum, & ta-
men transire in sanguinem virtute con-
secrationis, cui sententiæ adhæret post
Coninch, & *Layman*, ac nonnullos alios
Diana. Sed communior & probabilior

Ec

sen-

sententia dicit, *quod illa aqua cōvertatur in vinum, ac deinde in sanguinem; negatque immediatè posse cōverti in sanguinem, si non transferit in vinum.*

Dico esse probabiliorem & communioem, quia sic asserit hac de re Catechismus *p. ii V.* ex decreto Concilii Tridentini editus ad Parochos: *Hæc est omnium Ecclesiasticorum Scriptorum sententia & iudicium.* Nota hæc verba & attende quod Parochi, ad quos hic Catechismus potissimum dirigitur, potius debeant adhibere fidem huius sententiæ, quàm nonnullorum privatorum & recentium D.D. opinioni.

Er certè hæc videtur esse intentio Ecclesiæ, modicissimam aquam miscentis, ut facilius transeat in vinum, & deinde in sanguinem.

Idem volunt SS. Patres (quantumlibet sectatores opinionis alterius eos ad se attrahere conentur) dum dicunt ex vino & aqua cōfici sanguinem Domini. Sic loquitur S. Damascenus l. 4. c. 14. *Qui fecit omnia, potest ex aqua & vino sanguinem suum conficere.* Item

S. Ambr.

S. Amb.
licem
tione v
ep. 63.
nec sola
Non e
calicem
aqua ad
guinem
mediat
ferit p
Hinc &
clesiis
aquam
certius
catur i
rum.
Hæc
probat
tha, de
referat
judicat
no in s
opinion
at, quæ
substan

TRACTATUS IV. 495

S. Ambr. l. 4. c. 4. *Vinum & aqua in calicem mittitur, sed fit sanguis consecratione verbi celestis.* Sic ait S. Cyprianus ep. 63. *Calicem non esse vinum solum, nec solam aquam, sed utrumque mixtum.* Non enim aliud intelligunt, quàm calicem Domini confici ex vino, cui aqua admixta est; & ita aquam in sanguinem transire, non immediatè, sed mediatè, cum prius in vinum transierit post illam mixtionem factam. Hinc & usus habet in nonnullis Ecclesiis & Ordinibus Religiosis hanc aquam initio Missæ miscere vino, ut certius transeat in vinum. Sic practicitur in Ord. Pat. Dominicanorum.

Hæc iterum est opinio quam approbat Innocentius 3. *Cap. Cum Martine, de celebrat. Missarū.* Ubi cum tres referat opiniones, illam probabiliorem indicat, quæ asserit aquam cum vino in sanguinem transmutari, juxta opinionem quam secundo loco posuerat, quæ dicebat aquam cum vino substantiari in sanguinem, cum in vi-

Ee 2

num

num transferit. Nam de opinione quam recentiores sustinent, quod aqua manens aqua possit transire in sanguinem, non facit mentionem Innocentius, ut patebit diligenter Capitulum legenti. Unde nulla ei affingi potest probabilitas ex doctrina Innocentii ibi tradita, quidquid dicant huiusce opinionis sectatores. Nec illius erjam meminerunt Doctores Scholasticantiquiores, sed nostræ suffragantur assertioni.

Quapropter cum hic agatur de materia Sacramenti, longè tutius est cum communi Theologorum sententia loqui, quàm paucorum opinioni adherere, quæ ex obscurioribus aliquibus Patrum verbis (juxta tamen sententiam nostram commodam interpretationem habentibus) & ex paucis & infirmis rationibus physicis, receptam à Theologis doctrinam, impugnat, ut novam stabiliat.

Videndum quoque ne per hoc detur occasio hæreticis calumniandi, & dicendi Ecclesiam non sibi constare

in Sacramenti Eucharistici materia designanda, sed Catholicos Doctores recentioribus repugnare, dum aquam volunt esse materiam sanguinis, quod antiquorum negat communis consensus, sive in Schola S. *Thoma*, sive in Schola *Scoti*, & aliorum Doctorum celeberrimum.

Neque satis est dicere vinum esse materiam essentialem, aquam verò materiam liberam, non necessariam; quia nec talem modum loquendi antiquitas agnovit; sed solum agnovit aquam misceri vino per modum cæremoniæ, non per modum materiæ, quæ per se possit converti. Quocirca Sacra Scriptura cum de materia agit Eucharistiæ, solius vini meminit. Et *Conc. Trident. sess. 13. can. 2.* definit panem in corpus, & vinum in sanguinem transire, manentibus tantum speciebus panis & vini; nec ulla fit mentio aquæ, aut specierum ejus. Convenit & igitur monitum illud Sapientis attendere: *Ne transgrediaris terminos, quos posuerunt Patres tui.*

Ec 3

Addo

Addo postremò, si aqua etiam dicatur materia, vix reddi potest ratio, cur pura non possit verti in sanguinem; aut certè, cur si in parva quantitate accidentibus vini alterata, cur non & in maiori quantitate, si illa etiam accidentia receperit vini? Immò sequitur quandoque sanguinem manere sub solis speciebus aquæ; ut si contingat species vini acescere & corrumpi, & non species aquæ. Item, si quacumque ratione species aquæ consecratæ separantur à speciebus vini. Cur enim propter illam solam separationem desineret ibi sanguis Christi, & rediret substantia aquæ? Hæc certè omnia videntur involvere aliqua vel in convenientia, vel minùs solidè dicta. Sed hæc fusiùs prosequi non est nostri instituti; ad Scholasticos Doctores Lectorem remittimus.

CAPUT XII.

De qualitate vini.

CÆterum, cùm ordinariè vinum in se aquam illam modicissimam convertere debeat, ita ut *S. Banaventura*

in 4. dist. 11. asserat Christum non consecrasset calicem, donec aqua in vinum fuisset conversa: hinc est quod Sacerdotes solliciti esse debent, ne vinum quo utuntur, sit multum deficiens, & ad corruptionem tendens. Certè nonnullorum socordia vel incuria gravis est qui æstivo tempore pauculum vini reservant, & quidem vini deficientis, quod statim in acetum, vel alium corruptum liquorem transit, ita ut mihi penè certum sit multoties nullitatem consecrationis & sacrificii intervenire, ob corruptionem substantialem vini talis. Quod si corruptio non sit substantialis, licet valida sit consecratio, est tamen illicita, & potest grave hic peccatum intervenire, nisi necessitas urgeat.

Quantum autem ad materiam huius Sacramenti, generaliter loquendo, requiritur ut sit propriè & simpliciter *Vinum de vite*. Hinc sequitur.

Primò, non esse materiam liquores omnes alios, qui aliunde exprimuntur, quàm de vite, licet similitudinem

Ec 4

cum

cum vino habeant. Sive autem sit vinum album, sive rubrum, sive alterius coloris, sive ejusdem speciei, sive diversæ, parum refert, dummodò verè vinum sit de vite.

2. Sequitur agrestam, sive omphacium, quod vulgò *Verius* vocant, quodque ex uvis immaturis exprimitur, non esse materiam; quia non est simpliciter vinum; est enim liquor incoctus, & adhuc in via generationis, & coctione naturali fiat vinum.

3. Sequitur mustum, sive vinum omnino recens, esse materiam sufficientem, quia verè vinum est. Unde de consecratione dist. 2. permittitur ut in necessitate uvæ exprimantur in calice, & fiat consecratio. Ordinariè autem non oportet in musto consecrare ob impuritatem. Porro succus uvæ non potest in ipsa adhuc uva consecrari, quia materia calicis debet esse materia potabilis si autem non sit succus ex uva expressus, non est materia potabilis, sed potius cibus est. Nec vinum dicitur nisi succus expressus ex uvis maturis.

TRACTATUS IV. 501

4. Sequitur acetum non esse materiam, quia non est vinum simpliciter :
 fit enim ex corruptione substantiali
 vini. Ideo Missale Pii V. jubet repeti
 consecrationem in aceto factam. A-
 uid est de vino acescente, quod non
 amissam substantialem formam amisit, de
 quo intelligendi sunt nonnulli antiqui,
 qui dicunt in aceto validè consecrari.
 Cum autem vinum acescens possit es-
 se dubia materia, etiam illicitè in eo
 consecratur sine necessitate. Unde pro
 ratione dubii & irreverentiæ grave
 peccatum.

5. Non est materia aqua vitæ, sive
 vinum adustum, etiam si è vino extra-
 ctum, nec vinum cum melle, saccharo,
 speciebusque aromaticis decoctum,
 quia hæc decoctio facit tertium quod-
 dam compositum, & mutare speciem
 potest.

Postremò adverte satis periculo-
 sum esse in vino Hispanico his in Pro-
 vincis consecrare, quia plerumque
 est adulteratum; imò planè adul-
 teratum sæpe venditur ex hydro-

E e s melle

melle confectum, ut experientiâ constat.

Quantum ad vinum congelatum, ordinariè non debet consecrari, nisi liquefiat, & tunc nullum est peccatum post liquefactionem consecrare, nisi tanta fuisset congelatio, de qua dubitari meritò posset, an vini naturam corruperit.

Si autem in vino congelato quis consecraret, validè consecraret, quia est vinum de vite, & per se est potabile, & accidentarium est, quod sub hac dispositione potari nequeat; quod non requiritur, quia ejus sumptio non est de necessitate, sicut ablutio in Baptismo. Nec simile est de uva; quia nec vinum est, nec potus. Si vino consecrato superveniat congelatio, remanet Christus, unde Missale solum dicit debere liquefieri, & sumi sine alia consecratione, ergo etiamsi congelatio precederet consecrationem, valida esset, ut ibi sub speciebus congelatis poneretur Christus.

Quantum ad materiam Corporis

Christi, certum est debere esse panem
 triticeum: sed quia triticum, sive fru-
 mentum, diversa genera complecti-
 tur, disputant Theologi, an siligo pos-
 sit esse materia sufficiens. Et quamvis
 omnes resolvant non licere in siligineo
 pane consecrare, quia materia dubia
 est: plerique tamen putant validè con-
 secrari, dicuntque siliginem non dif-
 ferre à tritico nisi accidentaliter. Quæ
 eadem opinio pacificare potest timo-
 res quasdam conscientias, quæ ti-
 dent ne siligo inveniatur commixta
 tritico in formulis, quæ conficiuntur
 ad consecrationem, nam plerisque in
 his difficillimè purum triticum re-
 quiritur. Puto igitur ab aliis granis ex-
 arguendum esse diligenter ab his qui
 conficiunt, non ita tamen scrupu-
 losè, ut omnibus planè debeat care-
 re, tum quia parum pro nihilo reputa-
 tur, tum quia absumitur à copiosiore
 materia.

Sed quæritur de Spelta? Respon.
 granum, quo frequens est apud
 esse optimum, & ex eo delica-
 tum

tum panem fieri candidum & usua-
lem, unde tritici speciem esse vix du-
bito, quamvis à frumento vulgariter
dicto folliculis distinguatur & paleis
Contrariæ opinionis auctores puro
non satis nosse nostram Speltam, quam
vocant Zeam: sed aliud granum dege-
nerans hordeo simile videntur intel-
ligere. In illo interim non est conse-
crandum, quia oportet uti materia hic
certissima.

Non est eadem ratio de grano quod
aliqui Speltam Martii vocant, quæ se-
ritur in Martio, & colligitur in Julio,
vulgus vocat *de L'amoy*, est enim lon-
gè degenerans à Spelta, estque aspe-
rius granum palato. V. dicta in

Candelab. Myst. Tract.

*Leet. 5. ubi plura ca
de re.*

TRACTATUS V.
RESOLUTIONES QUÆSTIO-
num Pastoralium.

DE SACRAMENTO

Pœnitentiæ.

CAPUT I.

De approbatione Confessariorum.

QUAERO. *An habens beneficium Parochiale in una Diœcesi, possit in alia Diœcesi audire confessiones ex consensu Parochorum illius Diœcesis?*
Resp. Ex vi juris communis posse, quia habens beneficium parochiale (actualiter scilicet, & quod jam non dimiserit) reputatur idoneus simpliciter etiã pro quocumque loco: ita ut ubique sit proxime capax jurisdictionis, ideoque eam possunt Parochi etiam alterius Diœcesis delegare extraneo Parocho, tamquam idoneo & approbato. Quare dum dicit Trident. sess. 23. cap. 15. eũ qui habet beneficium parochiale, idoneum esse ad audiendas confessiones, non restringit ad unam Diœcesim; quinimo æquiparat eum illi, qui ab
 Ff Episco-

Episcopis est approbatus, sive à cuiuslibet Diœcesis Episcopo. Et hanc suam sententiam Theologorum omnium ac Iuris peritorum Salmant. attestatur Suarez, & est satis communis opinio.

Hinc sequitur Parochos in confinio duorum Episcopatum agentes, sese mutuò posse advocare in auxilium confessionum audiendarum suorum subditorum, communicata sibi mutuò jurisdictione.

Dixi *id posse ex vi juris communis* nam posset Episcopus hanc delegationem impedire, & statutum facere, ut nemo in suo Episcopatu possit confessiones audire, nisi à se approbatus; præcipere, ut nullus Parochus possit jurisdictionem suam concedere, nisi taliter approbato. Id verò tunc observandum foret, atque hanc esse primam aliquorum Episcoporum asseritur, cui omnino standum est, maximè ubi per decretum publicum constat.

2. *QUAERO. An approbatus ab Episcopo simpliciter & absolutè (hoc est non restrictivè ad hunc vel illi locum,*

consentur approbatus pro tota Ecclesia: i-
ta ut possit audire confessiones ubique ter-
rarum, si modo ei licentia detur à Paro-
chis. Resp. 1. probabilem esse affirma-
 tivam partem, quam cum *Suarez* tenēt
 multi Theologi. Iterum tamen hic ad-
 vertendum, an Diœcesani statutum a-
 liquod non sit, prohibens licentiam
 dari, nisi approbatis à se, ut jam dixi.
 Resp. 2. negativam partem securio-
 rem esse, ac multis etiam Theologis
 placere. Illam docent *Emm Sà, Rodri-*
guez, Miranda, Vasquez, & alii. Et vi-
 detur fundamentum habere in *Conc.*
Trident. dicente, Sacerdotem ut con-
 fessiones audiat, debere approbari ab
 Episcopis. Ubi dum dicit, *ab Episco-*
pis, & non *ab Episcopo,* videtur singu-
 lorum Episcoporum approbationem
 requirere pro quolibet Episcopatu.
 Unde & Pontifices communiter dum
 Religiosis concedunt potestatem au-
 diendi confessiones, adjiciunt condi-
 tionem, si nimirum sint approbati ab
 ordinario loci; atque hoc non intelli-
 gitur de quolibet Episc. confusè, sed

de Episc. loci ubi audiunt confessiones. Ergo similiter dicendum, debere approbari Sacerdotem ab Episcopo Diœcesis, in qua audire vult Confessiones. Neque eadem est ratio de habente Parochiale beneficium. Ratio enim diversitatis esse potest, quia approbatio annexa Curæ Pastoralis, est antiqui juris, & est derivata in Parochos ab Ecclesia universali: modus autem approbationis simplicium Sacerdotum est à jure novo Concilii Tridentini; qui eam committit Episcopis.

Refertur quoque ad hanc rem, Congregationem Cardinalium consultam per Archiepiscopum Valentinum, an approbatus per alium, quam per Episcopum *Valentinum* censeatur approbatus in Diœcesi *Valentina*, respondisse negativè. Cujus rei mentionem facit *Rodriguez* in explicatione Bullæ cruciatæ. Sed, ut verum fatear, multæ resolutiones Congregationis referuntur hinc inde ab Auctoribus diversæ opinionis hac in materia, quæ parum authenticæ videntur, aut non ita firmæ

fidei. C
mam a
ster, illi
mibi in
pro D
quod
mandan
el extr
illis qu
figillo &
dinalis
Congre
num m
3. Qu
Coadju
approba
po dere
motæ f
tes in D
1624. &
Revere
cario
subject
fente.
fidei

fidei. Quod si super jam dictis novissimam aliquam resolutionem datā constet, illi standum; nulla certa hactenus mihi innotuit. Nota verò generaliter pro Declarationibus Cardinalium, quod *Vrbanus 8. 2. Aug.* anno 1631. mandavit illis nullam fidem in iudicio vel extra à quoquam adhibendam, nisi illis quæ in authentica forma solito sigillo & subscriptione Eminent. Cardinalis Præfecti & Secretarii sacre Congregationis pro tempore existentium munitæ fuerint. Ita refert *Diana* p. tract. 14. Resol. 23.

3. *QUAERO, Quid de Sacellanis, sive Coadjutoribus Pastorum, qui tantum approbantur pro hoc vel illo loco ab Episcopo determinato? Occasione ipsorum motæ fuerunt quæstiones subsequentes in Diocesi nostra Leodiensi anno 1624. & præsentatæ Cl. & admodum Reverendo D. Ioanni à Chokier Vicario Generali: Responsionesque subjectæ ab eo signatæ sunt, me præsentante.*

QUÆSTIONES QUOTIDIANÆ
Pastores & Sacellanos concernentes.

I. **Q**uæritur. Vtrum Sacellanus alicujus Pastoris, possit audire confessiones Parochianorum alterius Pastoris in aliena Parochia? Resp. non potest, si non sit approbatus pro illa.

2. **Q**uæritur. Vtrum Sacellanus possit audire confessiones alienorum adventitium ad parochiam, in qua deseruit? Resp. Potest, si cum licentia Pastorum suorum saltē interpretativa accedant, quam tamen facile non præsupponant nisi ex ferè certis indiciis.

3. **Q**uæritur. Vtrum Sacellanus transiens ad ministerium alterius Parochie, debeat denuò approbari pro ista nova Parochia? Resp. Debet approbari de novo pro illa, si numquam pro illa fuerit approbatus.

4. **Q**uæritur. Vtrum Sacellanus, qui aliquando servivit alicui Parochie, propter vel mortem, vel absentiam Pastoris, omnia Pastoris munia exercens, postea transiens ad alium pagum, ut officii Sacellani tantummodò agat, debeat pro illa

illo approbati, quandoquidem majus officium exercuerit? Resp. Debet pro illo pago approbati.

5. *Quaritur. Vtrum Pastor habens eandem Confraternitatem in sua Parochia, possit audire confessiones alienorum adventantium ad se, Indulgentiarum precandarum gratia, titulo Rectoris Confraternitatis? Et an possit similiter tunc Sacellanus?* Respon. potest id Pastor, non titulo Rectoris Confraternitatis, sed virtute licentiæ saltem interpretatiæ datæ à propriis Pastoribus. Potest & Sacellanus approbatus,

Quaritur 6. Vtrum alii Pastores non possint in isto loco Confraternitatis confessiones alienorum audire Similiter Sacellani? Resp. Possunt cum licentiâ illius qui habet ibi jurisdictionem, Sacellani autem ipsorum non possunt, nisi sint approbati pro illo etiam loco, aut nisi suos ibi audiant.

Quaritur 7. Vtrum etiam Pastor in propria Parochia possit audire confessiones alienorum etiam alterius Diocesis

*adventantium ad se. Similiter an Gre-
jus Sacellanus?* Respon. Posse, si ex
fraude non accedant, sed occasione,
vel indulgentiæ, vel peregrinationis,
vel rationabili alia causa, ibi existen-
tes volunt confiteri. Si autem suspicio
sit venire ad fugiendam auctoritatem
propriorum Pastorum, non possunt
audire.

Sig. erat: *Io. à Chokier Canonicus &
Vicarius Leodiensis.*

Ex quibus adverte 1. gravem esse
errorem quorundam Sacellanorum,
qui pro certâ Parochia approbati, im-
miscent se audiendis confessionibus
quorumcumque, etiam extra Paro-
chiam pro qua sunt approbati.

Adverte 2. multò magis errare, si in
aliena Diœcesi audiant, errare quoque
Pastores, qui eos advocant ad sibi au-
xiliandum. Quod vidimus praticari
erroneè in Parochia de *Fagnolle* sub-
dita *Namurcensibus* ubi solitus erat
advocari pro auxilio Pastoris ad con-
fessiones excipiendas Sacellanus ali-
quis in *Matania* (qui est locus Diœcesis)

Leodiensis) approbatus, ac pro illo solum pago admissus.

Adverte 3. errasse quoque gravissime Pastores aliquos, qui titulo Confrat. Rosarii in Parochia sua erectæ, putarunt sibi licetiam per hoc factam absolvendi à quibuslibet casibus reservatis: eò quòd in aliquibus Bullis Pontificum ea de re fiat mentio Sed non adverterunt eam auctoritatem concedi Confessariis Ord. F. Prædicat. non verò quibuslibet Cōfessariis. Nec Frat. Prædicatores hanc auctoritatem aliis possunt communicare, etiam pro illis qui confraternitati adscribuntur absolvendis.

Adverte 4. errare etiam eos, qui relicta curâ Pastoralis, putant sibi licere virtute prioris Pastoratus, sive approbationis per illum, audire confessiones in tota Diœcesi; non obstante quod aliam curam Pastoralem non suscipiant. Concilium enim Trident. expressè dicit, quod illi censeantur approbati, *qui Parochiale beneficium habent*; quod intelligitur de actualiter habentibus.

habentibus; unde illis dimissis cessat non solum jurisdictio, sed & approbatio, nisi ab Episcopo iterum petatur. In quo adverti olim errorem contingere in *Oppido Thudinensi*: ubi annuatim ferè ad administrationem Curæ (quæ Capitulo incumbit) admittebatur novi Sacerdotes, & ad hujus effectum procurabat Capitulum eos ab Episcopo approbari: illi autem non obstante quod post annum unum vel alterum illam administrationem dimitterent, ingerebant se audiendis confessionibus quorumcumque in Diocesi, sine nova admissione sive approbatione, virtute prioris approbationis, quâ ad curam administrandam dicebant se approbatos fuisse.

Adverte 5. Quantum ad septimum attinet, Resp. ista conformis est resolutioni generali, quam dant communiter Theologi de iter agentibus, aut peregrinantibus. Dicunt enim quod licet olim peterent facultatem à proprio Parocho, ut aliis in itinere possent confiteri: nunc tamen ex consue-

TRACTATUS V. 515

tudine, five tacita licentia Pastorum ,
aut Episcoporum , posse confiteri Pa-
rocho loci, ad quem perveniunt , vel
Sacerdotibus ibi delegatis ; Refertur-
que *Eugenius IV.* declarasse id etiam
habere locum in annua confessione &
communione. Dicunt tamen esse ne-
cessariam bonam fidem , & veram
causam : nam si quis tantum ageret i-
ter , ut fugiat auctoritatem proprii
Pastoris , non foret absolvendus. Vi-
deri potest *Suarez* , alique ab eo ci-
tati. Et certè , moraliter loquendo,
necessarium videtur hanc concedere
licentiam vel expressam vel tacitam ,
ut hi quos à Parochiis certis de cau-
sis, abesse contingit ad tempus, Con-
fessariis quos pro oportunitate repe-
rerint, possint confiteri , tum quia ti-
mentes D E U M statim ubi peccato
mortali verentur se obnoxios , Con-
fessarii occasione oblata solent uti ;
tum quia pii Festa B. V. & alia prin-
cipalia haud solent præterire sine con-
fessione , & cum tunc contingat ab-
esse à proprio Parocho , grave eis fo-

ret sine Sacramentis remanere. Unde non puto morosius hic agendum à Pastoribus, siue propriis, quasi debeant improbare similem tacitam licentiam; siue extraneis, dum bonâ fide requiruntur ad excipiendas talium confessiones, quibus ad Parochos non est facilis recursus. Contigit alicubi quendam ad sua negotia iter agentem, divertere in itinere ad Parochiam aliquam Missæ audiendæ gratiâ, ac ibidem obsecrare Parochum, ut exciperet confessionem suam ut tutius iter suum perficeret, peccato aliquo cujus sibi conscius erat, expurgato. Parochus hac in re scrupulosior fuit, tamquam non habens facultatem absolvendi non subditum sibi. Eodem die contigit eum in nemore quodam propinquo à prædonibus spoliari, & interimi. Re ad Parochum delatâ, non potuit non graviter contristari, & seipsum coarguere, quod huic animæ opem non attulerit, rejectis scrupulis excipiendo ejus confessionem; cum etiam divinâ inspiratione ad id petendum tunc impulsus
videre.

videretur. Similes multæ causæ faciunt, ut prudenter tacitam illam licentiam in favorem pœnitentium datam interpretemur. Imò quidam à jure datam dicunt, cujus cōsuetudo testis existat, & id fundari potest in declaratione Eugenii 4. de qua Cajet. verbo *Absolutio*.

Quæritur verò iterum hic: An iter agens per Diœcesim alterius Episcopi, ibi confitens possit absolvi à casu Episcopo suo reservato, si ibi non est reservatus? *Resp.* affirmativa probabilis est, & eam multi Theologi sequuntur. Ratio est, quia eo ipso quo iter agit per aliam Diœcesim, & ibi cōfiteri potest, absolvi etiam potest more incolarum illius loci, quandoquidem Confessarii illius Diœcesis non teneantur scire casus reservados in altera. Si ergo ibi casus non est reservatus, absolvi potest à quolibet Confessario. Si etiam ibi est reservatus, potest absolvi ab illis, qui ibi habent potestatem super reservatis. Cōsuli potest. *Navar. c. 27. n. 261. Sua-
rez disp. 30. sect. 1. Filluc. Tract. 7. c. 10.*

I. **Q**UAERO. *Quid faciendum Confessario, qui videt pœnitentem esse in occasione peccati?* Resp. si sit occasio proxima peccandi mortaliter tenetur Confessarius exigere à pœnitente propositum firmum eam tollendi. Ut autem proxima judicetur, duo debent concurrere 1. Ut sit voluntaria, si enim vitari non possit, moraliter loquendo, & ab alio potius censeatur illata quam assumpta, non reddit indignum absolutione, 2. Debet esse talis ex suo genere, ut statim vel quasi statim illa datâ homo in mortale cadat: siue ut nata sit frequentissimè homines similis conditionis ad talia peccata inducere; vel experientia doceat talem effectum habere in hoc pœnitente. Hic verò ad judicandum multâ prudentiâ debet uti Confessarius. Nam uni occasio proxima est, quæ eadem in alio talis non judicatur Ex. gr. Frequentatio popinæ uni est proxima occasio ebrietatis; & aliorum peccatorum

morta-

mortalium, quæ alteri talis non cen-
setur, licet aliquando etiam inde pec-
care eum contigerit. *Item* frequētatio
cum hæreticis uni est occasio hæresis,
aut dubietatis in fide, alteri firmiori
non est. *Item* conversatio cum puellis
alicui adolescenti est causa luxuriæ,
vel in actu, vel in cogitatione: similis
occasio non censetur proxima alteri,
quia aliquando, at rarò, propter hoc
peccat. *Item* lectio librorum de amo-
re tractantium uni potest esse præci-
pitum, alteri non nisi veniale censer-
i. Cum ergo occasio censetur proxima
alicui, talis nō potest absolvi, nisi pro-
ponat tollere; si autem non sit proxi-
ma, potest absolvi.

Sed quid si pœnitens dicat, se non
posse sine scandalo, vel infamia, vel
gravi commodo tollere? Hujusmo-
di casus sunt quotidiani, & multum
timoratos Confessarios torquent. Ex-
emplum sit. Famulus & ancilla in eadē
domo conversantes, sibi mutuò car-
nalia cogitationum & tactuum oc-
casio sunt; & allegant se eam domum
non

non

non posse deferere sine gravi incômodo, quia alibi ministerium non sint re-
perturi. *Item* filius familias malè con-
versatur cum ancilla aut consanguinea
cohabitante, vel etiam sorore; &
dicit se non posse deferere paternam
domum, nec id ipsum fieri posse ab al-
tera. *Item* adolescens in matrimonium
optat aliquam puellam, nec potest eam
alloqui sine motibus carnis, in quibus
solet delectari, & sic est in frequenti
statu peccati; sed hanc familiaritatem
ob matrimonium prætextum negat se
posse deferere.

Resp. 1. In his & similibus casibus
videndum esse, an sit aliquod reme-
dium, quod susceptum à pœnitente,
credatur posse ipsum cum Dei gratia
præservare à lapsu. Atque ita pœni-
tens si admittat tale remedium, cum
proposito non consentiendi ulterius
peccato, posset absolvi. 1. Moneatur,
restituto animo personæ cum qua ma-
le versatur repræsentare periculum in
quo sunt, & quod ob illud sibi denegetur
absolutio: ideoque obsecrare eam
debet

debet in Domino, ut meliorem jam
ineant rationem vitandi peccati & pe-
niculi. 2. Eliciat propositum efficax nō
conversandi in tenebris cum illa, aut
in loco remotiori & solitario effica-
cius ad peccatum inducente. 3. Paratus
sit non solum loca, sed & occasiones
quas iudicat maximè proximas sibi,
sive ordinariè initium peccato dantes,
evitare: puta aspectus nimis fixos il-
lius personæ, aut manuum, facieique
tractus, blanditias & illecebras om-
nes. 4. Ordinetur ei brevis aliqua jacu-
latoria, qua quotidie propositum re-
novet non cadendi, idque matutino
tempore, vel etiam ter in die, mane,
meridie, vesperi. Item Salutatio ad
Christum, B. Virginem, Angelum cu-
stodem, & ad hunc effectum precatiū-
cula per *Ave Maria*, vel genuflexio
cum reflexione mentis. Item quoties
cogitatio prava inciderit cruce signet
pectus, cor elevando in Deum, & si-
militer Si hæc observare se omnino pa-
ratum offerat, atque alia quæ Confes-
sarius ex Spiritus instinctu suggerere
potue-

potuerit (inter quæ esse poterit frequens confessio, & communio, frequens Missæ auditio) poterit talis absolvi.

Sed quid si adhuc reincidat, & absolutionem iterum iterumque reincidens petat? Resp. non idè negandam, si propositum firmitus, quàm antea repetat: præsertim si aliquantum se contineat, & diminuatur numerum peccatorum, ita ut aliqua inchoatio, aut spes emendationis possit adverti. Quod si nulla est tandem apparentia aut spes emendationis, sed potius ruina in pejus, dicendum ei, & rememorandum illud Christi; *Si oculus tuus, aut pes, aut manus, scandalizat te, projice eam.* Hoc est, licet aliquis tibi tam commodus aut necessarius videretur, quàm est oculus, aut pes, aut manus, & tamen propter illum tibi ruina est salutis; melius tamen est ut ejus emolumentis careas, quàm ob illum protraharis in gehennam: ideoque separa te ab illo quamvis conjunctissimus tibi sit & utilissimus. Sicut enim præstat, ut cum uno oculo, pede, & manu, ingre-

grediaris regnum cælorum, quàm cū
duobus mittaris in gehennam, ita &
hic. Hic est discursus Iesu Christi, de
quo supra iterum dixi, sæpe repeten-
tus, & pœnitentibus in periculo agen-
tibus fortiter inculcandus; *ut solvant*
vincula colli sui, & colligationes impie-
titis, ac falciculos deprimentes, sive oc-
casiones illas pertrahentes in gehennam,
imploret verò Confessarius au-
xilium Spiritus pro illis, ac pro se, ut
iuxta prudentiam Spiritus illis possit
consulere, & opem ferre.

2. **QUÆRO.** *Quid faciendum Con-*
fessario, qui videt pœnitentem versari
per ignorantiam in statu de se malo? Ex.
1. Possidet quis fundum alienum putans
proprium. Item habet contractum usurariū,
bonâ fide putans non esse talem. Item
conjunctus est matrimonio, cum ea cum
qua impedimentum dirimens interce-
debat, sed id ignorat. Respon. si igno-
rantia est crassa vel supina, tenetur
eum monere & instruere. Si est invin-
cibilis, non tenetur, nisi speret fru-
ctum, & sine scandalo ac gravi in com-
modo

modo locum putet monitioni cum efficacia. Quod si timet non profuturam, sed potius graves perturbaciones, debet tacere, Ratio est, quia tunc solum permittit in pœnitente statum materialis peccati, cum ille excusetur ob ignorantiam invincibilem.

Sed quid si circa illa interrogetur a pœnitente, vel ob aliquam dubitationem, vel ob aliam causam? Resp. quod tunc debeat respondere secundum veritatem, quantum satis est pro interrogatione: quia justè interrogatus tenetur ex officio respondere, nec potest pœnitentiam in errore confirmare suo silentio.

3. *QUAERO. An Confessarius possit excipere confessionem mulieris, cum quæ peccavit?* Resp. non esse jus positivum, non divinum, aut naturale, quo id retetur, quia potest esse emandatus Sacerdos, & ritè conferre Sacramentum, & ex altera parte potest adesse vera contritio Ita Suarez & Filliucius *Tract. 7. de Confess. c. 9.* Constitutione tamen particulari alicujus Diœcesis id potest

potest prohiberi, ex eo quod quando-
que per hoc tollatur erubescencia; quæ
est pars pœnitentiæ, & quod non ita
decens iudicetur. Sic in statutis anti-
quis *Leod. Diœcesis cap. 4.* ordinabatur
sub pœna excommunicationis, ut Sa-
cerdotes non audirent eas fœminas cū
quibus peccassent, de peccatis quæ
patrassent, cum eis; quod maximè vi-
detur ordinatum ob concubenarios,
qui suas concubinas audiebant. Addi-
tur tamen in illis statutis, ut presbyte-
ri consocios & fautores peccati sui, &
mediatores non audiant, sed mittant
eos ad honestos Confessores, nisi ne-
cessitas hoc & in casu præcedenti exe-
gerit. Sed cū hæc non repetantur in
postrema Synodo, non puto obligare,
nisi quatenus juri divino sunt confor-
mia;

Petes, quid si Sacerdos peccaverit cū
filiâ confessionis, vel actu, vel volun-
tate, teneturne eam circumstantiam
exprimere? *Resp.* non teneri, quia id
non mutat speciem peccati, nec est in-
cestus, quamvis non negem inde ag-
grava-

gravari peccatum. Tinetur verò exprimere, an illa mulier de qua cogitavit & consensit, fuerit ab eo baptisata, vel an illius aliquam prolem baptisavit, quia tunc ob cognationem spirituales est species quædam incestus: hocque advertere debent Parochi, quibus id posset contingere.

4. *QUAERO. Quid faciet Sacerdos, si malè pœnitentiam absolverit, & defectus sit circa substantiam?* Resp. debet monere pœnitentem admissi defectus, quando sine gravi nocumento ipsius Confessarii, & sine scandalo fieri potest. *Ex. gr.* si absolvit eum, quem non poterat defectu jurisdictionis. *Item* si absolvit à reservatis, cum non habere potestatem. *Item* si absolvit eum, qui non proponebat abstinere à peccato mortali, nec habebat quidem attritionem. *Item* si error in forma contigit, aut dormiens non intellexerit pœnitentem. Quod si grave incommodum, aut scandalum ex monitione oriundum prævidet, dolere debet de peccato commisso, & relinquere pœnitentem in bono.

in bona fide, quia per sequentes confessiones poterit justificari.

Sed quid si Sacerdos in causa fuit, quod pœnitens alienum nō restituat?

Resp. si non imposuit ei restitutionis onus, pœnitens ad id teneretur, peccavit contra Religionem, suum ministerium negligenter & indebitè exercendo. Non tenetur tamen ad restitutionem ipsemet, quia non peccavit contra iustitiam respectu damnum patientis. Si verò positivè consuluit, aut induxit ad non restituendum, tunc tenetur monere pœnitentem de malè consilio dato; si verò non fecerit, aut iam pœnitens ob illius moram factus sit impotens, tenetur de damno.

§. *QUAERO. Quid faciet Confessarius erga pœnitentem, qui nullum fecerit examen, vel insufficiens?*

Resp. si Confessarius existimet se posse defectum supplere interrogando, & is paratus sit examinari, potest audiri & absolvi.

nam magnam supplet diligentiae partem (maximè in idiotis) voluntas quâ desiderant interrogari & respondere.

Et

Et ita ordinariè practicandum circa rudes; nam experientia comperimus inutiliter remitti, quia vel non redeunt, vel æquè imperati redeunt. Quod si pœnitens aliquantum peritus sit, & à longo tempore non confessus, involutusque variis generibus peccatorum; suaviter quoad fieri potest, ei persuadeatur, ut praviè per aliquid temporis se disponat.

6. QUÆRO: *An confessarius si videret pœnitentem omittere, vel oblivisci aliquis peccati, teneatur illum de eo interrogare?* Resp. ordinariè teneri, quia cum agat partes. Judicis, munus ejus est curare integritatem sacramentalis hujus judicii. Dico ordinariè, nam quandoque contingit, quod pœnitentes non existiment esse peccata mortalia, quæ talia judicat Confessarius, & ex bona fide vel ignorantia non putent se teneri ad ea confitenda, nec fructus speretur interrogando & monendo, tunc potest non interrogare; ut suprà dixi.

Sed quid si interroget Confessarius, & neget pœnitens se fecisse, cum

tamen

tamen sciat Confessarius tale peccatū
 ab eo commissum? Resp. si sciat viā a-
 quā extra confessionem, potest ea uti
 ad eum convincendum: Quod si nihi-
 ominus neget, regulariter tenetur ei
 credere, aut existimare illum esse con-
 fessum, aut alia ex causa posse excusa-
 ri ad non aperiendum peccatum. Nam
 ordinariē in hoc foro standum est pœ-
 nitenti, tam pro se, quā contra se.
 Quod si via confessionis alterius com-
 plicis novit, non potest eum convin-
 cere: prudenter tamen potest interro-
 gare, ita ut non advertat pœnitens ex
 alterius confessione venire. Et tamen
 si neget, non potest absolutionem ne-
 gare, quia non magis tenetur uni, quā
 alteri credere. Frequenter contingit
 in Confessione quod uxor asserat ali-
 quid, & illud maritus neget, sic & in a-
 liis pœnitentibus complicibus pecca-
 tis, unus suo modo, alter planē diverso
 factum enarrat. Quid faceret Confes-
 sarius? Licet pro una parte magis, quā
 pro altera veritatem stare moraliter
 colligat, tamen non potest aliud dice-

Gg

re,

re, quàm *judicet Dominus inter me &*
re. Posset tamen fieri, ut propriis, oculis peccatum viderit, vel peccantem blasphemis & injuriis verbis audierit, sciatque certo personam non esse de ea confessam, sed perniciosè mentiri, nec ullo modo posse excusari. Tunc non debet absolvere, cum certus sit de indispositione.

7. *QUAERO Quid agendum sit Confessario cum illo, qui ignorat necessaria scitu ad salutem, puta Mystrium Trinitatis & Incarnationis, & alios fidei articulos?* Resp. antequàm absolvat, debet eum docere saltem ea mysteria, quæ esse necessaria necessitate mediæ docent Theologi: nempe Deum unum esse, tres Personas, Patrem, Filium, & Spiritum sanctum. Atq; Filiū pro nobis carnem sumpsisse, & per mortem suam nos redemisse, non Patrem, non Spiritum sanctum. Denique in Sacramento Eucharistiæ, nobis dari Corpus & Sanguinem Filii Dei conjunctum Divinitati. Mirum profecto est; quanta passim in pagis ignorantia circa hæc sit, ita

ut nihil

ut nihil distinctè, vel explicite no-
 rint istorum, eo quod à Confessariis
 non interrogentur de his. Nam regu-
 lares Confessarii dum eos accedunt ru-
 stici, præsupponunt hæc edoceri à Pa-
 storibus: Pastores cum aliquoties hæc
 in Catechismis dixerint, supponunt
 istos ista nō ignorare. Sed falsa est sup-
 positio, quia frequētissime quæ publi-
 cè in genere dicuntur, contingit non
 apprehendi à multis rudioribus in par-
 ticulari. Unde necessarium est tales si-
 gillatim interrogari, imò & repeti, ac
 eis morosè inculcari. Obsecratos igitur
 in Domino velim Confessarios ac
 Pastores rudium, ut hic diligentem o-
 peram navent, cum suavitate & patiē-
 tia, & per experientiam reperient se
 non infructuosè laborare. Variis in lo-
 cis confessiones rusticorum excepi,
 & eos interrogans de Trinitate, pro
 responso accepi; Tres esse Deos, u-
 nam personam, vel unum esse Deū, sed
 tria corpora. Item dum interrogarem,
 quæ persona carnem assumpserit? Re-
 spondebant satis ordinariè, esse Patrē.

An Pater esset homo? an etiam Spiritus sanctus esset homo? Respondebant affirmativè. Et maximè errorem universalem plerisque in locis deprehendi, quod putarent vinum, quod aliquando communicantibus datur, esse Christi sanguinem. Hæc verò difficulter edoceri possunt; maximè senes, nisi a Confessariis interrogentur, & erudiantur. Quod breviter potest fieri, de his quæ sunt necessaria necessitate mediæ. Nam si ignorent fortè decem præcepta, aut Symbolum, sufficit quod firmiter proponant illa successu temporis se conaturos ediscere. Substantia autem præceptorum articulorum debet eis hic & nunc ante absolutionem proponi, ut fidem explicitam illorum concipiant; nempe Iesum Christum esse Filium Dei, & verum hominem, natum ex Virgine, pro redemptione nostra mortuum, postea resurrexisse, deinde ascendisse in cælum, denique venturum Iudicem.

Sed petes, An non sint repetendæ confessiones priores, ab illis ignorantibus

tibus mysteria. Trinitatis, & Incarnationis, quandoquidem scitu necessaria sunt ad salutem. & non potuerint justificari sine fide explicata illorum mysteriorum, ut docent multi Theologi. Resp. secundum mentem illorum Theologorum, hoc videtur sequi: quia tamē non improbabilis est sententia, dicens sufficere implicitam fidem ideò non sunt ad hoc condemnandi, cum crediderunt Deum esse nostræ salutis auctorem, ac nos redemisse; quæ fides implicitè continet mysteria credenda nostræ salutis. *Adde*, quod non sit improbabilis aliquorum opinio, quod confessio quandoque possit esse valida, sed informis; hoc est, gratia justificante non informata. Sic priores confessiones talium bona fide factæ, possent in hac opinione dici validæ, si forte fuerunt informes defectu fidei explicitæ de mysteriis necessariis.

8. *QUAERO. Quid agat confessorius circa pueros, de quibus dubium est, an habeant sufficientem usum rationis?*
 Resp. opus esse Confessario prudentia,

Gg 3 nam

nam multi puen etiā post septē, octo,
 & amplius annos, licet peccata aliqua
 adferant ad confessionem (fortē exa-
 liqua instructione parentum eos ad
 confessionem mittentium) tamen Sa-
 cramentum Pœnitentiæ non appre-
 hendunt: unde aliqua dicentes per
 modum confessionis, nugantur circa
 Rosarium suum, vel galenum, vel di-
 gitos, vel socios circumspiciunt; nec
 ita seriò se gerunt, ut videantur intel-
 ligere Sacramenti rationem. Quapro-
 pter puto hos non esse sacramentaliter
 absolvendos; sed cum instructione &
 monitione aliqua (de obedientia pa-
 rentum, de fugiendo mendacio, & ver-
 bis inhonestis, de non garriendo in tē-
 plo, de non se mutuò percutiendo, &
 similibus) dimittendos esse cum ali-
 qua benedictione. Licet enim peccata
 aliqua cōfiteres, videantur dare ma-
 teriā absolutionis; non est tamen suffi-
 ciens materia nisi accedat saltem at-
 tritio supernaturalis; de qua vix est
 apparentia in dictis pueris, etiam post
 monitionem seriò rem non apprehen-
 denti-

dentibus. Si tamen probabilitatem aliquam habeat Confessarius alicuius dispositionis, absolvat sub conditione saltem mente conceptâ: *Situ es capax, ego te absolvo, &c.*

Sed petes, quando teneantur pueri annuo precepto confessionis. Resp. Dom. Solent existimare non obligari ante 12. vel 14. annum, cū etiam incipiunt capaces esse Communionis. Communior opinio tenet eos obligari, cū incipiunt peccare mortaliter, quod communius fieri putant post septem, vel octo annos, Ego quidem existimo laudabile tunc eos advocare, & monere parentes, ut mittant, quia ex tunc assuefaciendi sunt huic Sacramento. *Adverto* tamen paucos, maximè inter rusticos, etate esse capaces hujus Sacramenti. Unde iudicium de eorum obligatione, qua etate incipiat, pender à prudentia Confessarii. Et hoc etiam hic advertendum, licet obligari possint ad confessionem annuam post dictam etatem; tamen ante pubertatem, non videri Ecclesiam velle eos obligare ad

pœnas non confitentibus impositas, et etiam advertit *Navarr. Suarez Sa. & alii*. Addo quod si quis dum puer esset, putavit aliquod peccatum tantum esse veniale, & ideo omisit confiteri, non tenetur repetere confessiones, sed tantum illud peccatum exprimere. immò fortè ne quidem illud tenetur exprimere, quia ex imperfecto usu rationis non fuit nisi veniale, licet ex natura sua foret mortale. Quod adverte ob aliquas puellas vel matronas, quæ torquentur ob impudicos aliquos tactus in ætate quinque aut sex annorum, & præ verecundia non audent confiteri, nam ob imperfectum iudicium, plerumque hæc non fuere nisi venialia, & ideo non necessario confessioni tubi- cienda; nisi quis erroneam conscientiam aliter iudicet.

3. *QUAERO. Quando sint faciendæ interrogationes, an in fine confessionis, an in decursu?* Resp. nonnulli volunt has solum fieri absoluta confessione, ne interrumpatur pœnitens. Sed purò id relinquendum prudentiæ Confessarii.

qui alioqui multa excident, si teneatur expectare finem confessionis. Porro debet esse prudens interrogando in materia castitatis, ne vel curiositate agi putetur, nimis ad particularia descendendo, vel etiam se in periculum aliquod conjiciat. Nota etiam *Mediam Cod. de Conf. tr. 2. q. 19.* dicere non teneri Confessarium rememorare peccata pœnitenti, nisi quando sunt in damnum proximi. Quam sententiam videtur *Vasquez* dicere probabilem, quia contrariam solum vocat probabiliorē. Hanc sententiā poterit uti anxius Confessarius, dum non sperat fructum interrogando: Sunt enim aliqui morosi pœnitentes, quibus valde displicent multæ interrogationes.

CAPUT III.

De integritate Confessionis.

QUAERO: *An pœnitens teneatur aperire circumstantias notabiliter aggravantes, sed peccati speciem non mutant?* Resp. duplicem hic esse opinionem, & utramque probabilem, illa quæ negat, fundatur in eo, quod
Concil.

Concil. Trident. solum significet tamquam necessariò confitendas eas quæ mutant speciem : & cum confessionis onus ex natura sua satis grave sit, pluribus dubiis res pateret, cum frequenter ambigi possit, quænam circumstantiæ notabiliter aggravent. Sunt tamen aliqui casus, in quibus consentiunt Theologi passim confitendam circumstantiam, licet solum aggravans dicatur, & speciem non mutans, quia ea de re in aliquibus potest esse dubium.

1. *Est*: Si quis furatus sit furtum magnæ quantitatis, puta centum aureos, non sufficit dicere, furatus sum quantitatem sufficientem ad peccatû mortale, sed exprimenda est quantitas.

2. Si comedit carnes die jejunii, non sufficit dicere fregi jejunium.

3. *Est* in incestu, licet gradus speciei non differant, putant tamen multi gradum confitendum præsertim si primus est, puta cum matre, aut sorore.

4. In detractione, ubi oportet dicere, an infamaverit, falsum dicendo

mentis

mentiendo, an occultum verum revelando.

5. Si percusserit personam aliquam, dicere debet, an consanguinitate foret proximè conjuncta, puta Pater, Frater, Consanguineus, Avunculus, &c. similiter dic de odio.

6. Si reservatio sit annexa ob enormitatem, aperienda est enormitas.

7. *Generalis est*, quando quis nimis excessit modum ordinarium peccandi. Nam interrogante Confessario, tenetur aperire veritatē, ergo etiam si nō interroget, tenetur: nam interrogatio non addit novam obligationem, sed supponit.

2. *QUAERO. An numerus debeat exprimi in Confessione?* Resp. affirmativè, Trident. dicente, oportere omnia singula peccata confiteri. Si numerus peccatorum aperiri non potest, aperienda est consuetudo, quanta & quàm diuturna fuerit: ut quantum fieri potest, status poenitentis intelligatur; dū tempus & frequentia aliquo modo indicatur, ut toties in hebdomada, vel mense.

mense, vel anno. Qui autem non potest hæc etiam specificare, dicat se valde sæpè hæc fecisse, aut quasi quotidie, aut frequenter in septimana: hoc etiam sufficiet ad aliquo modo statum aperiendum, prout potest. Nam velle rudes ad specialio rem numeri specificationem urgere, potius est velle eos divinare, quàm verisimilia confiteri. Et experièntiâ nobis constat, quòd cum urgemus eos verisimilem numerum dicere in specie, si aliquem expriment numerum non nisi conjecturam parum verisimilem facere: tum quia in diversis peccatis ferè eundem numerum expriment, licet unum præ altero longè illis frequentius fuerit: tum quia postea specialius interrogati quoties in die, hebdomada, vel mense, invenitur ex ipsorummet declaratione, non fuisse prius vel tertiam partem numeri expressam. Videnturque solum importunitatem Confessionis urgentis voluisse fugere, conjecturalis alicujus numeri expressione. Unde aliquando dicunt se commississe

cent

centies & centies, id est sæpissimè. Ex
 his resolutio patet casuum sequen-
 tium.

Primus est: si azzedat concubinarius
 sufficienter statum suum declarat &
 numerum, dicendo se uno vel duobus
 concubinâ tamquam uxore u-
 sam fuisse, continuâ cum ea cohabita-
 tione, & carnali consuetudine.

2. Similiter, si meretrix dicat se tot
 annis expositam fuisse, & omni occa-
 sione oblatâ peccasse fornicando, &
 adducendo. Si tamen specialiter expri-
 mere possit actus specie differentes à
 simplici fornicatione, ut puta quia
 cum conjugatis, aut consanguineis, aut
 sacerdotibus, aut Religiosis carnale
 commercium habuerit, tenetur id ex-
 primere. Alioqui si non possit, dicat se
 cujuslibet qualitatibus viris expositam
 fuisse.

3. Qui in odio proximi hæsit per
 annum, sufficit id exprimere: quia in
 tali mora temporis, status declaratur,
 & confusè in ea explicatur numerus
 humano modo possibili, dicendo se

Hh

quasi

quasi continuò. aut toties quoties persona illa menti occurrebat, quod frequentissimè factum fuisse agnoscit, odium renovasse, vel malum voluisse, illique malè dixisse, aut morrem operasse.

4. Si miles accesserit dicat se per sex, aut septem annos, juramentis, blasphemis, concussionibus deditum fuisse, sic & alia vitia militiæ ordinariè exprimere poterit. Putantque aliqui sufficienter exprimi statum, tali modo. Sitamen concussiones & violentiæ sunt quandoque enormes, vellem specificari. Quicquid sit rectè norant aliqui, Confessariis majorem debere esse curam de excitanda contritione, & firmo proposito non peccandi amplius; quàm de numero peccatorum nimis anxie inquirendo, dummodo quo modo status pœnitentis agnoscipotest.

5. Si usurarius accedat, & dicat se decem annis usuras cum omnibus accedentibus exercuisse, satis aperit statum.

6. Nummularius qui multis annis
 racavit eudendis quibuscumq; adul-
 terinis monetis, aureis, argenteis, &
 circumcidendis monetis probis, satis-
 facit dicendo se talem statum tot annis
 percurisse. Confessarius tamen adver-
 tit quæ restitutio sit facienda, vel Prin-
 cipi, vel Principis Nummulario, vel a-
 lii cuiusdam damnum passis, vel piis causis. Id
 etiam notet in prioribus casibus.

3. *QUAERO. Quid agendum sit Cōfes-*
sario, cum pœnitente, qui interrogatus de
numero, dicit se non esse solitum in prae-
cedentibus confessionibus illum exprimere,
nec de hoc interrogari? An talis debeat
repetere Confessiones praecedentes? Resp.
 Ignoraverit hoc esse necessarium ex-
 primere ad integritatem & validita-
 tem confessionis, non esse compellen-
 dum ad repetitionem: sicut nec quan-
 do omisit aliquod peccatum mortale,
 quod nō putabat nisi veniale. Teneatur
 tamen tunc quantum potest, supplere
 defectum, verisimilem numerum ex-
 plicando. Adverte verò quando pœ-
 nitens de numero omisso in prioribus

confessionibus tacet, ignorans obligationem illum exprimendi, Confessarium non teneri eundem hac de re interrogare, sed posse in bona fide eum relinquere, maxime si potius perturbationem timet, quàm fructum speret. Imò rustici qui bonâ fide putant se benè confessos, non sunt multum inquietandi, interrogando de aliquo præteritæ confessionis, nisi aliquid essentialiale defuisse, manifestum sit. Nam etiam si quandoque confessiones fecerint materialiter non integras, propter bonam tamen fidem censentur formaliter integræ, & sic sufficientes.

4. *QUAERO. An qui ex oblivione, ignorantia, impræparatione culpabili, omittit aliquod peccatum, teneatur repetere confessionem tamquam invalidam?* Resp. quosdam Theologos distinguere ignorantiam sive negligentiam culpabilem, ut una sit exigua sive venialis: certum est illam non irritare confessionem. Altera est adeò gravis, ut vel homo directè eam velit, vel moraliter

reputetur nullam voluisse diligentiam
 adhibere, & hæc dicitur affectata vel
 supina, redditque confessionem nul-
 lam; quia æquiparatur voluntariæ sci-
 entia aliquid omittendi. 3. est quæ-
 dam ignorantia media, quæ quidem
 est culpabilis graviter & mortaliter,
 sed tamen non est per se intenta: Atq;
 de hac est quorundam sententia non
 improbabilis, quod illa confessionem
 informem quidem faciat, sed non in-
 validam aut repetendam. Pro qua ci-
 tatur apud *Filliuc. Sot. Canus Victoria,*
Garson. Adrian. Henriq. Et probari po-
 test ratione: tum quia talis confessio
 est ex intentione dicentis integra, ni-
 hil enim omisit scienter, & habet vo-
 luntatem dicendi omnia; quæ commi-
 stradhibet etiam aliquam diligentiam,
 sed non omnem quam deberet, er-
 go est formaliter integra: quia tamen
 est culpabilis mortaliter, ut supponi-
 mus, non erit sufficiens ad gratiam, &
 ideo informis; tum quia alioqui innu-
 meræ confessiones repetendæ esset.
 Constat enim experientiâ, apud eos

H h ;

qui

qui annuas sæcularium confessiones excipiunt non rarò omitti multa peccata, & non adhiberi omnem eam diligentiam, quæ opus esset, & sæpè esse negligentiam culpabilem mortaliter: sed quia non agnoscitur ejusmodi negligentia, tales confessiones reputantur validæ, & satis est se accusare de negligentia. Quare si contraria sententia practicanda esset, redderetur unus Confessionis valde grave. Ita *Filiucius* asserens hanc sententiam esse probabilem, quamvis altera securior sit. Quod notatum voluit propter anxietates, quæ quandoque ob similia contingunt Confessariis, circa pœnitentes rudes & negligentes, quos difficile foret ad repetendas confessiones inducere, quia genii durioris. Circa quos potest uti Confessarius sententia favorabili Doctorum, quæ probabilis habetur.

5. *QUAERO. An qui præ verecundia aliquid omittit, sciens quidem se male agere, sed nesciens confessionem non valere, teneatur omnia repetere, vel sola re-*

fessiones
 lta pec-
 eam di-
 xpe esse
 ortaliter:
 odi ne-
 reputan-
 culare de
 aria sen-
 eretur o-
 Ita Pri-
 am esse
 securior
 pter an-
 o familia
 a pœni-
 uos dif-
 fessiones
 . Circa
 ententia
 obabilis
 econdia
 se male
 n vale-
 sola re-
 licta

Illa: R. si talis ignorantia sit inculpabi-
 lis (qualis fortè potest esse in aliquibus
 rusticis) probabiliter dici posse cum a-
 liquibus, talem non teneri ad repeti-
 tionem confessionum; sed solum ad
 appletionem omissorum, supposito
 quod talis si vere scivisset invalidam
 reddi confessionem suam, voluisset in-
 egram facere. Vide *Præf. de pœnit. c. 7.*
 28. Ordinariè autem cum talis igno-
 rantia non videatur inculpabilis, repe-
 tere debet confessio.

Hoc saltem hic notari debet, quod
 qui violenter reliquit peccatum mor-
 tale, & ideo tenetur confessionem re-
 petere; si postea hujus rei oblitus, con-
 fiteretur bona fide peccata, quæ fecit,
 validas esse illas confessiones, nec ad
 earum repetitionem teneri; sed suffi-
 cere illam priorem repetere & sup-
 plere. Ita *Em. Sà.* cum multis aliis.
 Adde, cum confessio apud eundem
 Confessarium iteratur, non esse opus
 repetere peccata specialiter jam ei di-
 cta, sed id solum quod confessioni de-
 fuit, si modò Confessarius notitiam

aliquam adhuc habeat status ex precedente confessione, etiam in confesso, Sic communiter tradunt Theologi.

6. *QUAERO. An quandoque voluntariè possit aliquod peccatum omitti in confessiones?* Resp. posse, si justè & probabiliter metuatur, ob alicujus peccati confessionem, revelatio illius, velodium & inimicitia, vel pudicitiae sollicitatio, vel aliud temporale damnum. Confessio enim tunc censetur formaliter integra, quamvis materialiter aliquid ei desit, ob justam causam tacitum, in oportunitate alterius Confessarii supplendum.

7. *QUAERO. An possit dimidiari confessio ob magnum concursum prementium se pro confessione?* Resp non posse: nec Confessario est liberum confitentes ita urgere ad expediendum, ut non finat eos detegere integrè suam conscientiam, vel ut omittat juvare interrogationibus necessariis. Ratio est, quia integritas confessionis est de præcepto Christi, ut exprimit *Trident.* à quo præcepto concursus poenitentium non excu-

excusar, nisi sit conjunctus eum gravi necessitate; qualis contingit in conflictu belli, aut in naufragio, aut in simili periculo. In concursu tamen multorum, sit Confessarius solum sollicitus de mortalibus, aut gravioribus venialibus, reliqua curet dici verbo generali.

8. *QUAERO. An ager debeat absolvi, qui unum tantum peccatum exprimit, vel tantum signa dat attritionis, vel vocavit Sacerdotem pro confessione, postea nequit vel signo confiteri?* Resp. debere absolvi, ita enim habet Rit. Rom. jussu Pauli V. editum in Tit. *De ordine ministrandi Sacramentum Pœnitentia.* Verba sunt ista: *Si inter confitendum, vel etiam antequam incipiat confiteri, vox & loquela agrum deficiat, nubibus & signis, quoad ejus fieri poterit, peccata pœnitentis consuecunt cognoscere. Quibus utcumque vel in genere, vel in specie cogitis, vel etiam sine confitendi desiderio, siue per se, siue per alios ostenderit, absolvendus est.* Hæc ibi. Ex quibus patet resolutio ad quaestionem propositam; quod si adhuc ali-

Hb s cui

cui dubio locus sit apud Confessarium non obstantibus his satis claris verbis Ritualis Romani, saltem absolvat sub conditione. *Si tu es capax, Ego te absolvo, &c.*

9. *QUAERO. Quomodo debet intelligi, quod dicitur ad integritatem confessionis requiri, ut dubia tamquam dubia confiteamur, hoc enim scrupulos multos nonnullis anxietatibus ingenerat?* R. Hoc debere intelligi, quando verè dubius & suspensus quis manet, omnibus prudenter consideratis, ita ut in neutram partem probabile iudicium determinatè ferre nequeat; quod scilicet commiserit, vel non commiserit; quod sit, vel non sit mortale; quod confessus ante fuerit, vel non. Quare si probabiliter iudicat se non commisisse, vel non esse mortale, vel se confessum fuisse, non tenetur confiteri, etiamsi formando de opposito remaneat. V. *Dianam, p. 5. tract. 14. resol. 113.* Hoc sufficere debet ad pacificandos scrupulosos.

Adde, quod is qui probabiliter ratione deponit dubium quod habebat, an
esset

TRACTATUS V. 551

esset lethale quod commisit, possit accedere ad Eucharistiam sine confessione, quia Tridentinum dicit præmittendam, quando quis est sibi conscius peccati mortalis. Talis autem non est conscius.

CAPUT IV.

De complici & Sigillo confessionis.

QUAERO. *An liceat in confessione detegere complicem, sive socium criminis?* Resp. ordinariè non licere, & id facere sine justa causa, ex suo genere esse peccatum mortale, ut communiter censent Theologi. Ratio est, quia licet maneat hoc sub sigillo, tamen potest generare opinionem sinistram in sacerdote; unde se detegi etiam coram discreto Sacerdote, grave sibi existimat peccati socius, & est rationabiliter invitus, cum id nullâ urgente causa fit, aliterque confessio facilè fieri potest. Dixi, *ex genere suo esse mortale*, nam ob levitatem materiæ, vel ob inadvertentiam, vel ob confitentis simplicitatem, exigua sæpe est culpa. Sic in

H h 6 muli.

mulierculis contingit, quæ putantes se bene confiteri, maritorum, famulorum, filiorum, vel aliorum domesticorum defectus enarrant, jurgia, lites convitia. Dixi etiam, *sine justa causa*, quia cum causa est legitima & fit sine intentione infamandi, ob aliquod bonum, potest esse licitum, nec censetur esse detractio formalis, nec alter rationabiliter invitus. Unde generaliter non video, cur non liceat aperire in confessione, quod extrâ liceret. Atqui frequenter licet peccantes vel ad peccatum inducentes Parocho deferre, in ordine admonitionem & correctionem, vel ut de similibus interrogentur in confessione ad emendationem: ergo etiam licet in ipsa confessione. Tunc enim majori obligatione secreti tenetur Confessarius: & si de his agat cum illa persona, eam vel interrogando, vel monendo, debet ita se gerere, ut non colligat ex confessione alterius procedere.

2. *QUAERO. An si non possit aliter peccatens explicare peccatum, quàm dando*
notitiam

utantes
 amulo-
 omelti-
 ia, lites
 i causa,
 fit fine
 od be-
 enferur
 ter ra-
 eraliter
 erire in
 Atqui
 d pec-
 eferre,
 corre-
 terro-
 datio-
 onfesi-
 atione
 & fide
 vel in-
 titali
 effione
 er pe-
 dando
 notu

miltiam personæ Confessario, possit dimi-
 liare confessionem Ex. gr. Commisit
 nis incestum cum sorore, nec potest id a-
 rre Parocho, quia novit sororem. I-
 um cognovit præposterè uxorem, itaque
 lia peccata confitebitur, sed istud rejer-
 are cupit, donec ignotum Confessarium
 habeat. Commisit sodomiam cum fratre
 & similia. Resp. 1. probabile esse posse
 tunc reticere, ut parcat famæ proximi,
 mō teneri censent aliqui Theologi &
 Canonistæ, inter quos Navarrus,
 Resp. 2. non teneri, nisi aliud grave dā-
 num personæ illi timeat: puta quod
 impedietur a Confessario ad officium
 vel beneficium aliquod consequen-
 dum, aut à matrimonio quod sperat,
 aut cum persona sit affinis Confessa-
 rio, male ab eo tractabitur, & simi-
 lia. Ratio verò cur ordinarie non
 teneatur, est, quia cum aliter pec-
 carum exprimi nequit, nisi cum per-
 sonæ complicitis notitia, censetur ille
 iure suo cessisse illud committē ad o,
 quapropter sibi imputet, Deinde inte-
 gritas confessionis videtur præpon-
 derare

H h

derare erubescentiæ alicui, quam inde potest complex habere, quod ejus peccatum sciatur à Confessario sibi noto, qua notitia non potest uti Confessarius in ejus damnum.

Nota verò cum persona non est societas criminis, sed tantum objectum, nō licere ejus occultum peccatum detegere. Unde filius vel frater, qui voluit occidere Matrem vel sororem, ob adulterium, vel ei optavit mortem ob crimen aliquod, non potest id aperire; sed solum dicat id se fecisse ob aliquid quod sibi in ea graviter displicebat. Similiter maritus qui percussit graviter uxorem ob suspicionem violentam, quam habebat de ejus mala conversatione, aut aliquo crimine, puta, quia invenit eam ebriam, non debet illud aperire; sufficit si dicat se gravem aliquam causam habuisse, & tamen modum excessisse vulnerando, aut lædendo. Et sic de similibus.

3. *QUAERO. Quantum ad sigillum confessionis, an alius præter Confessarium teneatur ad sigillum?* R. teneri omnes, qui

qui ex confessione peccati notitiam habent. Sic tenetur qui prope Confessarium existens audit alterius confessionem, eadem obligatione qua Confessarius. Item ia quæ Sacerdos sacrilegus revelasset; teneretur etiam sigillo. Unde hanc generalem regulam dant Theologi: *Omnis notitia habita ex confessione, siue mediatè, siue immediatè, transit ad quemcumque sub eodem onere, & manet sub sigillo.*

4. *QUAERO. An violet sigillum, qui legit alterius peccata in schedula, quam scripsit pro confessione, & de illis loquitur?*

Resp. non violare, quia tale scriptum non est confessio sacramentalis, gravissimè tamen peccat talis contra naturale secretum.

Sed dices, quid si quis per chartam, in qua legit, confiteatur, & alter præsens, chartamque respiciens, legat alia peccata? Resp. tunc teneri sigillo; quia tunc Scriptura est proximum instrumentum, quo utitur pœnitens, ad confessionem faciendam; unde idem videtur ac si quis peccata audiret, dum per

per

per interpretem Sacerdoti exponitur; nam etiam ille ut instrumentum se habet.

5. *QUAERO. Quomodo violatur sigillum?* Resp. violari posse, vel directè, vel indirectè. Directè quidem, quando explicatur peccatum alicujus in particulari etiam veniale, vel circumstantiæ aliquæ aperiuntur, quæ concernunt peccatum, & ad illud declarandum à pœnitente sunt propositæ. Immo omne id cujus explicatio onerosam aut odiosam confessionem reddere potest, censetur ad sigillum spectare. Indirectè verò violatur sigillum, quando aliquid aperitur, ex quo potest colligi, vel suspicio esse, aliquem peccasse, vel venialiter in specie, vel mortaliter in genere.

Hinc deducuntur resolutiones sequentes.

1. Peccat contra sigillum qui dicit aliquem esse illegitimum, & non novit nisi ex confessione, quia ei aperuit pœnitens ad explicandum suum peccatum.

2. Pec-

2. Peccat contra sigillum, qui dicit se pœnitentem talem noluisse absolvere. Quia inde solet colligi pec. mortali fuisse obnoxium: nisi aliud impedimentum afferat Sacerdos, quod non concernat peccatum puta quia agnovit in progressu confessionis non esse sibi subditum.

3. Violat sigillum qui dicit: *Iste habebat casum reservatum.* Vel ex notitia confessionis, dicens: *Iste est mala vita, perversa conscientia.*

4. Qui negat alicui Eucharistiam, vel non vult assistere matrimonio, ex scientia solum habita in confessione.

5. Si Sacerdos postquam in aliqua Parochia excepit confessiones, dicat plerosque pœnitentes se ibi invenisse adulteros. Hoc enim & suspicionem sæpè dat aliquarum personarum in particulari, & communitati etiam aliquam infamiam aspergit; unde reddit confessionem onerosam.

Quare adverte consultum esse, coram sæcularibus numquam de auditis in confessione sermones miscere, etiam

iam

jam in genere: quia statim putant Confessarios semper memoria retinere sua peccata, & propter hæc se respici & despici. Nec etiam approbo, quod aliqui in Concione statim prædicent de auditis in confessione peccatis, maxime dum nimis specialiter fit; nam poenitentes tacite sibi peccata sua objici putant, potestque inde onerosa vel odiosa confessio reddi. Sed & de auditis in confessione non potest cum poenitente loqui Confessarius, nisi de ejus licentia. Nec notitia uti in ejus gravamen, de qua re latius Theologi passim in hac materia. Licet defectus contigisset in confessione, si neget poenitens licentiam Confessario agendi secum ea de re, non potest Confessarius eo invito loqui. Vide *Malden tract. de sigill. c. 1.* Quicquid dicat in contrarium hoc in casu *Suarez*, & eum secutus *Mercerus*, & nonnulli alii. Vide etiam *Dianam tract. de sigillo.*

6. Indirectè censetur violari sigillum, si ex multis qui eidem confitentur, unus præ aliis laudetur, dicendo:

Quant

Quantum ad hunc, sola venialia confitentur; comparisonem enim faciendo cum aliis, datur intelligi quod alii graviora confiteantur. Dixi, si comparatio fiat cum aliis; nam si alicujus absolute incidat mentio, eum laudare nihil verat.

7. Omnis violatio sigilli, etiam de solo peccato veniali, censetur mortalis. Ex defectu tamen deliberationis, potest esse veniale, ut docet *Dom Soro.* & alii.

8. Non est violatio sigilli dicere: *Iste suis scrupulis quotidie est mihi importunus.* Ratio est, quia tali modo loquendi, significatur potius quod pœnitens non habeat peccata. Tamen nec consultum est sic loqui, quia id ruborem potest afferre, & onerosum est pœnitenti.

APPENDIX.

De sigillo Confessionis.

NOtent velim serio Pastores & Confessarii, tantam esse obligationem sacri sigilli confessionis, ut etiam plerique gravissimi Doctores asserant

ferant

ferant nullâ ratione posse eos uti notitia confessionis in directione externa; si vel minimum gravamen redundet inde in pœnitentem; & si ipse solus illud advertere possit, nec sit periculum quod peccatum ejus in aliorum veniat cognitionem. Ratio est, quia istud secretissimum & sacratissimum sigillum adeo strictè à Christo Sacramento huic annexum est, ut nullâ ratione onerosum vel odiosum pœnitentibus reddatur. In qua tamen re scimus quosdam Confessarios fat imprudenter se gerere. Ex hac generali assertione multi speciales casus resolvuntur in favorem pœnitentis, & ipsius Sacramenti, ne quis ab eo alienetur.

I. Si alicujus audiveris confessionem, non solum tibi non licet sine licentia pœnitentis loqui cum eo de auditis in confessione; sed etiam non licet austeriorem te præbere, vel minus affabilem, aut familiarem. Nec potes eum movere extra confessionem de pœnitentia adimplenda. etiamsi advertas à te impositam non adimplere.

Ratio-

Ratio est, quia sic ipso factum peccatū ei exprobrari censetur, non sine gravamine ipsius, & injuria in Sacramentum redundante.

2. Non licet Sacerdotibus inter se colloqui de peccatis alicujus, etiamsi eundem pœnitentem audiverint de illis in confessione: nisi forte det eis licentiam consultandi inter se ob spirituales suam utilitatem. Sic nec licet Confessario loqui de peccatis quæ quis confitetur coram aliis necessitate pressus, ut fieri potest vel in prælio, vel in naufragio, vel cum quis accepto vulnere debet coram Chirurgo medelam adhibente, & aliis ministris confiteri. Nec enim Confessarius potest postea de his agere cum illis ipsis qui ea audierunt; nec ipsi etiam inter se, quia teneantur ad sigillum, sicut & Confessarius. Et quamvis non sit hic secreti revelatio, quandoquidem coram multis hæc aperuerit; est tamen in gravamen pœnitentis; & silentium debet ipsis indicere religio Sacramenti.

3. Si confessarius audierit confessionem,

sionem, & confitentem non absolverit
ob indispositionem, & indignitatem,
non solum non potest dicere. *Ego enim
non absolvi*; sed etiam putant multi
eum teneri dare schedulam testem
confessionis, si hoc urgeat pœnitens.
Sic contingere potest quando vel disci-
puli suis magistris, vel famuli suis
heris vel Religiosi suis Superiorib. te-
nentur referre testimonium suæ con-
fessionis. Negando enim posset ali-
quo modo prodere sigillum & pecca-
torem; dando autem non mentitur,
quia tantum testatur esse confessos,
quod verum est. Et siquidem coram
aliis confessus est, & coram ipsis petit
testimonium, certum est nullatenus
posse ei negari, quia ingeneraretur su-
spicio, quod non fuisset absolutus. Si
autem Confessarius exceperit confes-
sionem alicujus publici peccatoris,
puta furis, aut meretricis, non potest
dicere: *Ille maxima cum contritione
confessus est mihi sua furtiva; & illa mer-
etricias suas sordes*: quia licet hæc pecca-
ta aliis sint nota, & hoc videatur tan-
tum

eum dicere in laudem confessionis &
 contritionis eorum : tamen quia hoc
 speciale tangit peccatum, & per hoc
 etiam confirmantur audientes in sci-
 entia quam habebant de ejus delictis,
 est contra sigillum; nisi fortè confitens
 licentiam dederit, ut peccatum suum
 propaleatur, & contritio junctim, ad
 bonum exemplum aliorum & repara-
 tionem scandali. Potest tamen gene-
 raliter dicere de publico peccatore: *Il-
 le mihi confessus est peccata sua cum la-
 crymis* Et de latrone ob crimina suspē-
 so: *Ille benè confessus est, & credo benè
 mortuum.* Quia nihil hic in speciali
 tangitur de ejus peccatis; quæ, & qua-
 litas sunt : & licet audiens indè colligat
 eum latrocinia vel furta esse confes-
 sum, id tamen non fit ex vi verborum
 Confessarii, sed ex alia scientia publi-
 ca delictorum ejus.
 4. Si Pastor habet ancillam vel famu-
 lum, & ex sola scientia confessionis
 sciat furtum fieri ab eis in reb. domesti-
 cis; nō potest illos dimittere; imò nec
 extraordinario modo res suas custo-
 dire,

dire, si hac ratione tacite eis censeatur peccatum exprobrari; hoc enim & onerosum esset & odiosum, redundans in injuriam ipsius sigilli & Sacramenti.

5. Si Superior novit ex sola confessione peccatum inferioris, non potest eum amovere ab officio etiam ad nutum amovibili; nec suffragium ei negare in electione ad officium vel beneficium, aut promotione ad honores communes; nec negare ei licentiam exeundi è domo, nec murum Monasterii altius erigere, nec custodes adhibere ad eum deprehendendum, & similia, quæ in gravamen redundarent pœnitentis, & in odium confessionis. Quod si licentia ab eo petita fuerit pro absolvendo casu reservato, & ille explicatus ei fuerit ad hunc finem, renetur sigillo; quia id factum est in ordine ad confessionem, eò quòd clavium auctoritate fulget, quarum potest inferiori Confessario dare participationem, & quidem talem participationem, ut in foro interno deleget potestatem absolvendi. Non minus

ergò

ergo quàm Confessarius tenetur re sibi
ad hunc effectum detecta, quia Iudex
est in hoc foro sacramentali & sigilla-
to. Immo censetur violatio sigilli, si
quis dicat Confessarius, aut Superior
de Conventu aliquo Religioso, Visi-
tatori, vel Provinciali: *Sapè in hoc Con-*
ventu petitur licentia absolvendi à re-
servatis, Quia hoc redundat in grava-
men Communitatis, & alienare potest
a confessione, vel eius libertate, con-
tinentes.

Præclarum est decretum Claudii
Aquaviva Generalis Patrum Sæc. sic
illis præscribentis. Anno 1590. Tamen-
non desunt Doctores qui sentiunt sal-
vo Sacramentali Sigillo confessionis
iustis de causis licere nonnunquam
Confessario (quando id fieri potest si-
ne ulla revelata confessionis suspicio-
ne) uti extra confessionem notitia per
confessionem habita, tamen quoniam
hac doctrina & eam exigit in tanta re
circumspectionem, quam servare diffi-
cile sit: & interim posset aliquando re-
tardare subditorum libertatem, quam
Ii ha-

hujus fori sanctitas, & nostra Societatis institutum requirunt in se ipsis rebusque suis Confessario aperie ndis. Idcirco visum est nobis in Domino statueri, sicut & severè statuimus, pro reverentia, qua semper Societas nostra colitur hujus Sacramenti in violabile sigillum & libertatem, ut omnes superiores diligenter caveant ne ipsi vel nostrorum aliquis supra dictam doctrinam, usquam introducant nec illam publicè aut privatim doceant, nec ea utantur ullomodo, nisi forte de pœnitentis licentia. Sed in omnibus prorsus casibus ita se nos gerant Confessarii, ac si in confessione nihil penitus audi vissent; sibi que persuadeant, ut humanarum rerum regimen ab hac Sacramento longissime distat, & ea debere nullatenus ab eo pendere. Præclarum sane monitum, quod utinam non solum illi, sed & omnes Confessarii, & Superiores perfecte observarent.

Certè Superioribus Regularib. Clemens 8. id præcepit strictè ann. 1794. hæc verba: Tam Superiores pro tempore

existantes, quàm confessarii qui ad Superioritatis gradū postea fuerint promoti, caveant diligentissime, ne eā notitiā quā de aliorum peccatis in confessione habuerint, ad exteriorem gubernationem utantur. Et quidem hoc decretum obligatione sub peccato mortali passim tradunt Doctores. Et ex verbis Pontificis in fine sui decreti colligunt.

6. Non potest Confessarius declarare se pœnitentiam impositam, si ex illa possit colligi grave saltem veniale in confessione audisse; est enim indirecta tunc revelatio. Pœnitens tamen potest suam pœnitentiam aperire alicui, quia non tenetur sigillo. Hoc intellige, si non redundet in aliquam ignominiam vel irrisionem Confessarii, quia saltem tenetur tunc secreto naturali.

7. Non potest Confessarius peccatum aperire in confessione auditum, etiamsi nequeat peccatum suum aliter in confessione confiteri, quin veniatur in notitiam personæ quæ ei confessum est, & peccati ipsius. Ratio est, quia

tunc habet rationabilem causam tacendi, magisque debet ponderari observatio sigilli, quam integritas materialis confessionis: concurrentibusque duobus præceptis incompatilibus, siue quorum utrumque simul non potest observari, cessat minus. Certum autem est, quod frequenter liceat ex rationabilibus causis facere confessionem non integram materialiter: numquam autem licet violare sigillum, etiam præcipiente Pontifice, aut etiam si periret tota Respublica, totus vel orbis. Hinc non potest qui in confessione audit prodicionem civitatis Magistratui indicare, ut advigilent sibi, si vel in suspicionem venire possit confitens.

Quod si accesserit, aliquis non ut confiteretur sacramentaliter, sed ut luderet Confessarium, vel ut illum in criminis societatem protraheret, vel ut ejus bursam furto subdolo eriperet, & id certis constet indiciis, non teneatur ad sigillum, quia hæc confessio facta esset, non sacramentalis, ne quidem inchoativè Si tamen veniret quis ut se accusa-

accusaretur tamquam Sacerdoti, & re-
medium sibi quæreret in ordine ad sa-
lutem, licet postea in veniretur, non
habere propositum non peccandi, vel
aliter omnino esse incapax absolutio-
nis, tamen tenetur ad sigillum Sacer-
dos, quia sufficit esse sacramentalem
confessionem inchoatè.

8. Etiam si pœnitens daret licen-
tiam revelandi complicem, cujus pec-
catum debuit aperire in confessione,
nonnulli putant id non licere Con-
fessario; quia sigillum non solum est
in favorem pœnitentis, sed etiam
in favorem complicitis, si ejus pecca-
tum debuit ab altero aperiri in con-
fessione. Et ita ejus etiam licentia
requireretur. Ita Vasquez cum non-
nullis. Et adverte, quod non potest
Confessarius à pœnitente extorquere
complicem in ordine ad illius corre-
ptionem vel monitionem, ut fusè, &
perdoctè declarat *Malderus cap. 17. de*
Sigillo. Non potest ergo illum prode-
re pœnitens, nisi quatenus est neces-
sarium ad explicationem sui peccati;

& tunc utriusque peccatum sigillo clauditur.

Nota ex S. Thoma, & Doctoribus passim cum hoc Sacramentum non debeat reddi nimis onerosum, nec etiam odiosum pœnitenti, ordinariè teneri Pastorem ad dandam licentiã sibi subditis illam petentibus, ut confiteantur approbatis & idoneis Sacerdotibus. Unde illi qui sunt nimis solliciti, ut conscientias per subditorum confessiones sciant, & difficiles planè se exhibent ad dandam facultatem alteri quàm sibi, multis damnationis laqueum injiciunt, & per consequens sibi ipsis: quia multi sunt adeo infirmi, ut potius dimidient confessiones, vel nullas efficiant, quàm tali vel tali Sacerdoti confiteantur. Licet ergo quandoque malis alicujus occasio oriri possit ob licentiam datam; per eam tamen multò majoribus malis occurritur. Videri potest *Navarr. ad Cap. Placuit.*

Imò ulterius notent Pastores hac in re morosi, quod *S. Thom.* in Supplemento dicat satis esse, si pœnitens as-

serat

erat se rationabilem causam habere,
nec tenetur in particulari explicare,
quia fortè tangit Pastorem ipsum, vel
ita conjuncta est cum peccato, ut non
possit explicari sine illo.

Nec desunt Doctores dicentes suf-
ficere, quod licentia sit petita, licet nō
obtenuta, ut alteri approbato & idoneo
validè confiteatur pœnitens.

CAPVT V.

De peccatis reservatis.

QUAERO. *An sint aliqui casus re-
servati Pontifici?* Resp. nullos
esse, nisi quibus adjuncta est excom-
municatio, vel censura reservata. Ta-
les sunt excommunicationes, quæ in
Bulla Cœna exprimuntur Extra illam
autem Bullam multæ ab Auctoribus
enumerantur, sed tantum tres aut
quatuor usui Confessariis his in patri-
bus esse solent. *Prima* de percussori-
bus Clericorum, Cap. *Si quis suadente.*
De Simoniacis realibus vel confi-
dentialibus Extrav. *Cum detestabile.*
Pius V. Intolerabilis de com nitten-
tibus duellum, vel ad illud favorem

dantibus, *Clemens 8. Illius vices*. 4. de ingredientibus Monasteria Monialium, vel Monachorum. Greg. 13. constitutione, *unigratia* 36. de qua in praxi consulenda sunt instituta particularia cujusque Religionis, & quamam clausura ibi servetur.

2. *QUAERO. Quanam possint excusare ab his excommunicationis reservationibus?* Resp. 1. non incurri, nisi ob peccatum mortale, adjuncta contumacia, id est, inobedientia contra Ecclesiam. Resp. 2. excusare ab illis ignorantiam probabilem, scilicet, quod talis actio cui adjuncta est censura esset peccatum grave, vel quod foret prohibita ab Ecclesia sub tali censura. Hinc infero, cum passim multae Decretales excommunicationes continentes, ignorae sint plerosque eas non incurrere, licet peccata, quibus excommunicatio annexitur, committant; quia nec eas tenentur scire, cum Iurisperiti aut Theologi essent non obligentur, nec aliunde de excommunicationibus illis audierint.

Quo-

Quoniam verò excommunicatio duellantes concernens, ignota esse nequit. maxime in nostra *Dioecesi Leodien-* ubi singuli Pastores jussi sunt *Clem.* Bullam publicare in Ecclesia, eamque explicare: & quia nihilominus frequentes difficultates ob eam occurrunt, pauca hic pro Confessariis subjiciemus, Bullam vero *Clementis* 8. inuenient in tract. nostro super *Præcepto Decalogi.*

3. *QUAERO* igitur. *Quanam persona illam excommunicationem reservatam incurrant?* Resp. 1. ultra ipsos duellantes, etiam incurrere in eam locorum Dominos, Magistratus, & alios officarios, permittentes, vel non prohibentes illud quoad in ipsis est, vel post admissum concedentes veniam, & impunitatem. 2. dictantes & manifesta componentes, sive suo, sive nomine alieno, scribentes, mittentes, deferentes, divulgantes, affigentes, exemplantes, imprimentes typis, subscribentes, intimantes, vel etiam verbo denunciantes, seu attestantes,

Tertio

Tertiò, consilium, operam, vel favorem præstantes ad hæc scribenda, dictanda, deferenda, divulganda, vel quoque modo sese immiscentes; etiamsi pugna, nec accessus ad eam, nec provocatio expressa secuta fuerit, nec manifesta prodierint in publicum, si per eos non steterit quominus publicatio vel denunciatio fieret: *Quartò*, consilium vel favorem ad duellum, equos, arma, comæatus præbentes, aut comitantes, aut ex industria spectatores.

4. *QUAERO. Quid sit proprie duellum*
 Resp. esse pugnam duorum ex condito: sive singulare certamen ab utraque parte ex conventionem spontanea susceptum. Hinc non vocatur duellum, pugna illa quæ concitatur ex subita ira, vel saltem non ex mutua conventionem, interposito aliquo tempore, inter contentionem & pugnam, sed vocatur rixa. Neq; etiam comprehenditur sub duello pugna illa, quæ fieret ob necessariam sui defensionem, Debet quoq; fieri pugna instrumētis periculū occisionis, vel mutilationis invol-

volentibus: quapropter concertatio, quæ fit inter juvenes pugnis, vel inter mulieres capillorum evulsione, non solet vocari duellum. Licet verò propriissimè duellum (sive Græcè Monomachia) sit pugna unius cum altero si-
ve singulare certamen; si tamen sint plures, puta duo vel tres hinc inde etiã duellū censetur & excommunicatio incurritur expressa in Bulla *Clementis* 8. Ex his resolvuntur casus sequentes.

1. Si quis occurrenti sibi, & provocanti ad pugnam, educto quæ gladio mortem minitanti, alter acceptet & pugnet statim, & sine interposito tempore, non incurrit excommunicationem: tum quia non censetur duellum, si-
ve certamen, ex condictione, cum mora non intercesserit inter pugnam & conventionem, tum quia cum alter sit in actu aggressionis, censetur potius defensio, quam duellum. Idem dicendum, si quis cogatur per alterum metu mortis certo imminentis, ad succipiendum cum aliquo alio duellum: quia tunc etiam illa pugna censetur quæ-

quæ-

quædam defensio necessaria propriæ vitæ.

2. Si duo exortâ in domo rixâ, ex conventionem in viam vel forum vicinū exeant, è vestigio prosequentes inchoant rixam, & quasi continuatâ actione egressi illam perficientes, censetur rixa & quæstio potius exorta, quàm duellum sive certamen ex condito; & censetur magis ex impetu quodam perdurante suscepta, quàm hinc inde perfectè deliberata: quod videtur requiri, ut in hac materia odiosa & pœnali dicatur ex condito sive ex conventionem.

Hinc communi usu non videntur vocare duellum, nisi pugnam, quæ (ut gallicè dicimus) *à froid. sang.* sive quæ initur deliberatè frigido jam temperato sanguine, sive cholera.

3. Est priori non absimilis, si duo invicem contendant, quorum alter quædam non habet ensen, in domum propriam properat, & dicit *expecta me, nec arma ut tu habuero*, sicque redeat & pugnet, dubium esse potest, an non

sit duellum, quandoquidem videatur
 esse conventio, dicere ipso *expecta me*,
 vel altero dicente: *Vade & fer gladium*
tuum; nolote aggredi proditorie & in-
armatum. Videtur quoque tempus in-
 tervenire inter primam contentionem
 & pugnam jam conventam, per reces-
 sum alterius, & reditum. Ita quidam
 sentiunt, sed hoc mihi satis durum vi-
 detur; sic enim omnes, ferè rixæ & pu-
 gnæ rusticorum nostrorum (quæ fre-
 quentes sunt inter juvenes dissolutos)
 nulla censebuntur excommunicatio-
 nis obnoxia. Solent enim hi, modò inter
 choreas, modò inter pocula, modò in-
 ter lusus chartarum, à verbis injuriosis
 incipere; vel pugnis sese mutuò per-
 cutere, sive poculis & vitris: ac dein-
 de quia impediuntur, provocant se
 mutuò, ut uterque ferat gladium; ex
 quoque primo impetu proruunt ad pu-
 gnā, ad gladios currunt; & statim
 procedunt. Licet igitur quædam hic con-
 ventio, & provocatio videatur in-
 tervenire, ac etiam tempus aliquod
 inter conventionem & pugnam inter-
 cede-

cedere: moraliter tamen re considerata, videtur prioris rixæ prosecutio, & continuata quædam actio præcedentis quæstionis exortæ, cuius impetus perseverat. Sicque videtur posse excusari à ratione duelli illius rigoroſi, in quod fulminatur gravissima illa excommunicationis pœna. Favere posset Gregor. 13. in Bulla sua, quam extendit Clemens 8. Licet enim ipse pœnas extendat adversus omnes non solum qui publice & solenniter duella ineunt, provocatoriis litteris præcedentibus. Patrini, sive focii, & spectatoribus vocatis, sed etiam adversus eos, qui privatim duella ineunt, tamen addit: *Si ex condito, statuto tempore & in loco conveniente, monomachiam commiserint.* Hic autem non videtur statui tempus, aut particulariter locus, sed cum ferveat adhuc inchoatæ rixæ furor, nonnisi instrumenta quæruntur ad persequendam rixam: & ideo in ipso eodem tempore, ubi sibi occurrunt, etiam locum fere solent arripere quemlibet hic & nunc oportunum.

4. Aliud judicandum est, si inter tales conventum sit, quod intra tot horas comparere debeant, tali loco, &c. Sicq; convenientes pugnarint, aut locum accesserint, licet nullæ aliæ solennitates, aut cæremoniæ adhibitæ sint. Non enim est solum prohibitum sub excommunicatione solemne duellum & publicum: sed & privatum, sine patris, sine sociis, sine litteris provocatoriis, ut jam dixi ex Greg. 13.

5. Si quis casu in loco ubi duellum committitur, præsens sit, illudque spectet, non censetur excommunicatus: quia requirit Bulla, ut sit spectator ex industria, sive illuc procedens & comitans ad spectandum. Gregorius 13. dicit *ex composito spectatores excommunicari, sive ex condicto comitantes ad spectandum.*

6. Novissimè rogatus est à Nobili ad duellum abeunte juvenis quidā, quatenus ferret litteras ad amicum; sed in illis simul charta provocatoria insertebatur, mittenda ulterius ad alterum, qui provocabatur. Juvenis non

ignorans de illa chartula, quærit excusationem, dicens se vereri excommunicationem. Nobilis hunc timorē excutit, addens nihil ea de re timendum, quandoquidem ipse provocato non sit insinuatūrus, sed solum delaturus litteras ad amicum. Viderit autem illē amicus, aut alius qui insinuatūrus est, an id debeat timere; hoc autem ipsum litteras amicas deferentem non concernere. Sic nihil sibi dubiæ conscientiaē ulterius formās literas defert, imò in ea urbe; ad quam profectus erat, occasionem Confessarii nactus, apud Patrem Societatis de peccatis suis ordinariis confitetur; hujus rei autem nullam mutationem facit, quia nullam sibi ea de re conscientiaē reprehensionem habet. Postea audiens multos involvi excommunicationibus ob negotium duellantium, consulit me. *Quæritur ergo, an talis excommunicatus sit, & à quo possit absolvi?* Resp. i. ex vi Bullæ Clementis talem excommunicari, quia ibi excommunicantur non solum litteras deferentes provocato

rias, sed & quomodolibet sese immiscentes, aut operam & favorem ad illas deferendas exhibentes. Resp. 2. potuit se tamen excusari ob ignorantiam, quia licet excommunicatio duellantium non possit ignorari, post publicationem jam factam; particularitates tamen hæ, de litteras aliquas deferentibus, maxime si non deferantur ad eum qui provocatur, possunt ignorari; & iste bonâ fide, aliquid solum lucri captans, pro nuda delatione litterarum, non putavit hoc esse, sese de duello intermiscere: cujus bonam fidem probat, quod nec in confessione hoc putarit explicandum, nec conscientiam de eo remorsum tunc habuerit. Resp. 3. licet ille dicatur non satis excusatus ob ignorantiam, aut ob bonam fidem, quia non debebat credere nobili dicenti sibi non timendum ab excommunicatione: tamen potuit Confessarius secundus eum absolvere, puta Pastor suus, licet non haberet auctoritatem à reservatis Papæ. Qui jam per priorem Confessarium, qui habebat auctoritatem, censetur

sublata reservatio & excommunicatio
quia absolvit ab excommunicatione,
quantum potuit, & hic indigebat, an-
tequam absolveret à peccatis.

CAP. VI De casibus Episcopo reservatis.

PArticulariter tractabo hic de Casi-
bus Episcopo nostro reservatis
quia ferè complectuntur eos qui in
Diœcesibus aliis reservari solent. De
his copiosè & eruditè librum edidit
R. D. Io. Chapeauville Leodii quondam
Generalis Vicarius, ego brevitati con-
sulens, quæ magis necessaria ad eorum
intellectum videntur, paucis edisse-
ram: & aliqua addam ab illis quas tra-
dit dissentientia, non carpens ejus do-
ctrinam: sed quia doctrinæ & opinio-
ni nunc receptæ Theologorum viden-
tur magis consona.

I. Qui Episcopo reservatus nume-
ratur, est hæresis, sed solet reservari
Pontifici in Bulla Cænæ in prima ex-
communicatione. Ideoque sine spe-
ciali Pontificis indulto, non licet ab-
solvere ab hæresi: sicut nec eos qui
hæreticorum libros legunt. Hæc por-
ro

ro specialis licentia impetrata est Pastoribus *Diœcesis Leodiensis*, per generalem illius Vicarium, & data pro quatuor annis ab anno 1626, in Octob. numerandis; ut quisque suos possit absolvere etiam hæreticos, si modò non relapsos, aut inquestis involutos.

Quantum ad legentes libros hæreticos aut eos retinentes, illi etiam excommunicati sunt per Bullam Cænæ; non tamen audientes legi, aut audientes conciones eorum, quod aliqui non advertunt. Stricte enim verba Bullæ intelligenda sunt. Vide *Navarr. Filiolum*, & alios hanc excommunicationem, & personas in ea comprehensas, latius explicantes. Continentur enim in ea non solum legentes libros hæreticos, sed & hæreticorum receptatores, fautores; defensores; atq; etiam libros hæreticos penes se retinentes. Quod intelligendum est de iis, qui eos etiam retinent, nec legere volunt, nec aliis accommodare ad legendum, imò etiam si ipsi illiterati sint. Tenentur enim ad eos comurendos, vel deferendos.

dos inquisitoribus, vel tradendos illis qui habent facultatem eos legendi, vel retinendi. Ratio est, quia secundum proprietatem verborum, illos retinent; nec lex destituit de intelligentibus, aut non intelligentibus. Et confirmatur, quia etsi ex eorum lectione ipsi infici non possunt, quia non intelligunt, attamen alii possunt, & per accidens est, si non inciderent in eorum manus. Ita Filiucius.

2. Reservatus dicitur *Apostasia*. Est autem illa triplex, à fide, à religione, ab ordine. *Prima* reservatur Pontifici, sicut & hæresis, à qua destituitur, quod sit defectio ex toto à fide, ipsam etiam Christum, Auctorem fidei & omnium credendorum, denegando. *Secunda*, cum quis desererit religionem approbatam, ut in sæculo vivat, & suæ libertati indulgeat, reservatur Pontifici vel superioribus Religionum. *Tertia*, ab ordine dicitur, cum Clericus in sacris, vel beneficiatus in minoribus constitutus, deserit habitum clericalem cum animo vivendi laicaliter. Summ. verbo *Apost.*

3. *Est homicidium voluntarium.* Ut quis incurrat hunc casum, debet peccasse mortaliter. Vnde furiosus, mente captus, ebrius, licet occidant, non incurrunt. Similiter, qui occidit, ut vitam suam, aut proximi tueatur, aut honorem suum, aut res etiam temporales servato moderamine inculpatae tutelæ; Immo licet aliquantum illud excedat, si excessus non sit mortalis. De hac re latè Theologi 22. q. 64, Incurrit autem maritus, qui uxorem in adulterio deprehensam occidit, quia in foro poli homicida est, licet non ita censeatur in foro fori.

Quæritur verò: An qui mandat, & qui consulit homicidium, etiam casum reservatum incurrat, maxime si mandatum, aut consilium non revocavit? Imò generaliter, an in sequentibus casibus reservatis mandantes & consulentes, comprehendantur; Affirmat *Chapeauville*, rationem addens, quia statutum quo maleficio puniatur, ligat etiam mandantes, & probat *Bartholus* in cap. *Mulieres*. Sed hoc ge-

neratim verum esse negant multi Theologi, videri potest Sanchez de matrimonio *disput.* 49. Unde cum hæc materia sit pænalis & odiosa, non debet extendi ad illos, nisi ex verbis reservatis, aut aliundè constet. Quod etiam observant communiter Interpretes, in casibus Bullæ Cænæ. Confirmatur, quia statuta pænalia condentes, cum tales volunt comprehendi, solent adjicere: *Qui consilium, auxilium, favorem impenderit. &c.* Item. *qui per se, vel per alium id fecerit, &c.* Dices: licet in capitulo, *Si quis suadente*, solum excommunicetur percutiens Clericum, tamen consulens aut mandans etiam censetur comprehendi *Re.* Id aliquos negare, inter quos *Em. Sæ.* Id tamen conceditur à plerisque, sed non tam ex vi illius capituli, quam quia alia jura, five canones eam extensionem ei adjungunt. Colligitur enim id ex capitulo *Mulieres* de sent. excommunic. & ex capitulo, *Cum quis*, eodem tit. in 6. ubi etiam ampliatur ad eum, qui ratam habet percussione

ne suo factam. Non ergo inde generaliter oportet argumentari quod notandum est ob hunc casum, & sequentes.

4. *Est injectio manuum in parentes.*

Ubi nota, nomine *manus* etiam pedes, brachia, & alias corporis partes intelligi, non enim exprimitur manus, ut excludantur reliqua membra, sed quia est instrumentum aptius, ad percutiendum. *Nota 2.* Nomine injectionis non tantum intelligitur percussio, quæ fiat manu aut pede immediate, vel per baculum, lapidem, aliudve instrumentum: sed etiam quæcumque realis injuria gravis, in corpus redundans; puta detentio injuriosa per vestem, aspersio aquæ, pulveris, sputi, &c. Ut explicant DD. interpretantes Capitulum, *Si quis suadente diabolo*, ubi agitur de violenta injectione manuum in clericos. *Nota 3.* Nomine parentum intelligi Patrem & Matrem, Avum & Aviam, & superiores ascendentes. *l. appellatione parentum, ff. de verborum significationibus.* Quæritur vero an nomine Patris & Matris. Avæ &

Aviæ, hic non solum mei, sed & uxoris
meæ, intelligantur. Ita sentit Io. Chape-
auville. Imò nomine Patris vitricū, &
nomine Matris novercam comprehen-
dit, quia hi eorum locum tenent, & of-
ficio funguntur. Sed hoc in dubium re-
vocari potest, quia casus reservati tri-
ctè sunt interpretandi, atque ita in du-
bio non præsumitur reservatio: licet
ergo percussio horum gravis sit, & in
confessione explicanda, sicut etiam fra-
tris aut sororis percussio, avunculi aut
materteræ specificanda venit; non cen-
setur tamē adjuncta reservatio quam-
vis quandoq; lato vocabulo parentum
accipiantur. Probabile etiam est, eum
qui mandat aut consulit parentem suū
percuti, non incurrere, ob rationem
dictā paulò suprā de homicidio; quod
est iterum contra *Chapeauvillam*. Non
incurrit etiam ille qui verbis injurio-
sis, maledictis, minis, metu incusso,
parentem affligit, quia reservatio in-
telligitur de injuria reali in corpus
redundante. Non etiam is qui injicit
manus in Patrem sævientem, & sibi

mor-

mortem intentantem, si adhibeat moderamen inculpatæ tutelæ; hoc est si nihil agat, nisi quod necessarium est ad evadendum.

§. *Machinatio in mortē conjugis.* Ubi per machinationem, non intelligitur sola voluntas moliens & volvens aliqua in alterius necem, sed debet in externum opus prodire, ita ut machinari hic propriè sit per dolum & astutiam, aut artem, sive ingenium malitiosum aliquid facere, quò mors cōjugis sequatur. Hinc sequitur, illum qui uxorem verberat graviter, aut etiam vulnerat, non propriè hunc casum incurrere: quia non censetur machinari, qui aperte & ut loquuntur Jurisperiti, de plano cum conjugē agit. Si quis tamen cultrum, aut pugionem sub cervicali abscondat, quo illam dormientem jugulet, etiam si postea non faciat, censetur machinari in ejus mortem. Item si miles ducat eam secum ad castra, vel loca hostium periculosa, eo animo ut occidatur. Item si quis uxorem valetudinariam continuò valetudinaria

divexet modis, ut mortem ejus acceleret. Est verò hic idē de uxore & marito judicium. Cæterum advertendum est; si maritus aut uxor machinetur in mortem uxoris, ut cum alia persona contrahat, quæ etiam huic machinationi cooperetur ad eundem finem, tunc oriri impedimentum dirimens, respectu talis matrimonii: quod si maritus solus vel uxor, insciã persona cū qua cupiunt jungi, id faciunt, jam nascitur impedimentum impediens contrahendum, sed non derimens contractum, c. *Admonere* 33. quæst. 2.

6. *Est veneficium.* Sumitur veneficium aliquando generaliter, ut significet idem quod maleficium, estque superstitionis species, quã quis alteri nocet; inde sagas, & veneficas vocamur aliquando specialius, pro crimine quo quis veneno alium necat, aut ejus valetudinem offendit. Hoc posteriori modo hic accipitur, quia distinguitur contra maleficium & ligaturam. Hunc ergo casum incurrunt, qui herbis venenatis, aut pharmacis, alterius necē,

aut

aut valetudinis læsionem procurant. Videtur autem de facto sequi debere læsio, ut peccatum sit reservatum, quia reservatio solet intelligi de actu perfectè consummato.

7. *Est maleficium.* Est autem maleficium hic, superstitio, quâ quis alteri nocet, quod commune est sagis & magis; ac juvenibus etiam quibusdam, qui pacto quidam diabolico, Matrimonii actum impediunt in noviter conjugatis, de qua re vide quæ dixi super primo præcepto. Hunc ergo casum incurrunt non solum sagæ, quæ sub lecto, aut sub limine domorum aut stabulorum, aliqua abscondunt ad nocendum, vel dum grandines, fulgura, tonitrua procurant, ut segetes lædant; sed etiam illi juvenes qui philtum vel poculum amatorium propinant, ut amorem inordinatum alicujus personæ attrahant. Arque etiam puellæ, quæ quandoque cibum vel potum menstruis suis commixtum juvenibus exhibent, adhuc effectum, vel hunc, vel saltem præcedentem casum

sum

sum incurrunt, si de facto læsio sequatur. Si iterum quæras hic, an qui hæc efficaciter consulunt, incurrant? Resp. ut suprâ in aliis casibus, probabile esse quod non. Quæ autem observanda sint circa maleficiorum absolutionem, v. apud Joan Chapeauvillam, utiliter pro his qui sagas, quæ ad mortem ducuntur, debent audire in Confessione, hæc docentem.

8. *Est incantatio.* Dicitur autem incantatio, cum quis verbis aliquibus aliquid supra naturam agit. Fitq; duobus modis: *Primò*, verbis profanis expressam vel tacitam dæmonis invocationem continentibus. *Secundò*, verbis sacris, quibus superstitiosa miscentur; hoc autem multipliciter potest deprehendi. 1. Si adhibeantur dictiones nihil significantes, aut certè nihil ad propositum, aut nomina ignota, præsertim Angelorum. 2. Si misceantur falsa, ut quod Christus spasmus habuerit, vel febres, vel alia apochrypha & incerta. 3. Si addantur certæ figuræ, circuli, characteres, præter si-

gnun

gnum Crucis. Item circumstantiæ nihil ad rem, v. g. debere esse scripta manu sinistrâ, vel in tali charta, aut tali die & hora 4. si ex verbis sacris expectetur aliquis effectus vanus. Nam Deus non operatur ad vana, sed potius Dæmon gaudens se rebus sacris honorari, 5. Si verbis clarè recitandis addantur alia, ad aurem hominis ægri vel bruti suggerenda. Excusari autem quis posset, tum à reservatione, tum à mortali si nesciens esse dæmonis invocationem, putabat, se dare operam rei licitæ. Quod locum habet frequenter in idiotis, quamdiu non sunt moniti. Non incurrit etiam, qui adhibet medicamenta naturalia, puta herbas virtutem habentes ad sanitatem pecoris vel hominis, licet aliquas orationes certo numero recitet, cum aliqua superstitione, sive vana observantia, puta diminuendo numerum de die in diem. Non quidem vi præcisè harum orationum operari volunt tales, sed vi naturali herbarum, seu medicamentorum: orationes verò adjungunt tam-

tamquam rem Deo commendantes, bent c
sed cum vana observantia. Tunc au- gram
tem non censetur propriè incantatio, resim
quamvis sit superstitiosus; sed non omnis quente
superstitio est reservata. *Observandum* placea
verò cum absolvitur aliquis his in- x erro
cantationibus deditus, an non habeat 9. Es
libros magicos incantationes conti- procur
nentes, quia illis reterentis absolvi non e, fiv
debet. *Observandum* etiam an has in- tus ex
cantationes, vel maleficia non docue- quod fi
rit alios; quia debet hoc specificare, & dicame
si possit, eos à similibus avertere tene- tatio
tur: imò si malefici sint aut mali, su- tribus,
prioribus accusare. *Observandum* pragna
denique an in pactis his cum dæmo- nobis i
ne, non habuerit errorem in mente; casus, si
puta credendo quod dæmon divinita- formis,
tem habeat, quod Sacramenta nullius si tame
sint efficaciam, quod dæmonem oport- mici di
teat adorare, quod res sacræ vel verba incurri
vim habeant ad maleficia perficienda. huic re
Nam his posset hæresis reservata Pon- fulendo
tifici immisceri, maxime si sit pertina- ciendo,
cia adjuncta. Neque tamen statim om- ut plure
nes magi aut sagæ, quæ pactum ha- centes
bent

dantes, bene cum dæmone, aut abutuntur Sa-
 Tunc au- cramentis, aut dæmonem adorant, hæ-
 antatio, resim incurrere judicantur: quia id fre-
 quenter fit ex passione, & ut dæmoni
 placeant, vel alia ex causa, non autem
 ex errore intellectus in fide.

9. *Est procuratio abortus.* Est autem
 procurare abortum, studiosè hoc age-
 re, sive per se, sive per alium, ut fœ-
 tus ex utero præmaturè ejiciatur;
 quod fit variis modis, potionibus, me-
 dicamentis, venenis percussionibus,
 saltationibus, magnis itineribus, oner-
 atibus, vel laboribus gravibus mulieri
 prægnanti impositis, & aliis modis
 nobis incognitis. Incurritur verò hic
 casus, sive fœtus sit formatus, sive in-
 formis, sive animatus, sive inanimat⁹.
 Si tamen animatus fuerit fœtus, hoc
 homicidiū est, & incurritur irregularitas.
 Incurritur quoq; ab omnibus illis, qui
 huic rei cooperantur, mandando, con-
 sulendo, inducendo, potionem confi-
 ciendo, confectam proponēdo, &c. ita
 ut plures personæ huic rei sese immi-
 scentes, non solum peccēt mortaliter,
 sed

sed & involvantur casu hoc reservato. 10.
 Sic si contingat, quod Mater procuret
 hoc per ancillam, ancilla per Medicum
 & Pharmacopolam, omnes incurrunt.
 Debet autem de facto sequi abortus,
 quia reservatur actus exterior cum
 effectu. Incurrit etiam hunc casum
 mulier, quæ experta est ex oneris ali-
 cujus impositione se solitam abortum
 pati: & vir qui ex gravi percussione u-
 xoris prægnantis prævidere potest id
 secuturum, quia censentur hi causa ab-
 ortus, ponentes enim actionem ex qua
 sequi solet, licet non directè, tamen
 indirectè illum abortum voluisse cen-
 sentur. Adverte etiam olim, per Sixtum
Quintum hunc casum cum ex communi
 nicatione annexa Summo Pont. fuisse
 reservatum, adjunctis gravissimis pe-
 nis; sed per successorem ejus Gregorium
 14. in Bulla, Sedes Apostolica dicitur
 quod quilibet Confessor ab ea possit
 absolvere, modò sit deputatus specia-
 liter per loci Ordinarium. Unde hanc
 excommunicationem Papa Episcopo
 reservat.

reservato. 10. *Est oppressio prolis.* Additur in qui-
 busdam Dioccesibus *etiam ignoranter*
 Medicum *facta.* Sic enim habet Synodus Namur-
 incurrunt. *missis.* Pro qua re *nota* ignorantiam di-
 abortus, idi in eam quæ invincibilis est, & eā
 rior cum quæ vincibilis dicitur. Invincibilis di-
 inc calumetur, quando quis adhibet diligen-
 oneris aliā omnē, quam prudentes spectatā
 n abortum conditione personarum, locorum, &
 ussione u- his circumstantiis, adhibere solent,
 e potest id & hæc facit involuntarium. Alia dici-
 i causa ab- ur vincibilis, quando quis non adhi-
 em ex qua et diligentiam quam potest & debe-
 e, tamen et. & hæc licet aliquando minuat ra-
 luisse cen- onem peccati, quando non est affe-
 per Sixti- ta, non tamē tollit totaliter rationē
 excommu- voluntarii. Censetur enim indirectē
 ont, fuisse- olita, quatenus homo negligit adhi-
 ssimis pz- ere diligentia, quam potest & debet,
 s Gregori- per consequēs effectus etiam est in-
 ca dicitur, rectē volitus. *Nota 2.* in actionibus,
 b ea poss- quæ ex natura sua nō sunt periculosa,
 tus specia- fficere adhibere diligentiam, quæ re-
 Inde hanc- ulariter ab omnibus adhiberi solet,
 Episcopo- qui modo consueto pulsar campā-
 am, non censetur reus negligentia, si
 illa

illâ cadente mors alicujus sequatur. In
 actionibus autē quæ ex sua natura pe-
 riculum afferunt, non cēsetur quis ad-
 hibere sufficientem diligentiam, nisi
 pro ratione periculi, personarum, lo-
 corum, multam & variam adferat cir-
 cumspeditionem. Sic in casu nostro, in
 eodem lecto secum collocare tene-
 rum infantem. opus est naturâ suâ pe-
 riculum oppressionis continens: quia
 cū dormientes non simus Domini
 actionum nostrarum, facile fieri po-
 test ex agitatione brachiorum, pe-
 dum, & corporis volutatione, ut in-
 fans suffocetur, cū sibi cavere non
 posset. Itē facile ex lecto decidere po-
 test, si angustus sit & altus. Hinc in tal
 casu, multam diligentiam adhibere o-
 pus est, & circumspeditionem, ut suffi-
 cientem quis dicatur adhibuisse. De-
 bet enim prævidere num soleat agita-
 ri, num cubile sit angustū, & alia quæ
 causam suffocationis possunt præbe-
 re. Unde secum collocare infantem: ni-
 si omnes istæ circumstantiæ adfuerint
 videtur mortale contra curam, quam
 tene-

tenentur jure divino & naturali de pro-
libus Parentes habere. Ex his ergo sa-
tis intelligitur, rectè in aliquibus Diœ-
cesibus reservari oppressionem etiam
ignoranter factam; quia facilè contin-
git ignorantiam illam esse valde cul-
pabilem, ob multam circumspectio-
nem adhibendam, Aliàs si constat il-
lam oppressionem esse tantum venia-
lem ob ignorantiam, etiam sequitur
non esse reservatam.

Porro hunc casum videntur incur-
tere, qui proles ex fornicatione natas
in sylvis, agris, aut locis publicis ex-
ponunt: si contingat eas à feris, porcis,
canibus, aut frigore enecari: quia po-
terant & debebant hoc periculum præ-
videre. Aliud foret si in Hospitali pue-
rorum eas deponant, aut tuto loco.
Mò Cajet. & Armilla, v. *Adulterium*,
& Navarr c. 17. existimant eos in hoc
non peccare, quia talia Hospitalia ad
hoc sunt instituta. Tenentur tamen
Parentes, si divites sint, saltem secre-
tò expensas solvere, & curare prolem
suo tempore instrui. Quod si quæ-
ras,

ras, an tales expositi infantes habē-
di sint pro illegitimis? Resp. probabile
esse quod non, quodque tales possint
se gerere pro legitimis etiam ad susci-
piendos Ordines sine dispensatione?
quia in dubio nemo jure suo privan-
dus venit. Fieri autem potest, ut puer
exponatur propter paupertatem pa-
rentum, qui à legitimis sit conjugibus.
Et hæc est sententia multorum, quos
refert, & sequitur Suarez, agens de ir-
regularitate illegitimorum.

Quod autem Io. Chapeauville infi-
nuat hunc casum incurrere nutrices
pueros sibi commissos culpā vel ne-
gligentiā morali opprimentes, non est
certum, & negari potest, quamvis al-
terum casum quo reservatur homici-
dium, possint incurrere. Ratio est, quia
oppressio prolis propriē videtur dici,
quæ à Parente fit, hoc est, propriæ pro-
lis enecatio seu suffocatio. Unde in aliis
quibus Diœcesibus (ut in Namurcen-
si) explic. gratiā adjicitur hæc particu-
la, *Oppressio prolis à parentibus facta.*

II. *Est stuprum seu violenta virginis*
actio.

defloratio. Unde adverte hic stuprum
 non largè sumi, sed strictè, ut speciem
 constituit luxuriæ à reliquis distin-
 ctam. Est autem sic propriè stuprum,
 quando fit violatio virginis, ipsâ om-
 nino invitâ; ita ut dicat supra forni-
 cationem injuriam in puellam, quâ
 per vim, integritas corporis ei adimi-
 tur. Differt à raptu, quod raptus vim
 includat, quâ puella abripitur à domo
 sua, vel paterna, & locum potest habe-
 re in corruptata: stuprum autem tan-
 tum in integra, potestque fieri sine o-
 mni raptu ut & raptus potest fieri sine
 violatione. Ex his patet non incurrere
 hunc casum, si virgo consentit, licet
 multis blanditiis, præci busque impor-
 tune sollicitata, atque etiam promif-
 sis allecta. Quod est contra id quod
 tradit *Chapeauville*, explicans hunc
 casum. Ratio est, quia non dicitur
 propriè & strictè defloratio violenta,
 quando solum preces, aut illecebræ,
 aut promissa interveniunt, quia tunc
 non est strictè loquendo vis, siue vio-
 lentia vera. Aliud foret, si conjunctæ
 fuerint

fuerint minæ, aut metus reverentialis:
 quia fortè urgebatur minaciter, cui ip-
 sa subdita est tamquam Domino, aut
 Superiori, qui potest graviter nocere;
 tunc enim moraliter vis censetur. Vi-
 de de hac re *Less. de jure & just. l. 2. c. 10.*
d. 1. & 2. ubi etiam docet cum *Sot. &*
aliis, cogitationes seu delectationes
 morosas in virgine, & in adolescente
 circa virginem, & si sint peccata mort.
 non habere tamen specialem malitiam
 mortiferam supra alias delectationes
 morosas, nisi conjunctæ sint cum vo-
 luntate inferendæ violentiæ. Unde ju-
 venes in confessione non tenentur di-
 cere, cogitavi de virgine, dum delectar-
 rer in me carnaliter; & sic nec confes-
 sarius tenetur id interrogare. Multo
 minus tenetur puella delectationem
 passa, aperire quod non sit virgo: quia
 sic teneretur peccatum præcedens ite-
 rum aperire, quod tamen jam clavibus
 subjecit, hoc verò nimis onerosum
 foret.

Incurrere verò videtur hunc casum
 ille, qui sponsam de futuro ante ma-

trigo-

rimonium ad copulam induxit, timore illi incusso per minas, quod nisi consentiret, aliam de facto duceret : quia tunc in jure censetur violentia ob metum incussum & minas.

Quæres, ad quid teneatur deflorator? Resp. si virgo liberè consensit, ad nihil tenetur, quia volenti non fit injuria, nec tunc est propriè stuprum. Si vi, fraude, aut fallaci promissione sit inducta, tenetur primò ad conjugium, si promisit. 2. ad reparationem damni ex stupro, quantum æstimabitur arbitrio boni viri. 3. ad dotem, si judex ad id eum condemnarit. Vide latius *Less.* loco citato.

12. *Est raptus* Dicitur autem raptus, ablatio quâ fœmina violenter, contra suam voluntatem aut illorum sub quorum potestate erat (v. g. Parentum, Curatoris, Sponsi) de uno loco trahitur ad alium, sive ad copulam tantum carnalem, sive etiam ad ducendum in uxorem. Hinc sequitur primò si puella sine vi, pretio, aut blanditis inducta : sequitur sollici-

rantem nescientibus parentibus, non esse propriè raptum. Sitamen vis adhibeatur, licet ipsa non sit invita, sed tantum parentes quibus subest, tunc est verè raptus, & incurritur hic casus. Sequitur secundò, si vim virgini intulit, sed à loco non abduxit, non est raptus, sed stuprum, ut suprà dixi. Quod est iterum contra tradita à *Chapeauville*, sed communior sententia & verior distinctio ita tradit. Sequitur tertio non incurrere illum, qui virginem quam sibi per verba de futuro desponsavit, per vim abduxit è domo paterna, & rem cum ea habuit; si aliter non poterat eam habere, quia licet peccarit deflorando, hoc tamen in jure non vocatur raptus, eò quòd ex desponsatione aliquid juris ei competebat, ut notat D. Thomas & Theologi; sed de hac re plura in Tract. de Matrimonio, Hoc solum adverte, quod per Trident. raptor incurrat excommunicationem, sed nulli est reservata.

13. *Est matrimonium contractum post votum castitatis, aut in gradu prohibito scienter,*

scienter, vel priore uxore adhuc vivente:

Tres autem casus hic reservari cēsen-
tur, siue tria peccata illicitē contrahen-
tium matrimonium. *Primò* quidem, si
quis contrahat post votum castitatis,
idque intelligendum, siue simplex sit,
siue solemne, est enim utrobique gra-
ve peccatum. Quod si quis post votum
simplex castitatis contrahat, valet qui-
dem matrimonium, talis tamen non
potest petere debitum, nisi Episcopus
dispenset. Deinde mortuâ uxore, non
potest aliam ducere sine dispensatio-
ne: quia votum non fuit sublatum per
matrimonium, sed solum ejus executio
ex aliqua parte impedita, quia teneba-
tur debitum reddere. Adde, quod qui
contrahit cum illa persona, quam scit
emisisse votum castitatis, etiam peccat
mortaliter, quia participat de peccato;
nō tamē privatur jure debitū exigēdi.

Porrò non incurrit hunc casum, qui
contrahit post votum non nubendi,
aut post votum ingrediendi Religio-
nem, vel Ordines Sacros suscipiendi.
In his enim omnibus licet peccatum

Ll 3 inter-

interveniat mortale, non est tamen effractio voti castitatis: quia qui vover Religionem ingredi, aut Ordinem Sacrum, non statim obligat se ad castitatem, aut alia onera talis status. Quod si quis emisit votum castitatis ante annos pubertatis, & dubitet, an sufficientem habuerit usum rationis quando vovit; in tali casu judicandum esse pro pro parte voventis multum tenent cum Soto, atque ita talis contrahens non incurreret hunc casum, sequendo opinionem probabilem.

Secundo hic reservatur, si quis contrahat matrimonium in gradu prohibito scienter: Estque annexa excommunicatio, si contrahatur in gradibus prohibitis consanguinitatis vel affinitatis Clem. 1. de consang. sed non est reservata. Quinam autem sint gradus prohibiti, explicantur in Tractatu de Matrimonio.

3. Reservatur hic, si quis priore uxore vivente, contrahat, scienter nimirum: quia contrahere ignoranter, etiam si ignorantia non sit omnino invincibilis.

cibilis ; excusat saltem adhunc effectum, ut quis nō subiaceat reservatio-
 ni. Debet verò conjux, ut tutâ cōscien-
 tiâ possit contrahere, sibi persuadere
 mortem conjugis, non ex levibus
 conjecturis, sed ex certis moraliter ar-
 gumentis. Qualia esse solent in hac
 materia. Primum, si afferatur certum
 nuncium mortis. Secundum, si fama
 est publica & communis. Tertium,
 si subsint vehementia omnino indi-
 cia, quæ faciant omnino probabilem
 fidem. Nec erit semper expectandum
 post septem annos, ut videtur insinua-
 re cap. in præsentia de Sponsalibus.
 Hoc enim postea mitigatum est per
 Innocentiū 3. c. finali, ubi dicit *Tamdiu*
alteruter conjugum expectetur, donec de
eius obitu verisimiliter presumatur. I-
 taque sufficiunt indicia verisimilem
 fidem facientia & in hac stari potest
 prudentium arbitrio, Pastoris, Confes-
 sarii, & similium.

Quæres, cum hic expressa mentio
 fiat de viro aliam uxorem ducente, an
 reservetur peccatum, si uxor alium vi-

rum ducat: & videri potest quod non,
quia odia & pænæ restringi debent,
nec extendi ultra suum casum. Proba-
bilius tamen est quod sic, quia teste
Navarr. c. 22. n. 74. & Soto in 4. d. 37. in
correlativis, in quibus est eadem ratio
& idem jus suadet, exceptionem pati-
tur illa regula juris. Eadem autem imò
major ratio suadet, idem hic dicendū
de uxore, quod de marito; quia longè
turpius est unam mulierē habere duos
viros, quàm unum virū duas mulieres.

14. Est incæstus cum consanguineis,
aut virgine sacra, seu moniali profes-
sa. Incæstus est carnalis commixtio
cum consanguinea vel affine usque
ad quartum gradum. Ad propriè
dictum autem incæstum requirunt
Doctores, ut sit perfecta & naturalis,
hoc est, in vase debito facta commix-
tio. Vnde per tactus impudicos, aut
per effusionem seminis extra vas, aut
per nefariam seminationem contra na-
turam non propriè dicitur incæstus, i-
deo quæ nec hic esset reservatus. Dein-
de nota, non reservari hic omnem in-
cæstum,

castum, sed solum illum qui cum consanguineis impletur, & id intellige ad quartum gradum inclusivè In *Diœcesi Namurcensi* reservatur tantum cum consanguineo, in primo aut secundo gradu, sed & adjicitur reservatio incæstus cum affine in primo etiam & secundo gradu. Hæc autem oriri etiam potest ex fornicaria copula. Vnde qui cognoscit sororem aut cognatam germanam illius, quam antè carnaliter cognoverat, incurrit casum illic reservatum. In hac autem *Diœcesi* cum expressè fiat mentio de consanguineis, strictè intelligendum est; ita ut copula cum affinibus non censeatur reservata. Adverte tamen, licet incæstus cum consanguinea sit gravior, quam incæstus alicujus cum affine sua, sive uxoris suæ consanguinea; tamen hic posterior incæstus peculiare habet effectum à jure. *Primo*, quod impedit petitionem debiti 2. quod non possit ducere aliam sine dispensatione, quia est impedimentum non quidem dirimens, sed tamen impediens contrahen-

trahen-

trahendum Matrimonium, ut habetur c. de eo qui cognovit consanguineam uxoris. Verum cum hæc pæna passim ignoretur ab occultis istis incautus & cum ad pœnitentiæ forum sacramentale accedunt frequenter non sit spes fructus si moneantur de non petendo debito, expedit plerumque eos in bona fide relinquere, cum per ignorantiam possint excusari.

Reservatur hic etiam incestus cum Sanctimonialibus, quod intellige cum Sæctimoniali in Ordine aliquo approbato professa, quod peccatum dicitur incestus reductivè. Nota verò, quod si admittatur hic incestus intra septuaginta dies, incurri excommunicationem Papæ reservatam, per Gregorium 13. anno 1575. Idibus Iulii.

15. *Casus, Concubitus contra naturam, puta sodomia & ejus generis graviora crimina.* Pro explicatione certum est primò non incurrere illum qui procurat pollutionem, etiam operâ alterius adhibitâ per tactus, vel alio modo. Licet enim gravius peccet participando

in alterius paccato, non est tamen propriè concubitus contra naturam. Certum est secundò, incurri hunc casum, si duo ejusdem sexus commiscantur, masculus cum masculo, aut fœmina cum fœmina. Sed quæritur, an si mulier à viro præposterè cognoscatur, puta uxor à marito extra vas debitum, incurratur hic casus? Respondet *Chapeauville*, non incurri, quia licet sit, inquit, concubitus contra naturam, non est tamen propriè loquendo sodomia, aut peccatum illa gravius. Requirit enim ipse ad Sodomiam, ut sit diversitas sexus, ut scilicet vir cum viro, vel mulier cum muliere carnaliter commisceatur. Hæc responsio probabilis est, & fundata in *Divo Thoma*: atque certum est maiorem deformitatem contineri ratione circumstantiæ ejusdem sexus, quàm quando sit carnalis commixtio contra naturam cum diverso sexu. Passim tamen Doctores hunc concubitus contra naturam præposterè, & extra vas cum diverso sexu, vocant etiam Sodo-

Sodo-

Sodomiam; ut videre est apud *Cassiodorus* in *Sum. v. Sodomia, Sá v. Luxuria*, *Lessius* lib. 4. c. 3. dub. 13 *Covar. de Sponsalib. cap. 7.* Vnde existimarent hi, sic peccando incurri hunc casum. Certum est tertio incurri hunc casum per peccatum bestialitatis, ad quod reducitur concubitus cum dæmone in assumpto corpore, sive sit succubus, sive incubus; sive corpus humanum assumat, sive belluinum: & hic præter deformitatem luxuriæ involvitur scelus societatis cum dæmone, Certum est quarto non incurri hunc casum, si non sit tanta perversio in modo concubitus, ut impediatur conceptus. Licet enim aliqui modi monstruosi reperiantur, etiam inter conjuges; tamen si semen in matrice effundatur, non dicitur concubitus contra, sed præternaturam. Imò inter conjuges non censentur peccata mortalia. De penis Clerici Sodomitæ, vide *Navarr. c. 27. num 249.* & *Chapeauville* hic.

16. *Est falsitas circa monetam.* Inteligitur verò falsitas hic, immutatio

veritatis cum dolo, & detrimento alius
 cuius : & ita, ut quis falsarius monetæ
 dicatur, requiritur ut immutet ejus
 substantiam, vel pondus, vel formam,
 idque dolose, & in damnum vergat a-
 lius. Vide Sylvestr verbo *Falsarius*.
 Est ergo hoc peccatum injuriosum
 vergens in injuriam Principis, proxi-
 mi, ac Reipublicæ, ideoque merito
 reservatur. Peccant itaque, & incur-
 runt hunc casum, qui ob lucrum u-
 num metallum substituunt, pro alio,
 aut justum metallo pondus subtra-
 hant, aut monetam sine jussu Princi-
 pis cudunt, & caractere Principis si-
 gnant, licet illa in pondere & ubi-
 tantia justa sit. Character enim talis
 est falsus, significans auctoritare Prin-
 cipis monetam eusam, quod falsum
 est: illi tamen qui monetas exuberan-
 tis ponderis circumcidunt, si justum
 pondus relinquunt, non incurrunt;
 quia non censentur materiam, aut pō-
 nus, aut formam falsificare. Peccant
 tamen, quia usurpant sibi privatâ au-
 thoritate, quod ad Principem, aut mo-
 neta-

M m

neta-

netarium ejus spectat; ideoque illi ad restitutionem possent obligari, si res esset notabilis. Principes vero qui reprobat monetam justam, ut vili pretio emanet, & inde aliam fabricent, licet hunc casum proprie non incurrant, tamen quandoque à fraude non excusantur. Vide de hac re Chapeaville hic.

Non incurrunt etiam hunc casum, qui recipientes falsam monetam pro vera, illam postea scienter obtrudunt aliis. Cum enim nihil mutant de veritate materiae, aut formae, aut ponderis, non dicuntur falsarii; quamvis peccent mortaliter, si summa sit notabilis. Nec excusantur, quod talem accepierint; quia illorum error alteri nocere non debet.

17. *Est falsitas circa literas alicujus Prælati inferioris Papa.* Dicitur verò crimen falsitatis circa eas committere qui dolosè veritatem illarum immutat: quod potest fieri vel addendo, vel demendo, vel novas effigendo, vel sigillum adulterando. Prælati autem hic dicitur, Episcopus, Archidiaconus,

nus, Decanus Cathedralis Ecclesiæ,
 & similes, qui habent jurisdictionem
 coercendi per pœnas & censuras. In-
 currunt ergo hunc casum, qui litteras
 Episcopi, aut Archidiaconi, com-
 mendatitias aut dimissoriales, aut
 provisionales beneficii, vel similes a-
 licui ex dictis vitiant cum dolo, aut
 sigillum effingunt, si illis litteris u-
 tantur. Si enim non utantur, sed cave-
 ant ne cuiquam damnum, aut interesse
 per illas inferatur, non censetur falsi-
 tas strictè accepta committi, quæ so-
 let describi a Canonistis, *Immutatio*
veritatis cum dolo, & injuria tertii. Nō
 incurrunt verò hunc casum, qui obti-
 nent litteras falsa narrando, aut alieno
 nomine quod falsò sibi imponunt, li-
 cet eas impetrent ab Episcopo, vel a-
 liis Prælatiis, quia etsi hi mendaces sint
 & falsi, non tamen dicuntur *falsarii lit-*
terarum Episcopi vel Prælati. Item si
 quis utatur litteris falsis, si eas ipse
 non falsarit, non incurrit. Item qui
 punctum inordinatè appositum radit,
 aut distinctionem male scriptam cor-
 rigit,

rigit, aut punctum omisſum pro claritate majore adjicit, non cenſetur falſare. Si tamen immutetur ſenſus verborum, quod fieri poteſt etiam ſolius puncti adjectione vel detractiōe, incurritur falſitas. Addit *Chapeauville*, illum qui mutat in litteris, quæ prius erant in ſua ſupplicatione expreſſa, ſi per errorem Notarii, vel ſcriptoris fuerint variata, non incurrere falſitatem. Exemplum ponit: Porrexit aliquis ſupplicationem Episcopo, quæ petebat ſibi dari licentiam excipiendi confeſſiones, & ſimul abſolvendi à reſervatis in foro conſcientiæ: utrumque concedit Episcopus; non exprimitur autem in litteris ejus, niſi facultas excipiendi confeſſiones: non incurrit hunc caſum ſi aſcribat, & abſolvendi à reſervatis, prout continebatur in ſua ſupplicatione ſignata. Hoc verum videtur in foro conſcientiæ, nam in foro exteriori eſſet præſumptio contra. Caterum ideo reſervatur falſitas circa litteras Prælatorum inferiorum, quia circa litteras Papæ

est excommunicatio in *Bulla Cane*,
 Quod verò iterum hic comprehendit
 vult consulentes & mandantes *Ioann.*
Chapeauville, non assentior, quia hoc
 non exprimit casus. Unde cum in *Bul-*
la Cane etiam illi non exprimantur,
 docent Theologi eos etiam non com-
 prehendi, qui consulunt aut mandant
 falsitatem fieri circa litteras Papæ stri-
 ctè enim sunt intelligenda statuta pæ-
 nalia. Non nego tamen eos incurre-
 re excommunicationem, sed nemini
 reservatam, propter cap. *Ad falsario-*
rum, de crimine falsi, ubi expressè di-
 citur: *Qui per se, vel per alium, vitium*
falsitatis exercent.

18 *Est perjurium solemne.* Perju-
 rium dicitur iuramentum carens ve-
 ritate, quando Deus invocatur ut te-
 stis falsitatis. Est verò solemne quod
 fit super re sacra, ut tactis Evangeliiis,
 aut cruce, aut tangendo pectus Sacer-
 dotale. Item quod fit coram Notario,
 aut testibus digitorum elevatione
 Hinc incurrit hunc casum, qui in ju-
 dicio in testem vocatus, solemni jura-

M m 3   mento

mento affirmat esse verum quod scit, aut dubitat esse falsum. Item qui à Judice servato juris ordine, interrogatus medio solemni juramento, non fateatur verum, vel non accusat quos tenetur, & similia. Hinc patet valde frequenter hunc casum incurri, propter tribunalia nostra, in quibus frequentissimè juramentum solemne defertur, & à parum timoratis litigantibus violatur. Sic ordinariè juramentum calumniæ defertur, quod juxta *Glossam in cap. 1. de Iuram.* calumniæ hæc quinque continet. *Primò*, putare se bonam causam tueri. *2.* se interrogatum à Judice, veritatem non celaturum. *3.* scienter falsas probationes se non adhibiturum. *4.* se litem fraudulenter non prorogaturum. *5.* se nihil promississe, vel deinceps promissurum alicui causâ litis, nisi quod iura permittunt. Hæc *Glossa*. Si hæc sunt omnia semper juranda, dum defertur calumniæ juramentum, quotus quisque est litigantium, qui omnia ista præstare passim levant digitos coram Notariis

riis so
exige
an ver
intelli
dendu
naliur
solum
to quo
exigu
Qu
referr
Chape
vari.
mover
etiam
tra co
Pastor
tamen
rium,
tatem
super
quod
Prout
chiali
prie e
juram

his solemne juramentum calumniæ
exigentibus ante litem, & nesciunt
an verum jurent, an falsum, nec satis
intelligunt suum juramentum. Vi-
dendum tamen juxta praxim Tribu-
nalia, an omnia dicta requirant, an
solum eorum aliqua, in cojuramen-
to quod liti prærequirunt, aut in lite
exigunt.

*Quæro hic, an omne perjurium solenne
reservetur, an etiam promissorium? R.*
Chapeauville omne perjurium reser-
vari. Hic tamen gravis difficultas
moveri potest, quia sic adulterium
etiam esset reservatum; quod est con-
tra communem praxim, & sensum
Pastorum hujus Diocesis. Adulter
tamen violat juramentum promisso-
rium, quo solemniter promisit fide-
litatem coniugi, idque cum juramento
super baptismo suo, & super jure
quod præten- dit ad regnum Dei, &c.
Prout habet forma solemn- is in Pa-
rochiali nostro præscripta. Atque præ-
prie etiam perjurus dicitur, qui fidem
juramento firmatam violat. Hæc dif-

Mm 4   ficul-

ficultas quomodo solvatur, non vi-
 deo, nisi dicendo non reservari omne
 perjurium, sed solum juramentum il-
 lud, cui deest veritas præsens, sine quo
 quis sciens & volens falsum confir-
 mat: atque conjux dum jurat, testem
 adhibet Deum, quòd animum habeat
 integre servandi fidelitatem, ideoque
 sciens & volens non confirmat fal-
 sum, nec illi deest veritas præsens.
 Deest tamen veritas futura, si postea
 fidem violat, ad quam servandum ie
 obligavit. Inter perjuria autem pri-
 mum locum obtinet illud quo quis
 sciens & volens falsum confirmat: De-
 inde illud quo quis fidem juramento
 firmatam frangit. Ideoque posset pri-
 mum reservari tamquam gravius, &
 non secundum. De qua re tamen non
 determino, sed lubens audirem de hac
 difficultate, quam de adulterio mo-
 veo. Resp. DD. Examinatores Synoda-
 les, quorum est hæc clarius explicare
 & interpretari.

19. *Est blasphemia publica & enormis
 in Deum & Sanctos.* Publica dicitur
 blasphem

blasphemia, quæ fit coram tota vel ma-
iori parte vicinæ, vel congregationis
alicujus sive collegii, in quo saltem
decem reperiantur, inquit Panormi-
tanus, & alii ex eo. *Enormis* verò bla-
sphemia quæ fit dicenda, non ita præ-
cisè definiri potest, sed arbitrio pru-
dentis viri debet judicari, considerato
objecto blasphemix, modoque bla-
sphemandi; quia quandoq; fit cum af-
fectu detestandi vel irridendi Deum,
vel Sanctos, aliquando autem ex pas-
sione aliqua subitanea, vel consuetu-
dine prava. Considerari etiam debet
qualitas personæ, loci, temporis, occa-
sionis, & reliquæ circumstantiæ Hunc
casum incurreret, qui coram multis
Beatam Virginem Meretricem voca-
ret, aut Apostolos, vel Prophetas, im-
postores, mendaces, magos vocaret.
Dicunt & aliqui talem blasphemiam,
hic fore reservatam, etiamsi solum
quis coram duobus hoc protulerit, si
illi pluribus manifestarint, ita ut sit
fama publica. Sed de hoc videtur mihi
posse dubium esse, quia cùm reserva-

M m 5

tur

tur publica blasphemia, videtur intelligi quæ ex modo, aut loco & tempore quo fit, multitudine alicui sive majori parti alicujus viciniae manifesta existit. Strictè enim accipi debet in pœnalibus vox hæc, *Publica* vel *Publicum*, pro eo quod ex se est manifestum, & publice fit. Nam blasphemia intra domesticos parietes coram duobus facta, ac postea per eorum relationem ventilata, non tam publica dicitur, quàm publicata, cum fuerit ex se privatim commissa.

20. *Est insignis contumelia Eucharistæ illata, aut Sanctorum Reliquiis.* Contumelia dicitur, cum verbis aut signis æquipollentibus læditur & violatur coram persona aliqua, honoris aut reverentia illi debita. Insignis autem contumelia dicitur, quæ atrociter notabilis est, exterioribus etiam signis ostentata. Ad quod judicandum, multum attendenda est intentio contumeliam proferentis, aut inferentis, qualitas personæ, loci, temporis, occasionis, & cæteræ circumstantiæ.

tiæ. Unde fit, ut Catholicus benè affectus Eucharistiæ & reliquiis, rarò censeri debeat incurrere hunc casum. Hæreticus autem frequentissimè. Hinc Confessarius hæretici pœnitentis non debet esse contentus generali confessione, quod in hæresi aut errore tot annis aut mensibus perseverasse se fateatur; sed etiam interroget, an in Christum, aut Virginem, aut Sanctos non fuerit gravibus contumeliis injuriosus. *Item* an in Sacramenta, aut imagines, aut reliquias graves & reales, aut verbales injurias non profuderit, tractando indignè, irridendo impiè, confringendo, &c. *Item* de calumniis in Pontificem, in Episcopos, & Sacerdotes, &c. Hæc enim sunt eorum peccata ordinaria.

Hunc tamen etiam casum incurrere possunt Catholici, non ex intellectus errore, sed ex impia passione. Sic milites quandoque nostri, nec sacris templis parcunt, nec sacris vasis, quibus Eucharistia, aut reliquiæ continentur; sed ea asportant, indignè reliquias & Eucharistiam tractantes. 21

21. *Est abusus Eucharistia, aut reliqui-
arum, vel etiam S. Scriptura ad exer-
citiū artium magicarum.* Hic casus
fatis est apertus, nec apud magos aut
sagas infrequens, quibus persuadet de-
mon perniciosissimè, has res sacras va-
lere ad hæc nefanda. Unde quosdam in-
ducit ad comminuendam & pulveri-
sandam Eucharistiam cum nefandis a-
liquis verbis, ut serviat ad philtrea &
pocula amatoria. Imò olim Sacerdotes
quidem supra veste lugubri Missas
mortuorum celebrabant pro viventi-
bus, ut illi pro quibus sacrificium of-
ferebant, citius morerentur, ut insinua-
tur *cap. quicumque Sacerdotum* 26. q. 2.
Similes hunc casum incurrerent: sed
& degradationi obnoxii forent.

22. *Casus comprehendit omnes casus
occultos Sedi Apostolica reservados, cum
censuris ex illis provenientes.* Funda-
tur hic casus in verbis Concilii Trid.
Sess. 24. de reform. c. 6. quæ sic habent:
*Liceat Episcopis in irregularitatibus &
suspensionibus ex delicto occulto prove-
nientibus excepta ea qua oriuntur ex ho-*
mici-

micidio voluntario, & exceptis aliis deductis ad forum intentiosum) dispensare, & in quibuscumque casibus occultis, etiā Apostolicæ Sedi reservatis, delinquentes quoscumque subditos, in Diocesi sua, per seipso, aut Vicarium ad id specialiter deputandum, in foro conscientia gratis absolvere, Idem & in hæresis crimine, in eodem foro conscientia, eis tantum, & non eorum vicariis sit permissum.

Incurrunt ergo hunc casum illi qui incidunt in peccata Sedi Apostolicæ reservata, si sint occulta; ut ferè sunt Symonia, Ecclesiarum effractiones, & earundem spoliationes, falsificationes litterarum Apostolicarum, & similia; quia talia jurisdictioni Episcoporum, & deputatorum ad hoc specialiter per ipsos, permittuntur per Conc. Tri. supra.

APPENDIX.

De usurpantibus bona Ecclesiastica.

Inter casus reservatos etiam annu-merari potest is; quem habet Synodus nostra Leodiensis tit. 4. c. 10. his verbis: Pastores singulis diebus Domini- cæ excommunicatos denuntient eos qui

M m 7   usur -

usurpant jurisdictionem Ecclesiasticam,
aut convertunt in proprios usus, decimas,
bona, census, aut jura Ecclesiarum, bene-
ficiorum, aut officiorum Ecclesiasticorum
piorumve locorum, & qui impediunt ne
ab iis, ad quos pertinent, percipiantur;
nec non eos qui impediunt visitationem
Ecclesiarum, piorumque locorum, & ci-
tationes, mandata, aut sententias Judi-
cium Ecclesiasticorum executioni mada-
ri: prout omnes & singulos predictos ex-
communicamus, & excommunicatos de-
claramus. Quæ omnia conformia sunt
illis, quæ habet Trident. sess. 25. cap. 12.
& sess. 22. cap. 11. Ex quibus capitulis
hæc verba desumpta sunt. Vide Tex-
tum ibi. Conformia etiam sunt hæc
illis quæ habet Bulla Cænæ in excom-
municatione 17. quæ fertur contra u-
surpantes jurisdictionem aut fructus ad
personas Ecclesiasticas ratione Eccle-
siarum, Monasteriorum, & aliorum
beneficiorum Ecclesiasticorum perti-
nentes, vel eos quavis occasione vel
causâ sine Romani Pontificis, vel alio-
rum ad id legitimam facultatem ha-
ben-

beneficentium expressâ licentiâ sequestrantes. Idem Decretum pro bonis Eccles. habet *Namurcensis Synodus, tit. II. c. II.*

Quaestio verò quotidiana est inter Pastores, an vi hujus decreti excommunicationem incurrant, qui furantur decimas, aut alia bona Ecclesiastica clam surripiunt? Resp. negativè, quia talis Censura videtur lata contra eos, qui proventus Ecclesiasticos quasi ad se pertinerent, usurpant, & non tamquam bona aliena rapiunt. Insinuat hoc vox, *usurpare*; tunc enim dicitur aliquis usurpare proventus, quando veluti potestate dominandi, & quasi proprio jure utens illos occupat. Ita interpretantur *Cajet. Navar. Suarez.* & plerique recentiores Theologi, *Bullam Cana* explicantes. Atque etiam de illis agere *Trident. sess. 22. c. II.* Ex ejus verbis benè ponderatis invenietur. Cùm ergo hæc verba decreti synodalis ex illo capite sint desumpta, non aliud videntur intendere, quàm quod in *Trident.* est expressum. Unde nisi aliundè constet tales fures concurrere excommu-

nica-

nicationem, ex vi hujus decreti non
 liquet Antiquitus audio solitos fuisse
 aliquos Pastores, falsos decimatores
 & decimatrices diebus dominicis ex-
 communicare, sed ex vi hujus decreti
 non mihi constat. Sicut id quod ha-
 betur in Parochiali fol. 106. de Eucha-
 ristiae Sacramento, non video quo
 fundamento pronuntietur, aut pro-
 nunciari curetur. Ibi enim in exhor-
 tatione Paschatis sic habet. *S'yly à icy
 aucuns qui soient interdits ou excommu-
 niez, tels que sont tous heretiquez, symo-
 niacques. larrons, larronesses, usuriers,
 sorciers, concubinaires, concubines, for-
 nicateurs, adulteres publiques & nota-
 res, je leur enionet de se retirer d'icy.* Ubi
 videtur insinuari omnes fures, fornicat-
 tores, concubinarios, adulteros, esse
 excommunicatos, de quorum tamen
 singulis non constat. Aut certe satis im-
 propriè hoc positum fuerit, si solum
 velit his verbis insinuari, talibus pec-
 catoribus interdicta esse Eucharistia,
 siue excommunicati sint, siue non, nisi
 satisfecerint per poenitentiam, aut e-
 tiam

tiam scandalum repararint, maxime si sint notorii, & ita ante id habentur quasi excommunicati, & quasi interdicti, hoc est, à Divinis arcendi.

2. *Quaestio esse potest: An haeredes usurpantium bona, redditus, proventus, aut decimas Ecclesiarum, cum sciant, vel scire debeant se detinere res praedictas usurpatas contra Ecclesiasticas personas comprehendantur excommunicatione supra dicta?* Resp. affirmative. Ratio est, quia ex eo quod semel fuerunt usurpatæ, transeunt cum eodem vitio ad quoscunque alios; parum autem refert esse primos, vel secundos usurpatores. Confirmatur ex cap. indigni. 12. q. 2. in quo æquiparantur usurpatores rerum Ecclesiasticarum, & detentores illarum ab aliis usurpatarum, & ex Clem. 1. de Decim. in qua excommunicantur non solum usurpatores decimarum, sed etiam qui detinent easdem usurpatas ab aliis, ut docent Doctores ibid.

INCENDIARIUS.

IN multis Dioccesibus reservatur crimen istud. Unde in Namurcensi, & aliis,

aliis,

aliis, sic exprimitur: *Incendium voluntate deliberatâ procuratum.* Aliqui putant jure communi Episcopis esse reservatum; sed cum in nostra Diocesi illius non fiat mentio, non puto reservari. Tamen reperio in Parochiali nostro inter casus Papales, *crimen incendiarii postquam est denunciatus: quod habetur ex Capit. Tua nos, de sent. excommun.* Ubi decernitur, quod incendiarius postquam fuerit, per Episcopum excommunicatus, aut denunciatus, à solo Papa absolvitur; de jure tamen excommunicatus non est, & licet solcant Episcopi illum casum reservare, non tamen tenentur. Qui vero effringit, & simul spoliatur locum pium, incurrit excommunicationem, & cum fuerit denunciatus, non absolvitur nisi à Papa *Capitul. Conquestus, de sent. excom.* Cæterum, ubi hic casus incendii reservatur, non intelligitur de eo qui incendit auctoritate potentis indicere bellum. Nec qui ex negligentia etiam crassa, licet teneatur ad interesse. Atque qui man-

dat, consulit, auxiliatur ad incendendam domū, segetē, sylvam alterius, incurrit, quando sic exprimitur: *Inconditū voluntate deliberatā procuratum.*

QUÆSTIO POSTREMA.

Quid agendū, cum Confessarius habet pœnitentem cū casu reservato, in quo non potest absolvere? Resp. remittendum eum ad habentem auctoritatem, nisi forte occurrat necessitas implendi præcepti & communicandi, ut potest fieri in Paschate, si etiam simul contingat non posse prætermitti communionem sine scandalo aut infamia pœnitentis. Tunc enim posse absolvi tenet communior opinio, si superior adiri non possit: manet tamen obligatus ad se præsentandum superiori, sive alteri potestatem habenti, ut directe absolvatur; nam in directe tantum à reservatis fuit absolutus. Idem dicendum de excommunicatione reservata. In casu enim necessitatis, in quo vitari debet scandalum vel infamia, cum hoc sit juris cuiusdam naturalis, præponderat præceptis

ceptis ex humano jure sive constitutione Ecclesiastica vim habentibus: & censetur rationabilis causa, ut absolvi possit ab omnibus, à non reservatis quidem directe, à reservatis indirecte. Ita passim Theologi.

Quares an etiã absolutus in articulo mortis à reservatis, teneatur iterũ perre absolutionem ab habente potestatem, quando periculum illud evasit? Resp. quantum ad casum reservatum non tenetur, quia directe & simpliciter tunc ab illo potest absolvi. Quantum ad excommunicationem, non debet absolvi nisi sub conditione, ut pareat mandato Superioris; maxime si excommunicatio sit ab homine: imo & tunc debet injuriam passo satisfacere, aut de satisfaciendo cautionem præstare, si ad alicujus instantiam, cui injuriam fecit, excommunicatus fuit. Vide Parochiale Leod. pag 88.

TRACTATUS VI.

RESOLUTIONES CASVVM

Pastoralium,

DE MORIBUNDIS ET

mortuis.

CAPUT I.

DE EXTREMAM VNCTIONEM

suscipientibus & ministrantibus.

QUAERO. *An pueris habentibus*
usū rationis danda sit Extrema-
unctio? Resp. non solere dari, nisi post-
 quam ad Sacramentum Communio-
 nis admissi sunt. Non video tamen
 cur eis non possit administrari, cum
 iam capaces peccati mortalis judi-
 cantur, & cum per sensus qui inun-
 gunt, certum est deliquisse. Ne-
 que enim est Ordo necessarius inter
 Eucharistiam & Extremam-Unctio-
 nem; tum quia olim dabatur alicubi
 ante Eucharistiam, seu Viaticum; tum
 quia major requiritur reverentia ad
 Eucharistiam, quam ad Extremam-
 Unctionem; & ideo posset hujus capax
 esse puer, qui necdum foret capax Eu-
 cha-

charistiae. Potest tamen Pastor hac in re consuetudini suae Dœcesis sese accommodare.

2. *QUAERO. An mulieribus in partu periclitantibus danda sit Extrema-Vnctio?* Resp. id vetari in *Synodo Mediolanensi* 4. p. 2. in his tamen provinciis sollet dari. Nec apparet ratio sufficiens, cur privarentur hoc fructu. Quantum ad phreneticos, furiosos, aut amentes, eis etiam administranda est, nisi perpetuo fuerint tales, aut nisi in excommunicatione, vel notorio peccato in amentiam inciderint, sine ulla poenitentiae.

3. *QUAERO. An pastor tenetur praesentia Vnctione, & alia Sacramenta, adesse infirmo moribundo?* Resp. stricta obligatione non teneri, nisi forte ad talem statum redactus sit, ut illius praesentia moraliter judicetur necessaria: puta quia variis agitur tentationibus, quibus praesentia Pastoris opem debere ferre. Tenetur enim Pastor salutem ovium suarum curare, quamdiu illis superest halitus; & quando hic & nunc judicium co-

indicatur esse periculum, tanto stri-
ctius obligatur, quandoquidem dam-
num foret irreparabile.

4. *QUAERO. An teneatur Pastor mo-
vere agrum de testamento condendo? &
hoc ordinarie debere fieri, atque et-
iam præscribi in Pastoralis Leodiensis, ut
post Eucharistiam administratam à
Pastore fiat. Putat vero Navarr. cura
quibusdam, esse obligationem sub
mortali; sed existimo id solum verum
esse, quando Pastor prævidet vel præ-
videre debet damna gravia secutura
post mortem, si æger non testetur. Ex-
ortandus vero est infirmus ad testan-
tum, dum est in gratia; & si testamen-
tum condidit, dum non erat in gratia,
ortandus ad illud Deo offerendum;
tum in gratia jam existit.*

5. *QUAERO. Si infirmus velit testari,
Parochius teneatur ejus testamentum
amquã Notarius conficere & scribere?
resp. si nullus sit alius qui id possit, te-
neri. Unde Parochi omnes in nostra
Dioecesi Leod. censentur ad hoc inju-
dicio competentes Notarii, adjunctis
duo-*

duobus testibus, sicut & in causis matrimonialibus. Veruntamen velim Curatos sese quantum possunt, ab hoc onere eximere, & illis committere qui juris & praxis sint periti. Etenim à Jurisconsultis peritissimis audiui, maximam partem processuum & litium quas tractant, originem habere ex imperitia, vel Notariorum, vel Parochorum, qui testamenta aut matrimonialia scripta condentes, non expresserunt clare, vel satis perite mentem testantis, aut contrahentis: ideoque sine sufficienti capacitate Scripturis similibus conficiendis se immiscendo, gravium damnorum causæ existunt.

6: *QUAERO* An quando quis absoluitur in periculo mortis, debeat aliqua forma, quam ordinaria absolvi? *Respon.* sufficere ordinariam: *Ego te absolvo à vinculo excommunicationis in quantum possum & indiges, deinde ego te absolvo à omnibus peccatis tuis, &c.* Rectè tamen additur, à vinculo excommunicationis & omnibus censuris, ut etiam docet *Pastor*

rochiale Leodiense, fol. 141. agens de Extrema-Untione. Ubi tamen cave errorem quorundam, qui ministrantes Untionem, jubent recitari *Confiteor* per agrum, vel assistentes, deinde formam jam dictam pronunciant, qui eam in Parochiali ibi reperiunt: nec advertunt esse formam sacramentallem, quæ non est danda, nisi cum æger peccatum aliquod confitetur. Error autem iste gravis est, nec tamen infrequens.

CAPUT II.

De modo adjuvandi Moribundum.

QUAERO. *Quis optimus modus moribundum adjuvandi?* R. I. hortandus est, ut Symbolum Apostolorum plenâ fide recitet vernaculo sermone; vel si non potest ore, mente id faciat cum Sacerdote, & annuat se intelligere, & protestari se in ea fide velle mori, & perseverare. Iuvat enim plurimum ut sicut in ingressu vitæ per Baptismum, Symbolum per se, vel per susceptorem quisque recitat; ita & in egressu ex hac vita idem

Nn   repe-

repetat. Sic *S. Petrus Martyr* in ultimo spiritu digito suo proprio cruore asperso scribebat in terra, *Credo in Deum Patrem Omnipotentem.*

2. Hortandus est, ut spem vivam & firmam concipiat vitæ æternæ, non tam suis innixus meritis, quam meritis Domini nostri Jesu Christi. Quod si diffidentiâ, torpore, pusillanimitate anxius aut dubius appareat, bonum est illi insinuare illud ex Psalmis: *In te Domine speravi, non confundar in æternum.* Item illud; *Quare tristis es anima mea, & quare conturbas me? Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi, salutare vultus mei, & Deus meus.* Ut hæc & similia frequenter ore & corde repetat, adjuvandus est.

3. Excitandus est in illo actus frequens contritionis, & amoris Dei super omnia, detestando omnia peccata vitæ præteritæ, propter Deum summum Bonum, summo amore amandum.

4. Excitandus est in eo actus perfectæ resignationis, & oblationis sui, secundum animam, & corpus, statumque

que præsentis morbi, cum omnibus doloribus & incommoditatibus. Quatenus concipiat fervens desiderium ac votum, per quod optet omnes voluntates Dei, omnia consilia & desideria erga se animæ Jesu Christi, perfectissime adimpleri in se, usque ad ultimum momentum.

5. Monendus est, ut omnia sua desideria, suspiria, languores & dolores uniat cum doloribus & languoribus Jesu Christi in cruce patientis, & ad mortem usque ex obedientia Patris se humiliantis; ut ex unione illa, accepta etiam fiant Patri æterno.

6. Moneatur concipere specialem devotionem & attentionem, tum ad agoniam Christi in Horto Patrem orantis; tum ad tres illas horas, quibus languens in summis cruciatibus pendit in cruce, valido cordis clamore, cum lachrymis & suspiriis, orans pro omnibus afflictis, ipse derelictus est afflictissimus, Vir dolorum, novissimus virorum.

7. Proponenda est ei specialis de-

votio ad cor Jesu amorosum lancea-
 pertum, in quo fons omnis consolae-
 tionis & gratiae reperitur, & omne bo-
 num: atque per illam portam pietatis
 patet ingressus ad misericordiam, ad
 vitam & gloriam. Jungat ergo sapius
 cor suum, & uniat illud cordi amoro-
 so Domini nostri Jesu Christi, à quo
 omne bonum & meritum. Unde si ali-
 quando diffidentia aliqua obrepit à
 sathana immissa, confidenter dicat cū
 D. Bernardo: *Ego quicquid mihi deest,
 usurpo ex vulneribus Domini nostri Jesu
 Christi, quia misericordiam affluunt, nec
 desunt foramina, per quae effluant.*

8. Moneatur rogare Deum: *Cum
 defecerit virtus mea, ne derelinquas me
 neque projicias me. Deus ne elongeris à me
 Deus meus in auxilium meum respice.*
 Ad hoc autem juvabit ei proponere ut
 specialiter deprecetur Dominum, qua-
 tenus in extremis, cum amplius loqui
 non dabitur aut intelligere, velit ipse
 acceptare omnia suspiria ad extremum
 halitum usque quae quidem ex nunc illi
 offerat, optans ut toties quoties recipi-

abit, tot sint resignationes & oblationes cordis sui palpitantis; ad cor Jesu, & ad voluntatem ejus perfecte semper adimplendam, respirantis.

Denique, edocendus est iaculatorias aliquot orationes breves, sive ex Psalmis sive ex Litaniis, aut precibus Ecclesiæ, quibus frequenter & ferventer affectum cordis possit renovare. Et his etiam utatur Sacerdos coram ægro, breviter insinuando, potius quam prolixo discursu, aut exhortatione, quæ quâdodum non solum inutilis est, sed molesta illi qui capite & auditu debilis est.

Hæ autem breves oratiunculæ, modo ad Patrem, modo ad Christum, modo ad Spiritum S. dirigi possunt, modo ad Virginem, aut Angelum custodem, vel Sanctum, cujus particulari protectioni se æger commiserit. Apud illos qui rudes sunt & illiterati, sufficiet eas depromere ex Oratione Dominica, Symbolo, aut Salutatione Angelicâ. Unaquæque enim petitio Orationis Dominicæ cum affectu elevata & raminata, efficaciter potest

animum ægri afficere & reficere. Quid enim melius potest æger in ore habere, quam illud: *Pater sanctificetur nomen tuum?* Aut illud: *Pater fiat voluntas tua.* Aut illud: *Adveniat Regnum tuum.* Aut denique illud: *Et ne nos inducas in tentationē, sed libera nos à malo.* Quid ad Virginem efficacius dirigi potest, quam istud: *Sancta Maria Mater Dei, ora pro nobis peccatoribus nunc & in hora mortis.* Aut istud: *Maria Mater gratia, Mater misericordia, tu nos ab hoste protege, & hora mortis suscipe.*

Hæc modo sufficiant de hac re breviter insinuata, de quibus forsitan fusius potero alibi ex professo disserere, Tractatu eo hac re speciali,

CAP. III. De Extrema-Vnctione & aliis Sacramentis tempore Pestis ministrandis.

Queritur, an in rigore Theologico loquendo, teneantur Pastores peste infectis Extremam-Vnctionē administrare? Resp. 1. multas Synodos Diœcesanas in Belgio videre ita ordinare, Cameracensis T. 5. c. 10. Iprensis T. 8. cap. 1. Audomarensis Tit. 19. c. 1. Leod. T. 4. c. 8.

Atta-

Attramen in praxi id permultas involvit difficultates.

1. Quia in Parochiis ruralibus sæpe unus est Sacerdos, qui si domos infectas ad id ingrediatur, jam & ipse vitabitur ab iis qui sani sunt; nec Sacramenta de ejus manu suscipere volent, nec conversationem cum ipso permittent, ne periculum afferat contagionis. Etenim ob illam etiam causam, *S. Carolus* Religiosos in subsidium Sacramentorum ministrandorum tempore pestis advocare coactus fuit, quod plerique fugerent proprios Sacerdotes, qui contagiosis adfuissent, pro ut ipse testatus fuit Superioribus Religionum, & habetur *c. 6. l. 4. vitæ ejus*

2. Si contingit Pastorem contagio infici, & emori, multa confusio in grege solet subsequi, multa inordinatio circa Divinorum ministerium. Nec enim facile statim reperiri potest qui subrogetur: ita ut experientia docuerit per plures hebdomadas quandoque gregi non fuisse provisum de ministro. Adde, aliquos expresse docere,

N n 4

quod

quod si Parochus toti populo sit per-
necessarius, adeo ut ejus mors magna
sit populi desolatio & jactura, sufficere
ut necessaria Sacramenta ministret. Ita
Sylvius q. 32. ar. 3. supplem.

3. Episcopi hoc in Synodo ordina-
res (cum sint Pastores Pastorum) de-
berent sollicitam curam gerere, ut de
ipsis Pastoribus ruralibus subveniat,
si periculum incurrant, vel ipsis de-
ficientibus per mortem, ut statim sub-
stituatur idoneus minister. At ipso-
rum aliqui, vel ob distantiam, vel ob
neglectum, non eam quam à Pastori-
bus ipsi requirunt, illis tunc in pericu-
lo existentibus, vel plebi desertæ cu-
ram impendunt. Sic forsan conqueri
hic quis posset de aliquibus, quod *one-
ra importabilia alligare velint, quæ ipsi
digito nolunt movere.*

4. Extrema-UNCTIO non est de neces-
sariis ad salutem, nec est de præcepto:
Ergo in contagiosis morbis, in quibus
est periculum, non videtur tam gravis
obligatio ministris imponenda.

5. Non obstante ordinatione illa
Syno-

Synodorum, Praxis videtur obtinere, urgente pestilentia non administrandi hoc Sacramentum, nisi fortè in urbibus, ubi Religiosi ad id se exponunt aut alii Sacerdotes charitate magis impulsì, quàm rigore præcepti. Possemus testimonium reddere de variis locis, ubi ab Episcopis non fuere puniti aut reprehensi Parochi, qui tempore pestis ministrare Extremam Unctionem neglexerant: De *Italia* testatur *Possevinus* in plerisque locis non esse moris, ut administraretur à Pastoribus. De *Hispania* & nonnullis aliis Provinciis, idem mihi testatus est *D. Leander de S. Martino S. T. Doctor in Academia Duacena*, qui multas frequentavit Provincias.

Resp. itaque 2. generaliter loquendo, Synodales constitutiones rectè asserere id ordinariè debere fieri: ut faciliè Pastores hic se non excusent, trepidantes ubi timor non est, aut ubi charitas foras debet timorem pellere. Supponunt ergo ordinariè non esse ita morale periculum, sed illud posse vitari.

vita-

vitari, tum per medicamenta præ-
 vantiarum, providendo ut ægri con-
 stituantur in loco ad quem securior
 fit accessus, tum utendo aliquâ ob-
 longiore virgulâ ad ungendum, aliis-
 que præcautionibus. Cum autem his
 omnibus persuppositis, vel medico-
 rum, vel prudentum iudicio adhuc
 morale periculum permanet, multo-
 rum Theologorum sententia est non
 obligari Parochos; magnæ verò per-
 fectionis esse, si perituram vitam con-
 temnentes, ad id se resolvant ex cha-
 ritatis fervore. Huic sententiæ sub-
 scribit *Suarez*, hanc Cathedræ Prima-
 riæ Professor eximius *Io. Clarius* in *A-*
cad. Lovan. publicis scriptis docuit. Et
Em. Sà in Aphorismis cum multis di-
 cit. *V. Parochus. Tenetur tempore pestis*
ministrare salutis necessaria Sacramenta
 indicans ea quæ non sunt necessaria,
 non teneri. Idem fortiori ratione do-
 cerent illi qui dicunt Parochum non
 teneri administrare Sacramenta, extra
 tempus præcepti ad illa obligantis su-
 scipientes, inter quos recensentur *R-*

hardus 4.d.18. Ioan. Med. q. 37. de con-
fess. Sylvester V. Confess. 1. q. 18. Invenio
quoque S. Carolum misisse ad Pontifi-
cem, ut resolutionem haberet, an
Pastores *Mediolani* posset cogere ad
Sacramenta omnia administranda ur-
gente gravissimâ pestilentiâ: sed cum
omnium aliorum quæ simul poscebat
responsum acceperit, illud dilatum
fuit, nec resolutionem accepit. Fortè
ne conscientis aliquorum grave ni-
mum onus, aut laqueus inijceretur,
res Doctorum opinioni est relicta. In-
venio quoque eundem cum Parochos
eorum se congregatos, sanctis ad id
monitis extimularet, operis hujus
perfectionem, & sublimem remune-
rationem proponendo, addidisse se
consultationem cum viris doctis &
illis iniisse (quia Romana determina-
tio non adveniebat) per quam resolu-
tum erat eos ad minus obligari ad Sa-
cramentum pœnitentiæ & Eucharis-
tiæ ministrandum; ergo nec de Ex-
trema Unctione illi ausi sunt obliga-
tionem affirmare. Vide lib. 4. *vita eius*

c. 3. Attamen plerique hujus Viri Sancti non solum sermone, sed & exemplo previo succensi ad omnia promptos sese obtulere. Et absque dubio si Episcopi talibus occasionibus se Carolos exhiberēt zelo & opere, repeterent & Pastores non parcentes etiam suæ vitæ.

Quantum ad Eucharistiam communior opinio est Theologorum, obligari ad eam ministrandam Parochos etiam cum periculo. Existimant enim jure divino obligari unumquemque ad eam sumendam in mortis articulo ex quo consequitur, ægro tunc petenti ministrandam esse. Nec excusationi locus facile admittitur, nisi fortè paucis ante diebus (v. g. ante octiduum) æger communicaverit, in communi periculo se disponens ad Dei beneplacitum. Unde ad Eucharistiam frequenter suscipiendam hortandi sunt tunc Fideles, ut periculum suum ac Ministrorum præveniant. Ac bona praxis est, statim in aliquam domum contagium se

L. Viti San- pferit, non solum infectam personam,
 & exem- sed & omnes illius habitationis ac vi-
 cia prom- cinia Communionem sacra pramuni-
 ue dubio re; quod si post aliquot dies morbo
 bus se Ca- corripiantur, sicut non tenentur de-
 e, repere- fluo communicare, sic nec minister
 ntes etiam administrare. Sic docent *Palud.*, *Soto*,
 & quidam alii Theologi; licet quis
 iam com- ignorans periculi mortis octo vel de-
 orum, ob- cem dies ante communicarit, non te-
 Parochos- neri illo postea superveniente, iterum
 nant enim communicare, sed satisfecisse praece-
 nquemque pro divino. Sic enim revera paulò an-
 s articulo te mortem dicetur communicasse,
 egro tunc quod vis praecepti requirit: & finis e-
 Necesse- jus est, ad transitum ex hac vita prae-
 mittitur- paratio. Unde licet quis ignorarit pe-
 us (v. g. riculum, nec reflexionem expresse fe-
 mmunica- cerit ad praeceptum: censetur tamen
 o se dispo- quilibet habere intentionem virtua-
 . Unde ad- lem, seu implicitam, adimplendi o-
 suscipien- mnem obligationem, quam potest &
 deles, u- debet. Sic ignorans esse Festum, si au-
 orum prae- dierit Missam; censetur satisfecisse
 st, statim- praecepto. Liberior hac in materia &
 agium sen- favorabilius pro ministris loqui vi-
 pferit den-

dentur, qui asserunt eum qui in Paschate communicarit, si in articulo mortis non communicet ex negligentia sine contemptu, non peccare mortaliter. *Cujus opinionis sunt Sylvester Eucharistia 3. n. 3. Cajetanus v. Communio Sà ver. Eucharistia, & quidam alii.*

Audiendus & in hac materia est *Ant Diana*, qui novissimè in p. 5. tract. 3. Resol. 53 hanc nostram sententiam & resol. citat de administranda Communionem peste infectis, ad quod obligari ordinariè Parochos, dicimus. Et tandem ait: *Sed contrarium docet Philibertus Marchinus, cum Philiarcho Magolo, Benzonio. Tabiena, & aliis Et ita definiuit Gregorius 13 anno 1572. die 10. Decembris in Epistola ad Card. Carolum Borrhomaum, nunc inter Divi relatum, sequentis tenoris, Auditis Cardinalium votis, & facta sanctissimo relatione, Sanctissimus decrevit scribendas esse simpliciter litteras ad Cardinalem. Die autem 13. ejusdem mensis Congregatio censuit scribendas esse litteras in hanc formam: Parochi tempore pestis te-*
neant

neantur omnino residere in suis Ecclesiis
parochialibus, & si non resideant, agen-
dum contra eos ex decreto cap. 1. sess. 25.
& servatâ formâ ibi præscriptâ. Mini-
strent verò Parochianis peste infectis Sa-
cramenta Pœnitentiæ & Baptismi per a-
lios Licet Alciatus diceret, quod ex duo-
bus ultimis verbis, videatur prohiberi
ne Parochi etiam volentes per seipsos hæc
duo Sacramenta ministrent, tamen tota
Congregatio dixit, quod ista erat mens
Sanctissimi in prohibendo hæc Parochis,
ad commodum Parochianorum qui sani
essent. Hi enim verisimiliter nollent con-
versari cum Parochis euntibus ad infir-
mos peste. Ita sacra Congregatio. Hacte-
nus Diana. Quæ quidem si ita sint, fa-
vorabilia sunt Parochis.

Austeriores porrò hac in materia
videntur illi Theologi qui volunt in-
fundi à ministro ori illius qui contagio
infectus est Eucharistiam, propriis
manibus ministri, nec alium admit-
tunt modum ministrandi: quod tamen
omnino periculosum est, ob halitum
agri contagiosum. Alii varios alios
modos

modos ministrandi permittunt & præ-
tendant, quos tamen ab Episcopis exa-
minari optarim ; ne quidam illorum
non satis reverentem Sacramenti tra-
ctationem involvant.

Quidem curant benedici particu-
las corporalium, in quibus Sacrum Cor-
pus Domini deponant loco aliquo se-
curo, ad quem ægro sit accessus ; ut ipse
semet sumere possit , aut per personam
assistentem sibi in ægitudine ad
id adjuvari, quæ pars corporalis igni
postea traditur: Alii Capsulis vel par-
vulis vitris utuntur è quibus æger illud
ore desumit Alii aliis utuntur modis.
Ego licet consultus & securius non
dubitem, si propriis manibus ministra-
ti possit, non video tamen cur in præ-
sentissimo periculo , aliqui alii modi
reprobati debeant, adjuncta tali reve-
rentiâ quæ hic & nunc adhiberi po-
test sine periculo in tali rerum statu.
Ratio est, quia ritus sic administrandi,
ut susipientis ori infundatur Eucha-
ristia, est solum de præcepto Ecclesiæ;
quod præceptum non videtur obligare
cui

cum tanto periculo vitæ. Nec refert de jure divino & naturali esse, ut reverenter administraretur Eucharistia. Non enim alii modi irreverentiam continent. Patet *primò*, quia olim notum est propriis manibus suscipientis sumptam fuisse; gerebant enim Fideles linteo-
lum manu, quod *Dominicale* vocabatur, & in illo deponebatur Eucharistia à Sacerdote. 2. notum est sævientibus olim Tyrannis, Fideles domum Eucharistiam detulisse, vel quotidie, vel pro oportunitate sumendam. 3. etiam nostro sæculo concessit Summus Pontifex *Maria Regina Scotia*, ut in carcere asservaret sibi Eucharistiam sumendam à se, eò quod accessus non pateret Sacerdoti, ut alibi dixi. Non ergo per se est irreverentia, quod laicus ex aliquo loco securè & honestè apparato, vel ipsemet per se, vel ope alterius Sacramentum sumat in tali necessitate, ad vigilante ipso Sacerdote, ut reverenter & cum pietate fiat. Quamvis extra necessitatem hoc nolit fieri Ecclesia, ad majorem ipsius Sacramenti

dignissimi reverentiam, & dignissimam tractationem,

Quicquid ergo hic dicat *Dianap. resol. tract. 3.* præstat sic administrare, quam non administrare, nec ipse respondet rationibus jam adductis probantibus hic non esse per se irreverentiam. Hinc etiam aliqui Episcopi aliquem ex dictis modis admittunt. De qua re sic dicit *Iacobus Mancinus, Tract. de infirmis visitandis, præct. 8. dub. 18.* Non erit incongruum cum decenti instrumento, & debita reverentia, absque scandalo, hoc Sacramentum tempore pestis ministrare. Accedit usus assiduus quem tenet Reverendissimus D. Petrus de Marchis Archiep. Smirnenfis in sua Diocesi, in qua pestis assidue urget. Post illorum confessionem Sacerdos ponit reverenter particulam consecratam super folium pagine albae extensa super scabellum, & dictis verbis, Domine non sum dignus, infirmus accedit, & linguâ particulam reverenter sumit, accipitque purificationem. Interim Clericus candelâ accensâ in summitate virgæ paginam comburit,

*burit Quem usum probabilem puto, tu-
taque conscientia teneri posse tempore pe-
stis tantum Hæc ille.*

Quidam etiam Theologiæ Profes-
sor Societatis sic habet: *Eucharistia tē-
pore pestis potest dari virgulâ, in cuius ex-
tremitate sit Luna argentea, vel aurea,
vel cuprea inauratâ, in qua sit Hostia
communicaturo danda; vel dari potest in
pixide, vel in charta vel in vitro cū vi-
no.* Ita P. Ioannes Sebastiani, Mōtib.
Hanoniæ Professor in Manuscriptis.

Quantum ad Sacramentum Pœni-
tentia, tenetur tunc Pastor ministrare
etiam cum periculo vitæ. Nec exce-
ptioni locus est, nisi ubi morali certi-
tudine constat de bono statu ægri, v.
g. quod paulò ante ægritudinem con-
fessus sit, & quod timorata & sollici-
ta sit conscientia, nec nisi veniali
culpæ obnoxius: ex altera parte verò
evidens sit contagii periculum, nec fa-
cilè futurum, ut si Parochus inficia-
tur, de alio possit provideri. Tunc e-
nim commune bonum multum præ-
ponderat. Hæc tamen non temerè

præsumenda sunt, ut subditus deferatur.

Hoc porro adjicimus, in evidenti periculo posse fieri confessionem materialiter non integram à pœnitente & à Sacerdote, parte peccatorum audita, absolutionem impendi: excitando pœnitentem ad omnium quantum in se est contritionem, vel attritionem. Est enim talis confessio formaliter integra, & à Theologis solet recenseri causa sufficiens faciendi confessionem non integram materialiter, periculum vel spiritualis vel corporalis salutis alicui impendens. Ita Suarez & alii.

Uterius sic asserit Hurtadus de Pœnit. disp. 9. diffic. 10. *In periculo mortis, ut in peste, bello, aut naufragio, quando periculum imminens aliud non admittit, possunt omnes simul signo aliquo, ut genuflexione, significare se peccasse sic in communi & de eo dolere; ut continget, si Confessarius dicat omnes qui volunt à peccatis absolvi, genuflectant. Et tunc etiam possunt omnes simul absolvi hac forma: Ego vos absolvo à peccatis vestris,*

stris. Ita ille, sed tu pondera. Nam inter milites audio solitum, ut instante prælio, solâ manus extensione, tota cohors aut legio absolutionem petat. Sed quâ detur securitate, nescio, quia plurimi inter eos nonnullis antè diebus scientes se in periculo, ne quidem de confessione cogitant.

Quæritur postremò, quantum ad Extremam Vñctionem, an in periculo contagii sufficiat unica unctio in aliqua corporis parte? Resp. hanc opinionem probabilem omnino esse, tum ob auctoritatem Doctorum, tum ob multiplicem rationem, ideoque à nonnullis hoc tempore in praxi usurpari.

Primò quidem auctoritatem illi dat Pastorale Gebennense R. Franc. de Sales Episcopi, doctrinâ & sanctitate spectatissimi, in illo sic lego in tit. de Extrema Unctione: *In morbis contagiosis, ut periculum vitetur, sufficit inungi organum sensus magis ad unctionem expositum dicendo: Per istam unctionem & piissimam suam misericordiam, indulgeat tibi Dominus quicquid deliquisti*

O o s per

per visum, auditum, gustum, odoratum,
 & tactum. Idem habet Pastorale Mech-
 liniense anno 1589. quamvis id omis-
 sum sit in editione 1607. apud More-
 rum suasu ut apparet quorundam Lo-
 vaniensium Doctorum, contrariam
 opinionem sectantium. Idem habet
 etiam *Pastorale Ruramundanum* im-
 pressum circa annum 1589. Item pa-
 storale Bartholomai ab Aula, per Theo-
 logos aliquos nov. probatum anno
 1573. et hujus opinionis sectatores fue-
 re Io. Hesselius, celebritas Lovanii Do-
 ctor, & Io. Molanus *Tract. 4. Theol.*
pract. Accedit auctores Octavii Tri-
 caricensis Episcopi, per Germaniam, &
 Belgium. Nuntii Apostolici in Direct.
 Ecclesiasticæ disciplinæ, ubi sic ait: Et
 si ordinariè sint inungenda singula sin-
 gulorum sensuum loca, nec nisi gravis-
 sima necessitas cogat aliter faciendum;
 constabit tamen Sacramentum, & ad
 evitandum contagium suffecerit, si in-
 ungatur sensus organum magis exposi-
 zū, dicendo: per istam unctionem & piis-
 simam misericordiam suam indulgeat
 tibi

tibi Dominus, quidquid deliquisti per
visum, auditum, gustum, odoratum &
tactum. Idem sequuntur aliqui recen-
tiores, inter quos Franc. Silvius in Sup-
plem D. Thomæ. Consulunt verò, ut un-
ctio fiat in Capite; quia ibi maxime vi-
gent sensus.

Secundo confirmatur ratione desum-
pta ex Trident. dicente, Ecclesiam Ro-
manam non aliud observare in admini-
stranda unctione quantum ad ea quæ ad
hujus Sacramenti substantiam perficiunt
quàm quod B. Iacobus præscripsit. At il-
le unde unctionem præscribit, non ve-
rò unctionem quinque sensuum, ergo
illam observat Ecclesia ut essentialem,
non illas, alioqui observaret aliquid
quoad substantiam, quod Apostolus
non præscripsit. Addi deinde potest,
quod ex more Ecclesiæ, ungantur non
ipsa sensuum organa, sed partes vici-
næ, ut patet in oculis, & auribus, & or-
gano gustus: ut etiam magis constet
in iis qui aliquo sensuum organo sunt
orbati; ergo censet Ecclesia, non esse
de essentia, ut sensuum loca ungantur;

tur; sed sufficere ad essentiam, partem aliquam corporis inungi, cum ubique sensus vigeant, quamvis organa, si possit fieri, ad expressiorem significationem debeant ungi. Denique *Florent.* & aliâ Concilia enumerant septem unctiones, nec distinguunt: & ita ex illis nequit colligi quod quinque magis sint de essentia, quam septem & per consequens non repugnant assertioni, quæ unicum dicit perficere essentialiter Sacramentum.

CAPUT IV.

De materia Extrema Vnctionis.

Queritur, an benedictio Episcopi sit necessaria essentialiter ad materiam Sacramenti Extrema Vnctionis? Resp. affirmare id communem Theologorum sententiam, paucis exceptis, inter quos *Em. S.à. V. Extrema Vnctio*, & *Victoria in Summula n. 217.* qui communi opinioni opponit in verba Iacobi nullam fieri benedictionis mentionem. Favere etiam potest quod tradit *Arcadius l. 5. de Sacram. c. 2.* & post eum *Prepositus*, quod Presbyteri in Ecclesia

Orien-

Orientali soleant benedicere oleum Sacramenti hujus, idque ex antiqua consuetudine; etiam ante schisma. Quod non reprobavit Ecclesia Latina, quin potius approbatus videtur ille usus à Clemente 8. in *Instruct. super ritibus Græcorum*, anno 1595. ultimo Augusti. Et huic opinioni, quod benedictio Episcopi non sit essentialis, favere videtur consuetudo in quibusdam Episcopatibus, in quibus valde parum olei Decanis singulis distribuitur post benedictionem ab Episcopo adhibitam. Monentur quidem non benedictum guttatim infundere, quia si totum participat benedictionem per mixtionem, *juxta Capitulum, quod in dubiis*, sed tanta debet fieri mixtio, ut longè sit major quantitas superaddita, quam præexistens; si omnibus oporteat Pastoribus sufficienter dare pro toto anno. Et licet non unâ vice quantitas superaddatur major, sed guttatim, & quidè inter cælis horis, vel diebus: tamen si semper quod superadditur sit benedictum, etsi guttatim fiat &

interposito quidem temporis alienius
 spatio sequeretur hic posse dari quidā
 progressus in infinitum. Si enim quod
 hac hora misceo totū sit benedictū, &
 iterum altera hora mixtum totum be-
 nedictū, & sic de hora in horā possum
 miscere, & de die in diē augere; illud
 totū tandē poterit fieri immensa quā-
 titas: quia totum semper exigua mix-
 tione sit benedictum & potest semper
 aliquid superaddi. Saltem hoc in praxi,
 facilē est advertere, quod finaliter
 quantitas superaddita superet quanti-
 tatem ab Episcopo cōsecratam, & qui-
 dem notabiliter, si oporteat satisfacere
 omnibus Parochis. Quapropter vel
 Sacramentum videtur reddi dubium,
 vel dicendum benedictionem non es-
 se necessariam necessitate Sacramenti
 vel etiam ab alio quā Episcopo fieri
 posse. Unde vidi ego antiquum quem-
 piam ex Decanis cū misceret olea
 sacra his verbis utentem: *Hæc commix-
 tio olei non consecrati cum consecrato pa-
 riter fiat, in nomine Patris, & Filii, &
 Spiritus S. Quam formam ubi didice-*
 rit,

rit, nescio. Interim hæc disputativè
sint dicta, obsecrando Episcopos Reve-
rendiss. Dominos ac PP. meos cum o-
mni humilitate, ut majori in quâtitate
Oleû sacrum distribuunt, maximè in-
firmorum, ne incautâ mixtione mate-
ria possit reddi dubia. Quod iterum
alibi obsecravi, & hic repeto, quia
non parum anxietatis mihi hæc inge-
nit mixtio.

CAPUT V.

De sepultura mortuorum,

1. **Q**UAERO. *An omni die possit sepe-
liri mortuus?* Resp. affirmati-
vè, etiâ si dies sit Paschæ, Apud aliquos
visum est in dubiû revocari, an in die
Parasceves sepeliendus sit mortuus?
Resp. etiam tunc posse sepeliri, sed ta-
men tunc non sunt pullandæ campa-
næ. Quantum autem temporis inter-
esse debeat inter mortem & sepulturâ,
ex locorum diversa consuetudine pen-
det resolutio. Nobis ordinantur in
Leodensi Diœcesi viginti quatuor horæ.
Quod intellige, nisi causa subfit, ut
facile sit in nimio æstu, dum corpora
corru-

corru-

corruptioni sunt obnoxia, aut tempore morborum, &c.

2. *QUAERO. An Missa de Requiem possit celebrari omni die?* Resp. posse, excepto die Parasceves, in quo non potest celebrari ulla Missa. Excipiunt & aliqui diem Sabbati sancti, atque etiam Paschæ. Excipi etiam possent solemnitates aliæ celebriores in Ecclesia, in quibus non est congruum saltem officium publicum & solemne exequiarum celebrare. Immo in nostra Diœcesi justè ordinatum est, ut exequiæ & publica mortuorum officia diebus dominicis, aliisve festis non peragantur, sed in diem non impeditâ rejiciantur. Ita *Syn. Leod. tit. 10. c. 8.* privatim autem celebrare de defuncto diebus dictis licet, & ex causa laudabile esse potest.

Sic lego in vita *Iosephi Anchietæ, Sacerdotis è Societate*, in *Brasilia* miraculis clari. Ipso die festo *S. Ioannis Evangelistæ*, qui tertius est à Natali Christi, celebratam Missam de *Requiem* certo homini applicavit. Id verò absurdum multis

multis visum est. Quapropter & Superior quasi reprehendens coram aliis quasivit ab eo, cur in tantæ solemnitatis die, ita ab Ecclesiæ ritu exerraret? Respondit illa nocte in Lauretano Collegio Sacerdotem Societatis obisse, suum quondam Conimbricæ cōdiscipulum, seque pro anima illius sacrificium obtulisse. Rogatus est iterū, an aliquid nosset de animæ illius statu: Respondit, Cælum ingressam, cum ad eum sacrificii locum venisset; *Omni honor & gloria. Hæc ibi.*

3. *QUAERO. An si mulier in partu moriatur, debeant legi orationes, quæ solent recitari ad introducendam puerperam in Ecclesiam, idque super corpore eam mortuo, antequam ad Ecclesiam deferatur pro sepultura?* Resp. licet antiquitus ab aliquibus Sacerdotibus hoc videatur practicum, ut etiam testantur seniores aliquæ matronæ, non video cur fieri debeat; tum quia tales orationes sunt pro viva, & non pro defuncta: tum quia hoc in Rituali non reperitur; tum denique quia sapere videtur

detur

derur aliquam superstitionem anilem, quâ existimant puerperas ante id haberi quasi Paganas & Ethnicas; per illas autem orationes reddi quasi noviter Christianas. Sic enim loquuntur vernaculè de puerperis, *Ellegist. Payenne*. Edocendæ igitur sunt, hanc introductionem in Ecclesiam non ad aliud fieri, nisi ut redeant post sufficientem naturæ ex partus debilitate restaurationem, reddituræ Deo gratias, & se prolemque illi oblaturæ, imploratâ Sacerdotis per preces Ecclesiæ benedictione. Ex quo etiam consequitur, quando periclitantibus post partum domi eis Sacramenta ministrantur, nõ esse necesse has orationes prævie recitare, quasi per illas ab aliqua irregularitate, sive impedimento Sacramentorum liberentur; quod sapit Iudaismum.

4. *QUAERO. Quinam prius ventur sacra sepultura?* Resp. i. Qui non est baptizatus. Unde puer moriens ante Baptismum, non debet sepeliri in loco sacro, nisi fortè mortuus sit in utero,

nec

nec extractus; tunc enim sensetur pars
Matris; si autem extrahatur, & separe-
tur fœtus à Matre, in loco profano est
humulandus. Si verò est baptisatus, li-
cet sit Baptismus dubius, sepultura sa-
cra ei non denegetur, siue sit dubius ex
parte materiæ, per quam baptisatus
fuit siue ex eo quod dubitabatur vive-
re: Iudicandum enim est in favorem
infantis, quamdiu durat dubium.

Resp. 2. Excommunicatus nomina-
tim denunciatus, vel notorius percus-
sor Clerici. *Dico* nominatim excom-
municatus, &c. quia hos solos tenemur
vitare, dum vivunt, sic etiam dum
mortui sunt. Nam cui communicavi-
mus vivo, possumus & communicare
mortuo.

Dices: Ergo passim hæretici poterunt
sepeliri in loco sacro, si nominatim nō
denuncientur excommunicati; Resp.
negando consequentiam. Nam li-
cet ex eo capite quod excommunica-
ti censeantur, sed non vitandi ante
denuntiationem, possit excusatio esse:
tamen si manifesti sint & discesserint
in

in hæresi sine signis pœnitentiæ, privandi veniunt sepulturâ, quia in statu notorio peccati mortalis moriuntur, quales omnes non sunt sepeliendi in loco sacro, ut statim dicemus.

Adverte verò in locis quæ occupant hæretici, sive in Ecclesiis & Cœmeteriis, in quibus corpora sua sepelierunt, cum prius Catholicorum corporibus sepeliendis illa loca deservirent, non esse necesse exhumari ista corpora; tum quia non possunt ossa eorum distingui ab ossibus Catholicorum; tum quia ut plurimum hæretici isti non fuerunt nominatim excommunicati. Sufficit ergo, dum iterum redeunt in usum Catholicorum, aspersione aquæ solenniter ab Episcopo benedictæ reconciliari. Qui casus mihi propositus fuit novissimè in Oppido *Gelhausen* in Germania, ab *Illustr. D. Caraffa Legato & Nuncio Apostolico*, eò quod per eam urbem dum transiremus? Religiosi Franciscani templum suum recuperarant, auxilio militum Hispanorum, ibidem Præfidiariorum,

roga-

rogabantque auctoritate Illustrissimi
locum iterum reddi sacris usibus; dif-
ficultas verò movebatur, propter cor-
pora Lutheranorum ibi sepulta, an
prius exhumanda forent: Et ob ratio-
nes dictas, respondi quod non esset ne-
cesse: cum nec etiam tunc temporis,
licet discerni potuissent, aliqua sepul-
chra hæreticorum, conveniens fuisset
ea dejici, ne novi tumultus suscitaren-
tur in Civitate planè hæreticorum, &
ocasio eis daretur inclamandi pacta
Cæsarea effringi.

Quod si verò contingat in loco sa-
cro temerariè sepeliri aliquem nomi-
natim excommunicatum, sepelientes
excommunicationem incurrunt, ut
habetur in *Clementina 1 de sepult.* Nec
divina officia ibi celebrari debent, nec
fideles sepeliri, donec extrahatur cor-
pus, & reconcilietur locus. Si vero si-
gna pœnitentiæ edidit excommunica-
tus talis, poterit absolvi post mortem
ab illo ad quem spectabat auctoritas
absolvendi. Vide *Navar. c. 26. & To-
let. lib. I. c. 16.*

3. Privantur sepultura duellantes, si in conflictu decesserint. *Item* occidentes se ex desperatione vel ira, si nulum contritionis signum ostenderint, Qui autem seipsum occidit, cum mentis compos non esset, non privatur. Imò cadaver hominis fidelis, si inveniatur in puteo, in loco sacro est humandum. Conjicitur enim probabiliter, vel casu decidisse, vel violenter ab aliquo dejectum. Ita *Rodriguez* p. 2. c. 56.

4. Privantur blasphemi, nisi signa contritionis dent. Si autem in morbo quis blasphemet, & possit conici quod ex phrenesi, pro ut contingit quandoque fabricitantibus: etiam si moriatur sic, non propterea privatur loco sacro. Prudenter autem judicandum est, ex qua causa, ex qua dispositione blasphemet. Sunt & alia peccata quæ specialiter enumerantur à Summistis, ob quæ denegatur sacra Sepultura, Vide latè *Sylvestrum*, & alios V. *Sepultura*. Inter illa enumerant Raptores bonorum alienorum. *Item* usur-

usurpatores decimarum, si in fine vitæ non restituant, aut non dent cautionem de restituendo.

Postremò, privandi sunt sepulturâ, non solum qui non sunt confessi, aut qui non communicarunt in Paschate, hoc publicè innotuerit; sed & omnes qui moriuntur in peccato mortali notorio, seu minifesto, sine signis pœnitentiæ; ut meretrices, concubinari, usurarii, & qui in flagranti delicto occiduntur. Sufficit autem unus testis fide dignus, qui attestetur dedisse signa contritionis, ut possint sepeliri.

Non desunt aliqui existimantes quemlibet peccatorem publicum, non excommunicatum, posse sepeliri in loco sacro, licet exterius pœnitentiæ signa non dederit, quia interiùs potuit pœnitere. Quæ sententia, si probabilis sit, multis anxietatibus poterit Parochos liberare. Vide *Dianam. p. 5. r. 3. resol. 99.* citantem *Hurtadum de Mendoza.* Vide ibidem de duellantibus sepeliendis, si aliquanto tempore super-

supervixerint, ita ut brevem confessionem facere potuerint: nam tales possunt dici, *non decessisse in conflictu*, strictissime interpretando legem penalem. Ita nonnulli probabiliter. Sic si extra locum conflictus exportati fuerint, & ibi mortui, poterunt sepeliri in loco sacro.

5. *QUAERO. An debeant permitti aperiri corpora defunctorum?* Resp. ex iusta causa id posse fieri ex consensu propinquorum, maximè cum grassantur morbi aliqui ignoti, ideoque aperiunt Medici, ut illis provideant.

TRACTATUS VII.
RESOLUTIONES QUÆSTIONUM
Pastoralium.
DE ORDINANDIS VEL
ordinatis:

CAPUT I.

De impedimentis ordinum:

I. *QUAERO. Quinam incurrant suspensionem ab Ordine?* Resp.
i. Qui absque examine, & Episcopi consensu furtim injecisset se multitudinem
examin-

TRACTATUS VII. 673

aminatorum, & simul cum eis Ordinem suscepisset. 2. Qui sine titulo beneficii aut patrimonii sufficientis promotus esset. 3. Similiter suspensum existimant *Navarrus, Suarez, &* cum qui promovetur cum titulo patrimonii, aut beneficii sufficientis, obligavit se ad renunciandum ei statim ac ordinatus fuerit. Nam talis ordinatione ordinari, perinde est ac ordinari sine titulo; & est potius ementitius titulus, quam verus, quandoquidem ex pacto, aut juramento ei sit renunciandum. Secus erit, si renunciatio fiat post ordinationem, nullo pacto præcedente. V. *Navar. c. 27. num. 158.* Si vero aliunde non habet, unde se sustentet, talem renunciationem facere prohibetur sine Episcopi licentia per *vident. sess. 21. cap. 2. de Reform. 4.* Qui promovetur ante legitimam ætatem scienter. Nam qui bonâ fide existimat habere ætatem legitimam, sicut excusatur à culpa, ita & à suspensione. Neque verò cessat suspensio, quando ordinatus scienter ante ætatem legi-

P p timam,

timam postea ætatem attingit ; sed
debet prius requirere absolutionem à
suspensione. s. Qui ordinatur ab alie-
no Episcopo, si nec consensu proprii
hic tamen iterum bona fides ordi-
nati excusaret , quia requiritur præ-
sumptio.

2. QUÆRO. *Quid si tales ministrant
in Ordine suscepto?* R. tunc incurrere
irregularitatem ; maximè si exercent
solemniter actum Ordinis sacri. At-
que cum suspensio possit tolli ab Epi-
scopo (nisi in Canone exprimatür Pa-
pæ reservari) tamen irregularitas tan-
tùm tollitur à Pontifice , nisi ex deli-
cto occulto proveniat. Notant verò
Theologi, eum qui ex delicto occulto
irregularis fuerit , non teneri se
prodere abstinendo ab officio, si evi-
dens fuerit periculum infamiae: immò
si non possit prius habere dispensatio-
nem, præviâ contritione, potest offi-
cium exercere, quamdiu tale pericu-
lum durarit.

3. QUÆRO. *Quinam ob irregularita-
tem arceantur à susceptione Ordinum?*

Resp.

Resp. 1. Omnis infamis tam juris quàm facti infamia, contrahit irregularitatem, susceptionem Ordinum impedi-
entem. Dupliciter autem incurritur.

1. Per sententiam definitivam, quàm quis à Iudice de crimine condēnatur.

2. Per aliqua crimina, quibus ex iuris dispositione irregularitas est annexa, ut sunt simonia duellum, crimen læsæ Majestatis, hæresis : atque etiam tam incurrunt hæreticorum fautores, hæreticorum & fautorum filii, *Cap. Statuimus 2. de hæret. in. 6.* Si Pater est hæreticus, filius & nepos sunt irregulares: Si Mater. filius tantum. Quod intellige, si moriantur ut tales. Ita Pontifex. Sed adverte quod filius debeat nasci Patre jam hæretico, & debet fuisse probatus talis.

Resp. 2. Esse aliquas irregularitates, quæ sunt impedimenta ad Ordines, quæ tamen non proveniunt ex crimine, qualis est ex defectu corporis. Omnis enim defectio membri reddens hominem inhabilem ad celebrandum, vel saltem efficiens, ut sine no-

tabili deformitate ac scandalo celebra-
re nequeat: inducit irregularitatem, &
hoc in dubio iudicio Episcopi relin-
quitur. Sic irregularis iudicatur, qui
caret visu oculi *sinistri*: ita ut cogatur
deformiter ad librum se vertere. *Gib-
bus* non inducit irregularitatem, nisi
sit notabilis nimis deformitas; nec
claudicatio, si non sit tanta, ut scipio-
nem vel pedem ligneum in altari re-
quirat. Qui *morbum caducum* patiun-
tur, numquam possunt ordinari, & post
ordinationem non possunt celebrare,
quamdiu periculum fuerit; idem dic
de *obsessis & arreptitiis*. Irregularitatem
etiam & impedimentum ad Ordines
incurrunt *bimagi & illegitimi*, *Bigami*
dicuntur, qui bis matrimonio fuerunt
iuncti, vel qui contraxerunt cum vi-
dua aut corrupta, vel etiam quando
quis cognoscit uxorem post adulterium,
sive sciat, sive non. *Illegitimus* autem
dicitur, qui ex copula fornicaria seu
illegitima natus. Per matrimonium
tamen subsequens, filii fornicarii funt
legitimi, si sint filii naturales, hoc est,

qui geniti sint ex parentibus, inter quos tempore conceptionis vel natiuitatis talium filiorum, nullum erat impedimentum, quod redderet matrimonium nullum inter illos. *Spurii* enim, hoc est, orti ex parentibus qui tempore conceptionis & natiuitatis impedimentum dirimens habebant, manent illegitimi. In hac irregularitate solus Papa dispensat ad Ordinem sacrum, & beneficium curatum. Ad minores Ordines, & beneficium simplex dispensat Episcopus.

4. *QUAERO. Quid de irregularitate proveniente ex homicidio, quando incurritur, ita ut impediatur ordinationem?*

Resp. 1. Ex homicidio voluntario, hoc est, directe & per se intento, incurritur irregularitas, quæ extenditur ad mutilationem, dum membrum aliquod abscinditur. Atque etiam incurrit mandantes, aut consulentes talē mutilationem. *Resp. 2.* Non incurrit, qui non valens aliter evadere, mutilat in vasorem. Si tamen possit fugere, incurrit, nisi sit fuga periculosa, vel igno-

miniosa; quia tunc censetur moraliter mors inevitabilis, & non est culpa. Idem sentiunt multi, si occidas ad rerum tuarum necessariam defensionem. Item si ad licitam proximi defensionem, cum moderamine inculpatæ tutelæ. Quantum ad eos qui militant, nemo ex bello justo ad vitæ defensionem necessario, irregularis est, licet in eo occidat. Militantes verò in bello justo aggressivo, fiunt irregulares, si propriis manibus mutilarint, aliàs nō, ut ex communi docet Molina Clerici tamen in aggressivo bello etiam justo militare non possunt, maximè si sint Clerici in Sacris. *Capitul. caus. 23. questione octava.* Possunt tamen ex pia causa & Superioris licentia illi interesse, & sine periculo alios exhortari ad strenuè pugnandum. Respond. Quantum ad homicidium casuale (quale dicitur, quod præter intentionem, & absque necessaria defensione contingit) si quis det operam rei etiā licitæ, si non adhibet debitam circumspectionem, ne noceat, & se-

qua-

quatur ex opere homicidium, fit irregularis, quia censetur tunc homicidium in causa voluntarium, Si debitam diligentiam quis adhibuerit, non incurrit, etiam si det operam rei illicitæ, nisi in casibus à jure expressis. Ratio est, quia tunc censetur involuntarium, & per diligentiam abstergitur periculum, ratione cujus actus talis posset tendere ad homicidium. Advertè verò, cum multi concurrunt ad actum periculosum, si quis occiditur, omnes cenferi irregulares. Sic si multi ex consulto eundem hominem sunt aggressi, licet ex unico vulnere moriatur, omnes de homicidio & irregularitate tenentur, quia censentur una moralis causa homicidii. Item cum multi jaciunt lapides, & nescitur quis occiderit, omnes censendi sunt irregulares.

5. *QUAERO. Quid de illis qui in judicio concurrunt ad causam sanguinis. Accusator, Testis, Notarius, Iudex, &c.*
 Resp. 1. Si ex accusatione alicujus sequatur mors. Accusator fit irregularis.

P. p. 4.

Si raa

Si tamen Clericus protestetur se non intendere iudicium sanguinis, non sit irregularis, ca. 2. de homicidio. Et hoc verum est secundum multos, licet haberet animum protestationi contrarium, quia ius pontificium non videtur requirere nisi externam protestationem, disponens de actibus externis. Accusans de crimine quod mortem non meretur, si Iudex morte puniat, non sit irregularis. Resp. 2. Idem dicendum de teste, quod jam dixi de accusatore. Hoc tamen adverte, quod testis Clericus nullo jure excipitur, etiam factâ protestatione, sicut Accusator, Resp. 3. Iudicem & cæteros inferiores ministros in causa sanguinis, puta tabelliones, procuratores, sollicitatores, fieri irregulares. Potest tamen Episcopus Abbas, vel alius jurisdictionem habens sine, irregularitatis metu causæ criminalis alteri actione injungere: quia voluntas committentis jurisdictionem, non fertur ad homicidium, sed ad justam gubernationem. *Adverte* verò juxta Capit. Sen-

sententiam sanguinis, non posse Clericos
in loco supplicii assistere. Quod re-
stringit communis sententia ad Cle-
ricos in Sacris, & Beneficiarios. Atque
Suarez, & alii id etiam solum putant
in illis veniale. Hæc satis ad nostrum
propositum de his irregularitatibus,
de quibus videri possunt Sayrus Sua-
rez. Fillius. & alii ex professo tractan-
tes.

CAPUT II.

De Lectione horarum, ratione ordinis.

I. **Q**UAERO. *An teneantur in Sa-
cris constituti, sub peccato mor-
tali legere horas canonicas?* Resp. tene-
ri, & quidem mortifere peccare etiam
semel omittendo. Est communis sen-
tentia, contra Angelum & Recharum,
qui dixerunt non esse peccatum morta-
le, nisi quis consuetudinem omittendi
habeat, vel ex contemptu faciat. Imò
plerique docent esse mortale vel unam
horam negligere, puta tertiam, vel
sextam, vel completorium. Non assen-
tior tamen Navarr. docenti omissio-
nem tertiæ partis, v. gr. unius Psalmi
cum

cum hymno, in sexta, vel tertia, aut nona, esse peccatum mortale; nec enim adeò materia gravis videtur, ut sub peccato mortali prohibeatur. Quin immò videri etiam possit alicui probabile, unius horæ brevioris, puta tertiæ, aut sextæ, omissionem ex negligentia, non esse mortalem, quia cum opinio communior asserat esse unicui præceptum, quo præcipitur totum divinum officium recitari, dici posset respectu hujus totius, unius horæ omissionem non esse notabilem parrem. Sic si præcipitur alicui ex pœnitentia, vel aliter, unam horam & mediam impendere orationi, vel simul, vel divisim, si mediū quadrantē horæ omittat, non censeretur peccare mortaliter. Itē si cui præciperetur aliquo die recitare quadraginta Psalmos & tres aut quatuor breves illo die contingat eū negligere, an cēsetur notabilis adeò materia, ut peccati mortalis reatum incurreret? Hæc afferri possunt pro hac sententia: nā in officio divino ferè quadraginta Psalmi incurrunt, cum le-

ctioni

tionibus, capitulis, antiphonis, orationibus; dum autem omittitur, tertia, vel sexta, tres Psalmi omittuntur cum paucis adjectis; ita ut in omnibus recitandis, non impendatur nisi horæ semiquadrans. Debet autem esse valde grave quod mortale esse censetur, nam ve punire morte æternâ alienum est divina bonitate, cum in foro civili tale punire morte temporali censetur tyrannicum, ut rectè advertit *Reginald. p. r. q. 6.* Sic Laici in ordine *S. Francisci* pro sexta aut tertia dicere tenentur septem *Pater noster*. Cur pro omissione negligenti *septem pater* condemnaremus eos peccati mort. cum videatur non esse satis gravis materia? An qui vovisset septies in die dicere *septem pater*, peccaret mortaliter omittere *septem*? Cum ad 80. *Pater* obligentur dietim, septem vix est notabilis pars. Cõfirmatur: Quia qui mutat officiũ, puta de Dominica, & ut brevius sit, dicit de Festo Duplici ad libitum, non censetur peccare, mort. & tamen longè plura omittit, quàm qui *Tertiam*

tiam solā. *Dices*: Ille implet præceptū quoad substantiam 7. horas persolvēs, alter autem unam ex 7. omittens, aliquid omittit quod spectat ad substantiam. *Resp.* id quidem verum esse, sed tamen illa substantia omissa non videtur satis notabilis pro peccato mortali. Nec sequitur: Una hora omittitur, ergo peccatū mortale committitur. Nā qui Sabbato sūcto omitteret Vesperas, quæ constant Psalmo *Laudate*, cū *Magnificat* & *Oratione*, videtur quid leve omittere, est tamen una hora. *Item* qui obligaretur ad Officiū B. Virginis, omittens unam horam parvam, videtur non peccare mortaliter.

2. *QUAERO. Quanam sit justa causa excusans à lectione horarum?* *Resp.* i. excusat morbus, v. g. si absque notabili dolore capitis, vel oculorum, aut simili molestiā recitare nequeas.

2. Si periculum gravis mali incurreres, sicut potest fieri inter hæreticos.

3 Si concio vel alia functio publica omitti deberet, vel convenienti modo fieri nequiret, nisi horæ omittantur,

tantur. Quod si quis vel ob debilitatē;
vel aliam ob causam, saltem maiorem
partem dicere nequit, ad nihil tene-
tur: si maiorem partem potest, tene-
tur illam recitare, ut docet *Navarr.* &
alii Rectē tamen advertit *Binsfeldius*,
hic non oportere angi nimis scrupu-
lis, quia non requiritur ut homo in
moralibus extremum potentiae exe-
rat; dicimur enim posse, quod com-
modē, & sine probabili corporis peri-
culo possumus, quod Medicus aut æ-
ger prudenter iudicabit. Adde si ob
infirmiorem non potes recitare nisi
ope focii, nec consueveris eo uti, non
teneris; secus si consueveris, inquit
Lest.

4. Non excusatur quis, eò quòd in
studiis versetur, aut quod iter faciat,
ut communis habet opinio. Qui ergo
iter faciunt, & secum Breviarium non
deferunt, non excusantur à peccato,
qui in culpa sunt sibi impedimentum
ponentes voluntariē. Qui autem caret
Breviario sine culpa, nec pro tali tem-
pore potest habere, excusatur.

Qq

3. Quæ-

3. *QUAERO. Utrum tonsurati teneantur ad Psalmum Miserere?* Resp. etiam si sit constituto recitandi, non videtur tamen obligare per modum præcepti, sed per modum consilii, & ex decore. Ita *Less.*

4. *QUAERO. Quale peccatum sit syncopare dictiones, vel absorbere syllabas?* Resp. 1. est syncopa, cum intercurrit verborum quædam omissio, ut sit dum priora verba junguntur ultimis, absorptis mediis, vel dum ita celeriter expediuntur horæ, ut articulatæ voces non percipiantur; vel dum inchoantur Versus, antequam alii, qui simul legunt, finiant. In his ergo cum est gravis excessus, peccatum mortale incurri potest, & obligatio repetendi. Unde in capitulo *Dolentes*, quod desumptum est ex Concilio generali Lateranensi sub Innocentio 3. dicitur: *Districte præcipientes in virtute obedientie, ut divinum Officium studiosè celebrent pariter & devotè.* Ubi illud, *studiosè*, opponitur illi quod est cursim & syncopando recitare, ut explicat *Glossa.* Vultque Conci-

Concilium tollere abusus, qui erant in quibusdam Ecclesiis, maximè Collegiatis, ubi ob celeritatem non persolvebantur, ut decet, Officia divina Estque præceptum grave, quandoquidem strictè & virtute sanctæ obedientiæ præcipitur: neque solum concernit in Choro cantantes, sed etiam legentes, quamvis faciliùs in Officio publico peccati gravis reatus incurra- tur, quàm in privato. *Adverte* tamen, si quis involuntariè quædam absorbeat, v. g. ex linguæ præcipitania, balbutie, vel inolitæ consuetudine, quæ corrigi nequeat, non censetur peccatum. Resp. 2. absorbere syllabas, non esse ordinariè nisi veniale, quia manet integra precum substantia, ita ut intelligi etiam possit: & quando id fit involuntariè, nullum censetur peccatum.

§ QUÆRO. Quale peccatum sit horarum interruptio? Resp. in privato Officio, si fiat absque causa, solum est veniale; manet enim substantia precum, licet in medio cursu fiat aliqua inter-
missio,

missio. Unde etiam si dureret per unam aut duas horas, non est obligatio repetendi, quod ante recitatum est: quia singuli Psalmi, imò & versiculi suam habent significationem, Ita Less. cum multis aliis.

6. QUÆRO. *Virum si quis interrumpat officium animo repetendi jam lecta, satisfaciatur si postea non repetat, sed solum sequentia adjungat?* Resp. non teneri repetere; sufficit enim quod mutet propositum. Sic qui die festo audit Sacrum animo non satisfaciendi præcepto, sed audiendi aliud, potest mutare animum, & non audire. Ratio est, quia simpliciter præcipitur audire Sacrum attentè & devotè, non autem præcipitur ut animo implendi præceptum audiat. Potest enim nihil cogitare de præcepto, aut de Festo, & tamen audire Sacrum, & adimplere præceptum Satisfactum ergo tunc est intentioni Ecclesiæ quo ad rem præceptam. Ne tamē quis censeatur præceptum contemnere in animo, explicitè vel implicitè debet censeari velle obedire.

dire, vel per hoc opus, vel per aliud. Unde si expressè intendat non satisfacere per hoc opus, debet habere animum satisfaciendi per aliud; alioquin peccat contra præceptum, non quidem omissione operis externi, sed interno contemptu; quia non vult obedire præcepto; quamvis re ipsâ obediatur, faciendo opus. Illum autem animum debet habere, quamdiu manet in priore proposito, quo vult non esse satisfactum præcepto, opere præcedenti. Itaque si mutet hoc propositum, non est necesse ut permaneat in voluntate operis iterandi, nec tenetur iterare: quia non amplius censetur præceptum contemnere. Idem dicendum de precum repetitione. Hæc *Less.* lib. 2. cap. 37. dub. 10.

7. QUÆRO. Quale peccatum sit mutatio officii? Resp. etiam si fiat voluntariè, non esse mortale, v. g. si loco officii de feria, dicas de venerabili Sacramento, aut aliud officium. Ratio est, quia substantia præcepti servatur. Ecclesia enim primariò præcipit septem ho-

ras, quod autem fiat de hoc vel de illo festo officium; pertinet ad modum & circumstantiam secundariam, quæ non censetur tanti momenti. Ita communior sententia.

8. QUÆRO. *Quale peccatum sit mutationis ordinis inter horas? ut si Prima recitetur ante Matutinum, vel Sexta ante Tertiam?* Resp. Non esse peccatum mortiferum, quia ordo horarum non est sub præcepto nisi secundariò, nec censetur tanti momenti. Unde facilè datur iusta causa mutandi. Sic iustam causam existimo in Parocho, qui in diebus solemnibus manè debet cantare Matutinum cum Laudibus in Choro, & propter confessiones audiendas, & Missam celebrandam, non est rediturus ante meridiem iustam, inquam, causam habet, si recitet Primam, & alias horas minores ante Matutinum; quod aliquando practicavi. Nam & communiter tradunt posse aliquem in Choro persolvere horas quæ canuntur, etiam si contingat illum necdum persolvere aliquam

quam ex horis præcedentibus. Imò cū quis accedit ad Chorum, & jam pars inchoata est, potest profequi cum aliis, & postea supplere partem omis- sam. Addit *Tolet.* si à viro gravi invite- ris ad recitandas, verbi gratia, Vesperas, & necdum recitaveris Nonam, esse justam causam.

9. *QUAERO. De tempore electionis horarum* Resp. ad vitandum peccatum mortale sufficere ut recitentur ante medium noctis sequentis: est verò veniale, si absque causa tempus nimis præveniatur, vel nimis differatur. Ex consuetudine autem licitum est recitare Matutinum & Laudes pridie, etiam ante Solis occasum, sive ante cœnam, sive post cœnam; post tempus scilicet Vesperarum & Completorii, puta circa quartam aut circiter. Laudes adjungi possunt & sejungi, & in alterum diem differri. Parvæ horæ non possunt dici pridie, sed solum post mediam noctem, possunt tamen omnes usque ad Vesperas exclusive, ob aliquam honestam causam recitari

ri manè, teste *Navarr.* imò si causa iusta adsit, etiam *Vesperæ* adjungi possunt, teste *Cajet.* quod aperte habetur *c. 1. de celebrat. Missarum*, ut si instaret profectio, vel alia longa occupatio, vel amicorum interpellatio; imò major quies & devotio, posset legitima causa censerì, ut notat *Cajetanus*.

10. *QUAERO Utrum peccet mortaliter, qui spontè distrahitur, modo integrè omnia pronunciet?* Resp. hic esse duplicem sententiam, unam quæ affirmat, & est probabilior; alteram quæ negat, & absolute probabilis etiam censetur, haberque multos recentiores Theologos faventes. In hac sententia, sufficit quod quis integrè persolvat officium, & exterius non faciat ea quæ incompatibilia sunt cum interna attentione, ut puta fabulari, pingere, scribere, joculari. Qui horas persolvit dum se induit, vel exuit, vel faciem lavat, potest ne quidem venialiter peccare; quia hæc non necessariò impediunt animi attentionem. Unde & præscribuntur aliquæ orationes,

tiones, dum in Missa quis induit se, vel lavat.

II. QUÆRO. *Quid dicendum de eo, qui nihil animadvertens, bonam partem Ecclesiastici Officii persolvit, animo variis cogitationibus distracto, an scilicet repetere debeat?* Resp. nihil repetere debere: nimirum quia mentis distractio minimè fuit voluntaria. Sed quid de eo judicandum, qui recitat, & postea penitus obliviscitur id quod antè recitârat? Hinc enim existunt multorum inanes scrupuli, qui cùm integrum Psalmum recitaverint, non recordantur amplius ejus quod recitaverant, & ideo repetunt, ac deinde obliviscuntur quod repeterint. Hisce scrupulosis hominibus mederi oportet, suadendo eis, ut nihil repetant, alioqui si semel eis concedatur, ut dicta replicent, innumeris scrupulis additus patebit: nam terciò & quartò, ac sæpiùs iterata à capite recitabunt. Ita Azor. l. 10. c. 3.

De obligatione Beneficiatorum ad legendas Horas, & in defectu de ob-

Qq 5

liga-

ligatione restituendi fructus. V. eundem c. 14. & Binsfeld. p. 4. c. 12. Less. l. 2. c. 34. dub. 32.

TRACTATUS VIII.
RESOLUTIONES QVÆSTIO-
num & Casuum Pastoralium.
CIRCA MATRIMONII
Sacramentum.

CAPVT I.
De Denunciationibus.

I. QVÆRO. Quot Denunciationes, & quando sint faciendæ? Resp. Trident. tres Denunciationes à proprio contrahentium Parocho, tribus continuis diebus festiuis, in Ecclesia inter Missarum solemnias publicè faciendas. Hic autem aliqua notanda.

Primò, peccari mortaliter si illæ omittantur, quia præceptum est de re gravi: Putat tamen *Rebellus* cum quibusdam, non esse mortale unam omittere, quando moraliter certum est nullum esse impedimentum. Quod esse probabile existimant alii

2. Quan-

TRACTATUS VIII. 695

2 Quando esset aperta & gravis necessitas contrahendi sine proclamationibus, nec posset Episcopus adiri; Posset tunc illis non præmissis Parochus matrimonio assistere: quia cum illæ non sit de essentia matrimonii sed tantum ex præcepto Ecclesiæ in tali causa necessitatis, quando scilicet imminet grave damnum, præceptum istud non obligat. *Ex. gr.* si quis in periculo mortis cum concubina vult contrahere, ut legitimet prolem.

Casus huc spectans paucis abhinc diebus occurrit. Quidam miles juvenculam quandam post fornicationes in uxorem cupit ducere, imò & de facto cum ea sponsalia jurat: deinde accedit Parochum puellæ, coram illo matrimonium cupiens contrahere, sed sine denunciationibus, sibi enim ad castra redeundum citò esse asserit; vultque deserere puellam sibi jam affidatam, potius quàm expectare tempus denunciationum. Quærebatur, an Parochus posset assistere talium matrimonio, ut consulat huic puellæ

Q 9 6

quæ

quæ relinquenda est ab illo, vel in for-
nicationis statu cum illo permanfura?
Respondi, cum Episcopus facile adiri
non posset ad dispensandum, & mora-
liter esset certus Parochus nullum
subesse impedimentum (de qua et-
iam consulebam juramentum, peti à
contrahentibus) potuisse in foro con-
scientiæ assistere, & hanc esse suffi-
cientem causam bonum animæ utrius-
que. Non tamen excuso contrahen-
tes, si fictio intercedat festinationis,
ad evitandas denunciaciones. Posset
tamen & in illis etiam excusatio esse à
mortali ex aliqua ignorantia, quia
fortè non putent has denunciaciones
esse præcepti rigorosi, sed cuiusdam
solùm solemnitatis, quam omittendi
existimant se habere ob pudorem ju-
stam aliquam causam, ideoque non
esse hic fraudem in re gravi.

3. Adverte quosdam existimare
quando timetur probabiliter matri-
monium malitiosè impediendum; si
præmittantur proclamationes, solâ
tunc auctoritate Parochi posse ante eas
contra-

contrahi; si modò proclamationes fiât
antequam matrimonium consumme-
tur. Et hoc habet fundamentum in
Trid. sess. 24. c. 1. ubi dicit: *Quod si ali-*
quando probabilis fuerit suspicio, matri-
monium malitiosè impediri posse, si tot
præcesserint denunciationes; tunc vel una
tantum denunciatio fiat, vel saltem Pa-
rocho, & duobus vel tribus testibus præ-
sentibus matrimonium celebretur. Dein-
de ante illius consummationem denuncia-
tiones in Ecclesia fiant; ut si aliqua sub-
sunt impedimenta faciliùs detegantur.

4. Non censetur mortale si contin-
gat sine fraude interpellari denuncia-
tiones, ita ut non fiant continuis festi-
vis diebus, modo non diu intermittan-
tur. Imò nec veniale erit, si ex inad-
vertētia intermittatur aliquis festivus
dies, aut ex aliqua causa. Adde si tres
dies festivi statim sese mutuò subse-
quantur magis haberi finē intentū per
Tridentinū, si non cōtinuis illis festis
denunciationes omnes fiant, sed ex-
pectetur, donec intercedant alii feria-
les, ut possint impedimenta detegi.

Qq 7

Hoc

Hoc tamen etiam non est præcepti.

5. Debent fieri in Ecclesia, in Missa, juxta Trid. Quorumdam tamen locorum etiam consuetudo obrinuit, ut in Concione extra Missam, si ad eam confluit ordinariè populus, possint fieri. Imò & in his partibus non fit scrupulus, si aliqua ex denunciationibus in Vesperis fiat, ad quas major pars populi concurrit, maximè si omissa fuerit in Missa inadvertenter, vel etiam quia nondum fuerat insinuata voluntas contrahentium, vel alia ex causa. Arque in his omnibus habetur finis intentus per Trident. quod scilicet majori parti Parochiæ innotescat Matrimonium.

An verò eodem die quo tertia denuntiatio fit, jungi possint matrimonio, vide consuetudinem. Alicubi id prohibetur, alibi proclamatis bannis in Missa, non fit scrupulus, si in vespers conjungantur. In Diœcesi nostrâ aliquando puto fieri, nec prohibitionem reperiò in Parochiali aut Synodo. Prohibetur verò eodem die conjungi,

jungi, si unica solum fiat proclamatio remissis aliis per Rubrum sigillū. Voluit tamen *Anton. Albergat. Nuncius Apost.* in decretis Visitationis id etiam non fieri in tertia die proclamationis sine licentia Episcopi; sed non puto usu receptum, nec solere peti licentiam etiam in ipsa urbe Leod.

1. QUÆRO. *Quid intelligatur nomine diei festi?* Resp. intelligi festos ex præcepto & consuetudine, vel etiam ex devotione, etiamsi non fervetur festus dies, nisi usque ad meridiem, inquit *Possév.* Rationem dat, quia ubi Concil. non distinguit, nec nos distinguere debemus, & in omnibus salvatur mens Concilii, quæ est ut denunciations fiant tempore quo audiantur à populo, his autem diebus populus confluit ad Ecclesiam. Addit doctissimos Romæ consultos sic respondisse.

3. QUÆRO. *An matrimonium post denunciations statim sit celebrandum, aut si diu differatur; iterum sint denunciations faciendæ?* Resp. esse quamquam declarationem Congregationis Cardinalium, quâ approbavit decretum

Concil. Ravenn. 2. quod hi qui peractis denunciationib. intra quatuor menses non contraxerint, non possint contrahere, nisi iterum peractis denunciationibus, arbitrio tamen Episcopi. In Diœcesi nostra cum sponsalia contrahunt in facie Ecclesiæ, jurant se ante quadragesimam diem matrimonium celebraturos.

4. QUÆRO. *A quo debeant fieri denunciationes?* Resp. à proprio contrahentium Parocho. Ita enim exprimit *Trid.* Quando verò contrahentes sunt ex diversis Parochiis, proclamationes debent fieri in utraque. Sed quæres quis sit proprius contrahentium Parochus? *Respondet* Congregatio Concilii, illum esse hic proprium Parochum, in cujus Parochia contrahentes habitant, quo tempore matrimonium contrahunt. Unde quod *Sanchez* dicit debere fieri in Parochia, in qua diutissimè habitaverunt, non est necessarium. Imò nec aliquando convenit, cum enim aliqui jam diu antiquas Parochias deseruerunt, non censentur amplius

TRACTATUS VIII. 701

amplius qui ibi sunt Pastores, horum Parochi, nec quantum ad Sacramentum Pœnitentiæ, aut Eucharistiæ, nec quantum ad Matrimonium, aut alia Sacramenta, igitur nec etiam quoad denunciations. Ergo generaliter, Parochus qui censetur proprius Sacerdos quoad effectum Confessionis annuæ & Communionis Paschalis, censetur etiam proprius pro administratione matrimonii, & consequenter pro denunciationibus faciendis. Prudens tamen Parochus si dubitet de aliquo impedimento, exiget testimonium à Pastore illius loci à quo hic conjungendus recessit. Hinc patet quid dicendum de famulis & ancillis, quæ modò in uno loco habitant per unum annum aut alterum, modò in altero loco per simile spatium, & sic frequenter mutant; quæritur pro illis, in quo loco denunciations faciendæ sint? *Respondent* aliqui, in loco originis; sed id non est necessarium. Possunt enim fieri in loco, in quo contrahunt, si ibi fixerint domicilium, & maximè, si per

per maiorem partem anni commorati fuerint, & animo illic commorandi venerint. Sicut enim quantum ad Confessionem & Communionem Paschalem sunt illius Parochiæ, in qua jam degunt: ita & quantum ad matrimonium, ac ejus denunciationes. Non nego tamen si non sint satis noti, oportere diligentiam adhibere, ut testimonia afferant de loco, in quo diutius morati sunt, vel in quo magis noti esse possunt. Unde in Namurcensi Synodo, tit. 6. cap. 17. rectè sic ordinatur: *Parochi extraneos in Parochiis suis commorantes, non nisi visis Ordinartorum aut Parochorum suorum litteris, quod soluti sint, fidem facientibus matrimonio jungant. Quod si eas ob nimiam distantiam habere non possint, juramentum ab eis exigant, quod nullum norint impedimentum.*

5. *QUAERO. An Episcopus possit dispensare in omnibus denunciationibus pro arbitrio? Resp. cum Trident. relinquat hoc non liberæ voluntati, sed prudentiæ Episcopi, censent Theologi requiri*

TRACTATUS VIII. 703

requiri justam causam; Justæ autem
causæ multæ sunt, & aliquæ specifi-
cantur apud *Sanchez & Fillius*. Miror
verò cum tam multæ sint, cur unica
tantum exprimatur, in omnibus re-
missionibus bannorum, quæ fiunt per
Rubrum, ut vocant, sigillum, in hac
Diœcesi. Semper enim exprimitur pro
causa, quod sit suspicio probabilis,
malitiosè matrimonium illud, pro
quo petitur proclamationum remis-
sio impeditum iri; cum hoc nec ita se
habeat plerumque nec id narrent par-
tes, aut impetrantes; imò nec de ea
recogitent. Et quidem non est meum
de illis quæ Superiores concernunt,
inquirere. Non erit tamen abs re, si
fortè noverint Pastoribus aliquibus
per id non satisfieri. Unde quidam
hac in re scrupulosior, quærebat à me
an tutò posset tali dispensatione, vel
impetratione uti, cū cōtineret falsam
narrationem & causam Resp. verò ei
non debere inquietum esse ea de re,
cū sit stylus ordinarius; & licet aliæ
adsint, vel narratæ sint causæ non pro-
pterea

pterea stylum ordinarium mutari per Notarium. Adverte quando duo diversæ Diœcesis contrahunt, sufficere relationem bannorum ab illo Episcopo, in cuius contrahitur Diœcesi.

6. *QUAERO. An teneatur quis aperire impedimentum factis denunciationibus quamvis sit occultum?* Resp. affirmative. Et ratio est, quia major est ratio habendæ salutis proximi quàm famæ: Et quia quilibet tenetur Superiore præcipiente de regere peccatum inferens damnum tertio. Et quamvis non possit probari, nihil refert, quia non tendit hæc denunciatio ad punitionem criminis admissi, sed ad impediendū, ne admittatur. Sed quid si quis acceperit sub secreto, & juraverit secretum tenere? Resp. non teneri tunc juramento, quia lex de vitando animæ periculo, vincit legem de juramento, & de servando naturali secreto, Si tamen ex sacramentali, confessione sciret. non potest aperire. Item multi putant non teneri denunciare, si sine gravissimo suo incommodo
non

non possit, aut sine magno etiam scandalo: quia tunc nec correptio fraterna obligaret, nec præceptum Superioris. Quod si impedimentum conjunctum esset cum infamia, & illud tantum quis audisset à personis fide indignis, aut incertis, non tenetur aperire, quia tum foret inefficax; consultum tamen esset monere contrahentes, si commodè fieri potest, & speratur fructus.

7. *QUAERO. An ante denunciationes debeant præcedere sponsalia?* Resp. multis in locis non fieri denunciationes, nisi prius sponsalia coram Parocho in facie Ecclesie contraxerint. Id verò non esse necesse patet ex praxi aliorum etiam multorum locorum, ubi sufficit consensus utriusque partis Parocho intimatus, sine sponsalibus saltem publicis; & hoc in usu est in his partibus Permittitur verò libertati contrahentiù; si sponsalia prius contrahere voluerint. Si in aliquibus Diocesisibus statutum sit de præmittendis sponsalibus ante denunciationes, observetur.

8. *QUAERO*

8. *QUAERO. An post sponsalia contracta, si alteruter fornicetur cum alio, sit circumstantia necessario in confessione explicanda?* Resp. Sanchez cum quibusdā aliis ex parte sponsi non esse confitendam; quia licet videatur circumstantia specialis, ea tamen injuria quæ sit sponsæ, reputatur arbitrio prudentum levis, ideoque non excedit culpam venialem. De hoc tamen ego dubitarem. Quando se tenet ex parte fœminæ, ut quando quis fornicatur cum sponsa alterius de futuro, est confitenda, quia est duplex malitia, una fornicationis, altera fidei datæ in sponsalibus. Nam licet per sponsalia non acquiratur jus in copulam, acquiritur tamen jus in corpus alterius, quod violatur per fornicationem, ideoque irrogatur maxima sponso injuria.

Adverte etiam hic, inter sponso de futuro non esse peccata mortalia nisi tactus ex se impudicos. Unde eis licent oscula, amplexus, attractus faciei & manuum, & similia quæ non involvunt aliquam impudicitiam. Cum e-

nim

nam habeant inchoatum quoddam jus ad matrimonium, quatenus sponsalia sunt dispositio ad illud, ideo etiam illis permittuntur illa quæ sunt solum dispositio & præparatio ad fovendum affectum, licet adjungatur voluptas aliqua remota & præambula voluptati matrimonii. Quod tamen intelligendum venit si cautela adhibeatur, ne contingat pollutio, nec periculum probabile illius, vel periculum consensus ulterioris in copulam, aut impudicitiam.

Adverte 2. sponfos non posse se oblectare imaginatione copulæ futuræ, tam tamquam præsentem fingendo quia opus & corporis immutatio, quæ inde sequitur, est illis illicita in eo sta- tu, & ideo etiam illicita voluptas inde proximè resultans. Si tamen apprehendant solum ut futuram, possunt de ea gaudere. Hoc enim non est aliud quam gaudere de spe boni futuri, quæ spes est præsens & licita.

*De præsentia Parochi, & testium.*I. **Q**UÆRO. *An sit de essentia ma-*
trimonii, ut Parochus intersit?

Resp. esse, in locis ubi Concil. est pu-
blicatum & receptum. Dico *publicatū*,
quia hoc requirit ipsum Concilium,
ut decretum hoc in singulis locis pu-
blicetur; & post triginta dies à publi-
catione robur habet. Dico etiam *rece-*
ptum; quia publicatum, sed non rece-
ptum, saltem quando decem anni tran-
sierunt, non obligat, inquit *Fellius. ex*
Navarro, Ledesma, Sanchio & aliis.

2. **Q**UÆRO. *Quid de matrimoniis quæ*
contrahuntur in Regionibus subjectis ty-
rannidi hæreticorum? Resp. si in Paro-
chia ubi contractus fit, non fuerit
publicatum, impediētib; hereticis;
valida esse matrimonia, quæ ibi etiam
ab hæreticis contrahuntur sine Paro-
cho & testibus. Resp. 2. declaratum
esse ab Interpretibus, si in Parochia
tali publicatum fuerit legitime hoc
decretum; irrita ibi esse conjugia,
quæ sine Parocho aut testibus contra-
hantur;

TRACTATUS VIII. 709

hūtur, live ab hæreticis, live à Catho-
 licis. Postea verò scripsit ex urbe *Card.*
Bellarminus ad nuncium Apostolicum
 Belgii, in Regionibus subjectis hære-
 ticiis, ubi Pastores proprii nulli sunt,
 quantumvis olim ibi publicatum fue-
 rit Concilium, rata esse matrimonia
 etiam sine Parochi præsentia; eò quòd
 satis constet decretum Concilii, quod
 jubet matrimonia fieri coram Paro-
 cho, non se extendere ad ea loca, ubi
 nulli sunt Parochi. Postremò tandem
 pro similibus difficultatibus, iterum à
 sacra Congregatione declaratum est,
 ut in locis quæ subjecta sunt hæreti-
 cis, si Concilium ibi olim publicatum
 fuerit, irrita sunt conjugia, quæ citra
 formam Concilii contrahūtur, quan-
 do ibi aliquis Parochus inveniri po-
 test. si verò nulli ibi Parochi sint (sub
 quibus comprehendere Sacerdotes a-
 lios, qui de licentia Ordinarii matri-
 monio interesse possunt) vel sint qui-
 dem, sed adire nequeant, rata sint et-
 iam sine præsentia Parochi. Ita docuit
 publicè in *Academia Lovaniensi Jac. à*
R. f. Castro

*Castro Theol. Doctor, & modò Episcopus
Ruremundanus.*

3. QUÆRO. An valeat Matrimonium, si incolæ locorum, ubi Concilium est publicatum transeant ad Parochiam, ubi non est publicatum, & ibi clam contrahant, & statim redeant? Resp. validum esse, quia hoc decretum sic obligat personas, ut tamen necessario respectus debeat haberi ad locum contractus; ideoque cum contractus naturam loci sequatur, siue fraude, siue non ad illum locum accesserint valide contraxerunt: quia quod fuit necessarium in eo loco, adhibuerunt. E contra, si hi qui locum incolunt, ubi non est publicatum Concilium, accedant ad alium locum, ubi publicatum est, & ibi contrahant sine Parocho, invalidum est matrimonium; quia deest solemnitas necessario & essentialiter requisita, ut in eo loco validus sit contractus. Unde licet peregrini divergentes ad alium locum per modum transitus vel hospitii, non autem animo ibi commorandi, non teneantur

ordi.

TRACTATUS VIII. 711

ordinariè ad leges hujus loci, tamen exceptio solet fieri in contractu, in quo adhibenda est solemnitas requisita à lege loci illius ubi fit.

Casus iste hic novissimè contigit. Advenit Nobilis quidam cum puella Nobili in nuptias cum eo consentiente. Et quia puellæ avunculus impedimento erat, ne voto potirentur, è Gallia discedebant. Ibi autem non est publicatum hoc decretum Tridentini, & ideo coram quolibet Sacerdote contrahere ad validitatē sufficit. Sic ipsi ut sine strepitu matrimonium inirent, & tamen in facie Ecclesiæ, adveniebant ad Ecclesiam *Fratrū Minorū* in Eremito nostra adducentes secum Sacerdotem è Gallia, qui eos conjungeret, nec istamen erat Parochus alterutrius partis, nec à Parocho ullo licentiam habens, Quærebat à me per litteras loci *Guardianus*, an non posset hac in re mere permissivè se habere, non interdicendo eis Ecclesiam suam? Respondi Sacerdotem illum, ac contrahentes in errore versari, &

ri, & ideò monendos esse de nullitate contractus hujus matrimonialis quandoquidem in eo loco contrahatur, ubi Decretum *Trident. Concil.* receptum est, quod afficit quascumque personas ibi contrahentes, etiam venientes de loco, ubi Decretum istud non est receptum. Contractus enim sequitur naturam & leges loci in quo fit, unde si aliquid de essentia in illo loco requisitum omittatur, nullus est contractus, in hoc autem loco præsentia Parochi proprii partium contrahentium necessaria est, & ideo nullum fuisset matrimonium. Qua re intellectâ, recesserunt ad Parochiam vicinam, quæ erat in Gallia, & ibi conjuncti sunt.

4. *QUAERO. Qualis præsentia Parochi & testium requiritur?* Resp. i. non tantum præsentia physica, sed & moralis ipsos adesse debere, ita ut appareat ipsos à contrahentibus adhibitos esse, & possint ea quæ geruntur cognoscere: quia si coram dormientibus, vel ebrietate omnino sepultis, vel alias usq.

ratio.

TRACTATUS VIII. 213

rationis carentibus cōtraheretur matrimonium foret invalidum. Resp. 2. testes cum Parocho simul debere concurrere: non enim sufficeret prius coram Parocho, deinde coram testibus absente Parocho contrahere. Sufficiūt autem testes qualescumque qui usurationis sufficienti polleant. Unde infames, excommunicati, consanguinei servi, fœminæ, Religiosi, possunt hic esse testes. Est enim causa matrimonii favorabilis; & concurrunt cum alio fide digno, nempe Parocho, cujus idoneitas supplet.

§. *QUAERO. Quid si Parochus vel testes inviti adsint, vel etiam per vim aut dolum adducti sint?* Resp. valere matrimonium, ut declaravit Congregatio. Nihil enim obstat quod tamquam alia de causa vocati sint, atque inter convivandum (verbi gratia) coram illis res geratur etiam non premonitis, modò tunc appareat, contra-hentes ipsorum præsentiam require-re, possintque ea quæ geruntur, cognoscere. Dico *possint*, quia si Parocho

Rr 3

affe-

affectante de facto non intellexerit, iudicat Congregatio valori matrimonio non obstare. Itaque non est necessarium, ut Parochus matrimonio adsit tamquam ex intentione exhibendi suam praesentiam auctoritativam in persona Ecclesiae, sed omnino sufficit quod praesens sit, & possit testari appareatque quod ad illum actum adhibitus sit. Quod etiam juri conforme est, ex lege *Coram Titio, de verborum significatione*, ubi dicitur. *Coram Titio aliquid facere iussus, non videtur praesente eo fecisse, nisi is intelligat scire, non autem is velle debet, nam invito eo recte fit quod iustum est.*

6. *QUAERO. Utrum Parochus possit dare licentiam alteri, ad assistendum matrimonio?* Resp. affirmative, ita ut validum sit matrimonium, etiam si contra Episcopi prohibitionem alteri licentiam dedisset, vel ipse interfuisset. Neque necessaria est licentia in scriptis, sed sufficit verbalis, etiam si probari non possit: imò non requiritur ut specifice ad matrimonium solem-

BIZAN-

TRACTATUS VIII. 715

nizandum detur, sed sufficit generalis ad omnia Sacramenta administranda. sive ad exercenda sua Parochia illa quæ pertinent ad curam animarum in sua absentia, ut solent Pastores committere dum absunt. Non sufficit autem tacita licentia ex rati habitione vel tolerantia, ut declaravit Congregatio Cardinalium. Requiritur enim vel commissio generalis administrandi omnia Sacramenta, vel si hæc non adsit expressa & specialis licentia.

7. *QUAERO. An Sacellani qui hanc delegatam habent auctoritatem; possint alteri Sacerdoti eam committere?* Resp. non posse, nisi sint delegati ad universitatem causarum. Unde adverte, quod deservitor qui ad tempus, vel per Episcopum, vel per Parochum constitutus est ad administrandam curam pastorem, alium sublegare possit ad hunc effectum, eo quod delegatus sit ad omnia negotia Pastoralia: & hæc est potestas talis delegati juxta communem sententiam Jurisperitorum Vicarius

R r 4

autem

autem Pastoris qui simul cum ipso curam administrat, eo quod non censeatur delegatus ad universitatem causarum, alium sibi substituere non potest, multominus quilibet alius Sacerdos, quem fortè Parochus in aliquo negotio sibi adiutorem adhibuerit.

8. *QUAERO. Quid si Parochus vel Sacerdos ab eo delegatus assistat extra Parochiam, an valeat matrimonium?* Resp. affirmative, quia jurisdictio voluntaria qualis est assistentia in matrimonio, potest exerceri extra Parochiam: cum nulla irrogetur injuria alteri Judici, fiatque sine strepitu judicii. Sic etiam in confessione, potest absolvi subditus extra Parochiam.

9. *QUAERO. An Parochus debeat esse Sacerdos?* Resp. non esse necesse, quamvis is quem delegat Sacerdos esse debeat. Sic enim restringit Trident. dicens, *coram Parocho vel alio Sacerdote*. Nec refert quod illa dictio, *Alius Sacerdos*, videatur implicare similem qualitatem Sacerdotii in Parocho: nec enim universaliter id est verum, ut pa-

ter Matth 25. *Cum eo crucifixi sunt alii duo latrones*, ubi particula, *Alii*, non implicat similem qualitatem, cum de Christo sit sermo. Itaque cum Parochus non Sacerdos exercere possit omnia, quæ ad jurisdictionem spectant, nec ordinem requirunt, poterit assistere matrimonio validè, non tamen licitè; quia cum Parochus debeat benedictionem dare, & ex præcepto Ecclesiæ dicere: *Ego vos conjungo*, hoc ut decenter fiat, à Sacerdote debet fieri. Itaque si contingenter Parochum non Sacerdotem assistere, non potest stola uti, nec dare benedictionem.

10. QUÆRO. *Quid si fuerit Parochus excommunicatus, hæreticus, schismaticus, aut suspensus à divinis?* Resp. si habuerit Canonicam institutionem, aut passim existimatam talem, quamdiu ipse gerit se pro Parocho, nec ab Ecclesia per sententiam est privatus officio, aut possessione beneficii, non impedit aliquid ex prædictis validitatem matrimonii. Exhibitio enim præsentia non est propriè actus jurisdictionis.

dictio.

ditionis, ideoq; fieri potest etiam ab invito, etiam ab excommunicato, ut declaravit Congregatio. Unde potest & alteri licentiam dare, quia nō est propriè actus jurisdictionis, sed tantum concessio alicujus actus, in quo Parochus est legitimus testis. Manet ergo in eo potestas substituendi aliū ad talē actū. *Sed* quid si aliquis sit intrusus in Parochiā, nec legitimus sit Parochus? R. si sit intrusus absque titulo proveniente à legitimo Superiore matrimonium coram ipso censetur invalidum; quia gesta per talem, in neutro foro valent. Si verò habuit titulum à Superiore legitimo, sed invalidum ob vitium aliquod occultum, valet matrimonium; quia juxta communem sententiam, valent gesta per eum in utroque foro. V. quæ dixi in *Resol. Casuum de Sacram. in genere cap. 4. in fine.*

C A P U T III.

De tempore & loco matrimonii contrahendi.

- I. **Q**UÆRO. *An in omni loco possit matrimonium contrahi? R. ordinarie*

TRACTATUS VIII. 719

narie in loco sacro debere fieri; cum
 etiam præscribant Parochialia, ut Sa-
 cerdos assistens sit cum stola & super-
 pelliceo. Ex causa tamen posset assiste-
 re etiam in loco non sacro, puta si ma-
 litiosè impediendum est matrimo-
 nium, vel sine periculo ad locum sa-
 crū accessus non est Unde inter decla-
 rationes Cardinalium lego hanc: *Or-
 dinarius non potest prohibere quin matri-
 monium domi celebretur, servatâ formâ
 Concilii; cum tamen maximè deceret, ut
 in Ecclesia celebretur, ad hoc hortari de-
 bet, non tamen præcipere.* Ex quo colli-
 gere quis possit; non esse mortale assi-
 stere domi, etiam si non adeo graves
 causæ intercedant, si modò solemni-
 tates postea in Ecclesia peragantur,
 puta benedictio, & aliæ ceremoniæ in
 Rituali præscriptæ. De hac re iterum
 sic habet Rit. Rom. jussu Pii V. edi-
 tum: *Matrimonium in Ecclesia maxi-
 mè celebrari decet, sed si domi celebratum
 fuerit præsentè Parocho, & testibus,
 Sponsi veniant ad Ecclesiam, benedi-
 ctionem accepturi; tuncque eis benedi-
 ctionem*

etionem

*Et onem conferat celebratâ Missâ, Hæc
ibi.*

*Adverte etiam quod id Parochiali-
bus solet præscribi, ut clarâ luce fiat.
Ratio est, quia nocturno tempore tu-
multus, & alia inconvenientia subse-
qui possent; alioqui his cessantibus ex
causa aliqua etiam nocturno aut ma-
tutino tempore ante lucem celebrare
licet matrimonia. Nam nec aliud ha-
bet nostrum Rituale, quàm hæc ver-
ba: *Clarâ luce: illud celebrari conveniet.*
Vide fol. 193.*

2. QUÆRO. *An teneatur Parochus
scribere Matrimonia?* Resp. teneri. Ita
enim decernit. *Concil. Trident.* Anta-
men sit peccatum mortale, quæri po-
test. Ex vi solius *Trid. Concil.* non vide-
tur colligi posse, adeò gravè, nullo e-
nim verbo riguroso utitur. Quapro-
pter non facilè condemnari peccati
mortalis in locis ubi hætenus non est
consuetû, nec ulla Episcopalis acce-
sit Constitutio rigurosa ea dere. Sic
omnino etiam conveniens esset, ut li-
ber Confirmatorum in Parochia ha-
bere-

beretur, quia contingit Sacramentum istud iterari, defunctis parentibus, & pueris non satis certam habentibus memoriam confirmationis. De hac re tamen etiam strictum præceptum paucis in locis reperitur. Idem dic de libro Defunctorum. De his enim omnibus videndum, quò rigore observetur constitutio, vel consuetudo in quolibet Episcopatu.

3. *QUAERO. An illicitum sit matrimonium contrahere tempore, quod vocant feriarum, sive clausum, in Adventu, aut Quadragesima?* Resp. istis temporibus prohibitas esse solennitates nuptiarum, inter quas primò recensere solemnem benedictionem, deinde translationem sponsi ad domum sponsæ cum sollemnitate. Item celebrationem convivii nuptialis, cum sua pompa, & solitis vanitatibus. Sed quæritur, an sine Ordinarii licentia, sine sollemnitate matrimonium licitè contrahatur? Resp. ex vi Concilii Trid. licitè contrahi, Et vi tamen particularium constitutionum, vel consuetudinum.

SS

dubis

dinis vim legis habentis, in certis Diœcesibus non esse licitum. Et quidem prohibitionem esse in *Diœcesi Leodiensi*, nisi de Ordinarii licentia, satis manifeste consuetudo interpretatur; quæ etiam passim in vicinis Provinciis vigorem obtinet. Imò eam prohibitionem apertè exprimunt Episcopales dispensationes in denuntiationibus clausulam continentes ordinariam, quâ concedunt sine denuntiationibus conjungi partes, *non tamen tempore clauso, sed tempore aperto*. Quæ clausula demitur, si licentia specialis pro illo tempore petitur, & hæc clausula inseritur, *etiam tempore clauso, &c.* Hanc ergo licentiam esse necessariam, vix remanet dubio locus; quamvis pauco ab hinc tempore dubium illud movere voluerint Dionantenses. In Diœcesibus quibusdam res est clarior, quia expressè per Statuta Synodalia prohibetur matrimonium eo tempore etiam sine solemnitate, prout patet ex *Syn. Mechlin. & aliis*.

4. *QUAERO. An sponsalia & denunciationes censeantur inter nuptiarum solemnitates prohibitas?* Resp. non esse, neque lege, neque consuetudine, atque ita omni tempore posse fieri. Non ita tamen decet hæc etiam fieri tempore illo quo matrimonia prohibentur, quia mens Ecclesiæ constituentis tempus feriatum, fuisse videtur, ut Christiani circa majores anni solemnitates, & maximè tempore pœnitentiæ, sepositis cûris sæculi & carnis, magis vacarent negotiis spiritualibus, & animæ salutis. Unde tunc tractare de matrimonio, sponsalia inire, denunciations facere, non est ita conforme menti Ecclesiæ. Sed cûm intentio Ecclesiæ non cadat sub præceptum, non censentur prohibita hæc, Unde consuetum est alicubi tempore feriato ad finem tendente proclamationes fieri, puta in *Festis Natalit, aut Paschal.*

5. *QUAERO. An sit peccatum mortale consummare matrimonium ante benedictionem?* Resp. non esse, quia copula i-

§1 2

sta

ita est inter veros conjuges, nec est prohibitio aliqua rigorosa. Nam Conc. Trident. hortatur tantum conjuges, ut ante illam benedictionem non consumment.

6. *QUAERO. An teneantur statim conjuges consummare matrimonium, si alteruter urgeat? Resp.* non teneri; sed dari eis à jure bimestres inducias, si de statu Religionis alteruter cogitare voluerit, etiam si alter invitus sit. Quod si lapsum sit tempus duorum mensium, tenetur consummare, nec licet ingredi altero repugnante, quamvis si ante consummationem ingrediatur, quantumlibet temporis sit elapsum, valida sit professio. Hanc Sanchez etiam tunc putat licitam; sed repugnat Rebellus; & quidam alii.

7. *QUAERO. Quid si sponsa statim post matrimonium violentè cognita fuerit, an Religionem ingredi possit? R.* probabile esse quod sic, quia fraus & malitia oppressori patrocinari non debent: & alioqui sine culpa sua & invita jure suo privabitur. Adverte tamen actu etiam
vio-

violento matrimonium consummari,
& omnino insolubile fieri, quando-
quidem per talem copulam conjuges
fiant una caro. Unde si violata ingre-
diatur Religionem, vir in sæculo ma-
nens non potest aliud conjugium ini-
re, illâ vivente, quandoquidem per il-
lam copulam conjugium sit factum
insolubile.

CAPUT IV.

De cōsensu necessario ad matrimonium.

I. **Q**UAERO. *An matrimoniū metu contractum sit validum?* Resp. 1. metus gravis ad extorquendū consen-
sum injustè incussus, invalidum red-
dit matrimonium. Resp. 2. metus qui-
cumque, qui non est incussus ad ex-
torquendum matrimonium, non red-
dit illud irritum. Resp. 3. metus gra-
vis si justè incutiat etiam ad extor-
quendum consensum, non reddit ma-
trimonium invalidum. Ex his respo-
sionibus deducitur resolutio casuum
sequentium.

1. *Casus.* Si parentes alicujus filiae
defloratae comprehendant illum qui
de

defloravit, & verberibus (aut metu mortis sive verborum quæ minantur ei manibus propriis infligere, & sese vindicare) extorqueant ab illo consensum, invalidum est matrimonium; nisi metu depositò, liberè postea consentiat. Ratio est, quia hic injustè vim & metum pati censetur, cum nec mortem, vel verbera, similemque vindictam gravem per se & propriâ auctoritate liceat inferre.

2. Si tales parentes defloratori vim talem non inferant, per verbera aut minas mortis à se inferendæ: sed solum minentur, nisi nubat cum ea, se à Judice pœnas debitas huic delicto procuraturos, atque actionem litemque intentaturos, validum est matrimonium, licet talis hoc metu inducatur ad consentiendum. Ratio est, quia talis merus non est injustè incussus, ideoque magis censetur oriri ab intrinseco, cum procedat ex lege & natura delicti, quàm ab extrinseco; & non tam censetur incuti metus, quàm declarari quid debeat sibi metuere ratione

tionem delicti. Et ita potius censetur auferri metus ob delictum concipiendus, offerendo ei matrimonium tamquam medium ad illum evadendum. Unde paret Judicem posse stupratori virginis mortem minari, nisi eam ducat; cum id legibus sit consonum. Sicut & potest Judex per excommunicationem cogere sponfos ad contrahendum: nec propterea irrita erunt hæc matrimonia, licet metu mortis, vel excommunicationis contracta.

3. Si quis matrimonium cum concubina metu morbi, vel naufragii contrahat, aliàs non consensurus, valet matrimonium, quia hic metus ab intrinseco est, nec inducitur ab alio ad matrimonium, sed à seipso: voluntariè enim eligit hoc, tamquam mediū, ut evadat periculum animæ vel corporis.

4. Idem dicendum, si quis in carcere positus contrahat cum aliqua, ut evadat illum carcerem, aut id faciat, ut evadat mortem aliàs justam, si modò

Sf 4

tamen

tamen non sit in illum carcerem detrusus, aut in istud periculum mortis, animo extorquendi matrimonium.

2. *QUAERO. An matrimonium metu reverentiali contractum, irritum sit. R.* affirmative, quando metus ille gravis censetur. Metus autem reverentialis is dicitur, qui contingit ex reverentia quæ debetur Prælati, Parentibus, ac Superioribus, v. g. quo filius patrem, pupillus tutorem, uxor maritum, subditus Principem timet. Itaque cum hic metus censetur gravis, non solum matrimonium, sed & professionem Religionis irritare certum est. Censetur autem gravis, quando minæ, gravia verba, vel gurgia interseruntur ab illo, quem reveremur & timemus. Unde si filius vel subditus in aliquam consentit, solum quia vult Pater aut Princeps, aut aliàs si non faciat, offensio existimatur fore magna & diuturna cum asperitate vultus, vel verborum, censetur gravi metu consentire. Addunt aliqui, si parens vel alius cui hæc reverentia debetur, importune urgeat & assi-

& assidue petat preces illas & importunitatem conjunctam cum illa reverentia, quæ superiori debetur, æquivalere metui gravi. Vidimus de facto ob similem importunitatem declaratum matrimonium nullum in Diœcesi nostra novissimè in Parochia Advenæ Palisiensi; ubi quædam quæ ob metum reverentialem & importunitatem parentum consenserat, & coram Parocho consensum expresserat, numquam tamen à viro post longam licet cohabitationem adduci potuit, ut consummaret matrimonium. Unde postea allegato, & probato hoc metu, matrimonium nullum declaratum est manetque ex nunc illa libera.

3. *QUAERO. An qui ex metu tali contrahit, peccet?* Resp. quando coactus fictè cōsentit, peccat saltem venialiter, quia mentitur; secus si æquivocaret ut justè potest; non est verò mortale, quia non est mendacium perniciosum, inquit Filliuc, ex Sanchez, Quando autem verè cōsentit, nullo modo peccat, quia licet Sacramentum sit irritum,

ritum,

ritum, tamen ipse non est qui irritat, sed Ecclesia, & talis consensus definit esse vera materia & forma, ut docet Sanchez disp. 16.

4. *QUAERO. Quid si accedat copula carnalis?* Resp. si accedat copula, quia matrimonium prius metu contractum, validum putetur, nullum erit matrimonium. Ratio est, quia non additur copula ut matrimonium perficiatur, sed quia perfectum putatur, prius autem non erat perfectum, ergo nec jam perfici diceretur. Quod si sicut prior consensus ex metu gravi expressus fuit, ita etiam copula ex metu fiat, nullum erit matrimonium, etiam si esset intentio consummandi illud. Immo cum matrimonium sit irritum, copula etiam subsequens est mortalis, nisi ignorantia excuset existimantem hanc copulam ratificari matrimonium. Itaque ut valide hoc matrimonium, debet pars coacto metu jam deposito consentire liberè & spontè, & tunc affectu conjugali liberè copula habita potest illud ratificare. Atque sufficit per copulam

pulam affectu conjugali habitam, consensum exprimere. Imò per diuturnam habitationem spontaneam ratificatur datâ oportunitate recedendi. Talis enim censetur sufficiens signum consensus spontanei de novo habitu. De quo Sanchez disp. 9.

5. *QUAERO. An non sit necessarium tales exprimere consensum de novo coram Parocho & testibus?* Resp. non esse, imò generaliter tradunt DD. quando aliqui semel contraxerunt coram Parocho & testibus, si ob impedimentum aliquod occultum non valuit matrimonium: sublato illo impedimento, sufficere quod inter se conjuges renovent consensum. De quo Sanchez latè disp. 17.

6. *QUAERO. An non possit Pater præcipere matrimonium certum filio?* Resp. quando multum interest parentum, ut filius ineat certum matrimonium possunt præcipere; & filius nisi justam causam habeat, tenetur obedire: si modo velit statum matrimonii. Talis casus erit si necessarium judicetur matrimonium ad sedandas graves inimicitias

citatis, aut ad subveniendum necessitati parentum. Extra similes casus non tenetur filius obedire patri præcipienti conjugium aliquod. Imò non peccat contrahendo invitis parentibus, si justam causam habeat; ut si injustè prohiberetur ab illis à matrimonio prætenso, aut si vellent eum collocare in matrimonio, à quo abhorret; puta, quia imprudenti, vel ægritudine laboranti volunt eum conjungere. Quod si filius non habeat justam causam contrahendi invitis parentibus, tenetur eos consulere, non tamen tenetur sequi eorum consilium sub peccato mortali. Unde nec peccabit mortaliter, si contrahat ipsis invitis, postquam consilium petiit. Ratio est, quia in matrimonio est, quasi servitus perpetua, ad quam nemo potest compelli cum sit liberæ conditionis, & quisque libertatem debeat habere in electione status sui.

7. *QUAERO. Qualiter peccent parentes inducendo vel impediendo?* Resp. Parentes non possunt cogere per metum

tum gravem, nisi sub gravi peccato, ad certum matrimonium. Posset tamen Pater metum levem ex paterna increpatione inducere, ad hoc ut filius consentiat in certum matrimonium Resp. 2. non posse absque justa causa impedire, matrimonium prolium, quia sunt sui juris in electione status. Justa autem causa est, si filius inæquale & indignum ineat matrimonium. Dicitur autem *indignum*, quod sine dedecore juxta loci mores inire non potest; siue indignitas oriatur ex bonis animi, puta quia malis moribus est conjux: siue ex bonis fortunæ, quia valde pauper. Quod si filius ad tale matrimonium teneretur, vel quia defloravit, vel quia fidem dedit, peccat mortaliter Pater, si impediat per vim aut metum.

Potes an incurrat excommunicationem Pater metu vel vi impediens, aut ad certum matrimonium cogens? Id enim videtur indicari in *Trid. sess. 24. c. 9*, Respond. non incurrere, quia illa excommunicatio tantum fertur con-

tra Principes temporales, Magistratus, & alios habentes iurisdictionem in foro externo, ut docet communis sententia.

CAPUT V.

De debito conjugali.

QUAERO. *An teneatur sub peccato mortali conjux alteri debitum reddere?* Respond. non semper esse mortale, quia non semper petit conjux cum intentione obligandi adeò graviter. Sic nec creditor pecuniam sibi debitam sub illa ratione semper exigit, ut sit peccatum non reddere. Sic à mortali excusatur negans, imò quandoque & à veniali, cum remissè petitur, cum nimis frequenter & immoderatè, cum rationabilis item alia causa intercedit, puta invaletudo aliqua: vel quia plures proles sunt, quàm possint ab eis e-nutrirì. Intelligi autem hæc debent nisi in petente periculum incontinentiæ adverteretur. Atque *advertet*, quando uxor etiam solùm tacitè petit, virum teneri reddere: imò
quand

quandoque tenetur petere, quando scilicet quibusdam signis percipit vir in ea voluntatem petendi, sed ob verecundum abnuere; tunc enim vir non tam cēsetur petere quā reddere. Si verò conjux nonnisi cum magna difficultate, & quam rarissime reddere vellet, præsertim cum sentiret incontinentiæ periculum in conjuge, esset peccatum mortale non reddere. *Item* si graviter sentit offendi conjugem, cui negatur, quia tunc cēsetur sub obligatione petere. *Item* si ad vindicandum se de conjuge, negetur.

2. *QUAERO: An sit aliquando peccatum, petenti debitum reddere?* Resp. in multis casibus posse contingere peccatum etiam exigenti reddendo.

1. *Casus* Si petatur & reddendo cum periculo abortus, uxore gravidâ. Aliqui putant si fœtus nondum sit formatus, non esse mortale uti matrimonio cum dicto periculo. Quicquid sit de hoc, vix conjugibus de ejusmodi periculo constare potest

est, ut ideo teneatur abstinere sub mortali. Potest igitur communiter vir uxorem gravidam cognoscere Et licet Sancti Patres videantur docere abstinendum tunc esse; consiliū magis dant quam præceptum. Et si quandoque utantur nomine obligationis vel debiti intelligendi sunt de debito honestatis & congruentiæ.

2. Si petatur tempore fluxus menstrui, quia usus matrimonii tunc continet aliquam indecentiam: adeo ut aliqui putent tunc esse peccatum mortale, propter periculum infectionis in prole. Sed contrarium est verius; tum quia tale est rarissimum, ipsa experientia teste; tum quia vix contingit prole tunc concipi, ut colligitur ex *Philosopho 1. de gener. animal. cap. 19.*

3 Si petatur tempore puerperii, tunc enim debere abstinere conjuges significat D. Greg. epist. ad August. Anglorum Episcop. Sed licet sit aliqua indecentia statim à partu uti matrimonio, tamen non est mortalis, nisi aliunde periculum imminet: immò accedē-

re justa causa, posset esse licitum: Non tenentur verò abstinere per integrum mensem, sicut nec mulier ab ingressu Ecclesiæ, si aliàs bene sana sit.

4 Si petat conjux amens vel ebrius, cum periculo morali pollutionis extravas, quod his ebriis aliquando contingit. Unde adverte, quod conjux sanæ mentis alteri plane ratione destituito, vel ob amentiam; vel ob ebrietatē, aut similem causam, per se non tenetur debitum reddere. Ratio est quia talis est incapax omnis dominii. Sicut enim dominium non potest esse in subiecto irrationali, sic nec usus in subiecto hic & nunc non potente uti ratione. Per accidens tamen ad vitandum gravia mala, tenetur conjux amenti vel ebrio debitum reddere. Si uterque sit amens, illicitus erit usus matrimonii, ob periculum imminens proli, tum in conceptione, tum in educatione, & ideo separandi sunt. Idem dicendum, si uxor sit furiosa.

5. Si sit detrimentum notabile sanitatis, non solum non tenetur reddere, exi-

exigenti, sed etiam illicitè reddit, quia quisque obligatur habere curam moderatam suæ salutis. Sic ratione febris, aut alterius morbi potest præcipi à Medico, ut ad tempus abstineat ob periculum. Quod si periculum illud judicetur moraliter certum & grave, tenetur abstinere.

6. Si petatur loco non debito, puta in loco aperto, vel publico, aut sacro. Reddere enim aut petere in loco publico, cõsetur mortale, tum quia cõtra humanã honestatem & decentiam in re gravi; tum quia daretur occasio ruinæ spiritualis aspicientibus. Tactus etiam si tales forent, ut adstantes inducere possent ad venerea, essent mortales. Unde existimo quandoque graviter peccari à conjugatis utentibus matrimonio insolèter, & sine ulla cautela in proprio etiã lecto: ita ut proles, ancillæ & famuli, quæ decumbunt in eodem vel vicino cubiculo, patenter advertant & audiât eas vacare rei carnali ideoque periculo exponuntur cogitationum, motuum & delectationum

carnal-

carnalium. Quantum ad locum sacrum. petere aut reddere in loco illo extra casum necessitatis, peccatum mortale est quia Ecclesia polluitur Casus autem necessitatis excusat, ut si conjuges diu obsessi essent intra locum sacrum, & ideo exonerentur periculo incontinentiae. Tactus autem turpes si sint absque periculo pollutionis, non sunt sacrilegia quia non sunt specialiter prohibiti sicut est pollutio, ideoque non sunt necessario confitendi, ratione circumstantiae loci sacri: quod idem dicendum est de tactibus respectu non conjugatorum, ut docet Sanchez. *disp. 15. q. 2. & ex eo Filliucius.*

2. *QUAERO. An peccent conjuges equaliter, non servando debitum modum in conjugio?* Resp. ordinariè non esse nisi veniale peccatum, quando servatur legitimum vas, sive organum generationis debitum in muliere, sine periculo effusionis. Quod advertendum est ob multos modos incongruos, & à modo quem natura instituit devios, quos reperire est inter carnales conjuges.

juges, qui tamen peccati mortalis reatum non involvunt; & propterea non necessariò à Confessariis interrogandi sunt ipsi met confitentes, nec de alia re interrogandi, nisi an periculum fuerit effusionis seminis extra vas sive ergo à latere, sive sedendo. sive stando sive muliere loco viri superincumbente, sive etiam præpostere more brutorum, aliisque modis in vase muliebri actus conjugalis exerceatur, non censent DD. peccatum mortale; quia nullus ex illis generationi adversatur, eo quod semen in matrice recipiatur per attractionem. Eisset verò mortale si ex tali modo cōcumbendi generatio impediretur, aut fieret ad talem finem. Potestq; fieri ut talis modus quandoq; excusari possit justam ob causam, puta, quia dispositio ipsius conjugis non aliud patitur, aut si fiat ut vitetur periculum fœtus in gravida. Excusaturq; ut plurimum reddens, si timeat displicere conjugi, aut indignationem excitare, ideoque patitur. Quod si in vase indebito copula consummetur, non solum

solum peccatum mortale est, sed ad sodomiam spectat, nec potest uxor pati licitè similem copulam.

3. *QUAERO. Quid de tactibus, aspectibus verbisq; turpibus inter conjuges?* Resp. tactus qui fiunt circa corpus mulieris, etiamsi non ordinentur ad copulam, non sunt mortales, nisi fiant cum periculo pollutionis: aut nisi pertineant ad sodomiam quamdam inchoatam, vel aliam speciem contra naturam. Idem dic de aspectu & turpiloquio.

4. *QUAERO. Quale peccatum sit, post alium conjugalem impedire conceptionem?* Resp. esse mortale. Hinc resolutio patet casuum sequentium.

1. *Casus.* Si vir aut mulier se retrahit in actu seminationis, ne proles concipiatur, peccat mortaliter.

2. Si mulier post actum conjugalem se ad hunc finem erigit, aut aliud facit, ut semen excutiat, vel ut non sit prolificum, peccat item mortaliter quia est voluntariè frustrare semen sine ad quem institutum est. Et adverte hos casus non esse infrequentes inter aliquos

quos qui multa prole graventur, & nihilominus volunt conjugii actu delectari sine prole & generatione ulteriori, quantum in ipsis est. Item in quibusdam aliis mulieribus; quæ ob incommoditates partus ac dolores, timent denuo concipere. Inveni autem ex confessionibus, non paucas huic vitio obnoxias, sed existimantes se mortaliter non peccare. In his tamen exquirendis debent magnâ cautelâ uti Confessarii, Atque de his satis,

5. *QUAERO. An conjux in absentia alterius possit delectari morosè de copula cogitata, tamquam præsenti? R. si absit periculum pollutionis, non esse peccatum mortale, ut multi docent, quia cum in eo statu sint, ut eis actus liceat, cogitatio illius aut imaginaria delectatio de illo cogitato non videtur eis interdicta saltem sub mortali; quâvis quia caret debito fine, venialis esse possit. Vidua autem non potest delectari actu conjugii præterito, si illum sibi tamquam præsentem per imaginationem constituat: quia ille actus,*
 & cor.

& corporis immutatio quę inde sequitur, in hoc statu nõ ei licent: Secus erit si solum gaudeat de illo tamquam de re præterita, hoc enim non est aliud quàm consentire in rem licitam, seu approbare actum præteritum, absque tamen delectatione venerea præsentis.

CAPUT VI.

DE COHABITATIONE

conjugum

Et bonorum Administratione.

I. **Q**UAERO. *An vir & uxor teneantur simul cohabitare?* R. affirmative. Id enim ex ipsa matrimonii natura colligitur, quod non solum ad proles educationē, sed & ad mutua obsequia præstanda, ordinatum est. Hæc autem præstari non possunt sine ea cohabitatione, cū etiā uxore alere vir teneatur. Si tamen marito dos cum uxore promissa non solueretur, non tenetur eam alere, nec adducere in domum suam ad eam sustentandam, & onera matrimonii sustinenda. Imò potest illam remittere in domum parentum, licet antea in domum suam adduxisset.

Ra-

Ratio est, quia dos quasi in pretium datur, tum pro alenda uxore, tum pro sustinendis oneribus matrimonii. Ergo illa deficiente, non tenetur maritus stare contractui, quantum ad hoc onus.

2. QUÆRO. *An propter non solutam dotem possit negare uxori debitum, & maritale consortium?* Resp. non posse, ut docet Covarruvias Molinā, & alii, sed solam potest negare sustentationem, pro illa enim dos promittitur, & datur.

3. QUÆRO. *Quid si vir mutet domicilium, an teneatur uxor sequi?* Resp. teneri, nisi inde ei animæ vel corporis periculum immineret; aut nisi ab initio conjugalis contractus, deductum esset in pactum, ut vir certo loco cum uxore habitare teneretur. Tamen siürgens causa locum mutandi marito supervenerit, v. g. periculum capitis, tunc non obstante pacto, teneretur uxor maritum sequi, nisi sine justa causa maritus inciperet vagari. Adde si maritus solebat vagari ante matrimonium, & illa id non ignorabat, teneretur sequi.

Quæ

4. *QUAERO. Quomodo peccet uxor circa administrationem bonorum familia?* Resp. peccat mortaliter, si summam notabilem marito invito det vel alienet. Ratio est, quia non potest accipere aliquid iuste, invito illo, ad quod spectat dominium, vel administratio, vel ususfructus. Cum ergo bona communia administrare spectet ad maritum, fit illi injuria contra eius voluntatem ea donando. Quia tamen in praxi res haec posset scrupulis multis obnoxia esse & difficultatibus, recensentur multi casus, in quibus uxor excusatur à mortali.

1. *Casus.* Si quantitas iudicio prudentis non censeatur notabilis, considerato statu aut opibus: aut si maritus rogatus censeretur consentire, aut irrationabiliter invitus esse. Sic potest facere donationes & elemosinas secundum morem mulierum suae sortis. Quod si maritus veret, censeatur, verare excessum: & cum consuetudo jus quoddam hac in re tribuat mulieri rationi consonum; non videtur maritus

T t   posse

posse absolute illam privare tali jure.
Quia tenetur uxori ad decentem sustentationem juxta statum; in qua sustentatione includi censetur, non tantum victus, vestitus, ornamenta & famulatus; sed etiam alia quæ mulieribus suæ fortis ad recreationes & largitiones concedi solent, maxime juxta morem loci aut Regionis. Et cum uxor non sit mancipium viri, sed administrationis socia, irrationabiliter maritus omnem ei donationem prohiberet.

2. Si mulier det ex his quorum habet liberam administrationem, ut ex paraphernis, vel ex lucro suæ industrie. De his enim liberior dispositio ei competere censetur, maxime si mulier attulit dotem sufficientem ad se alendū.

3. Si det ad impediendum damnum, vel spirituale vel temporale. In temporali casus ordinarius esse solet, si advitandā litem aliquid in scio marito parti adversæ solvit, ut faciliorem ineat compositionem, ne expensæ per litem
tem

tem excrescant, marito animum obfirmante. In spirituali casus esse solet, si det ut celebrentur Missæ pro fælici successu familiæ, aut mariti conversione. Cum utiliter negotium familiæ, ac ipsius mariti in his omnibus gerat, non censetur rationabiliter invitus. Sic *Nabal* non poterat cum ratione invitus esse, quod *Abigail* multa munera afferret ad David adventantem, ut ulcisceretur de injuria. 1. Reg, 25.

4. Si mulier det in extrema aut gravi necessitate proximi. Tunc enim tenetur. Item si maritus est absens, potest secundum administrationem prudentem donare, quia tunc censetur ad eam administratio pertinere.

5. Si maritus est dissipator, cum tunc faciat uxori injuriam (ad quam dimidia pars bonorum in matrimonio acquisitorum cum dote spectat) potest occultè uti compensatione, accipiendo ex bonis mariti, ut sibi vel liberis consulat, quantum opus est, ut pars sua salva sit.

Tr 2

6. Si

6. Si Pater & Mater uxoris sint pauperes, ita ut misere secundum statum suum vivant, potest marito nolente eis succurrere ex bonis communibus, vel ex dote sua subtrahere, ut illis det. Idē dicendum, si habeat proles ex alio matrimonio, quæ similiter egeant. Ratio est quia habent jus ad alimenta ab ea petenda: unde maritus non potest iure id inique ferrē. Ita *Less. ex Pet. Nava. & Corduba*. Idem probabiliter dicitur, si Frater vel Soror uxoris simili urgentur paupertate.

5. *QUAERO. Quid de filiis familias occultè ex bonis parentum surripientibus?* Resp. si fiat ipsis invitis, & summa sit notabilis, est furtum mortiferum. In furtis autem filiorum vel uxoris, longè major quantitas requiritur, quàm in furtis externorum. Unde de ea debet formari prudens iudicium, juxta conditionem status, ætatis, personarum, locorum. &c. Quare si filius subtraxit duos vel tres aureos parenti prædiviri, non statim putandum est mortale, præsertim cùm parens talis,

lis, sæpè non sit multum invitus : fecus si parens sit mechanicus, aut mediocris fortunæ.

Sic etiam censetur peccare mortaliter, si in res turpes aut vanas expendat notabilem summam contra voluntatem parentum. ex pecuniis ei ad honestos usus concessis. Ex. g. pecuniam pro veste comparanda expendit in aleas, computationes, vel mulieres V. *Navarr c. 17. 164.* Sunt verò casus, in quibus excusatur à peccato saltem mortifero filius-familias, aliquid accipiendo.

1. *Casus.* Si quantitas pro conditione status non censetur notabilis. Aut si putetur parens si rogaretur facile concessurus; Tunc enim non videtur invitus circa substantiam, sed tantum circa modum: aut si more aliorum suæ conditionis in eleemosynas, ludum & honestas recreationes expendat.

2. Si in extrema vel gravi necessitate proximi surripiat, ad eis subveniendum. Parens enim non est tunc rationabiliter invitus, cum teneatur ipse.

Tr 3

3. Si

3. Si accipiat ex bonis suis castrensis, vel quasi castrensis; puta quæ habet ratione beneficii, vel officii publici, vel militiæ, horum enim habet dispensationem, quod si Pater illa vendidisset expendens in alimenta filii, potest tantumdem repetere à patre, vel etiam à cohæredibus, quod si non audeat, potest uti occultè compensatione.

4. Si filius gerit negotia Patris, potest deductis expensis, quas Pater facit in illo alendo pro suo labore & industria tantum accipere, quantum daretur extraneo, si Pater per se non erat factururus sed per alium. Notant tamen aliqui, usum fructum illius lucri non debere sibi vindicare ante mortem patris, vel suam emancipationem, quia cum hoc lucrum cēseatur in bonis adventitiis, censetur adhuc spectare ad patrem. *Hoc notent Confessarii*, pro pluribus filiis villicorum, artificum, vel mercatorum, qui frequenter multa expendunt, insciis parentibus, sed quia ipsis negotiorum administratio incum-

incumbit, suosque omnes labores vo-
vent paterno obsequio & familiæ bo-
no, & quia multum lucri possent con-
ferere ultra expensas si alibi permit-
terentur operas locare; ideo tales non
tenentur ad restitutionem; nec facile
ad grave peccatum sunt condemnan-
di: quamvis dehortari eos oporteat à
similibus, maximè quando expensæ
sunt inutiles, nec statui eorum con-
gruæ, tunc enim parentes rationabi-
liter sunt invitati. Atque de his satis,

Tandem extremam huic operi manum
impono, doctrinamque omnem hic tra-
ditam S. Rom. Eccles. censuræ ac iudicio
lubens subterno, quo tamquam lydio
labide, doctrina vera à falsa & adulte-
rina discernitur. Pro meo vero labore
haud exiguo, Lect. Benev. Sacrificiorum
vel precum communicationem impertire,
ac sicubi aberravi, inscitiam meam ad-
scribe, si quæ verò tibi proficua, vel
Pastorum instructioni opportuna repe-
ries non mihi servo inutili, confusio-
ne & verberibus digno, sed Deo laudem
refer: hic enim & ubique in omn. & per
omnia

omnia

RESOL. PASTORAL. 12
omnia, iniriens & finiens, illud de-
cantare opto:

Gloria Patri, & Filio & Spiritui
Sancto: Sicut erat in principio, &
nunc, & semper, & in sæcula
sæculorum. Amen.

